

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

IMPACT STRATEGIC

Nr. 3-4[72-73]/2019

Revistă științifică trimestrială,
cu acces liber și prestigiu recunoscut de CNATDCU,
indexată în baze de date internaționale (BDI):
CEEOL, EBSCO, ProQuest, WorldCat, ROAD

**EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
BUCUREȘTI**

CONSILIU EDITORIAL

Prof. univ. dr. Valentin DRAGOMIRESCU, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”,
președintele Consiliului editorial
Prof. univ. dr. Daniel DUMITRU, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof. univ. dr. Ion PURICEL, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Lect. univ. dr. Florian CÎRCIUMARU, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
Prof. univ. dr. Florian RĂPAN, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”
Conf. univ. dr. Florin DIACONU, Universitatea din București
Dr. Robert ANTIS, Universitatea Națională de Apărare, SUA
Prof.univ. dr. Dariusz KOZERAWSKI, Universitatea Națională de Apărare, Polonia
Prof. univ. dr. Bohuslav PRIKRYL, Universitatea Națională de Apărare, Cehia
Prof. univ. dr. John L. CLARKE, Centrul „George C. Marshall”, Germania
Prof. univ. dr. ing. Pavel NECAS, Universitatea de Management al Securității, Slovacia
Prof. univ. dr. Ilias ILIOPOULOS, Colegiul de Război al Forțelor Navale, Republica Elenă
Prof. univ. dr. ing. Adrian GHEORGHE, Universitatea Old Dominion, SUA
Conf. univ. dr. John F. TROXELL, Institutul de Studii Strategice, Colegiul de Război al Forțelor
Terestre, SUA
Conf. univ. dr. Igor SOFRONESCU, Academia Militară „Alexandru cel Bun”, Republica Moldova
Dr. Péter TÁLAS, Universitatea Națională pentru Servicii Publice, Ungaria

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI

CS II dr. Mirela ATANASIU
CS II dr. Cristian BĂHNĂREANU
Conf. univ. dr. János BESENYŐ
CS II dr. Cristina BOGZEANU
Conf. univ. dr. Marius Valeriu PĂUNESCU

Conf.univ.dr. Cosmin OLARIU
Lect. univ. dr. Dan-Lucian PETRESCU
CS III dr. Marius-Titi POTÎRNICHE
CS II dr. Alexandra SARCINSCHI
Gabriel STOENESCU
CS III dr. Mihai ZODIAN

COLEGIU DE REDACȚIE

Redactor-șef: lect. univ. dr. Florian CÎRCIUMARU
Redactor-șef adjunct: CS III dr. Daniela RĂPAN
Redactor: Andreea TUDOR
Secretar de redacție: Iulia COJOCARU
Redactor *Colocviu strategic*:
CS II dr. Cristian BĂHNĂREANU

ADRESĂ

Șos. Panduri, nr. 68-72, sector 5, București,
Telefon: (021) 319.56.49; Fax: (021) 319.57.80
Website: <https://cssas.unap.ro>
E-mail: impactstrategic@unap.ro

Responsabilitatea privind conținutul articolelor publicate revine în totalitate autorilor, respectând prevederile Legii nr. 206 din 27 mai 2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare. Sunt autorizate orice reproduceri, fără perceperea taxelor aferente, cu condiția precizării exacte a sursei.

Opiniile exprimate în materialele publicate aparțin strict autorilor și nu reprezintă poziția CSSAS/UNAp.

CUPRINS

CUVÂNTUL EDITORULUI

Dr. Florian CÎRCIUMARU..... 5

ACTUALITATEA POLITICO-MILITARA

Rusia – NATO, de la parteneriat la competiție strategică

Violeta NICOLESCU..... 7

CONCEPTE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

Strategia antiacces/interdicție zonală – război convențional, război hibrid sau război asimetric?

Dr. Visarion NEAGOE; Silviu Stelian BORȘA..... 15

SECURITATE ȘI STRATEGIE MILITARĂ

Considerații privind elementele specifice destinate acordării de sprijin al națiunii gazdă de către România

Dr. Ștefan Daniel COTIGĂ..... 22

Conflictul de interese din procesul de pace afgan

Cosmin Marian POTOLINCĂ..... 30

GEOPOLITICI ȘI GEOSTRATEGII: TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE

O analiză a situației minorității Rohingya din statul Rakhine, utilizând metoda lui Galtung

Lavinia Maria SAVU, Alexandra Elena TIMOFTE..... 48

DINAMICA MEDIULUI DE SECURITATE

Balanța cheltuielilor militare în anul 2019

Dr. Cristian BĂHNĂREANU..... 65

Este NATO victima intereselor de putere ale membrilor săi? – evenimente din ultimul semestru al anului 2019 ce au pus sub semnul întrebării coeziunea Alianței

Dr. Alexandra SARCINSCHI..... 72

Vulnerabilitățile Europei: de la Brexit la cronicizarea divergențelor interne

Dr. Cristina BOGZEANU..... 83

Rusia își urmărește interesele strategice într-o lume multipolară

Dr. Marius POTÎRNICHE..... 94

Politica externă a Turciei – între est și vest

Dr. Mirela ATANASIU..... 101

Diplomație fragilă în dosarul nuclear nord-coreean

Dr. Mihai ZODIAN..... 113

NOTE DE LECTURĂ

Șocul strategic – Implicații asupra dinamicii mediului internațional de securitate – dr. Stan Anton

Dr. Cristina BOGZEANU..... 116

AGENDA CSSAS

Activități ale Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate, iulie – decembrie 2019

..... 120

EVENIMENT ȘTIINȚIFIC

STRATEGII XXI – Conferința științifică internațională „Complexitatea și dinamismul mediului de securitate”, 14-15 noiembrie, 2019

..... 122

GHID PENTRU AUTORI..... 125

CUVÂNTUL EDITORULUI

Ediția de față înglobează numerele 3 și 4, aferente anului 2019 – vol. 72 și 73 – și cuprinde o colecție de cinci articole, la care se adaugă rubrica *Dinamica mediului de securitate*, cu șase materiale ce analizează evoluțiile survenite în a doua jumătate a anului 2019 în zonele de interes pentru România, urmate de *Note de lectură*, *Agenda CSSAS*, *Eveniment științific* și tradiționalul *Ghid pentru autori*.

Revista este deschisă de rubrica **Actualitatea politico-militară**, în care puteți citi o analiză a relației *Rusia – NATO, de la parteneriat la competiție strategică*, realizată de doamna f.p. Violeta Nicolescu, care, trecând în revistă acțiunile Federației Ruse ce au modelat contextul european de securitate în ultimii ani, ajunge la concluzia necesității unei strategii clare a NATO împotriva acțiunilor asertive ale Rusiei la frontiera de est a Alianței.

În cadrul rubricii **Concepte de apărare și securitate**, regăsiți un articol scris în coautorat de către domnul general maior (r) Neagoe Visarion, împreună cu domnul locotenent colonel Silviu Borșa, care dezvoltă subiectul *strategiei antiacces/interdicție zonală (A2/AD)*, încercând să o încadreze într-una dintre cele trei categorii – *război convențional, război hibrid sau război asimetric*.

Cea de-a treia rubrică inclusă în această ediție, **Securitate și strategie militară**, cuprinde două materiale. Primul, semnat de domnul comandor inginer dr. Ștefan Cotigă, tratează subiectul *acordării de sprijin al națiunii gazdă (HNS)* – una dintre cele mai importante sarcini aflate în responsabilitatea Armatei României, conform Cartei Albe a Apărării. În cadrul articolului, autorul evidențiază *elementele specifice ale acordării sprijinului națiunii gazdă de către România* și propune direcții de urmat în modernizarea HNS.

Al doilea articol, *Conflictul de interese din procesul de pace afgan*, elaborat de către domnul locotenent Cosmin Potolincă, pune în discuție evoluția măsurilor adoptate de către principalii actori globali, ca urmare a intenției SUA de retragere a forțelor sale militare din Afganistan. Lucrarea evidențiază interesele geopolitice exercitate de acești actori în Afganistan și în regiunea Asiei Centrale, abordând deopotrivă și problematica negocierilor ce au drept scop încheierea unui acord de pace favorabil statului afgan.

În cea de a patra rubrică, intitulată **Geopolitici și geostrategii: tendințe și perspective**, doamna Lavinia Savu, în coautorat cu Alexandra Timofte, a realizat *o analiză a situației minorității Rohingya din statul Rakhine, utilizând metoda lui Galtung*, concentrându-se pe conflictul interetnic survenit din diferențele de ordin religios, folosind metoda celor trei triumphiuri ale lui Galtung, care are în vedere dimensiunile conflictului, violenței și păcii.

Rubrica **Dinamica mediului de securitate (DMS)**, înglobează, așa cum am anunțat în deschidere, șase articole elaborate de către cercetătorii CSSAS, ce analizează evoluțiile cele mai importante din a doua jumătate a anului 2019 din principalele zone de interes pentru România. Astfel, CS II dr. Cristian Băhnăreanu a realizat un studiu referitor la *Dinamica cheltuielilor militare în anul 2019 ale țărilor cu cele mai mari bugete militare din lume*; articolul doamnei CS II dr. Alexandra Sarcinschi prezintă *evenimente din ultimul semestru al anului 2019 ce au pus sub semnul întrebării coeziunea Alianței*, veți găsi răspunsul la interogația *este NATO victima intereselor de putere ale membrilor*

săi?; CS II dr. Cristina Bogzeanu explorează *vulnerabilitățile Europei, de la Brexit la cronicizarea divergențelor interne*; în continuare, CS II dr. Mirela Atanasiu prezintă *politica externă a Turciei – între est și vest*, CS III dr. Marius-Titi Potîrniche analizează acțiunile prin care *Rusia își urmărește interesele strategice într-o lume multipolară* și, nu în ultimul rând, CS III dr. Mihai Zodian tratează subiectul *diplomației fragile în dosarul nuclear nord-coreean*.

În această ediție, dorim să supunem atenției cititorilor noștri, prin intermediul rubricii **Note de lectură**, o carte publicată la Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, de către domnul colonel (r.) dr. Anton Stan, intitulată *Șocul strategic – implicații asupra dinamicii mediului internațional de securitate*.

Agenda CSSAS vă aduce în atenție activitățile Centrului din cea de-al doilea semestru al anului 2019 și vă dezvăluie activitățile planificate pentru prima parte a anului 2020, iar la **Eveniment științific**, evidențiem o serie de aspecte despre Conferința științifică internațională „Complexitatea și dinamismul mediului de securitate”, din 14-15 noiembrie 2019, organizată de către CSSAS sub egida *Strategii XXI*, în cadrul căreia a fost acordat, pentru întâia oară, un premiu pentru cea mai bună comunicare științifică, de către Asociația absolvenților UNAp.

Pentru cei care descoperă prima dată *Impact strategic*, publicația, realizată de Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate și editată cu sprijinul Editurii Universității Naționale de Apărare „Carol I” este *revistă științifică cu prestigiu recunoscut din domeniul științe militare, informații și ordine publică*, conform Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU).

Publicația apare de nouăsprezece ani în limba română și de paisprezece ani în limba engleză și abordează o arie tematică complexă – actualitatea politico-militară, strategii de securitate, strategie militară, politici, strategii și acțiuni NATO și UE, problematica păcii și a războiului viitorului, societatea informațională, elemente și aspecte privind comunitatea de informații. Cititorii găsesc în paginile publicației analize, sinteze și evaluări de nivel strategic, puncte de vedere în care se studiază impactul dinamicii acțiunilor pe plan național, regional și global.

În ceea ce privește vizibilitatea pe plan internațional – obiectiv primordial al publicației –, recunoașterea calității științifice a revistei este confirmată prin indexarea în bazele de date internaționale CEEOL (Central and Eastern European Online Library, Germania), EBSCO (SUA) și ProQuest (SUA), la acestea adăugându-se WorldCat și ROAD ISSN, dar și prin prezența în cataloagele virtuale ale bibliotecilor din instituții prestigioase de peste hotare, precum NATO și ale unor universități cu profil militar din Bulgaria, Polonia, Republica Cehă, Ungaria, Estonia etc.

Impact strategic se tipărește în două ediții distincte, în limba română și în limba engleză. Revista este difuzată gratuit în principalele instituții din sfera securității și apărării, în mediul științific și în cel academic din țară și din străinătate – în Europa, Asia și America.

În încheiere, îi încurajăm pe cei interesați să publice în paginile revistei să prospecteze și să evalueze cu rigoare dinamica mediului de securitate și, totodată, lansăm invitația către studenții, masteranzii și doctoranzii interesați să trimită articole spre publicare în suplimentul lunar al revistei, *Colocviu strategic*, disponibil pe internet la <http://cssas.unap.ro/ro/cs.htm>, indexat în bazele de date internaționale CEEOL, Google scholar și ROAD ISSN.

Redactor-șef, colonel dr. Florian CÎRCIUMARU
Directorul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate

RUSIA – NATO, DE LA PARTENERIAT LA COMPETIȚIE STRATEGICĂ

Violeta NICOLESCU*

Articolul de față propune o trecere în revistă a următoarelor aspecte: acțiunile Federației Ruse care au modelat contextul european de securitate în ultimii ani; motivul principal al acestor acțiuni pe Flancul Estic al NATO și măsurile luate de Alianța Nord-Atlantică, ca reacție la agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei în 2014, ajungând la a ne pune întrebarea legitimă dacă măsurile de descurajare și apărare luate la nivel aliat până în prezent sunt de ajuns să asigure securitatea colectivă pentru toți aliații de pe Flancul Estic. Prin prisma devierii statutului Rusiei de partener NATO la cel de stat cu postură agresivă pe Flancul Estic aliat, cu scopul de a recăpăta puterea pe care odinioară a deținut-o, precum și a demersurilor sale împotriva Georgiei, Ucrainei și Republicii Moldova, lucrarea de față ajunge la concluzia necesității unei strategii clare a NATO împotriva acțiunilor asertive ale Rusiei la frontiera de est a Alianței.

Cuvinte-cheie: Rusia; Flancul Estic; NATO; descurajare; apărare; Ucraina; Marea Neagră.

Introducere

Din anul 2014 și până în prezent, contextul strategic european a cunoscut o modificare dramatică față de realitatea cu care era obișnuit, o nouă realitate care a fost impusă brutal în momentul în care Rusia a decis să preia o parte din Ucraina – Peninsula Crimeea. Chiar și înainte

de acest moment, politica de putere a Rusiei a influențat libertatea unor state din regiune, precum Ucraina, Georgia și Republica Moldova, de a decide asupra propriei politici externe. Privind în urmă, am putea crede chiar că o serie de pași făcuți de Moscova în regiune, precum sprijinul acordat ucraineanului Viktor Ianukovici pentru candidatura la președinția Ucrainei, urmat în 2004, de disputa ruso-ucraineană privind costul gazelor naturale, sau conflictul ruso-georgian din anul 2008, aparțin în mod indubitabil obiectivului strategic al Rusiei de a readuce în propria zonă de influență state conectate, într-un fel sau altul, la trecutul său sovietic.

1. Rusia – reîntoarcerea la politica de putere

Conflictul militar din Georgia, așa-numitul război de cinci zile (08 - 12 august 2008), considerat drept primul război european al secolului al XXI-lea¹, a fost, dacă ne raportăm la episodul Ucraina 2014, prima Crimee a lui Putin. Acest război a reprezentat primul pas al Rusiei pe linia reconfirmării ca putere regională, arătând că aspirațiile europene și euroatlantice ale țărilor din regiune nu vor fi tolerate. Din păcate, acest scurt război a dus la pierderi omenești importante

¹ Michael Emerson, „Post-Mortem on Europe’s First War of the 21st Century”, *CEPS Policy Briefs*, Centre for European Policy Studies, august 2008, URL: <http://aei.pitt.edu/9382/2/9382.pdf>, accesat la 10.06.2019.

* Violeta NICOLESCU, f. p. în cadrul DPAPRI, MAPN, este doctorand în Informații și securitate națională la Universitatea Națională de Apărare „Carol I” din București. E-mail: violetanicolescu@gmail.com

(Georgia - 396² victime; Rusia - 67³).

Începând cu anul 2014, Federația Rusă a întreprins numeroase acțiuni în regiunea Mării Negre, pe care le-am putea numi, dacă nu amenințătoare, cel puțin intimidante – zboruri și patrulări maritime efectuate în apropierea granițelor unor state membre sau parteneri NATO; exerciții militare ample, precum ZAPAD⁴ în anul 2017, desfășurate în proximitatea frontierelor NATO, cu scenarii complexe, simulând un atac asupra aliaților sau partenerilor NATO, sau dislocarea de capacități convenționale în regiune – sisteme de apărare aeriană, baterii de coastă sau alte capacități A2/AD în Kaliningrad sau Crimeea.

Potrivit oficialilor americani, transferul de trupe, aeronave militare și armament de către Rusia în Peninsula Crimeea s-a intensificat semnificativ pe timpul anului 2018. Imagini din satelit, preluate în perioada ianuarie 2018 - aprilie 2019 de către compania Planet Labs și furnizate paginii web DefenseOne.com, arată cinci sisteme antiaeriene S-400, cinci sisteme S-300 și aeronave militare staționate în patru locuri, precum și foste amplasamente militare sovietice, acum recondiționate. Creșterea numărului de trupe și a capacităților militare vine să confirme faptul că Rusia este interesată în a obține și mai mult control în regiunea Mării Negre – locul optim de unde își poate proiecta forța în regiune și dincolo de aceasta. Cu sancțiuni impuse de SUA, Canada

---

² Date disponibile la https://web.archive.org/web/20140813080642/http://mfa.gov.ge/files/597_13907_935483_BASICFACTS.doc, accesat la 27.11.2019.

³ Ruslan Pushkov (ed.), „The Tanks of August”, *Centre for Analysis of Strategies and Technologies*, Moscow, 2010, pp. 130-135, URL: http://www.cast.ru/files/The_Tanks_of_August_sm_eng.pdf, accesat la 27.11.2019.

⁴ N.A.: Exercițiul militar ZAPAD (Vest în limba rusă) a fost desfășurat împreună cu Belarus; oficialitățile din Belarus au indicat un nr. de 13.000 de trupe implicate în exercițiu, a se vedea URL: <https://eng.belta.by/society/view/details-of-belarusian-russian-army-exercise-zapad-2017-unveiled-99607-2017/>, accesat la 27.11.2019, în timp ce analiștii occidentali au fost citați opinând un nr. de aproape 100.000 de trupe ruse, a se vedea URL: <https://www.businessinsider.com/heres-what-we-learned-from-russias-zapad-military-exercises-2017-9>, accesat la 27.11.2019. Discrepanța mare între numerele vehiculate rezidă în faptul că, în aceeași perioadă, trupele desfășurau concomitent, în regiune, și alte exerciții.

și Uniunea Europeană determinate de anexarea ilegală și ilegitimă de către Rusia a Peninsulei Crimeea și de sprijinul acordat insurgenților proruși din regiunile ucrainene Lungask și Donețk, Moscova dă dovadă de aceeași atitudine cu care ne-a obișnuit și în cazurile Georgia și Republica Moldova.

Robert Cooper observa în „Destrămarea națiunilor” că maniera în care Rusia a ales să se comporte față de normele tratatelor internaționale, în mod deosebit Tratatul cu privire la Forțele Armate Convenționale în Europa, va reprezenta un factor crucial pentru viitor, la fel de crucial precum abordarea Europei în a decide ce fel de relație de securitate își dorește cu Rusia.⁵ Prezentul demonstrează că opinia sa își dovedește validitatea în timp. Rusia nu numai că și-a suspendat participarea la Tratatul cu privire la Forțele Armate Convenționale în Europa în anul 2015, dar un alt tratat – cel privind forțele nucleare intermediare (INF), a devenit subiectul unei ample dezbateri internaționale. După luni de relații tensionate cu Rusia, având la bază sistemul de rachete Novator 9M729 (în terminologia NATO, SSC-8), în luna februarie 2019⁶, SUA și-au suspendat obligațiile ce derivau din Tratatul INF – într-un proces de retragere care a durat șase luni, oferind Rusiei o ultimă șansă de a relua conformarea cu prevederile tratatului. La rândul său, Rusia a ales să încheie un capitol important pentru întreaga comunitate internațională, luând act de retragerea deplină a SUA din cadrul tratatului, la data de 2 august 2019⁷, și asistând astfel, la sfârșitul acestui document, care mai oferea, încă, lumii un relativ sentiment de previzibilitate. Potrivit rapoartelor americane de informații, Rusia a demarat dezvoltarea sistemului de rachete încă de la mijlocul anilor 2000. Novator ar fi fost proiectat să creeze un sistem de armament foarte similar sistemelor

---

⁵ Robert Cooper, „The Breaking of Nations. Order and Chaos in the Twenty-First Century”, *Atlantic Monthly Press*, New York, 2004, p. 41.

⁶ N.A.: În decembrie 2018, ulterior reuniunii miniștrilor aliați de externe, SUA a dat Rusiei un ultimatum de 60 de zile pentru a se conforma cu Tratatul INF. În caz contrar, SUA avea să denunțe definitiv Tratatul INF.

⁷ A se vedea URL https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/official_statement, accesat la 20.11.2019.

de rachete încă în curs de dezvoltare la vremea aceea, precum rachetele tactice Iskander, care pot purta focoașe atât convenționale, cât și nucleare. Pe baza informațiilor culese, SUA sunt de părere că Rusia a desfășurat, până în anul 2015, un amplu program de testare a rachetelor. Și, întrucât Tratatul INF permitea totuși testarea unor anumite sisteme de rachete cu rază medie și lungă pe uscat, cu condiția ca utilizarea acestora să fie strict în scopul forțelor aeriene sau navale, e posibil ca Rusia să se fi folosit de această clauză pentru a masca scopul real al sistemului de rachete.

Simultan cu acuzațiile potrivit cărora Rusia ar dezvolta un sistem de rachete cu potențialul declanșării unui conflict, Washingtonul a solicitat Moscovei și distrugerea acestuia, împreună cu lansatoarele și echipamentul aferent. Potrivit SUA și NATO, Novator 9M729 este capabil să lovească ținte pe o arie între 500⁸ și 1500 km⁹, însă oficialii ruși vin să contrazică afirmațiile, enunțând că 500 km ar fi limita maximă. Mai mult decât atât, rușii au refuzat să se conformeze ultimatumului american din decembrie 2018, acuzând SUA că nu le ascultă argumentele. Indiferent care dintre părți are dreptate, retragerea SUA din Tratatul INF nu a venit ca o mutare surpriză după răspunsurile eliptice ale Rusiei la solicitările repetate ale SUA și NATO privind transparența și conformarea cu regulile de drept internațional în această materie. Iar, cu Tratatul INF care devenise, după încheierea Războiului Rece, un soi de Biblie în domeniul controlului armamentelor, sfârșitul său poate să însemne lansarea unei noi curse a înarmării nucleare la nivel mondial. În același timp, unii analiști politici¹⁰ atrag atenția că Tratatul INF limita oricum SUA în avantajul Chinei, stat care nu este parte a Tratatului și care dezvoltă rachete nucleare.

Pentru a vedea, dincolo de fapte, cel puțin o

⁸ A se vedea URL <https://missilethreat.csis.org/missile/ssc-8-novator-9m729/>, accesat la 20.11.2019.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Andrew S. Erickson, „Good Riddance to the INF Treaty. Washington Shouldn't Tie Its Own Hands in Asia”, in *Foreign Affairs*, 29 august 2019, disponibil la <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2019-08-29/good-riddance-inf-treaty>, accesat la 12 decembrie 2019.

explicație pentru acțiunile Rusiei începând cu anul 2008, ar fi, poate, util să reflectăm asupra actualității unei teorii care, timp de mulți ani anacronică, ne poate provoca astăzi să-i observăm potențialul – teoria Heartland (*inima lumii*) care aparține lui Mackinder:

„*Cine va stăpâni estul Europei va conduce Heartland (Inima Lumii);*

Cine va stăpâni Inima Lumii va conduce Insula Lumii;

Cine va conduce Insula Lumii va conduce Lumea.”¹¹

Pentru a o înțelege, trebuie să abandonăm temporar împărțirea clasică a lumii în continente și oceane și să o gândim raportată la noțiunile pe care ni le propune autorul – Inima Lumii (teritoriul ocupat inițial de către Imperiul Rus și, ulterior, de Uniunea Sovietică, cu excepția Peninsulei Kamceatka) și Insula Lumii (care cuprindea continentele interconectate Europa, Africa și Asia). Această regiune pivot – Heartland, părea să fie importantă pentru bogățiile naturale, dar și pentru poziția strategică pe care o deținea în relație cu diferite zone ale lumii. Astfel, în opinia lui Mackinder, estul Europei devine zona cheie a Heartlandului, de unde derivă puterea terestră a Rusiei. Este adevărat, totuși, că în era războiului modern, această teorie este considerată nerealistă, prin prisma faptului că autorul a gândit istoria doar în contextul conflictelor dintre puterile terestre și maritime, în timp ce, în lumea modernă, capacitățile aeriene au modificat considerabil capacitatea de a controla teritoriul. Deși teoria nu a fost niciodată demonstrată pe deplin, deoarece nicio putere nu a deținut vreodată simultan controlul asupra acestor teritorii, am putea aduce totuși în discuție Războiul din Crimeea (1853-1856), când Rusia s-a luptat pentru controlul Peninsulei ca parte a Ucrainei, dar și exemplul mai recent cu anexarea ilegală a aceleiași peninsule de către Rusia, în anul 2014.

Ucraina, scria Brzezinski în „Marea tablă de șah”, este un spațiu important pe tabla de șah care este Eurasia, dar și un pivot geopolitic pentru că,

¹¹ Halford J. Mackinder, *Democratic Ideals and Reality. A study in the Politics of Reconstruction*, National Defense University Press, Washington D.C., 1996, p. 106.

prin propria existență ca stat independent ajută la transformarea Rusiei. Fără Ucraina, Rusia încetează să fie un imperiu eurasiatic. Dar dacă Moscova recapătă controlul asupra Ucrainei, cu populația sa de 52 de milioane de locuitori¹² și resursele sale naturale considerabile, precum și cu accesul său la Marea Neagră, Rusia recâștigă automat mijloacele necesare pentru a redeveni un stat imperial puternic, cu influență în Europa și Asia.¹³

2. Adaptarea Alianței la noul status-quo al relației cu Federația Rusă

Incontestabil, anul 2014 a transformat contextul strategic internațional într-un mod dramatic. Alianța Nord-Atlantică a trebuit, pe de-o parte, să regândească o serie de politici, iar, pe de altă parte, să gândească unele noi. Astfel, postura de descurajare și apărare aliată urma să fie consolidată, după Summiturile de la Newport din anul 2014, respectiv de la Varșovia, din anul 2016 – ca răspuns la re poziționarea Rusiei pe marea scenă a lumii. O altă dimensiune, cea a proiectării stabilității dincolo de granițele aliate, a luat formă pentru a putea gestiona amenințările teroriste emanând din sud.

Astfel, pe lângă setarea noilor parametri ai relației Alianței cu Federația Rusă după anexarea ilegală de către aceasta a Peninsulei Crimeea, Summitul din anul 2014 a dat tonul consolidării posturii de descurajare și apărare. După ce în aprilie, în același an, suspendase cooperarea civilă și militară cu Moscova, păstrând doar posibilitatea continuării dialogului politic la nivel ambadorial sau mai ridicat, NATO venea să confirme decizia, inclusiv la nivelul șefilor de stat și de guvern. Ca prim pas al proiectării politicii consolidate de descurajare și apărare, aliații aprobau Planul de creștere a capacității operaționale a NATO, plan care era structurat pe două tipuri de măsuri: de asigurare – prin creșterea prezenței militare pe Flancul Estic, pentru a

descuraja și apăra; și de adaptare – schimbări pe termen lung ale posturii aliate, astfel încât să poată răspunde cât mai eficient în situații de criză. Astfel, planul prevedea: înființarea a opt unități de integrare a forțelor aliate pe teritoriile Statelor Baltice, Poloniei, Slovaciei, României, Bulgariei și Ungariei și a unui comandament de divizie multinațională în România; crearea unei forțe operaționale cu un nivel foarte înalt de pregătire – Forța întrunită cu nivel de reacție foarte ridicat, aptă pentru a fi dislocată în teatrele de operații în 2-3 zile de la primirea notificării; creșterea Forței de răspuns a NATO de la 13.000 la 40.000 de trupe – toate acestea au deschis drumul adaptării Alianței la noua realitate strategică.

Acest lucru reprezenta, într-un fel, o compensare pentru lipsa de reacție de care Alianța dăduse dovadă în 2008, în cazul conflictului ruso-georgian. O reparație relativă a formulării din Conceptul Strategic al NATO, adoptat la Lisabona în anul 2010, la numai doi ani după conflictul ruso-georgian, potrivit căreia: „Cooperarea NATO-Rusia prezintă importanță strategică, contribuind la crearea unui spațiu comun de pace, stabilitate și securitate. NATO nu reprezintă o amenințare pentru Rusia. Dimpotrivă: vrem să vedem un parteneriat cu adevărat strategic între NATO și Rusia și vom acționa în consecință, așteptându-ne ca Rusia să acționeze în reciprocitate.”¹⁴ Georgia avea să primească, astfel, mai multă atenție din partea NATO și, după cum timpul a arătat, din partea aliaților, individual. Era astfel aprobată inițiativa privind consolidarea capacității de apărare a partenerilor Alianței, în logica ideii de a crește reziliența statelor partenere, astfel încât acestea să devină capabile să gestioneze cât mai eficient provocările de securitate. În cadrul inițiativei au fost propuse patru pachete de sprijin individualizate – pentru Georgia, Republica Moldova, Iordania și Irak. Sprijinul aprobat de către aliați pentru Ucraina a fost, în schimb, gândit separat, sub

¹² N.A.: 42,22 milioane locuitori în anul 2018, potrivit EUROSTAT.

¹³ Zbigniew Brzezinski, *Marea tablă de șah. Supremația americană și imperativele sale geostrategice*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999, p. 59.

¹⁴ „Active Engagement, Modern Defence”, *Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization*, NATO, 2010, URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf, accesat la 20.06.2019, p. 29.

forma unor proiecte de tip fonduri voluntare de sprijin, în cinci domenii: comanda, controlul, comunicațiile și calculatoarele; logistică și standardizare; securitatea cibernetică; tranziția carierei militare și reabilitarea medicală, iar, un an mai târziu, avea să fie adăugat și domeniul combaterii dispozitivelor explozive improvizate și eliminarea muniției neexplodate.

La Summitul NATO de la Varșovia, toate aceste linii de acțiune au fost completate cu noi măsuri, care, în totalitatea lor, pot fi văzute drept cea mai amplă consolidare a descurajării și apărării colective aliate de la încheierea Războiului Rece și până în prezent. Astfel, anul 2016 a consfințit crearea unei prezențe aliate avansate adaptate pentru frontiera estică a NATO tradusă, în principal, prin constituirea a patru grupuri de luptă în Statele Baltice și Polonia, aflate sub comandă și control NATO, a unui comandament de divizie multinațională în Polonia, dar și măsuri dedicate regiunii Mării Negre, precum: constituirea unei brigăzi multinaționale de sud-est în România, a unui cadru de instruire multinațională, complementaritatea asigurată prin misiunile de poliție aeriană consolidată (circumscrise măsurilor de asigurare) și, în domeniul maritim, înființarea în cadrul Comandamentului maritim aliat de la Napoli a unei echipe funcționale pentru regiunea Mării Negre, în sprijinul coordonării între forțele navale contribuatoare la exercițiile din regiune.

La nivel aliat, încă de la lansarea discuțiilor privind cele două mari linii de acțiune ale NATO: descurajarea și apărarea, pe de o parte, proiectarea stabilității, pe de alta, s-a putut observa tendința aliaților sudici de a prioritiza acțiunile legate de lupta împotriva terorismului, în timp ce aliații estici se concentrau, în primul rând, pe descurajare și apărare și Rusia. Tendința este cât se poate de vie și în anul 2020, având în vedere că menținerea asertivității Rusiei, instabilitatea din Orientul Mijlociu și Africa de Nord, dar și provocări mai recente, precum relația NATO cu China în contextul influenței crescânde a acesteia sau chiar dezbateri legate de relevanța Alianței Nord-Atlantice, direcționează NATO pe căi multiple de efort. Unul dintre motivele pentru

care astăzi vorbim despre o relativă fracturare a unității și solidarității în cadrul NATO este reprezentat exact de imposibilitatea Alianței de a echilibra „competiția” aceasta est versus sud, chiar dacă, politic vorbind, statele aliate au agreat asupra abordării omnidirecționale (așa-numita abordare de 360°), tocmai pentru a fi evitată o astfel de fragmentare.

Pe lângă prioritizarea pe care o fac aliații estici și cei sudici, o altă diferență de percepție a amenințării și, în consecință, a proporționalității contribuției aliaților, se sesizează în cadrul prezenței avansate, diferența făcându-se între sprijinul acordat statelor din partea nordică a graniței estice a NATO (Statele Baltice și Polonia) versus cel acordat statelor din partea sudică a acesteia (România și Bulgaria), cele mai multe state considerându-le pe primele ca fiind mai expuse amenințării ruse decât celelalte. În consecință, contribuția acestora la implementarea prezenței avansate este calibrată potrivit percepției.

Summitul de la Bruxelles, din anul 2018, nu a venit cu măsuri noi privind postura de descurajare și apărare, ci cu o nouă inițiativă – cea de creștere a gradului de operativitate și răspuns la nivel aliat, care are ca scop creșterea nivelului operațional și de răspuns al trupelor NATO și care trebuie privită în logica instituirii, la nivel aliat, a unei culturi a pregătirii, astfel încât Alianța să poată fi oricând gata să răspundă, în timp oportun, oricărei crize de securitate. Numită și *Cei patru 30*, inițiativa își propune să asigure, începând cu anul 2020, prin contribuția aliaților, 30 de batalioane mecanizate, 30 de escadrile aeriene și 30 de nave de luptă, care să fie gata de dislocare în 30 de zile sau mai puțin de la primirea notificării.

Măsuri suplimentare pe dimensiunea consolidării securității la frontiera estică a NATO au fost, în schimb, adoptate în aprilie 2019, la reuniunea miniștrilor aliați de externe de la Washington, în cadrul unui pachet dedicat regiunii Mării Negre, printre liniile de efort figurând: instruirea în comun a forțelor navale din statele aliate și partenere (Ucraina și Georgia); vizite ale navelor aliate în porturile din Marea

Neagră și exerciții comune cu navele statelor partenere; intensificarea activităților de cercetare și supraveghere aeriană; și schimbul reciproc de informații cu privire la activitățile militare ale Rusiei.

Cel mai recent Summit NATO, deși nedenumit ca atare, ci „Reuniunea liderilor”, s-a desfășurat în decembrie 2019, la Londra, prima casă a Alianței – aleasă în mod deliberat ca gazdă, având în vedere că NATO aniversa 70 de ani. Potrivit Declarației de la Londra, „acțiunile agresive ale Rusiei reprezintă o amenințare pentru securitatea euroatlantică”, însă Alianța rămâne deschisă „către dialog și stabilirea unei relații constructive cu Rusia, atunci când acțiunile Rusiei vor face posibil acest lucru”¹⁵. Concentrată pe subiecte noi, precum spațiul cosmic (declarat, cu această ocazie, domeniu operațional al Alianței), împărțirea echitabilă a sarcinilor în cadrul NATO (în mod deosebit alocarea celor 2% din PIB sectorului apărării), reuniunea a inclus pe agendă și, ulterior, a reflectat în textul declarației finale (punctul 7), o sarcină atrasă de dezbaterile stârnite cu doar o lună înainte de declarația președintelui francez în publicația *The Economist*, potrivit căreia „NATO este în moarte cerebrală, iar Europa stă pe marginea prăpastiei”¹⁶. În acest sens, liderii NATO, „luând în considerare mediul de securitate în evoluție”¹⁷, l-au invitat „pe Secretarul General să prezinte miniștrilor afacerilor externe o propunere agreată de Consiliul Nord-Atlantic pentru un proces de reflecție orientat spre viitor, sub auspiciile sale, bazându-se pe expertiza relevantă, având ca obiectiv consolidarea rolului politic al NATO, inclusiv a procesului de consultare”¹⁸.

Discuțiile despre relevanța NATO au, totuși, un precedent în mesajele amestecate ale

¹⁵ *Declarația reuniunii NATO la nivel înalt*, 3-4 decembrie 2019, URL: <https://www.mae.ro/node/51012>, accesat la 6.11.2020.

¹⁶ Articolul „Emmanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead”, în publicația *The Economist*, noiembrie 2019, URL: <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead>, accesat la 6.11.2019.

¹⁷ *Declarația Reuniunii NATO la nivel înalt de la Londra*, 3-4 decembrie 2019, URL: <https://www.mae.ro/node/51012>, accesat la 6.11.2020.

¹⁸ *Ibidem*.

președintelui american Donald Trump, nu la mult timp după instalarea în funcție în anul 2017, privind viabilitatea relației dintre America de Nord și Europa, chiar dacă el însuși a fost unul dintre cei mai fervenți critici ai acesteia.

Concluzii

Privind retrospectiv, am putea vorbi de o retorică aliată ce nu pare să se fi schimbat în vreun fel relevant, dacă ne uităm la textele comunicatelor emise în urma summiturilor aliate, începând cu anul 2014 și până în prezent. În plus, să nu uităm că o importantă platformă de dialog, Consiliul NATO-Rusia, nu a fost, totuși, suspendată în anul 2014, atunci când NATO a trebuit să regândească relația cu o nouă Rusie. Până în iunie 2019, se desfășuraseră șase reuniuni în acest format, începând cu aprilie 2016, cei drept, fără rezultate notabile și, de cele mai multe ori, s-au dovedit a fi un „dialog al surzilor”.

Însă, pași importanți au fost făcuți de la alegerea lui Volodimir Zelenski la președinția Ucrainei. În septembrie și decembrie 2019 au avut loc două schimburi de prizonieri între Rusia și Ucraina, de la debutul conflictului, în anul 2014. Schimbul de prizonieri din decembrie fusese o solicitare a președintelui Zelenski, făcută la primul summit de pace¹⁹ privind Ucraina, ținut după 2016, la Paris, pe data de 9 decembrie 2019.

Pe lângă Georgia și Ucraina, Republica Moldova este o altă variabilă în această ecuație. Până în iunie 2019, președintele proros, în continuu dezacord cu ceea ce părea a fi un guvern prooccidental, i-a ușurat, uneori, Moscovei, eforturile de a menține în propria zonă de influență acest stat mic cu aspirații mari de integrare europeană. Cu o prezență militară rusă în Transnistria, contrar obligațiilor asumate de către Rusia la Summitul OSCE de la Istanbul, din

¹⁹ N.A.: Sub mediere franco-germană, au fost anunțate o serie de măsuri: consolidarea încetării focului, schimb masiv de prizonieri până la sfârșitul lui decembrie 2019, retragerea combatanților din trei zone restrânse, până la finele lui martie 2020.

anul 1999, și o negociere 5+2 blocată²⁰, inclusiv după încercarea de la Bratislava, din octombrie 2019, Rusia încă așteaptă un regim prorus la cârma Republicii Moldova, care să îi creeze condițiile optime pentru soluționarea situației în interesul Rusiei. Ulterior transformărilor politice din anul 2019, în mod special căderea, în luna noiembrie, a Guvernului proeuropean condus de Maia Sandu, acest scenariu pare să fie realist, cel puțin pentru viitorul apropiat, având în vedere că Igor Dodon se află din nou într-o poziție cel puțin confortabilă, care îi permite o mai mare ușurință în a întehi contactele cu partenerul rus. Nu trebuie subestimată, în această ecuație, nevoia de reziliență a partenerilor non-NATO regionali – Ucraina, Georgia și Republica Moldova. Dacă NATO continuă să îi sprijine, astfel se va asigura contribuția la menținerea stabilității regionale, ceea ce va duce, la rândul său, la o dezvoltare în ansamblu a Europei. Orice strategie viitoare pentru regiunea Mării Negre, dacă va exista una, ar trebui clădită pe două coordonate: descurajare și apărare credibile și eficiente, respectiv stabilitate și securitate în statele partenere non-NATO din regiune. Tonul a fost dat de pachetul de măsuri de consolidare a securității în regiunea Mării Negre, aprobat la Washington, în anul 2019, iar consecvența este unul dintre elementele-cheie în acest caz.

În același spirit, al necesității, trebuie privită și cooperarea NATO-UE care, începând cu anul 2016, s-a intensificat și s-a dezvoltat pe o serie de domenii și linii clare de acțiune, precum: amenințările hibride; mobilitatea militară; cooperarea operațională, inclusiv chestiunile maritime; securitatea cibernetică; capacitățile de apărare; exercițiile coordonate sau consolidarea capacității de apărare.

Provocarea posturii de descurajare și apărare este să se poată menține încă pe agenda de

priorități a Alianței, care cuprinde aspecte precum: China ca putere emergentă, dezbaterea despre relevanța NATO – care deja a determinat o sarcină trasată de aliați, în urma Reuniunii de la Londra, inițierea unui proces de reflecție privind consolidarea rolului politic al Alianței, respectarea de către aliați a angajamentului privind alocarea a 2% din PIB sectorului apărării.

Și, nu în cele din urmă, poate ar trebui lansată o dezbatere publică despre un nou Concept Strategic al Alianței, care să îl înlocuiască pe cel aprobat la Lisabona în anul 2010, când NATO era, comparativ cu provocările prezentului, într-o veritabilă vacanță. Aliații nu par să aibă o mare apetență pentru o astfel de discuție, deși la momentul aprobării ultimului Concept Strategic, era formulată ideea potrivit căreia documentul conține planul de acțiune al Alianței pentru următorii 10 ani. Și iată că cei 10 ani au trecut deja. Iată că anul 2020 ne găsește cu o Rusie care nu mai este partener al NATO; cu două noi domenii operaționale – cibernetic și spațiul cosmic; cu o luptă împotriva terorismului despre care mulți ar spune că nu are rezultate neapărat foarte eficiente, în ciuda eforturilor umane și financiare investite în atâția ani de zile; cu o legătură transatlantică ușor zdruncinată; cu semne de întrebare legate de relevanța NATO și de posibilitatea asumării unui rol militar, inclusiv de către Uniunea Europeană – toate ingredientele necesare revizuirii Conceptului Strategic aliat. O fereastră de oportunitate pentru lansarea unei astfel de discuții la nivel aliat ar putea fi asigurată de cadrul oferit de inițierea, în viitorul scurt, a dezbaterii privind consolidarea rolului politic al NATO.

BIBLIOGRAFIE:

1. BRZEZINSKI, Zbigniew, *Marea tablă de șah. Supremația americană și imperatiile sale geostrategice*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999.
2. COOPER, Robert, *The Breaking of Nations. Order and Chaos in the Twenty-First Century*, Atlantic Monthly Press, New York, 2004.

---

²⁰ N.A.: Negocierile în formatul „5+2” se desfășoară cu participarea reprezentanților părților, mediatorilor și observatorilor – Moldova, Transnistria, OSCE, Federația Rusă, Ucraina, SUA și UE. Scopul negocierilor este de a elabora principiile unei reglementări cuprinzătoare bazate pe suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova în cadrul frontierelor sale recunoscute pe plan internațional, cu statut special pentru Transnistria în cadrul Moldovei.

3. ERICKSON, Andrew S., „Good Riddance to the INF Treaty. Washington Shouldn't Tie Its Own Hands in Asia”, in *Foreign Affairs*, 29 august 2019, URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2019-08-29/good-riddance-inf-treaty>
4. EMERSON, Michael, „Post-Mortem on Europe's First War of the 21st Century”, Centre for European Policy Studies, august 2008, URL: <http://aei.pitt.edu/9382/2/9382.pdf>
5. KAPLAN, D., Robert, *Răzbumarea geografiei. Ce ne spune harta despre conflictele viitoare și lupta împotriva destinului*, Editura Litera, 2018.
6. NICOLESCU, Violeta, „Russia's Comeback to Power Politics”, Cea de-a 15-a Conferință Științifică Internațională *Strategies XXI Global Security and National Defence*, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2019.
7. MACKINDER, J., Halford, „Democratic Ideals and Reality. A study in the Politics of Reconstruction”, National Defense University Press, Washington D.C., 1996.
8. PUSHKOV, Ruslan (ed.), „The Tanks of August”, Centre for Analysis of Strategies and Technologies, Moscow, 2010, URL: http://www.cast.ru/files/The_Tanks_of_August_sm_eng.pdf
9. SAKWA, Richard, „Frontline Ukraine: Crisis in the Borderlands”, I.B. Tauris, New York, 2015.
10. *Active Engagement, Modern Defence, Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization, NATO, 2010*, URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf
11. *Declarația reuniunii NATO la nivel înalt, 3-4 decembrie 2019*, URL: <https://www.mae.ro/node/51012>
12. „Emmanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead”, în *The Economist*, noiembrie 2019, URL: <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead>

STRATEGIA ANTIACCES/ INTERDICȚIE ZONALĂ – RĂZBOI CONVENȚIONAL, RĂZBOI HIBRID SAU RĂZBOI ASIMETRIC?

Dr. Visarion NEAGOE*
Silviu-Stelian BORȘA**

Încă din cele mai vechi timpuri, popoarele dornice de extindere și de adaptare rapidă și-au dezvoltat strategii și capacități de cucerire, colonizând diferite zone de pe globul pământesc. Pentru acest lucru, a trebuit ca popoarele respective să-și dezvolte, în primul rând, capacități expediționare și autonome, cu posibilitatea de a se deplasa pe distanțe foarte mari, pentru perioade lungi de timp. Asemănător se întâmplă și în zilele noastre. Există state care au aceste capacități foarte bine dezvoltate, implementând, în același timp, strategii pentru a obține, într-un timp scurt și cu pierderi minime, accesul operațional într-o anumită zonă sau teatru de operații. Dezvoltarea acestor capacități este extrem de costisitoare, astfel că, anumite state, care nu își permit sau care nu și-au propus acest lucru, au început să dezvolte strategii care să împiedice obținerea accesului operațional al adversarului către propriul teritoriu. Una dintre aceste strategii, dezvoltată în special de China și Rusia, este denumită de către NATO antiacces/interdicție zonală sau, prescurtat, A2/AD.

Cuvinte-cheie: *antiacces; interdicție zonală; război convențional; război hibrid; război asimetric; capacitate.*

Introducere

SUA a avut, pentru multă vreme și are, în continuare, cea mai dezvoltată abilitate de proiecție a puterii de luptă, fapt ce a determinat-o să o pună în practică, fără să întâmpine prea multă opoziție. Drept exemplu, putem lua evenimentele petrecute în anii 1990-1991, pe timpul Războiului din Golf, când SUA și aliații săi au pătruns în zona de operații fără probleme, timp de aproximativ șase luni, pentru a pregăti desfășurarea operației „Desert Storm”. Similar, s-a întâmplat și în Afganistan, în 2001, pentru executarea operației „Enduring Freedom”, dar și în Kuweit, în 2003, pentru operația „Iraqi Freedom”. Toate aceste campanii au format un tipar privind modul de acțiune al SUA și al aliaților săi, pentru a pătrunde într-o zonă. Pe baza acestui model, statele care se simt amenințate de NATO au dezvoltat strategii ce se pot încadra în A2/AD, pentru a interzice realizarea accesului

---

* General maior (r) prof. univ. dr. Visarion NEAGOE este profesor asociat la Universitatea Națională de Apărare „Carol I” și membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România. E-mail: visarionneago@yahoo.ro

** Lt. col. Silviu Stelian BORȘA este doctorand în Științe militare la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București. E-mail: borsasilviu1979@gmail.ro

operațional al Alianței pe propriile teritorii.

Apariția strategiei A2/AD a dus la analiza și încercarea NATO de a identifica strategii menite să neutralizeze capacitățile A2/AD. Totodată, capacitățile și modul de utilizare a acestora ridică întrebarea din ce categorie de conflict fac parte: război convențional, război hibrid sau război asimetric. Pentru a obține răspunsul căutat, mai întâi de toate, trebuie să identificăm ce reprezintă fiecare dintre acești termeni și prin ce se caracterizează, apoi să analizăm și să găsim punctele comune și diferențele rezultate, pentru a putea, în final, să încadrăm implementarea strategiei A2/AD în unul dintre aceste tipuri de conflict.

1. Antiacces/interdicție zonală

Termenul „antiacces/interdicție zonală” apare ca urmare a traducerii din limba engleză a termenului „anti-access/area denial”. Este un termen utilizat inițial de către specialiștii americani¹, fiind adoptat ulterior de către NATO și presupune realizarea „*antiaccesului*” într-o zonă sau teatru de operații, urmat imediat de realizarea „*interdicției zonale*”. Termenul îl întâlnim, din ce în ce mai des, și în presa de specialitate militară românească², respectiv în strategiile³, doctrinele, manualele și regulamentele militare românești din ultimii cinci ani⁴.

Operațiile de tipul antiacces includ acele acțiuni sau tactici utilizate pentru a întârzia, împiedica sau interzice deplasarea/dislocarea unor forțe într-un teatru de operații⁵, sau acele acțiuni desfășurate întrebunțând capacități, de

obicei cu rază lungă de acțiune, destinate pentru a preveni pătrunderea forțelor adversarului într-o zonă de operații, teatru de operații sau zonă de responsabilitate⁶. Pentru executarea acestui tip de operații sunt utilizate capacitățile cu raza cea mai lungă de acțiune, pe care statul respectiv le are în dotare, pentru a intercepta adversarul de la distanță și a-i influența dislocarea, respectiv proiecția puterii de luptă într-o anumită zonă, de regulă, în apropierea propriului teritoriu.

Interdicția zonală se referă la acele acțiuni și capacități, de obicei cu rază scurtă de acțiune, destinate nu să mențină forțele adversarului în afara zonei operaționale, ci să-i limiteze libertatea de acțiune în interiorul acesteia⁷. Odată ce adversarul a reușit să-și disloce forțele în zona acțiunilor militare, intervin operațiile de tip interdicție zonală. Rolul acestora este de a împiedica sau a întârzia desfășurarea forțelor adversarului în teatrul de operații, lucru care i-ar permite executarea, ulterior, a operațiilor decisive, menite să ducă la îndeplinirea obiectivelor campaniei.

Așadar, scopul strategiei A2/AD nu este distrugerea adversarului, ci, mai degrabă, întârzierea și slăbirea acestuia, astfel încât operațiile următoare să fie sortite eșecului, în mod garantat. Puterea de luptă a adversarului trebuie redusă, în așa fel încât, continuarea operațiilor să conducă la neîndeplinirea obiectivelor campaniei.

În ceea ce privește capacitățile utilizate pentru implementarea strategiei A2/AD, putem menționa faptul că se folosește o gamă largă de sisteme de armament, cum ar fi: rachete cu rază scurtă, medie și lungă de acțiune; sisteme de apărare antiaeriană; submarine; nave de război de toate tipurile; avioane și elicoptere de luptă și de atac; sateliți și sisteme de armament antisatelit; sisteme de război electronic; capacități cibernetice; forțe pentru operații speciale;

¹ Michael Kofman, „It's time to talk about A2/AD: Rethinking the Russian Military Challenge”, 2019, URL: <https://warontherocks.com/2019/09/its-time-to-talk-about-a2-ad-rethinking-the-russian-military-challenge/>, accesat la 27.11.2019.

² ***, *Observatorul militar*, nr. 2 (1.338) 13-19 ianuarie 2016, p. 15.

³ ***, *Strategia Militară a României*, URL: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/182367>, accesat la 19.10.2019.

⁴ ***, *Carta albă apărării*, București, 2017, Cap. 1, Riscuri și amenințări, p. 14, URL: https://www.mapn.ro/legislatie/documente/carta_alba.pdf

⁵ Andrew F. Krepinevich, *Meeting the Anti-Access and Area Denial Challenge*, Center for Strategic and Budgetary Assessments (CSBA), Washington DC, 2003, ii.

⁶ ***, *Joint Operational Access Concept*, Department of Defence, Washington DC, 1012, i, URL: https://archive.defense.gov/pubs/pdfs/JOAC_Jan%202012_Signed.pdf, accesat la 25.11.2019.

⁷ *Ibidem*.

sisteme ISTAR⁸; mine marine și terestre; sisteme de armament de artilerie; arme de distrugere în masă.

Așa cum se poate observa, poate fi utilizată o varietate largă de sisteme de armament. Desigur, nu este obligatoriu să fie folosite toate aceste capacități, ci, în funcție de situație, se pot utiliza numai parte dintre ele. Selecționarea acestora, pentru a fi implementate în cadrul strategiei A2/AD, se face în funcție de doctrinele statului respectiv, capacitățile avute la dispoziție, terenul pe care vor fi utilizate, dar, mai ales, efectul strategic urmărit. Spre exemplu, în ultimii ani, Rusia a înclinat balanța securității în Marea Neagră, Orientul Mijlociu, în estul Mării Mediterane și la Marea Baltică, implementând strategia A2/AD în aceste teritorii, prin dislocarea în 2015-2016 a sistemelor de apărare antiaeriană S-300 și S-400 în Crimeea, respectiv în Siria. Astfel, statele Baltice, aproape toată Ucraina, nordul Poloniei, Siria și părți din Turcia, cad sub „umbrela antiaeriană” a Rusiei, creată de sistemele S-300 și S-400. Tot în Crimeea, Rusia a dislocat sisteme anti-navă Bastion-P, echipate cu rachete P-800 Oniks și S-300 PMU anti-portavion, toate conectate la radare de coastă, dar și avioane Tu-22M3, Tu-142 și Iiyushin II-38, destinate anihilării sistemelor antiaeriene, putând transporta, în același timp, și focoase nucleare.

Toate aceste capacități dau naștere unei așa zise „bule” protectoare sau „umbrelă”, care oferă statului respectiv un anumit confort și stabilitate. Strategia A2/AD este una preponderent defensivă, dar la adăpostul acesteia pot fi inițiate cu ușurință și operații ofensive.

2. A2/AD și războiul convențional

Pentru a înțelege pe deplin toți acești termeni, este necesar să amintim ce reprezintă *războiul convențional* și *războiul neconvențional*, ambele desfășurate în cadru internațional. Astfel, *războiul convențional* este o formă de război desfășurată între două sau mai multe state, într-o confruntare

deschisă, prin utilizarea armelor și tacticilor de luptă convenționale. Forțele participante sunt bine definite și luptă folosind arme care vizează, în primul rând, forțele armate ale adversarului⁹. Cele două structuri care luptă sunt cunoscute, clar organizate și desfășoară operații militare împotriva forțelor armate ale oponentului. Scopul general al războiului convențional este de a distruge sau captura forța militară a adversarului, neutralizând posibilitatea acestuia de a mai introduce noi forțe în luptă.

Războiul neconvențional este opusul războiului convențional. În timp ce războiul convențional este utilizat pentru a reduce capacitatea militară a adversarului, folosind arme convenționale și tactici ale câmpului de luptă, războiul neconvențional este o încercare de a obține victoria militară prin semnarea unui acord, capitulare sau sprijin clandestin pentru o parte a unui conflict existent¹⁰. Termenul *neconvențional* ascunde o gamă foarte largă de posibilități. Exemple de război neconvențional pot fi cel informațional, psihologic, economic și asimetric, iar, mai nou apărute, radioelectronic, cibernetic, informațional, psihotronic, geofizic.

Astfel, se poate observa că strategia A2/AD nu face obiectul includerii acesteia în cadrul războiului convențional, deoarece pentru punerea în practică a acestei strategii sunt utilizate și capacități neconvenționale, ceea ce nu este valabil în cazul unui război convențional.

De asemenea, scopul celor două diferă. Dacă scopul războiului convențional este impunerea voinței asupra adversarului prin nimicirea, capturarea sau neutralizarea capacităților militare ale adversarului, scopul A2/AD este doar slăbirea, întârzierea sau limitarea în a utiliza unele capacități ale adversarului, folosind, pe lângă capacitățile convenționale, un procent mai mare de capacități neconvenționale.

Strategia A2/AD are, totuși, un important punct în comun cu războiul convențional, și

---

⁸ N.A.: ISTAR – Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance.

⁹ „Conventional warfare”, în *The Free Dictionary*, URL: <http://encyclopedia.thefreedictionary.com/conventional+warfare>, accesat la 07.12.2019.

¹⁰ „Unconventional warfare”, în *The Free Dictionary*, URL: <https://encyclopedia.thefreedictionary.com/Unconventional+warfare>, accesat la 07.12.2019.

anume faptul că este implementată de către unul sau mai multe state suverane, element ce nu se regăsește în cazul războiului hibrid sau în cel al războiului asimetric. Chiar și așa, nu se poate afirma faptul că A2/AD poate să facă parte din sfera războiului convențional.

3. A2/AD și războiul asimetric

Ce reprezintă, de fapt, un război asimetric sau o amenințare asimetrică? Doctrina Armatei României definește amenințarea asimetrică, drept „o amenințare provenită din posibila utilizare a unor metode și mijloace substanțial diferite de cele proprii cu scopul de a ocoli sau diminua tăria forțelor proprii, prin exploatarea vulnerabilităților acestora și de a obține, astfel, un rezultat disproportional”¹¹.

Utilizând metode neconvenționale, deseori ilegale, în conformitate cu legislația internațională, și forțe neregulate, unii dintre adversari pot încerca să diminueze avantajul militar, prin subminarea coeziunii alianței/coaliției, a hotărârii de a acționa, a credibilității și influenței acesteia. Amenințarea, pe care un astfel de adversar o reprezintă pentru forțele armate și societatea civilă, este una asimetrică, întrucât nu poate fi contracarată prin metode echivalente¹².

În același document, amenințarea asimetrică este definită de următoarele caracteristici:

- a) „natura adversarului, acesta fiind recunoscut, identificat și combătut cu dificultate sau nu este dispus să negocieze;
- b) natura idealurilor și obiectivelor adversarului, acestea intrând în coliziune cu valorile, credința, prioritățile și constrângerile legale și morale larg acceptate;
- c) metodele neconvenționale, angajate pentru contracararea unui avantaj cantitativ și calitativ”¹³.

Amenințarea asimetrică mai poate fi definită ca „evantaiul larg și imprevizibil al operațiilor militare, paramilitare și informaționale,

conduse de națiuni, organisme, indivizi sau de forțe indigene sau de plasare sub comanda lor, ce vizează, în mod specific, slăbiciuni și vulnerabilități într-o guvernare sau într-o forță armată inamică”¹⁴. În consecință, putem afirma faptul că un conflict asimetric are loc atunci când una dintre părți utilizează capacități sau acțiuni neașteptate sau diferite de cele folosite în mod normal, pentru a elimina, scădea sau chiar depăși superioritatea adversarului.

Prin comparație cu A2/AD, se pot observa cu ușurință mai multe diferențe decât puncte comune ale celor doi termeni. Astfel, este destul de clar că protagoniștii războiului asimetric sunt, cu preponderență, forțele neregulate și nu forțele convenționale, iar în cazul A2/AD este vorba despre actori statali bine definiți. Forțele care recurg la astfel de acțiuni reprezintă, de regulă, actori nonstatali și nu state recunoscute, chiar dacă în spatele acțiunilor lor se află, de cele mai multe ori, state puternice, care au anumite interese în zona respectivă.

De asemenea, capacitățile utilizate și acțiunile întreprinse sunt, în majoritatea lor, neconvenționale și, de cele mai multe ori, vin în contradicție cu legile luptei armate și legislația internațională, ceea ce, din nou, nu este valabil în cazul A2/AD.

O altă diferență este faptul că, acțiunile asimetrice nu au un anumit tipar, sunt greu de identificat și contracarat, iar în cazul A2/AD, putem spune că există o logică în utilizarea capacităților, astfel că adversarul estimează acțiunile care ar putea urma.

Există și două aspecte pe care le au în comun A2/AD și războiul asimetric, și anume faptul că ambele utilizează și capacități neconvenționale, iar scopul lor nu este distrugerea adversarului, ci diminuarea capacităților acestuia și aducerea la un punct în care să renunțe de bună voie.

---

¹¹ ***, *Doctrina Armatei României*, S.M.G.-103, București, 2012, p. 112, apud *NATO glossary of terms and definitions*, AAP-6, 2019, p. 15.

¹² ***, *Ibidem*, p. 30.

¹³ ***, *Ibidem*, p. 31.

---

¹⁴ Michael L. Kolodzie, „Commentary: The Asymmetric Threat”, URL: <http://www.almc.army.mil/alog/issues/JulAug01/MS628.htm>, p. 1, apud Petre Duțu, *Amenințări asimetrice sau amenințări hibride: delimitări conceptuale pentru fundamentarea securității și apărării naționale*, p. 24, Editura UNAP, 2013.

4. A2/AD și războiul hibrid

Un tip de conflict de ultimă generație, am putea spune, este *războiul hibrid*. Acesta a apărut ca urmare, printre altele, a nevoii unor state sau organizații de a contracara acțiunile altor state sau pentru evitarea sancțiunilor internaționale ce ar putea fi impuse de declanșarea unui război de agresiune, cu costuri și forțe mai puține.

Încă de la început, este important să precizăm faptul că diferența dintre *amenințare hibridă* și *război hibrid* se poate face ușor, afirmând că *amenințarea hibridă* este cea care generează un *război hibrid*. Analizând conflictele recente, specialiștii internaționali au ajuns la concluzia că, în general, amenințările generatoare de războaie pot fi împărțite în: convenționale, neconvenționale și hibride, ultimele considerate a avea un caracter predominant în viitorul apropiat¹⁵.

Conceptul „război hibrid” a apărut în ultimii aproximativ 15 ani, prin încercările specialiștilor militari americani de a găsi răspuns și strategii de contracarare a unor forțe sau structuri, care acționează într-un mediu extrem de ambiguu și greu de definit, fără a desfășura operații coerente. Termenul se consideră că a fost utilizat pentru prima oară de către o echipă din Corpul de Infanterie Marină al SUA, condusă de către Frank G. Hoffman și James N. Mattis, de altfel, ei fiind considerați părinții conceptului „război hibrid”.

Sintagma „război hibrid” identifică un concept care nu are o definiție unanim acceptată, însă subscie legităților războiului și se explică, în mod deosebit, prin „legea flexibilității și interdependențelor active”, evidențiind caracterul complex al războiului, sub diferitele lui forme de exprimare, de la cel informațional la cel economic, de la amenințările cu folosirea forței la agresiuni mediatice și psihologice, de la insurgență și gherilă la confruntarea armată propriu zisă. „Războiul hibrid” încorporează o gamă extrem de largă de mijloace și acțiuni specifice războiului,

incluzând capabilități convenționale, tactici, tehnici și proceduri neregulate, acte teroriste, incluzând violența confuză și coercitivă, precum și activități criminale¹⁶.

În opinia lui John J. McCuen, războiul hibrid reprezintă „o combinație de conflicte armate simetrice și asimetrice, în cadrul cărora forțele de intervenție desfășoară operații militare tradiționale împotriva unor forțe militare și ținte inamice, în timp ce acționează simultan și decisiv pentru a obține controlul populației indigene din zona de operații, prin operații de stabilitate”¹⁷.

Concluzionând, putem spune că, războiul hibrid presupune o angajare complexă într-o confruntare, nedeclarată de către state sau alți actori, unde, cel care generează agresiunea urmărește obținerea unor efecte sinergice, prin exploatarea combinată a slăbiciunilor societale (tensiuni etnice, instituții slabe și corupte, dependența economică/energetică etc.) cu cele militare, dar acestea din urmă nefiind asumate în mod explicit.

Pentru purtarea unui război hibrid, sunt utilizate componente convenționale și neconvenționale. Din cadrul componentelor convenționale fac parte forțe armate regulate, sisteme de armament și tehnică de luptă și acțiuni a căror întrebuintare se încadrează în normele internaționale de drept al conflictelor armate. Componentele neconvenționale cuprind arme de distrugere în masă, forțe neregulate (forțe paramilitare nenotificate, insurgenți, teroriști, gherile, mercenari, partizani, grupuri infracționale organizate), precum și alte tipuri de mijloace și acțiuni, cum ar cele informaționale, psihologice, economice, radioelectronice, cibernetice, psihotronice, geofizice.

Analizând A2/AD și „războiul hibrid”, putem observa că acestea au anumite puncte comune,

---

¹⁵ Valerică Cruceru, „Despre conceptul de război hibrid în gândirea militară americană”, *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, septembrie 2014, p. 29.

¹⁶ James N. Mattis & Frank Hoffman, „Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars”, U.S. Naval Institute, *Proceedings Magazine*, November 2005, p. 2, trad. noastră.

¹⁷ John J. McCuen, USA, „Hybrid Wars”, *Military Review*, March-April 2008, United States Army Combined Arms Center, Fort Leavenworth, Kansas, pp. 107-108, trad. noastră, URL: https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20080430_art017.pdf, accesat la 07.12.2019.

dar și diferențe. Astfel, capacitățile utilizate pentru a pune în practică atât războiul hibrid, cât și A2/AD sunt extrem de variate, existând atât elemente convenționale, cât și neconvenționale. Diferența apare în modul de utilizare a acestora. În cadrul strategiei A2/AD, acestea sunt utilizate într-o anumită ordine, după o logică bine stabilită, de regulă, urmând criteriul spațiului geografic de angajare, din depărtare spre apropiere. De cealaltă parte, războiul hibrid nu pare să aibă un tipar de utilizare, acțiunile acestuia sunt adaptate în permanență la noile situații, în așa fel încât, ținta să fie indusă permanent în eroare și să fie surprinsă de acțiunile executate. Ordinea de utilizare a capacităților pare una oarecare, dar desigur, acestea sunt utilizate, în marea lor majoritate, ca urmare a unui plan.

Un alt punct comun al celor două este faptul că actorii care le pun în practică nu își propun să distrugă adversarul, ci să îl erodeze, în așa fel încât acesta să renunțe singur la acțiunile militare următoare.

Războiul hibrid este o combinație de acțiuni simetrice cu acțiuni asimetrice, desfășurate în multiple dimensiuni, inclusiv în cea militară, îndreptate împotriva unor actori de tip statal sau chiar suprastatal, spre deosebire de strategia A2/AD, unde acțiunile desfășurate în cadrul acesteia sunt, în majoritatea lor, îndreptate împotriva instrumentului militar (forțe convenționale), aparținând unui actor național sau internațional (alianță/coaliție), în cadrul unor confruntări simetrice, ce pot migra spre un aspect combinat, în situația întrebuirii unor capacități neconvenționale.

Războiul hibrid poate fi purtat și de către actori nonstatali, ce întrebunțează forțe neregulate, cum ar fi unele grupuri de insurgenți sau organizații paramilitare, ca, de exemplu, utilizarea grupării Hezbollah în războiul din Liban, în 2006¹⁸. Este un exemplu concludent de conflict dus de către un stat împotriva unei grupări paramilitare. Acest aspect nu este valabil în cazul A2/AD, aceasta din urmă fiind pusă în

practică de anumite state, de regulă puternice, care își permit achiziția de capacități specifice implementării unei astfel de strategii împotriva altor state.

Concluzii

Având în vedere argumentele expuse, concluzionăm că este destul de dificil să încadrăm, în totalitate, strategia A2/AD în unul dintre cele trei tipuri de conflicte.

Considerăm că diferențierea dintre războiul convențional și A2/AD se poate face cu ușurință, prin afirmația că războiul convențional este ceea ce urmează strategiei A2/AD, mai ales dacă rezultatul acesteia din urmă nu a fost unul așteptat, care să convingă adversarul să renunțe la operațiile următoare. Cu siguranță, implementarea strategiei A2/AD poate presupune desfășurarea de acțiuni ce nu se încadrează în războiul convențional.

Pentru a diferenția amenințarea hibridă de cea asimetrică, putem afirma că primul tip de amenințare îl poate include și pe cel de-al doilea, sau că o amenințare asimetrică este și cea de tip hibrid. Amenințarea asimetrică nu este obligatoriu compusă din mai multe tipuri de forțe, mijloace și acțiuni. De exemplu, simpla detonare a unui IED reprezintă o acțiune asimetrică, dar nu și hibridă.

Pe de altă parte, războiul hibrid poate fi o combinație a multor tipuri de acțiuni, mijloace și forțe, iar regula principală este că nu există o regulă de combinare a acestora. Pur și simplu, se adaptează în funcție de resursele avute la dispoziție, de reacția adversarului, de efectele avute etc.

Dacă luăm în considerare opinia specialiștilor internaționali, care au căzut de acord că amenințările generatoare de războaie pot fi împărțite în convenționale, neconvenționale și hibride, iar ultimul este o combinație a celorlalte două, putem afirma că strategia A2/AD se poate încadra în complexul de acțiuni specifice războiului hibrid. Paleta de capacități și acțiuni cuprinse în cadrul războiului hibrid este mult mai largă și mai permisivă decât în cazul celorlalte

---

¹⁸ Alin Onciu, „Hezbollahul libanez”, în Intelligence, URL: <https://intelligence.sri.ro/hezbollahul-libanez/>, accesat la 08.12.2019.

două. Deși există câteva contradicții privitoare la A2/AD și războiul hibrid, considerăm că cea mai potrivită formă de conflict, în care putem încadra A2/AD, rămâne războiul hibrid. Putem, astfel, concluziona că războiul hibrid cuprinde, în ansamblul său, și strategiile de tip A2/AD.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, *Carta albă apărării*, București, 2017, URL: https://www.mapn.ro/legislatie/documente/carta_alba.pdf

2. ***, *Doctrina Armatei României*, S.M.G.-103, București, 2012.

3. ***, *Joint Operational Access Concept*, Department of Defence, Washington DC, 2012, https://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/JOAC_Jan%202012_Signed.pdf

4. ***, *NATO glossary of terms and definitions*, AAP-6, 2019.

5. ***, *Observatorul militar*, nr. 2 (1.338) 13-19 ianuarie 2016.

6. ***, *Strategia Militară a României*, 2016, publicată în Monitorul oficial al României nr. 789 din 7 octombrie 2016, <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/182367>

7. CRUCERU, Valerică, „Despre conceptul

de război hibrid în gândirea militară americană”, *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, septembrie 2014.

8. KOFMAN, Michael, It’s time to talk about A2/AD: Rethinking the Russian Military Challenge, 2019, URL: <https://warontherocks.com/2019/09/its-time-to-talk-about-a2-ad-rethinking-the-russian-military-challenge/>

9. KOLODZIE, Michael L., „Commentary: The Asymmetric Threat”, *Army Logistician*, volume 33, issue 4, July-August 2001, <https://alu.army.mil/alog/issues/JulAug01/MS628.htm>

10. KREPINEVICH, Andrew F., *Meeting the Anti-Access and Area Denial Challenge*, Center for Strategic and Budgetary Assessments (CSBA), Washington DC, 2003.

11. MATTIS, James N. & HOFFMAN, Frank, „Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars”, U.S. Naval Institute, *Proceedings Magazine*, November 2005.

12. McCUEN, John J., „Hybrid Wars”, *Military Review*, March-April 2008, United States Army Combined Arms Center, Fort Leavenworth, Kansas.

13. ONCIU, Alin, „Hezbollahul libanez”, în *Intelligence*, URL: <https://intelligence.sri.ro/hezbollahul-libanez/>

CONSIDERAȚII PRIVIND ELEMENTELE SPECIFICE DESTINATE ACORDĂRII DE SPRIJIN AL NAȚIUNII GAZDĂ DE CĂTRE ROMÂNIA

Dr. Ștefan-Daniel COTIGĂ*

În Carta Albă a Apărării României, pentru perioada 2015-2019, este subliniat faptul că, pentru apărarea suveranității și integrității teritoriale a țării noastre, una dintre cele mai importante sarcini aflate în responsabilitatea Armatei României este acordarea de sprijin al națiunii gazdă, pentru susținerea acțiunilor militare desfășurate pe teritoriul național, de către forțele armate aparținând statelor aliata și parteneri NATO.

Pe parcursul acestui articol, am tratat principalele elemente specifice destinate acordării de sprijin al națiunii gazdă pe teritoriul național, și anume: bunurile și serviciile care pot fi oferite militarilor din cadrul forțelor armate aliata străine participante la acțiuni militare, facilitățile românești declarate, datele cuprinse în Catalogul capacităților românești destinate sprijinului națiunii gazdă și în Baza de date HNS a României și am determinat direcțiile de acțiune de urmat, în vederea modernizării procesului de acordare de sprijin al națiunii gazdă de către România.

Cuvinte-cheie: *sprijinul națiunii gazdă (Host Nation Support – HNS); Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (North Atlantic Treaty*

Organization – NATO); bunuri și servicii; acțiuni militare; capacități; securitate.

Introducere

Evenimentele cu nivel ridicat de risc, care au avut loc în lume în ultimele decenii, dintre care se remarcă ascensiunea continuă a terorismului, manifestată prin atentate comise în cele mai neașteptate locuri, permanentele încălcări ale drepturilor omului în Libia, Irak sau Afganistan, situația tensionată din zona Balcanilor și anexarea Crimeei de către Federația Rusă, au condus la reacții politice și militare puternice și la luarea unor măsuri hotărâte, atât de către NATO, cât și de către statele membre sau parteneri NATO.

Anumite acțiuni și măsuri, luate la nivelul conducerii Alianței, au fost, inclusiv, de natură militară și au fost îndreptate împotriva actorilor statali și nonstatali, care încearcă permanent să modifice echilibrul politic și militar existent la nivel global.

Este evident că anumite amenințări actuale pot fi combătute doar prin utilizarea metodelor și mijloacelor militare, dar eliminarea celor mai multe dintre aceste amenințări solicită utilizarea combinată a instrumentelor instituționale militare

* Comandor ing. dr. Ștefan-Daniel COTIGĂ, șeful structurii responsabile cu acordarea sprijinului națiunii gazdă din Statul Major al Forțelor Aeriene (SMFA). E-mail: cotigastefan@yahoo.com

și civile necesare. Pericolele la adresa stabilității regionale și internaționale și amenințările îndreptate împotriva democrației sînt în evidență necesitatea existenței unei Alianțe puternice, capabilă să intervină, în timp scurt, oriunde în lume, pentru restabilirea echilibrului existent în prezent.

„Actualmente, mediul strategic de securitate este caracterizat de incertitudine, complexitate, schimbări rapide și conflict persistent. Acest mediu este fluid, cu alianțe și parteneriate în continuă schimbare, noi amenințări naționale și transnaționale apărând și dispărând în mod constant”¹.

Statutul de țară membră NATO și UE, situată la frontierele estice ale acestor organizații, implică o responsabilitate uriașă și solicită punerea în practică de către țara noastră, a celor mai eficiente măsuri pentru combaterea amenințărilor îndreptate împotriva securității naționale și euroatlantice.

NATO are relații strânse și cooperează cu multe state și organizații. O importanță deosebită pentru evoluția mediului internațional de securitate o au inițiativele NATO de cooperare:

1. Parteneriatul pentru Pace;
2. Dialogul Mediteranean;
3. Inițiativa de Cooperare de la Istanbul;
4. Parteneri „across the globe”;
5. Cooperarea cu organizații internaționale precum ONU, UE, OSCE etc.

„Multe state au fost membri de neprețuit ai coalițiilor din Afganistan, Irak, Balcani și în lupta împotriva grupării Stat Islamic. Cel mai important, NATO ar trebui să-și consolideze parteneriatul cu Uniunea Europeană. Parteneriatele cu Consiliul de Coordonare al Golfului, Uniunea Africană și Liga Arabă ar putea promova stabilitatea de-a lungul periferiei NATO”².

„Abordarea NATO față de securitate, în secolul al XXI-lea, este considerată realistă, deoarece recunoaște importanța factorilor politici, economici, sociali și de mediu, pe lângă

dimensiunea de apărare indispensabilă. Scopul comun este de a realiza o arhitectură europeană de securitate colectivă, în care Alianța încearcă să apere pacea, să consolideze securitatea și stabilitatea euro-atlantică în diferite moduri: prin impunerea legăturii transatlantice; prin menținerea capacității militare efective pentru a asigura descurajarea și apărarea, pentru a răspunde întregii gamei de acțiuni ale acesteia; prin dezvoltarea identității europene de securitate și apărare în cadrul NATO, prin menținerea capacității globale de gestionare cu succes a crizelor, rămânând deschisă la noi aderări; prin continuarea parteneriatului, a cooperării și a dialogului cu alte țări care împărtășesc abordarea securității euro-atlantică, în special în ceea ce privește controlul armamentelor și dezarmarea”³.

În doctrina Alianței Nord-Atlantice și, implicit, și în legislația militară națională este legiferat faptul că, sprijinul națiunii gazdă (Host Nation Support – HNS) este un domeniu funcțional important al logisticii și acesta trebuie să reprezinte un procent cât mai mare din sprijinul logistic acordat militarilor din cadrul forțelor armate aparținând statelor membre sau parteneri, care participă la acțiuni militare pe teritoriul național al altui stat membru sau partener NATO.

Sprijinul națiunii gazdă este definit ca: „asistența civilă și militară acordată în timp de pace, criză și conflict, de către o națiune gazdă (HN) forțelor și organizațiilor aliate care se află pe, desfășoară sau tranzitează teritoriul HN. Aranjamentele încheiate între autoritățile competente ale HN și SN (Sending Nations) și/sau NATO formează baza acestei asistențe”⁴.

Datorită importanței sale în atingerea obiectivelor specifice fiecărei acțiuni militare, „planificarea HNS trebuie realizată simultan cu elaborarea planurilor de operații”⁵.

³ Gheorghe Minculete, Daniela Răpan, „Approaches on Current Risks and Threats to the International Security Environment”, în *Science and Military*, nr. 2 (Volume 7)/2012, Armed Forces Academy of General Milan Rastislav Štefánik, Slovak Republic, p. 6.

⁴ ***, AJP-4.5 (A), *Allied Joint Doctrine for Host Nation Support*, Edition B, Version 1, Brussels, NATO, May 2013, p. 13.

⁵ Gheorghe Minculete, „Sprijinul Națiunii Gazdă – obiectiv prioritar al logisticii armatei. Capabilități și facilități

¹ Gheorghe Minculete, *Abordări moderne ale managementului logistic*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2015, p. 188.

² Douglas Lute, Nicholas Burns, „*NATO at Seventy. An Alliance in Crisis*”, p. 7.

1. Determinarea bunurilor și serviciilor care pot fi puse la dispoziția forțelor armate străine

Elementul principal, care contribuie la inițierea proceselor ulterioare de furnizare a sprijinului națiunii gazdă, este identificarea tuturor categoriilor de bunuri și de servicii, care pot fi acordate sau prestate în folosul militarilor aparținând forțelor armate aliate străine, atunci când participă la acțiuni militare pe teritoriul nostru național.

Trebuie menționat că, în ciuda faptului că pot fi oferite sau prestate în folosul militarilor străini orice fel de bunuri și de servicii, care sunt necesare susținerii logistice a acestora, sprijinul logistic se acordă doar dacă, prin furnizarea lui, nu sunt afectate în niciun fel realizarea angajamentelor asumate și îndeplinirea misiunilor primite de armata țării noastre.

Procesul de acordare de sprijin al națiunii gazdă poate fi eficientizat prin elaborarea unei strategii de furnizare de bunuri și servicii, care să asigure o corelație strânsă între necesitățile acestor forțe și disponibilitatea din Zona de Operații Întrunită (ZOI), pentru întreaga perioadă în care militarii din cadrul forțelor armate aliate străine participă la respectiva acțiune militară, pe teritoriul României.

Pe timpul desfășurării unei acțiuni militare, este necesară stabilirea, atât pentru sistemul logistic destinat acordării sprijinului națiunii gazdă, cât și pentru celelalte domenii funcționale ale sprijinului logistic (managementul resurselor materiale, mișcarea și transportul, mentenanța, infrastructura, asistența medicală, serviciile de campanie, asigurarea financiară), a unor obiective logistice specifice respectivei acțiuni militare.

La solicitarea reprezentanților forțelor armate aliate străine, se pot pune la dispoziția militarilor din cadrul acestor forțe, produse din gestiunea proprie a Ministerului Apărării Naționale, servicii prestate de personalul din structurile militare specializate, imobile și alte elemente de

---

logistice ce pot fi puse la dispoziția forțelor NATO”, vol. *Logistica militară, Transformare și remodelare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006, p. 4.

infrastructură din patrimoniul armatei (cum ar fi facilități destinate pentru realizarea depozitării sau prepoziționării tehnicii), în vederea închirierii, în conformitate cu legislația națională a României.

Termenii și condițiile în care vor fi contractate aceste bunuri și servicii și modul în care va fi acordată asistența necesară, pentru achiziționarea sau închirierea acestora de către structurile specializate, aparținând forțelor armate aliate străine, care participă la acțiuni militare pe teritoriul României, sunt prevăzute în Memorandumurile de Înțelegere (Memoranda of Understanding – MOUs) și în Acordurile Tehnice (Technical Arrangements – TAs), încheiate între respectivele forțe armate străine și țara noastră.

Scopul negocierii și semnării unui MOU este stabilirea cadrului necesar acordării de sprijin al națiunii gazdă militarilor din cadrul forțelor armate, aparținând unui anume stat aliat sau unei alianțe, iar scopul semnării și întocmirii unui TA este acela de a detalia condițiile specifice de acordare a acestui sprijin al națiunii gazdă, pe timpul desfășurării unei anumite acțiuni militare⁶.

Atunci când articolul solicitat lipsește din evidențe, pentru identificarea mai ușoară și în vederea stabilirii înlocuitorilor posibili ai respectivului articol, se vor utiliza *Codurile NATO pentru identificarea articolelor și a munițiilor* și datele din *Cataloagele de muniții și explozivi interschimbabili*.

Dacă țara noastră împrumută echipamente și bunuri militarilor din forțele armate aliate străine, articolele care vor fi împrumutate sunt identificate cu ajutorul codului național sau codului NATO de identificare și al seriei proprii.

Atunci când în MOUs sau în TAs, încheiate între țara noastră și națiunile trimițătoare de trupe (SNs), este prevăzut acest lucru, aceste bunuri și servicii, solicitate de militarii din cadrul forțelor

---

⁶ N.A.: un exemplu concret de astfel de MOU, încheiat între Guvernul României și Guvernul Republicii Elene, privind asigurarea sprijinului națiunii gazdă pentru executarea de operațiuni și exerciții NATO poate fi găsit la URL: <https://www.senat.ro/legis/PDF/2007/07L657TC.pdf>, urmând ca pentru executarea fiecărei operațiuni sau exercițiu comun româno-elen sub egida NATO să fie negociat și semnat câte un TA.

armatelor străine vizitatoare, pot fi oferite, *în mod gratuit*, iar atunci când nu este prevăzut acest lucru în acordurile existente, respectivele bunuri și servicii sunt puse la dispoziția acestor militari *contra cost*.

Prețurile bunurilor și serviciilor livrate sau prestate în folosul militarilor din cadrul forțelor armate aliate străine care desfășoară acțiuni militare pe teritoriul României și felul în care se face închirierea de imobile sau de alte elemente de infrastructură din administrarea MApN, precum și modul de calculare a chiriei pentru acestea, se calculează prin intermediul unor formule legiferate de ordine financiare specifice, emise de ministrul Finanțelor Publice⁷ și de ministrul Apărării Naționale⁸, respectivelor valori, care reies din aceste formule, adăugându-se taxele și accizele prevăzute de legislația națională.

2. Facilitățile APOD/SPOD/ RPOD/LOC naționale

„Pentru tranzitarea teritoriului și a spațiului aerian al HN, aceasta din urmă poate pune la dispoziția forțelor SNs: porturi de debarcare-îmbarcare (SPOD/Es), aeroporturi de debarcare-îmbarcare (APOD/Es) și terminale de cale ferată

de debarcare-îmbarcare (RPOD/Es)”⁹.

În consecință, cele mai importante *facilități naționale specifice declarate*, dedicate acordării de sprijin al națiunii gazdă și evidențiate și detaliate și în *Catalogul capacităților românești destinate sprijinului națiunii gazdă* (Romanian HNS Capabilities Catalogue – ROU-HNS CAPCAT), sunt:

- aeroporturile de debarcare/îmbarcare (Aerial Ports of Debarkation/Embarkation – APOD/Es);

- porturile maritime de debarcare/îmbarcare (Sea Ports of Debarkation /Embarkation – SPOD/Es);

- sistemele, nodurile și terminalele de cale ferată și rutiere (Rail Ports of Debarkation/Embarkation – RPOD/Es);

- garnizoanele aflate în subordinea șefilor categoriilor de forțe ale armatei, care au capacitatea să asigure utilități specifice acordării de sprijin al națiunii gazdă;

- facilitățile destinate cazării, hrănirii și recuperării militarilor aparținând forțelor armate aliate străine, care desfășoară acțiuni militare pe teritoriul României;

- poligoanele și taberele de instrucție;

- spațiile destinate depozitării și prepoziționării (de armament, muniții, tehnică și materiale);

- facilitățile specifice acordării asistenței medicale etc.

Pentru a putea fi utile scopului în care au fost considerate SPOD/E-uri, respectiv APOD/E-uri, aceste elemente de infrastructură naționale trebuie să dispună de: spații de depozitare, spații unde să se execute mentenanța, utilități pentru alimentare cu combustibili, capacitate de acordare a asistenței medicale și posibilitatea de a acorda asistență medicală de urgență, mijloace de transport personal, posibilitatea de a opera transport multimodal (acces facil la infrastructurile feroviare și rutiere, detașamente de încărcare-descărcare, personal specializat pentru transferul-cargo și personal pentru

---

⁷ N.A.: două exemple de ordine semnificative de acest fel sunt: *Ordinul nr. 4145, din 30 decembrie 2015, pentru aprobarea Normelor privind scutirea de la plata taxei pe valoarea adăugată pentru livrările de bunuri și prestările de servicii destinate realizării în România a proiectelor NSIP*, prevăzută la art. 9 alin. (1) din *Legea nr. 294/2007 privind derularea în România a proiectelor finanțate prin Programul NATO de Investiții în Securitate*, Monitorul Oficial al României, nr. 14, București, 2016 și *Ordinul nr. 4146, din 30 decembrie 2015, pentru aprobarea Normelor privind aplicarea scutirii de taxă pe valoarea adăugată prevăzute la art. 294 alin. (1) lit. j), k), l), m) și n) din Legea nr. 227/2015 privind Codul Fiscal și la art. X și XI din Acordul dintre România și Statele Unite ale Americii privind statutul forțelor Statelor Unite ale Americii în România*, semnat la Washington la 30 octombrie 2001, ratificat prin *Legea nr. 26/2002*, Monitorul Oficial al României, nr. 33, București, 2016.

⁸ N.A.: cel mai utilizat dintre aceste ordine, emis special pentru detalierea modului de asigurare a sprijinului logistic acordat militarilor din forțele armate aliate străine și a metodelor de compensare a acestui sprijin, încă din anul 2009, este L-26, *Manualul privind proceduri standard NATO pentru asistența logistică reciprocă*.

⁹ Vasile Popa, *Sprijinul națiunii-gazdă*, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006, p. 23.

dirijarea circulației și trebuie să fie echipate cu echipamente tehnice moderne), sisteme de supraveghere aeriană și navală interoperabile cu cele ale tuturor statelor membre ale Alianței Nord-Atlantice, dispozitive destinate protecției forței, echipe de legătură, dotări specifice apărării împotriva incendiilor (AÎ), precum și posibilitatea de a fi aprovizionate facil cu materiale din toate clasele de aprovizionare, toate acestea conferind acestor POD/E-uri un *caracter integrat*.

Datorită apartenenței la Alianța Nord-Atlantică, programele de infrastructură realizate cu scopul modernizării economiei naționale (deci, implicit, și elementele de infrastructură naționale destinate acordării sprijinului națiunii gazdă) se pot realiza doar dacă sunt proiectate să funcționeze la standardele impuse de NATO.

Pentru că, în zilele noastre, acțiunile militare implică, în mod obligatoriu, flexibilitatea și mobilitatea forțelor angajate, trebuie ca și sprijinul logistic, acordat trupelor, să fie flexibil și adaptat permanent la situația din ZOI și să fie capabil să asigure susținerea logistică și transportarea forțelor și tehnicii participante în toate locațiile solicitate, pe parcursul tuturor fazelor respectivelor acțiuni militare.

Pentru situațiile în care se face tranzitarea teritoriului național, România poate oferi servicii de transport personal și tehnică între majoritatea localităților de pe teritoriul național.

În țara noastră, utilizarea tuturor categoriilor de drumuri, atât cele publice, cât și cele private, este accesibilă tuturor categoriilor de persoane fizice și juridice, cu precizarea că transporturile care au caracter militar se execută pe baza unor Acorduri Tehnice între Ministerul Apărării Naționale și companiile specializate.

3. Catalogul capacităților românești destinate sprijinului națiunii gazdă și Baza de date HNS a României

Desemnarea, pregătirea și prezentarea facilităților oferite de țara noastră pentru acordarea sprijinului națiunii gazdă forțelor armate aliate străine reprezintă chestiuni de mare

actualitate și importanță pentru România.

În mediul civil și în cel militar, achiziționarea bunurilor și serviciilor online duce la micșorarea costurilor și a timpului de livrare către beneficiari, toate acestea având drept rezultat un sistem mai eficient, așadar, mai ieftin.

Creșterea transparenței pentru cei care solicită aceste date, asupra bunurilor și serviciilor care se află în evidența sau pot fi prestate prin intermediul reprezentanților forțelor armate românești are ca rezultat o mai mare eficientizare a acestor acțiuni militare.

Pentru prezentarea comandanților comandamentelor NATO și autorităților statelor care participă sau intenționează să participe cu trupe la acțiunile militare planificate a avea loc pe teritoriul României a facilităților care pot fi oferite ca sprijin al națiunii gazdă au fost elaborate și sunt actualizate permanent, două documente, și anume: *Catalogul capacităților românești destinate sprijinului națiunii gazdă* (Romanian HNS Capabilities Catalogue – ROU-HNS CAPCAT), care a fost redactat încă din 2003 și *Baza de date HNS a României* (Romanian HNS Data Base – ROU-HNS DB), realizată din anul 2014, prin intermediul unei dispoziții a șefului Direcției Logistice/Statul Major al Apărării.

Aceste documente cuprind datele referitoare la toate facilitățile naționale care sunt destinate pentru hrănirea, cazarea, instruirea, transportul, depozitarea tuturor categoriilor de materiale, precum și pentru constituirea de capacități de depozitare *integrate* din timp de pace.

Oferta de bunuri și servicii, prevăzută în Catalogul de planificare a capacităților românești destinate sprijinului națiunii gazdă (CAPCAT) este formată dintr-o gamă largă de astfel de bunuri și servicii care pot fi oferite sau prestate în folosul militarilor din cadrul forțelor armate aliate străine participante la acțiunile militare care au loc pe teritoriul național.

În vederea facilitării oferirii ca sprijin al națiunii gazdă a unor resurse vitale destinate sprijinirii proceselor logistice specifice care au loc în ZOI, această ofertă cuprinde inclusiv asumarea de către România a poziției de națiune lider în acordarea de sprijin logistic (Logistic

Lead Nation – LLN) sau de națiune specializată în acordarea de sprijin logistic (Logistic Role Specialisation Nation – LRSN).

Pentru găsirea unei soluții viabile, care să permită integrarea tuturor CAPCATs, în sistemul LOGFAS (Logistics Functional Area Services), Comandamentul Suprem al Forțelor Aliate din Europa (Supreme Headquarters Allied Powers, Europe – SHAPE) colaborează cu Agenția NATO pentru comunicații și informatică (NATO Communications and Information Agency – NCIA), iar la programul pilot, destinat implementării noului format participă opt state, printre care și țara noastră. Reprezentanți din Direcția Logistică/Statul Major al Apărării au participat, încă de la inițierea acestui program pilot, la toate reuniunile acestor grupuri de lucru ale NCIA.

În scopul cunoșterii nivelului de disponibilitate al infrastructurii destinate apărării și pentru identificarea serviciilor corespunzătoare, care pot fi prestate în sprijinul militarilor aparținând forțelor armate aliate străine aflate pe teritoriul țării noastre, a fost constituită și este actualizată permanent Baza de date referitoare la amplasarea și la caracteristicile tehnico-tactice ale obiectivelor de infrastructură. Aceasta cuprinde date referitoare la unitățile militare românești și este gestionată de personalul de specialitate, desemnat din cadrul Direcției Logistice, prin intermediul rețelei INTRAMAN.

ROU-HNS DB a fost constituită pentru a fi un instrument specializat destinat introducerii, actualizării, centralizării și transmiterii datelor referitoare la toate cazărmile aflate în administrarea Statului Major al Apărării, pentru a sprijini coordonarea acțiunilor de proiectare și acordare a sprijinului națiunii gazdă.

4. Direcții de urmat în modernizarea HNS

Doctrina NATO privind HNS stipulează extrem de clar faptul că, acordarea sprijinului națiunii gazdă este un factor determinant în cadrul unui scenariu operațional sau al unui exercițiu militar. Prin furnizarea acestui sprijin

logistic, atunci când este respectată condiția ca fondurile puse la dispoziție să fie folosite în mod eficient, țările trimitătoare de trupe pentru a participa la o acțiune militară sunt, în mod evident, și substanțial degrevate de mare parte din efortul logistic (financiar și material) pe care trebuie să-l facă pentru susținerea forțelor proprii în ZOI.

Este, de asemenea, evident faptul că, în ceea ce privește procesele de planificare și de acordare a sprijinului națiunii gazdă, este necesară „o viziune integratoare privind achizițiile, resursele materiale, financiare și umane, precum și facilitățile avute la dispoziție”¹⁰, pentru asigurarea unei gestionări prompte și corecte a tuturor situațiilor neprevăzute care pot apărea pe parcursul acestora, acțiune care la nivelul Armatei României este în sarcina structurii responsabile cu acordarea sprijinului națiunii gazdă din cadrul Direcției Logistice din Statul Major al Apărării.

Este util să menționăm faptul că militarilor, aparținând forțelor armate aliate, le este asigurată utilizarea resurselor, în comun cu militarii din forțele armate naționale a tuturor categoriilor de resurse aflate în ZOI precum și faptul că, așa cum este stipulat în doctrina și în documentele specifice NATO, România asigură militarilor străini condiții similare, în ceea ce privește accesibilitatea, cantitatea și calitatea acestui sprijin acordat și le solicită acestora urmarea de proceduri identice cu cele solicitate militarilor români, pentru achitarea contravalorii bunurilor și serviciilor furnizate.

Printre direcțiile de acțiune care trebuie urmate în vederea facilitării și modernizării modului de acordare a sprijinului logistic pentru militarii străini, care participă la acțiuni militare pe teritoriul național, se remarcă *identificarea* și *disponibilizarea* elementelor specifice de infrastructură, care se pot folosi pentru cazarea, hrănirea sau instruirea militarilor din cadrul acestor forțe.

În prezent, România este implicată în derularea unor programe destinate modernizării

---

¹⁰ Gheorghe Minculete, *Abordări moderne ale managementului logistic*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2015, p. 61.

unor componente ale infrastructurii strategice naționale, proces care va contribui în mod evident la dezvoltarea economică, la asigurarea securității naționale și va facilita acordarea de sprijin al națiunii gazdă de către țara noastră. Acest proces va urmări, pentru început, *modernizarea infrastructurilor naționale portuare, aeroportuare, rutiere și feroviare.*

În ultimii ani, alături de bunurile și serviciile deja considerate *clasice* prin acordarea lor ca sprijin al națiunii gazdă, au apărut alte *categorii noi*, care sunt mai bine adaptate la nevoile militarilor din cadrul unor forțe NATO moderne și care până acum nu au făcut obiectul acordării acestui tip de sprijin, și anume: forța de muncă, selectată din ZOI sau din apropierea acesteia; curățarea lenjeriei și a ținutelor militare; reparații efectuate asupra echipamentului; accesul la calculatoare conectate la Internet, precum și asigurarea unui flux de date, care este suficient de mare pentru realizarea transmisiilor de date și de informații între militarii străini aflați pe teritoriul României; facilități specifice de depozitare și mijloace de manipulare a bunurilor materiale (descărcare-încărcare și transport); transportul de personal și de materiale etc.

Concluzii

Principala concluzie rezultată din acest articol este că, scopul aplicării în practică a conceptului de sprijin al națiunii gazdă este acela de a oferi un suport eficient acțiunilor militare ale NATO cu eficiență cât mai mare, prin utilizarea optimă a resurselor disponibile ale națiunii gazdă.

Putem afirma că, prin intermediul ordinelor emise de ministrul Apărării Naționale al României și a literaturii militare de specialitate, se realizează o acoperire foarte bună a întregii game de susținere logistică (bunuri și servicii), care poate fi oferită militarilor din forțele armate aliene străine, pe timpul cât aceștia participă la acțiunile militare care au loc pe teritoriul național, a metodelor prin care se realizează compensarea bunurilor și serviciilor oferite acestor militari, precum și a procedurilor care trebuie urmate pentru realizarea respectivelor compensări.

Apariția noilor tipuri de conflicte, care presupune participarea militarilor din țările membre sau partenere ale Alianței Nord-Atlantice la acțiuni militare expediționare, impune, în mod evident, modernizarea procesului de acordare a sprijinului națiunii gazdă, atât prin prisma prioritizării programelor de modernizare a elementelor infrastructurii strategice, cât mai ales, prin includerea între bunurile și serviciile oferite sau prestate în folosul militarilor străini participanți la acțiunile militare care se desfășoară pe teritoriul României, a unor bunuri și servicii noi, care nu au fost acordate sau prestate în folosul acestora până în prezent, dar care sunt necesare în vederea unei susțineri logistice moderne a acestor forțe.

Menționăm și subliniem faptul că bunurile și serviciile, oferite sau prestate ca sprijin al națiunii gazdă, în folosul militarilor din cadrul forțelor armate aliene străine, sunt puse la dispoziția acestora doar dacă astfel nu este diminuată capacitatea de îndeplinire a misiunilor avute și nu este afectată respectarea angajamentelor asumate de țara noastră, pentru a fi realizate de Armata României.

Altă concluzie importantă reieșită din acest articol este aceea că, una din primele măsuri care ar trebui să fie luate, pentru acordarea în condiții bune a sprijinului națiunii gazdă, este pregătirea din timp de pace a teritoriului României pentru apărare, lucru care se poate realiza în primul rând prin modernizarea locațiilor prin care sunt asigurate recepția și transportul personalului și tehnicii (porturile de debarcare/îmbarcare, aeroporturile de debarcare/îmbarcare, terminalele de cale ferată, liniile de comunicații rutiere și feroviare etc.) și a facilităților de sprijin logistic din structura sau din apropierea acestora, în vederea asigurării unei recepții rapide a trupelor și a materialelor care vor sosi pe teritoriul național și pentru susținerea mișcării acestor fluxuri umane și materiale din locațiile de debarcare spre locațiile de staționare (Staging Areas – SAs), de unde, după constituirea forțelor, să se poată asigura continuarea deplasării personalului și a tehnicii spre destinațiile finale (Final Destinations FDs).

Constituirea și actualizarea permanentă a Catalogului capabilităților românești, destinate sprijinului națiunii gazdă (RO-HNS-CAPCAT) și a Bazei de date HNS a României (ROU-HNS DB), sunt două activități esențiale, strict necesare în scopul informării comandanților forțelor armate aliate străine care își manifestă intenția de a participa la acțiuni militare pe teritoriul național cu date actualizate referitoare la facilitățile care sunt destinate cazării, hrănirii, instruirii, transportului și depozitării de materiale și cu date referitoare la gradul de disponibilitate a elementelor de infrastructură, puse la dispoziția acestora, în scopul acordării sprijinului națiunii gazdă militarilor din forțele armate aliate străine.

În final, concluzionăm că toate statele membre și parteneri NATO (în mod implicit și România), prin păstrarea în condiții bune și modernizarea capabilităților proprii destinate sprijinului logistic, pot ușura, în mod semnificativ, sarcinile comandanților forțelor aliate străine, impuse de realizarea unui suport logistic pentru acțiunea militară respectivă.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, AJP-4.5 (A) *Allied Joint Doctrine for Host Nation Support*, Edition B, Version 1, Brussels, NATO, May 2013.

2. LUTE, Douglas; BURNS, Nicholas „NATO at Seventy. An Alliance in Crisis”, *Project on Europe and the Transatlantic Relationship*, Belfer Center for Science and International Affairs, Harvard Kennedy School, 79 JFK Street, Cambridge, MA 02138.

3. MINCULETE, Gheorghe, *Sprijinul Națiunii Gazdă-obiectiv prioritar al logisticii armatei. Capabilități și facilități logistice ce pot fi puse la dispoziția forțelor NATO*, Logistica militară, Transformare și remodelare, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.

4. MINCULETE, Gheorghe; RĂPAN, Daniela, *Approaches on Current Risks and Threats to the International Security Environment*, in Science and Military, no. 2 (Volume 7)/2012, Armed Forces Academy of General Milan Rastislav Štefánik, Slovak Republic.

5. MINCULETE, Gheorghe, *Abordări moderne ale managementului logistic*, ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2015.

6. POPA, Vasile, *Sprijinul națiunii-gazdă*, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.

CONFLICTUL DE INTERESE DIN PROCESUL DE PACE AFGAN

Cosmin Marian POTOLINĂ*

Această lucrare pune în discuție evoluția măsurilor adoptate de către actorii principali, ca urmare a intenției Statelor Unite de retragere deplină a forțelor sale militare din Afganistan. Drept rezultat, situația a atras atenția, atât la nivel regional, cât și internațional și, astfel, a contribuit la schițarea unui cadru de negociere, cu scopul încheierii unui acord de pace favorabil statului afgan. Mișcarea Talibană reprezintă jucătorul principal în procesul de soluționare a unei înțelegeri politice de încheiere a războiului afgan, dar la nivel intern, echipa de negociere trebuie să includă și reprezentanți oficiali ai guvernului afgan, alături de cei ai minorităților societății civile afgane. Pentru ca pactul de pace să fie cuprinzător și de durată, necesită implicarea entităților externe cu interese în acest sens, entități care au favorizat negocierile de pace, prin organizarea de întâlniri consultative sau prin determinarea anumitor părți să participe la dezbaterile pe tema instaurării păcii.

Lucrarea de față va încerca să scoată în evidență interesele geopolitice exercitate de acești actori în Afganistan, cât și în regiunea Asiei Centrale, fiecare făcând eforturi pentru a le proteja, dar și a le dezvolta în avantajul propriu. În urma celor menționate, este dificilă atingerea unui acord ferm de pace care să satisfacă fiecare actor important implicat în conflictul din Afganistan.

Cuvinte-cheie: procesul de pace afgan; acord politic; Mișcarea Talibană; părți implicate; obiective geopolitice.

Considerații preliminare

Organizația teroristă talibană a inițiat, în februarie 2018, o scrisoare deschisă, adresată publicului american, în care se solicita deschiderea unui dialog de pace pentru rezolvarea, pe cale politică, a conflictului afgan¹. Mișcarea radicală islamistă a insistat asupra unor discuții directe cu reprezentanții de la Washington, deoarece talibanii consideră guvernul afgan ca fiind nelegitim.

Scenariul unei retrageri depline de trupe ale Statelor Unite din Afganistan a mulțumit rețeaua talibană și a încurajat discuțiile pe tema păcii, conducând spre conturarea unui cadru de negociere, în care talibanii și-au luat angajamentul să combată actele de terorism și să coopereze, la nivel internațional, împotriva acestora, luptătorilor și complicilor din zonele aflate sub controlul rețelei extremiste². Acordul încheiat la acest stadiu între cele două părți reprezintă doar o etapă din înțelegerea – mult mai cuprinzătoare – în care este necesar să fie incluse o încetare a focului la nivel național, planuri de sprijin pentru evitarea prăbușirii guvernului afgan, în urma retragerii entităților militare străine de pe teritoriul afgan și o înțelegere politică la nivel

¹ Vinay Kaura, „Understanding the complexities of the Afghan peace process”, în *Observer Research Foundation*, 2018, nr. 151, pp. 8-9.

² Rubin Barnett, „Everyone Wants a Piece of Afghanistan”, în *Foreign Policy*, URL: <https://foreignpolicy.com/2019/03/11/everyone-wants-a-piece-of-afghanistan-russia-china-un-sco-pakistan-isi-qatar-saudi-uae-taliban-karzai-ghani-khalilzad-iran-india/>, accesat la 14.06.2019.

* Locotenent Cosmin Marian POTOLINĂ este cadru militar activ din Brigada de Informații Militare, Ministerul Apărării Naționale, Buzău. E-mail: cosmin_marian_potolinca@yahoo.com

național, rezultată din negocierile ce vor expune doleanțele regimului de la Kabul, la care se vor adăuga interesele și nevoile eventualelor înalte figuri politice, membri publici care alcătuiesc parlamentul afgan, grupuri politice de opoziție, inclusiv solicitările complexe societăți civile din Afganistan³.

Stabilitatea statului afgan este afectată, în principiu, de insurgența talibană și de reconfigurarea puterii interne a țării, întârziată de alegerile prezidențiale amânate, dar și de confruntările formate din amestecul părților externe, pentru a se realiza o formă finală a înțelegerii de pace⁴. Participarea actorilor externi la discuțiile de pace a îngrijorat anumite sectoare ale societății civile afgane, situație resimțită și în rândul administrației Ghani, imaginându-se scenariul sumbru al îngrădirii libertăților și drepturilor omului, în eventualitatea în care s-ar ajunge la un acord politic care ar satisface toate părțile, cu excepția lor.

Neliniștite în privința încheierii unui potențial pact de pace între SUA și Mișcarea Talibană, câteva femei proeminente ale societății afgane au subliniat însemnătatea acestor discuții, cu privire la întoarcerea nefericită a țării la zilele de abuz și opresiune asupra femeilor, după cum indică istoria țării. Acestea au solicitat reprezentantului special al SUA pentru reconcilierea afgană, Zalmay Khalilzad, să ofere un loc femeilor la masa negocierilor cu talibanii, pentru detalierea neajunsurilor pentru care luptă⁵. O asemenea situație scoate în evidență hotărârea irevocabilă a femeilor afgane în a-și face vocile auzite și cererile soluționate.

Având în vedere că Pakistanul a sprijinit și

găzduit indivizi talibani de când se aflau la putere în Afganistan, cu scopul exercitării unei pârghii de presiune asupra regimurilor de la Kabul, Washington și New Delhi⁶, SUA consideră administrația Islamabad drept un jucător central în convingerea Mișcării Talibane de a fi de acord cu formularea unei înțelegeri finale de pace, care să aducă un sfârșit războiului prelungit. Dar, pentru încheierea unei înțelegeri cuprinzătoare și de durată, Iranul și guvernul afgan trebuie să fie integrate în faza următoare a procesului de reconciliere afgană.

În pofida progreselor atinse pe scena negocierilor directe dintre SUA și Rețeaua Talibană, procesul de pace afgan nu poate fi încheiat, excluzând China, India, Rusia și Iranul, fiecare exercitând în Afganistan o influență covârșitoare, toate împărțind interesul comun de lărgire al accesului propriu asupra rezervelor naturale abundente în Asia Centrală⁷. Astfel, devine critică participarea tuturor actorilor relevanți pentru trasarea formei finale a înțelegerii de pace, modelată de interesele geopolitice din Afganistan și din regiune, ale fiecărei părți. Prin urmare, o țară prosperă, stabilă și cu adevărat pașnică nu poate exista decât prin satisfacerea parțială a cerințelor fiecărei tabere, în condițiile în care unele dintre acestea ar putea fi nevoite să facă compromisuri, abandonându-și o parte din interesele proprii.

1. Perspectiva retragerii SUA propulsează femeile afgane pe scena procesului pentru pace

Țările limitrofe percep Afganistanul ca pe o proiecție a puterii SUA în regiune. Părăsirea teritoriului de către SUA provoacă părțile interesate să identifice noi donatori care vor substitui dependența Afganistanului de fonduri, echipament, instruire și de elemente tehnologice,

---

³ N.A.: lorzi ai războiului, lideri de trib, conducători religioși, reprezentantele femeilor și reprezentanți etnici sunt cu toții necesari pentru a ajunge la o înțelegere de pace de durată.

⁴ Shanthie Mariet D'souza, „The Limits of India's Soft Power in Afghanistan”, în *Fair Observer*, URL: https://www.fairobserver.com/region/central_south_asia/afghanistan-taliban-peace-talks-india-south-asia-security-news-00081/, accesat la 18.05.2019.

⁵ Conor Finnegan, „Afghan female leaders urge Trump administration to stand up for their rights in Taliban peace talks”, în *ABC News*, URL: <https://abcnews.go.com/Politics/afghan-female-leaders-urge-trump-administration-stand-rights/story?id=63212646>, accesat la 23.06.2019.

⁶ Anna Larson, Alexander Ramsbotham, „Incremental peace in Afghanistan”, nr.27/2018, Conciliation Resources, în *Accord*, p. 150.

⁷ N.A.: regiunea Asiei Centrale cuprinde Kazakhstan, Kirgizstan, Tadjikistan, Turkmenistan și Uzbekistan. Vezi: ***, „Council conclusions on Afghanistan's Peace Process”, în *Foreign Affairs Council*, 2019, Council of the European Union, p. 3.

care au fost furnizate în mod continuu de către SUA. Astfel, o soluție de sprijinire a statului afgan trebuie să fie identificată, iar aceasta necesită un consens regional integrat în procesul de pace⁸. Dar o soluție pentru micșorarea dependenței afgane față de asistența internațională ar fi aceea de încurajare a comerțului și investițiilor străine în Afganistan, descurajate de violența omniprezentă în țară. Mediatorii regionali și internaționali trebuie să se confrunte cu probleme ce vizează structura și compoziția guvernului de la Kabul, natura prezenței elementelor contrateroriste internaționale, hotărârea, de către statele internaționale, a compunerii, rolului și mărimii forțelor de securitate și apărare, precum și alternativa integrării sporite a Afganistanului pe piața regională și globală.

În eventualitatea unei retrageri a SUA⁹, Washington ar putea să își reducă asistența, iar Tratatul bilateral de securitate, semnat în septembrie 2014, între cele două țări, ar putea să se transforme într-un acord multilateral. Așadar, dezbaterile de la Doha trebuie să concretizeze o soluționare regională, fie să consolideze, din punct de vedere diplomatic, Organizația pentru Cooperare de la Shanghai¹⁰. Totuși, o cooperare multilaterală mediată de Organizația Națiunilor Unite (ONU) s-ar ciocni cu doctrina reprezentativă pentru administrația Trump „America înainte de toate” și cu setea sa de confruntare a Iranului, a cărei cooperare este crucială pentru stabilitatea Afganistanului. Astfel, după ce este identificată și implementată o soluție pentru acest context delicat și dificil, operațiile de menținere a păcii în Afganistan, sub egida ONU, devin esențiale

---

⁸Rubin Barnett, *op. cit.*

⁹N.A.: o retragere completă a arsenalului american este improbabilă, știind că Pentagonul a evidențiat necesitatea păstrării unei capacități contrateroriste pe teritoriul afgan. Vezi: Diana Stancy Correll, „Pentagon: ‘Robust’ counter-terrorism efforts in Afghanistan must continue-even if peace deal is reached”, în *Military Times*, URL: <https://www.militarytimes.com/news/pentagon-congress/2019/07/16/pentagon-robust-counter-terrorism-efforts-in-afghanistan-must-continue-even-if-peace-deal-is-reached/>, accesat la 21.07.2019.

¹⁰N.A.: Organizația pentru Cooperare de la Shanghai cuprinde: Rusia, China, India, Pakistan, țările din Asia Centrală, în care Afganistanul are rol de observator. Vezi: Rubin Barnett, *op. cit.*

pentru monitorizarea eventualului angajament pentru pace.

Dintre toți actorii necesari să ia parte la masa negocierilor, reprezentantele femeilor afgane percep SUA drept principalul actor cheie în îndeplinirea agendei acestora, pentru că deține puterea diplomatică și militară de convingere a Mișcării Talibane să respecte statul de drept, precum și drepturile omului, aplicabile întreagului popor afgan, așa cum este prevăzut în Constituția Afgană¹¹. Câteva femei frunțase și-au afirmat susținerea pentru procesul de reconciliere și doresc să contribuie la dezbaterile de pace, mediate de factorii externi, pentru evitarea pierderii parțiale a drepturilor femeilor, în eventualitatea unei guvernări talibane.

Dar la momentul acestei lucrări, femeile sunt îngrijorate că negocierile aflate în desfășurare nu au expus în detaliu subiectul doleanțelor și protecției femeilor¹². Femeile afgane sunt neliniștite că ar putea fi lipsite de drepturile și libertățile cu greu câștigate și protejate, ceea ce ar însemna existența unor constrângeri¹³ impuse de talibani, dacă gruparea extremistă capătă putere politică și nu își schimbă viziunea în acest sens.

Femeile câștigă din ce în ce mai mult teren ca reprezentanți în Loya Jirga¹⁴, fiind conștiente de consecințele unui eventual armistițiu aranjat cu Mișcarea Talibană. Prin urmare, reprezentantele femeilor afgane sunt hotărâte să lupte pentru

---

¹¹Mariam Safi, „Afghanistan’s Peace Process: Evolution, Impact and Gaps”, în *Organization for Policy Research and Development Studies*, vol. 3/2017, Kabul, pp. 5, 8.

¹²N.A.: Khalilzad a menționat în februarie 2019, că unele facțiuni talibane au adoptat ideologii în favoarea tratamentului aplicat femeilor, dar liderele femeilor au afirmat că mesajele talibanilor sunt deșarte și intenționat emise doar pentru a pune mâna pe putere. În plus, fetele sunt private de educație în unele zone, reprezentând 60% din copiii care nu merg la școală. Vezi: Conor Finnegan, *op. cit.*

¹³N.A.: fetelor li se interzicea să meargă la școală, după împlinirea vârstei de 8 ani, femeile nu aveau voie să se angajeze, erau obligate să își acopere fața cu burka și să fie însoțite de o rudă de sex masculin de fiecare dată când părăseau casa, la care se adaugă biciuirea în public a femeilor sau chiar execuții pentru încălcarea regulilor.

¹⁴N.A.: Loya Jirga reprezintă o adunare națională specială, care reunește reprezentanți ai diverselor comunități etnice, religioase și tribale din Afganistan, cu scopul dezbaterii subiectelor critice de interes național. Vezi: Mariam Safi, *op. cit.*, pp. 2-5, 8-10.

cauza lor până la final, cu gândul că implicarea acestora se va concretiza într-o înțelegere pentru pace de durată.

2. Aportul părților interesate pentru facilitarea unui tratat de reconciliere

Pe 22 martie 2019, oficialii SUA, Chinei, Rusiei și Uniunii Europene (UE) au participat la o întâlnire consultativă legată de procesul de pace din Afganistan¹⁵. Emisarii speciali au ajuns la concluzia că încetarea ostilităților este imperativă, violențele trebuie să înceteze și eforturile întrunite sunt absolut necesare pentru instaurarea ordinii și prosperității pe întreg teritoriul afgan. Aceștia au pus accentul asupra faptului că forma finală a înțelegerii ar trebui să includă drepturile universale ale omului pentru femeile afgane, cât și drepturile minorităților, subliniind elementul esențial, conform căruia teritoriul afgan nu va fi utilizat în scopuri teroriste pentru amenințarea niciunei entități statale. Declarația a pus în lumină faptul că SUA și UE vor asigura continuitatea sprijinului pentru țara devastată de război, precum și convingerea mai multor state în susținerea dezbaterilor pe tema păcii, discuții care trebuie să includă și un forum alcătuit din oficiali afgani, alături de inițiative de dezvoltare și reconstrucție. Reprezentanții au recunoscut dreptul statului afgan de a își decide soarta politică, de securitate și economică.

Mișcarea Talibană și-a exprimat acordul în privința organizării, în Doha, a unei întruniri de pace cu cetățenii afgani, mediată de Germania, în perioada 07-08 iulie 2019, dar membrii guvernului afgan au fost acceptați exclusiv într-o postură neoficială.¹⁶ Deznodământul acestei întâlniri s-a concretizat în faptul că Rețeaua Talibană s-a apropiat mai mult de atingerea obiectivelor stipulate, și anume de aplicarea

legislației islamice Șaria în Afganistan, alături de modelarea instituțiilor guvernamentale și de securitate, în acord cu viziunea ideologică a Mișcării Talibană. În ceea ce privește situația femeilor afgane, conferința a pus accentul pe garantarea, de către talibani, a respectării drepturilor lor fundamentale, dar corespunzător principiilor islamice, ceea ce a revigorat speranța femeilor, privind spre un viitor mai fericit. De asemenea, taberele au menționat intenția de a limita numărul victimelor civile, ceea ce a indicat semne de schimbare, în percepția talibană, cu privire la încheierea războiului.

SUA

Echipa de negociere a SUA a efectuat întâlniri periodice în Doha, cu reprezentanții Mișcării Talibană, pentru a ajunge la unanimitate cu privire la satisfacerea cerințelor fiecărei tabere, obținând promisiunea, din partea rețelei teroriste, de a nu folosi teritoriul afgan ca adăpost pentru actele de terorism sau pentru teroriști. Alte două probleme de rezolvat sunt încă în dezbateri la momentul discuției, și anume: data calendaristică la care vor înceta ostilitățile la nivel național și data efectuării dialogului cu oficialii administrației afgane¹⁷. Delegația talibană continuă să refuze întâlnirea cu oficialii regimului afgan pe tema reconcilierii, deoarece administrația este percepută drept o marionetă a SUA. Pentru a nu se simți marginalizată, Khalilzad a informat administrația afgană despre sinteza întrunirilor desfășurate cu Mișcarea Talibană. Mai mult, SUA a oferit certitudinea poporului afgan, că dezbaterile pe care le desfășoară cu gruparea radicală sunt menite pentru conturarea unui cadru de pace, care va fi în favoarea poporului afgan.

Pe data de 29 iunie 2019 s-a desfășurat, în Doha, a șaptea rundă a negocierilor directe dintre SUA și Mișcarea Talibană, în zilele de intensificare a violențelor talibane, lansate cu speranța câștigării unei poziții mai avantajoase în negocieri¹⁸. Majoritatea subiectelor abordate

---

^{15***}, „Council conclusions on Afghanistan’s Peace Process”, în *Foreign Affairs Council*, Council of the European Union, 2019, p. 3.

¹⁶ Ahmad Tufail, „The Doha Agreement – Paving the Way for the Taliban’s Takeover of Afghanistan And Enforcement Of Shari’a-Based Governance”, în *Memri Daily Brief*, URL: <https://www.memri.org/reports/doha-agreement-%E2%80%93-paving-way-talibans-takeover-afghanistan-and-enforcement-sharia-based>, accesat la 17.07.2019.

---

¹⁷ ***, „Council conclusions on Afghanistan’s Peace Process”, 2019, Council of the European Union, în *Foreign Affairs Council*, p. 2.

¹⁸ Kathy Gannon, „US, Taliban open Doha talks in fresh bid to end war”, în *Washington Post*, URL: <https://www.washingtonpost.com>.

au rămas secrete în spatele ușilor închise, dar echipa de negociere a SUA au dezvăluit că s-a făcut un progres substanțial către semnarea unei înțelegeri de pace, revigorând soarta societății afgane. Înainte de începerea runde menționate, secretarul de stat, Mike Pompeo, a declarat că SUA preconizează semnarea unui tratat cuprinzător, înainte de 1 septembrie 2019¹⁹, dar această afirmație a fost privită drept un element al propagandei interne a SUA, cu scopul obținerii unui progres semnificativ înainte de cursa prezidențială din 2020.

Purtătorul de cuvânt al talibanilor, Suhail Shaheen, a declarat, pe 1 iulie 2019, că organizația extremistă va participa la dezbateri cu oficialii afgani atunci când se va stabili data retragerii trupelor NATO din Afganistan²⁰. Declarația subliniază faptul că Mișcarea Talibană se luptă să își apere agenda, și că negocierea cu aceștia nu este ușoară, întrucât recurge la diverse strategii de asigurare a unei poziții avantajoase în cadrul acordului.

Într-o întâlnire organizată pe 22 iulie 2019, cu prim-ministrul pakistanez, Imran Khan, la Casa Albă, președintele Donald Trump a apreciat eforturile Pakistanului în asigurarea dialogului pentru pace, întrucât din urmă considera soluționarea politică a fi cel mai viabil scenariu pentru a pune capăt conflictului din Afganistan²¹. Astfel, abordarea SUA s-a schimbat în mod pozitiv, având în vedere că, anul trecut,

---

[washingtonpost.com/world/asia_pacific/us-taliban-to-open-doha-talks-in-fresh-bid-to-end-war/2019/06/29/f6298116-9a22-11e9-9a16-dc551ea5a43b_story.html?noredirect=on](https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/us-taliban-to-open-doha-talks-in-fresh-bid-to-end-war/2019/06/29/f6298116-9a22-11e9-9a16-dc551ea5a43b_story.html?noredirect=on), accesat la 29.06.2019.

¹⁹ Hasib Danish Alikozai, „Can US Reach Deal With Taliban by September in Afghanistan?”, în *Voanews*, URL: <https://www.voanews.com/extremism-watch/can-us-reach-deal-taliban-september-afghanistan>, accesat la 06.07.2019.

²⁰ ***, „Doha talks continue amid Taliban's attack in Kabul”, în *the Frontier Post*, URL: <https://thefrontierpost.com/doha-talks-continue-amid-talibans-attack-in-kabul/>, accesat la 01.07.2019.

²¹ N.A.: în plus, ca răspuns la presiunea aplicată de administrația Washington, autoritățile pakistaneze l-au arestat pe Hafiz Saeed cu câteva zile de întâlnirea de la Casa Albă. Hafiz Saeed este fondatorul Lashkar-e-Taiba și presupusul arhitect al atacurilor din Mumbai din anul 2008. Vezi: ***, „Trump praises Pakistan's role in 'progress' on Afghan peace”, în *New Straits Times*, URL: <https://www.nst.com.my/world/2019/07/506443/trump-praises-pakistans-role-progress-afghan-peace>, accesat la 24.07.2019.

administrația Washington a anulat acordarea către guvernul de la Islamabad a asistenței anuale în domeniul securității, în valoare de 1,3 miliarde de dolari. În plus, Fondul Monetar Internațional a aprobat un împrumut de 6 miliarde de dolari pentru susținerea economiei șubrede a Pakistanului, precum și pentru consolidarea relației bilaterale. Acestea reprezintă semne care evidențiază că eforturile Pakistanului au fost vizibile în încurajarea dialogului pe tema păcii.

Rusia

Aparent, relația ruso-talibană s-a adâncit la începutul anului 2016, când emisarul special pentru Afganistan al Rusiei, Zamir Kabulov, a declarat că interesele Mișcării Talibane converg cu cele ale Rusiei, de vreme ce ambele percep gruparea Stat Islamic din Irak și Siria (ISIS) drept o amenințare comună, Rusia preferând un regim afgan stabil cu care să coopereze²². Prin legătura descrisă anterior, Moscova ar putea încuraja o înțelegere politică greu de obținut în Afganistan, și să își dezvolte în continuare relația pentru cimentarea unei alianțe militare, cu scopul alungării amenințării create de facțiunea ISIS.

Rusia a înțeles că SUA își vor reduce influența în Afganistan, din moment ce se implică gradual în dezbaterile pe tema păcii prin orchestrarea, în decembrie 2017, a procesului de la Moscova, pentru încurajarea discuțiilor politice de pace, bazate pe acordul Iranului, Pakistanului, Chinei și, desigur, Rusiei. Invitația corespunzătoare primei runde a fost refuzată de către SUA, dar au acceptat-o pe cea din noiembrie 2018, prin trimiterea unui diplomat american, aparținând ambasadei de la Moscova, la conferință participând și reprezentanți ai talibanilor, oficiali indieni și reprezentanți ai Înaltului Consiliu

---

[praises-pakistans-role-progress-afghan-peace](https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/us-taliban-to-open-doha-talks-in-fresh-bid-to-end-war/2019/06/29/f6298116-9a22-11e9-9a16-dc551ea5a43b_story.html?noredirect=on), accesat la 24.07.2019.

²² N.A.: astfel, în februarie 2016 Rusia a oferit serviciilor de securitate afgane un ajutor militar de 10.000 puști automate. În ceea ce privește furnizarea de armament talibanilor, oficialii Rusiei au negat veridicitatea acestor practici. Vezi: Nicholas Trickett, „Making Sense of Russia's Involvement in Afghanistan”, în *The Diplomat*, URL: <https://thediplomat.com/2018/08/making-sense-of-russias-involvement-in-afghanistan/>, accesat la 03.06.2019.

pentru Pace din Afganistan²³. Astfel, Rusia a făcut eforturi vizibile pentru lărgirea canalului de comunicare având drept scop înfăptuirea cadrului de reconciliere afgană.

Întrunirile consultative pe tema păcii dintre SUA și Rusia s-au intensificat după o întrunire din decembrie 2018, dintre Khalilzad și Kabulov, ce s-a desfășurat la Moscova. Apoi, în februarie 2019, a fost convocată o adunare afgană în favoarea unui runde de la Moscova, formată din rezidenți de naționalitate afgană, stabiliți în Rusia și conduși de fostul președinte afgan, Hamid Karzai²⁴. Conferința a pus presiune asupra oficialilor din rândul administrației Ghani, pentru a forța integrarea componentei afgane în negocierile de pace.

Pe 26 aprilie 2019, Rusia a găzduit a doua consultare trilaterală, între reprezentanții speciali ai Rusiei, Chinei și SUA, în vederea dezbaterii procesului de reconciliere afgană. Cei trei mediatori au căzut de acord asupra următoarelor aspecte:

- interesul poporului afgan primează în schițarea înțelegerii de pace, dorința acestora pentru un armistițiu este vizibilă, iar eforturile pentru a limita violențele sunt încurajate;
- procesul de pace trebuie să aducă Mișcarea Talibană și administrația afgană la masa negocierilor, iar cele trei tabere și-au exprimat acordul asupra unui proces de pace, condus și asumat de componenta afgană;
- sprijinirea retragerii în siguranță a trupelor străine;
- solicitarea unei susțineri mai ferme de la entitățile regionale și internaționale, pentru înlesnirea procesului pentru pace²⁵.

Conferința trilaterală a clarificat, într-o măsură mai mare, stadiul turbulent al negocierilor de pace și a creat direcții de urmat în fazele viitoare ale dezbaterilor cu talibanii, guvernul afgan și celelalte părți interesate.

---

²³ Rubin Barnett, *op. cit.*

²⁴ *Ibidem.*

²⁵ Siyar Sirat, „US, Russia and China Reach ‘Consensus’ On Afghan Peace”, în *Tolo News*, URL: <https://www.tolonews.com/afghanistan/us-russia-and-china-reach-%E2%80%98consensus%E2%80%99-afghan-process>, accesat la 23.06.2019.

India

India și-a dovedit sprijinul necondiționat în favoarea regimului afgan, știind că instabilitatea din Afganistan afectează în mod direct securitatea proprie, același caz aplicându-se și asupra proiectelor indiene de pe teritoriul afgan care pot cădea sub incidența influenței talibane²⁶. India a depus eforturi pentru restrângerea cazurilor de violență și sporirea stabilității în Afganistan, în încercarea de a câștiga simpatia din partea poporului afgan ca o strategie de protejare a intereselor indiene²⁷. Astfel, India și-a demonstrat rolul de principal furnizor regional în asistență umanitară și de reconstrucție pentru statul afgan, fiind considerată cea mai îndrăgită entitate statală străină din Afganistan, datorită fermelor relații bilaterale tradiționale cu aceasta, dar având o influență insuficientă asupra inițiatorilor procesului pentru pace.

Strategia Indiei a rămas una de neimplicare militară sau politică, dar oferind permanent asistență pentru dezvoltare, în absența vreunei precondiții, dar cu efect insesizabil asupra stabilității statului afgan. New Delhi a înțeles că strategia sa era prea puțin eficientă și a încercat să o ajusteze prin participarea la o întâlnire de negociere în Moscova, organizată în noiembrie 2018²⁸. Prin urmare, doi diplomați indieni de rang înalt, retrași din activitate, au onorat conferința, ceea ce a evidențiat o remodelare în abordarea adoptată de administrația de la New Delhi,

---

²⁶ N.A.: India este interesată în dezvoltarea cooperării cu China, în special, asupra proiectelor din Afganistan, știind că influența pakistaneză a crescut exponențial în Afganistan. India a contribuit la reducerea dependenței Afganistanului față de Pakistan, prin construirea portului Chabahar, în cooperare cu Iranul, întărind astfel o rută indiano-afgană, care ocolește Pakistanul și permite transportul mărfurilor indiene spre piețele afgane. Această infrastructură s-a dovedit a fi o realizare importantă, care a dus la consolidarea parteneriatului indiano-afgan. Vezi: Rubin Barnett, *op. cit.*

²⁷ N.A.: Peste 3 miliarde de dolari au fost alocate de India pentru dezvoltarea infrastructurii afgane, alături de antrenamentele de securitate și oferirea de elicoptere. Vezi: Shanthie Mariet D'souza, *op. cit.*

²⁸ N.A.: pentru a întări poziția regimului afgan în procesul de pace, cât și pentru sporirea capacității de guvernare, India trebuie să extindă numărul proiectelor mici în zonele izolate afgane, oferind servicii elementare de sănătate, educație, irigație și agricultură. Vezi: Shanthie Mariet D'souza, *op. cit.*

spre concretizarea unui dialog de pace, menit a facilita cadrul de soluționare a conflictului din Afghanistan.

China

În februarie 2018, China a inițiat discuții diplomatice trilaterale cu Pakistanul și Afganistanul, pentru a încuraja Mișcarea Talibană să se pună de acord asupra unui tratat de pace.²⁹ Situația denotă faptul că regimul de la Beijing s-a angajat în a-și face simțită prezența în procesul de reconciliere afgană, nemulțumit de instabilitatea generală din țara limitrofă și determinat să își expună interesele geopolitice manifestate în Afghanistan. China percepe insecuritatea din cele două țări drept o amenințare la adresa inițiativei sale, „o centură, un drum”, astfel, Beijingul a convins Pakistanul să devină cooperant, refuzând să îl salveze din criza financiară³⁰ și poziționându-se, în mod repetat, de partea afgană în confruntările bilaterale afgano-pakistaneze. China reprezintă un actor esențial în obținerea unui tratat de pace durabil și cuprinzător, jucând un rol crucial în îndemnarea Pakistanului spre implementarea unui armistițiu, la nivel național în Afghanistan, alături de orice dezarmare a talibanilor din Pakistan, toate acestea deoarece, China constituie partenerul economic cel mai important pentru administrația pakistaneză. China nu este atât de interesată de bogățiile minerale afgane, după cum se percepe, fiind mai interesată de instaurarea stabilității, cu scopul amplificării extinderii sale strategice și economice. China se opune prezenței permanente a bazelor militare SUA în Afghanistan, dar manifestă îngrijorare față de posibila instabilitate creată, în eventualitatea retragerii forțelor americane din Afghanistan.

Pakistan

Pakistan a mediat, în iulie 2015, prima sesiune de discuții directe între regimul afgan și Rețeaua Talibană, o mișcare ce avea să devină

---

²⁹ Nicholas Trickett, *op. cit.*

³⁰ N.A.: planul de salvare din criza financiară a fost oferit Pakistanului, de către Arabia Saudită și EAU, ambele interesate în dezvoltarea coaliției contra Iranului și Qatarului și, astfel, să câștige simpatia administrației Washington. Vezi: Rubin Barnett, *op. cit.*

începutul negocierilor mai cuprinzătoare de pace, între jucătorii regionali și internaționali. Pakistan a continuat să exercite presiune asupra liderilor talibani pentru a îi convinge să participe la summituri de pace cu SUA, fiind de acord și cu eliberarea fostului adjunct al conducerii talibane, Mullah Baradar Akhund³¹, la solicitarea lui Zalmay Khalilzad. Baradar a fost numit șeful biroului politic taliban³² din Doha, avându-l ca omolog în procesul de pace pe Khalilzad. Astfel, Pakistan a afișat semne de implicare reală în medierea dialogului dintre Mișcarea Talibană și reprezentanții Washingtonului, satisfăcând în același timp și o solicitare delicată a SUA, de eliberare a unui membru Taliban, cu scopul încurajării cadrului de soluționare a conflictului.

Pe 22 iunie 2019, Pakistan a găzduit o conferință de pace afgană, la care au participat politicieni afgani de rang înalt³³. Gulbuddin Hekmatyar, liderul Hizb-e-Islami, a declarat în legătură cu subiectul gestionării conflictului din Afghanistan, că negocierile în derulare dintre SUA și Mișcarea Talibană nu pot îndeplini dezideratul, iar poporul afgan reprezintă componenta esențială în obținerea unui pact pentru pace eficient și de durată, în țara devastată de război. Astfel, Gulbuddin Hekmatyar a scos în evidență faptul că, forțele NATO trebuie să părăsească teritoriul afgan, în vederea accelerării soluționării politice a conflictului din Afghanistan, urmată de un dialog care să includă regimul afgan și complexa societate civilă afgană, într-un cadru de expunere

---

³¹ N.A.: Mullah Baradar a fost închis în februarie 2010, după o razie contrateroristă a CIA și ISI, în Karachi. Astfel, Pakistanul își subliniază capacitatea de influență asupra negocierilor de pace, având putere de decizie asupra membrilor constituienți ai tabloului taliban de negociatori, după cum a fost cazul lui Baradar. Acesta se consideră a avea o influență consistentă asupra membrilor talibani și este văzut ca unul din puținii lideri talibani, care ar fi dispuși să accepte pacea în Afghanistan. Vezi: Rubin Barnett, *op. cit.*

³² N.A.: guvernul SUA a fost în favoarea deschiderii unui birou politic al talibanilor în Doha, în iunie 2013.

³³ N.A.: inclusiv fostul guvernator al provinciei Balkh Atta Mohammad Noor, adjunctul secund al executivului Mohammad Mohaqeq și candidatul de la prezidențiale Abdul Latif Pedram. Vezi: ***, „Afghan Peace Conference Begins in Pakistan”, în *Tolo News*, URL: <https://www.tolonews.com/afghanistan/afghan-peace-conference-begins-pakistan>, accesat la 23.06.2019.

a nemulțumirilor și solicitărilor acestora.

Shah Mahmood Qureshi, ministrul de externe pakistanez, a punctat, la ceremonia de deschidere, că Pakistanul sprijină parcursul spre schimbare, prin care trece statul vecin, și își dorește un stat afgan dezvoltat, unit, pașnic și stabil. Acesta a adăugat că o relație bilaterală trebuie să fie clădită pe noningerință, respect și încredere reciprocă, precum și pe interese comune³⁴, toate acestea fiind în interesul Pakistanului, din cauza suferințelor trăite de poporul pakistanez, ca urmare a instabilității persistente și a violențelor existente pretutindeni, pe teritoriul afgan. Declarația emisă de Shah Mahmood Qureshi a părut a îmbunătăți starea de spirit a poporului afgan, în încercarea de a accentua imaginea de aliat al țării sale, în eforturile de transformare a Afganistanului într-un vecin statal mai prosper.

Prim-ministrul pakistanez, Imran Khan, a precizat pe 22 iulie 2019, că va face tot posibilul să încurajeze Mișcarea Talibană să candideze în sesiunea alegerilor prezidențiale din Afghanistan, ce avea să se desfășoare pe 28 septembrie 2019, pentru formarea climatului necesar, în care populația afgană să își decidă mai riguros propria soartă³⁵. Promisiunea făcută de Imran Khan a subliniat că, regimul de la Islamabad preferă o țară limitrofă stabilă, cu un sector politic mai complet, în urma includerii componentei talibane. Afirmția sugerează că națiunea afgană ar prefera să fie reprezentată de o guvernare talibană.

Iran

Tânjind după o retragere completă a trupelor americane din Afghanistan, Iranul și-a intensificat gradual eforturile, pentru grăbirea negocierilor de pace spre faza ulterioară. În iunie 2018, Teheranul a încurajat o încetare temporară a

ostilităților, între Mișcarea Talibană și forțele afgane guvernamentale, îndemnând ambele tabere să soluționeze conflictul prin dialog. În plus, Iranul a primit Rețeaua Talibană în Teheran, la finalul anului 2018, la o convocare pe tema păcii³⁶, menită să identifice soluții pentru o eventuală rezolvare politică, care ar mulțumi toate părțile interesate și, în final, ar determina sfârșitul războiului. Iran constituie unul din stâlpii de stabilitate în Afghanistan, iar influența sa s-a înclinat asupra facilitării negocierilor dintre regimul de la Kabul și Mișcarea Talibană.

3. Interesele urmărite în Afghanistan de actorii statali

SUA

SUA manifestă, în Afghanistan și regiunea adiacentă, numeroase interese geopolitice, care s-au extins, de-a lungul anilor ce au urmat, invaziei în această țară. Aceste interese fac parte dintr-o gamă largă, majoritatea regăsindu-se în sectorul militar, de securitate, politic și economic și, adesea, pretinse a fi afectate, în principiu, de Iran, Pakistan și China.

În rândurile ce urmează, sunt detaliate câteva din interesele SUA în Afghanistan:

- descurajarea atacurilor de natură teroristă, precum și a crimei organizate³⁷ – SUA a intrat în Afghanistan cu scopul prevenirii și descurajării potențialelor atacuri teroriste de pe teritoriul său național; prezența SUA în această țară musulmană s-a întins pe aproape 18 ani, iar atacurile teroriste de anvergură au încetat să aibă loc pe teritoriul SUA; în plus, prezența SUA a fost menită și pentru eradicarea adăposturilor de refugiu ale teroriștilor, cât și pentru limitarea terorismului sau a altor forme de insecurități, inclusiv a traficului de narcotice de pe teritoriul afgan;

- protejarea intereselor geopolitice ale

---

³⁴ N.A.: Qureshi consideră că o soluționare politică este varianta optimă pentru țara copleșită de violențe. Vezi: ***, „Qureshi Says Pakistan Supports Peaceful, Stable Afghanistan”, în *Tolo News*, URL: <https://www.tolonews.com/afghanistan/qureshi-says-pakistan-supports-peaceful-stable-afghanistan>, accesat la 24.06.2019.

³⁵ ***, „Trump praises Pakistan's role in 'progress' on Afghan peace”, în *New Straits Times*, URL: <https://www.nst.com.my/world/2019/07/506443/trump-praises-pakistans-role-progress-afghan-peace>, accesat la 24.07.2019.

---

³⁶ ***, „Iran says Afghan Taliban were in Tehran for peace talks”, în *Dawn*, URL: <https://www.dawn.com/news/1454745>, accesat la 05.03.2019.

³⁷ Clayton Thomas, „Afghanistan: Background and U.S. Policy in Brief”, în *Congressional Research Service*, 2019, p. 12.

SUA și aliaților săi³⁸ – forțele SUA vor fi prezente în Afganistan, până când se va garanta nepericlitarea intereselor geopolitice ale SUA și ale aliaților săi;

- limitarea influenței ascendente de natură politică și economică a Chinei, ce acoperă teritoriul afgan, cât și a influenței din ariile energetice și economice ale Asiei Centrale³⁹ – SUA a luat măsuri de diminuare a influenței chinezești asupra sectorului de energie naturală, respectiv cel economic, cuprinse în întreaga regiune, știind că regimul de la Beijing este considerat cea mai mare amenințare economică la adresa politicii expansioniste americane⁴⁰;

- îndemnarea Chinei să își abandoneze proiectele de dezvoltare din provincia Balochistan, Pakistan⁴¹ – proiectele de construcție sunt interpretate de SUA ca un simbol al eșecului său în realizarea securității granițelor afgane împotriva grupărilor radicale transfrontaliere;

- păstrarea elementelor militare în vecinătatea Iranului, pentru modelarea politicii interne a Teheranului, în concordanță cu interesele SUA⁴² – prezența militară americană în Afganistan reprezintă unul dintre instrumentele diplomației coercitive, necesare ajustării afacerilor interne ale Iranului, precum și pentru invadarea țării, dacă circumstanțele o impun;

- limitarea influenței iraniene asupra resurselor de energie naturală din regiune⁴³ – SUA încearcă să restrângă influența Teheranului asupra exploatărilor de energie naturală din Marea Caspică, astfel încât, Iranul să devină mai

dependent de sprijin financiar, ceea ce ar putea determina o schimbare pozitivă în relația cu SUA;

- reducerea influenței politice și economice exercitate de Islamabad în Afganistan, prin dobândirea simpatiei regimului de la Kabul⁴⁴ – SUA percepe influența Pakistanului asupra administrației afgane drept o amenințare care vizează strategia Washingtonului, dar și fragilitatea regimului de la Kabul;

- influențarea discretă a politicii interne pakistaneze în avantajul intereselor SUA⁴⁵ – un exemplu în sensul acesta, ar fi faptul că SUA a încercat să convingă clasa politică pakistaneză să interzică găzduirea indivizilor teroriști pe teritoriul Pakistanului;

- monitorizarea intențiilor nucleare pakistaneze, cât și a altor capacități strategice⁴⁶ – SUA a urmărit situația elementelor nucleare ale Pakistanului, pentru a deduce potențialul curs de utilizare, în vederea prevenirii oricărei amenințări;

- lărgirea accesului și influenței asupra proiectelor de dezvoltare, ce includ conducte de petrol și gaz pe teritoriul afgan, cât și asupra rezervelor de energie naturală din Asia Centrală⁴⁷ – la începutul invaziei, politica externă a SUA s-a axat pe dezvoltarea legăturilor strategice cu statele regionale pentru diversificarea rezervelor sale de petrol, amplasând conducte multiple; unul dintre proiecte fiind reprezentat de către conducta de gaz care trece prin Turkmenistan, Afganistan, Pakistan și India, cu un mare potențial de dezvoltare pentru administrația de la Kabul;

- îndemnarea regimului afgan să acorde contracte în favoarea societăților americane de exploatare minieră⁴⁸ – SUA se bucură de o influență considerabilă asupra regimului de la

---

³⁸ Karl Mueller, Becca Wasser, Jeffrey Martini, Stephen Watts, „U.S. Strategic Interests in the Middle East and Implications for the Army”, în *Perspective*, RAND Corporation, 2017, pp. 7-9, 12.

³⁹ M. Idrees and K. Anwar, „Afghanistan a Battle Ground for the Interests of Super Powers: A Special Reference to USA”, în *Journal of Political Sciences & Public Affairs*, vol. 5, nr. 2, 2017, p. 2.

⁴⁰ N.A.: poziționarea de partea Indiei reprezintă una din strategiile SUA pentru combaterea amenințării economice chinezești. Vezi: Iram Khalid, „The New Great Game în Afghanistan: Role of India (A Pakistani Perspective)”, în *South Asian Studies*, 2011, p. 252.

⁴¹ Afifa Kiran, „Indian Quest for Strategic Ingress in Afghanistan and its Implications for Pakistan”, în *ISSRA Papers*, 2009, p. 20.

⁴² Afifa Kiran, *op. cit.*, p. 20.

⁴³ Nicholas Trickett, *op. cit.*

⁴⁴ Afifa Kiran, *op. cit.*, p. 20.

⁴⁵ *Ibidem.*

⁴⁶ *Ibidem.*

⁴⁷ Manoj Kumar Mishra, „Why Peace Process in Afghanistan Will Be a Complicated Exercise – Analysis”, în *Eurasia Review*, URL: <https://www.eurasiareview.com/12012019-why-peace-process-in-afghanistan-will-be-a-complicated-exercise-analysis/>, accesat la 04.04.2019.

⁴⁸ N.A.: zăcămintele cu fier, cupru, mercur, potasiu, grafit, cărbune, aur, argint, marmură, litiu, etc. Vezi: Antony Loewenstein, „Peace in Afghanistan? Maybe – but a Minerals Rush Is Already Underway”, în *The Nation*,

Kabul, în ceea ce privește exploatarea bogățiilor subterane afgane, zăcăminte care ar ajuta la consolidarea economiei americane, concurând împotriva poziției fruntașe a Chinei pe piața mineralelor rare;

- menținerea securității asupra exploatărilor miniere efectuate de către companiile străine, cât și asupra căilor de acces adiacente⁴⁹ – oferind securitate generală în Afganistan, SUA protejează, totodată, și siturile miniere împotriva grupărilor radicale, menținând, în siguranță, integritatea fizică a lucrătorilor, precum și a rețelelor de transport adiacente pentru asigurarea libertății de circulație, situație ce încurajează amplificarea investițiilor străine;

- promovarea intereselor comune ale SUA și Indiei în Afganistan, cât și în întreaga regiune⁵⁰ – SUA și administrația New Delhi și-au identificat interesele și îngrijorările comune cuprinse, cu precădere, în Afganistan, relație ce poate fi justificată prin faptul că, India este cea mai îndrăgită entitate statală străină din Afganistan, iar SUA încearcă, prin apropierea față de India, să dobândească mai multă susținere din partea populației.

Rusia

Rusia consideră de importanță strategică teritoriul afgan, prin raportare la aspirațiile sale expansioniste în regiune, în care amenințarea principală este reprezentată de prezența forțelor SUA, cât și de influența sa consistentă, asupra guvernului afgan. Rusia se așteaptă să umple golul lăsat după retragerea SUA, astfel încât să își îndeplinească planurile sale hegemonice.

O parte din interesele Rusiei în Afganistan

URL: <https://www.thenation.com/article/afghanistan-war-peace-talks-minerals/>, accesat la 03.07.2019.

⁴⁹ Richard Weitz, „Is China Freeloading Off the U.S. Military’s Work in Afghanistan And Iraq?”, în *HUFFPOST*, URL: https://www.huffpost.com/entry/china-military-afghanistan-iraq_n_927342?guccounter=1&guce_refferer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2x1LmNvbS8&guc_e_referrer_sig=AQAAAxEwMgRmKMFAnAwMGF-fc6KKDI_zOELcI_CZE11ZiuzNj2dh7O528WePhI714iRnauI7D3f6E10zsEHf5ULiwmvT2kadXvBMQdIjwEJ4NNp91MJbPlhF5ywGZHrypy3eyCuLDrpmP02wXu-5JZcmP7finDEQdj6QU6WzAfcAea, accesat la 03.07.2019.

⁵⁰ Afifa Kiran, *op. cit.*, p. 20.

includ, dar nu se limitează, la:

- amplificarea influenței și proiecția puterii⁵¹ – deși Rusia a eșuat în încercarea de a deține controlul deplin asupra Afganistanului, odată cu invazia din 1979; cu toate acestea, influența Moscovei a persistat în regiune, la anumite niveluri, amplificându-se până la stadiul suprem de dominanță asupra oricărei alteia, începând, în special, în etapa ulterioară retragerii trupelor americane;

- încurajarea unui stat afgan, unit și stabil, cu care să se negocieze în domeniul investițiilor⁵² – nu este relevant pentru Rusia care entitate politică ajunge la guvernare, atâta timp cât aceasta asigură o administrație stabilă, cu care regimul de la Moscova poate dezvolta legături economice în beneficiul reciproc;

- consolidarea securității graniței tadjico-afgane⁵³ – Rusia și-a aliniat eforturile asupra graniței tadjico-afgane, pentru protejarea regiunii împotriva amenințărilor care ar putea periclita interesele Moscovei, din domeniul energiei naturale și cel economic, cuprinse în Afganistan, dar și în regiunea Asiei Centrale, securitate amplificată, în special, prin exercițiile de antrenare în comun, din regiunea Gorno-Badakhshan, Tadjikistan;

- îndepărtarea amenințărilor ISIS din apropierea granițelor poroase rusești⁵⁴ – Moscova a recurs la diverse tactici pentru marginalizarea operațiunilor ISIS, predispușe a se extinde în afara teritoriului afgan;

- reducerea influenței americane în regiune⁵⁵ – administrația rusească a perceput prezența militară SUA din Afganistan drept un pericol constant la adresa intereselor sale geopolitice din regiune, apelând la diverse măsuri de limitare a influenței americane în Afganistan și regiunea

---

⁵¹ *Ibidem.*

⁵² Kaneshko Sangar, „Afghanistan’s significance for Russia in the 21st Century: Interests, Perceptions and Perspectives”, Vol. 12, nr. 1, 2016, în *Politics in Central Europe*, p. 68.

⁵³ Afifa Kiran, *op. cit.*, p. 21.

⁵⁴ Ekaterina Stepanova, „Russia’s Afghan Policy in the Regional and Russia-West Contexts”, nr. 23, 2018, în *The Institute francais des Relations Internationales*, pp. 22-24.

⁵⁵ Kaneshko Sangar, *op. cit.*, p. 66.

Asiei Centrale; astfel, prezența forțelor SUA a afectat influența și proiecția puterii Rusiei, nu doar în Afganistan, ci și în întreaga regiune;

- subminarea eficienței politicii aplicate de SUA în Afganistan⁵⁶ – Rusia a depus eforturi susținute pentru declanșarea prematură a retragerii de trupe americane din Afganistan, discreditând eficiența strategiei adoptate de Washington în această țară musulmană⁵⁷;

- extinderea investițiilor în construcții⁵⁸ – Rusia a fost tot timpul interesată să își amplifice influența economică în Afganistan, astfel, concurând împotriva proiectelor de construcții ale Indiei, Chinei și SUA, un exemplu în sensul acesta fiind construcția coridorului comercial Zarang-Dilaram.

India

India și-a intensificat, în mod continuu, investițiile sale economice pe teritoriul afgan, demers ce a culminat cu un succes, datorită strategiei sale de atragere a simpatiei și admirației poporului afgan. New Delhi concurează împotriva Chinei, în ceea ce privește extinderea accesului în sectoarele economice și energetice pe cuprinsul Afganistanului, dar și în regiunea Asiei Centrale. În timp ce se străduiește să își mențină și, totodată, să amplifice influența asupra administrației afgane, India a încercat, în același timp, să diminueze influența economică a Chinei, respectiv Pakistanului, de pe raza teritorială afgană.

O parte din interesele Indiei în Afganistan cuprind:

- formarea unui climat prosper pentru transporturile de bunuri și proiectele de investiții ale administrației New Delhi⁵⁹ – aceasta și-a setat

multiple obiective economice în Afganistan, iar proiectele sale, alături de comerț, au înregistrat un ritm exponențial de-a lungul ultimilor ani;

- protejarea investițiilor economice din sectorul construcțiilor, având potențialul de a stabili țara⁶⁰ – India nu are trupe militare staționate în Afganistan, pentru a își apăra investițiile economice și, drept rezultat, administrația New Delhi și-a modelat politica, recurgând la varioase strategii pentru asigurarea nivelului necesar de securitate;

- construirea unei căi alternative către resursele de petrol, gaz și hidrocarburi concentrate în regiunea Asiei Centrale⁶¹ – India consideră teritoriul afgan drept o platformă de acces către depozitele de energie naturală, cuprinse în regiunea Asiei Centrale;

- acces și influență asupra proiectelor conductelor de gaz și petrol de pe teritoriul afgan⁶² – India stă la aceeași masă cu Rusia, SUA și China, pentru a se lupta în câștigarea proiectelor de energie naturală de pe teritoriul afgan;

- scenă de confruntare a influenței ascendente chinezești, de natură economică și politică, exercitate asupra sectoarelor energetice și economice din regiunea Asiei Centrale⁶³ – India percepe teritoriul afgan ca pe o arenă de combatere a mecanismului politic și economic ascendent al Chinei, asupra regiunii Asiei Centrale, o competiție pentru dezvoltarea accesului și obținerii unei poziții fruntașe în sectoarele economice și energetice;

- determinarea Chinei să își abandoneze proiectele de dezvoltare din provincia Balochistan, Pakistan⁶⁴ – intențiile administrației

---

⁵⁶ Nicholas Trickett, *op. cit.*

⁵⁷ Lara Seligman, „As U.S. Mulls Withdrawal From Afghanistan, Russia Wants Back in”, în *Foreign Policy*, URL: <https://foreignpolicy.com/2019/01/31/us-mulls-withdrawal-from-afghanistan-russia-wants-back-in-taliban-peace-talks/>, accesat la 24.06.2019.

⁵⁸ Marek Menkiszak, „Russia’s Afghan Problem. The Russian Federation and the Afghanistan problem since 2001”, nr. 38, 2011, în *Centre for Eastern Studies*, pp. 30, 31, 33.

⁵⁹ Larry Hanauer, Peter Chalk, „India’s and Pakistan’s Strategies in Afghanistan”, în *Center for Asia Pacific Policy* 2012, RAND Corporation, pp. 16-17.

⁶⁰ N.A.: Câteva investiții de construcție sunt: clădirea parlamentului afgan, depozite frigorifice pentru fructe în Kandahar, linii de transmisiuni în partea nordică a țării, barajul Salma. Vezi: Na Vezima Akhter, Arif Hussain Malik, *op. cit.*, pp. 89-90.

⁶¹ Na Vezima Akhter, Arif Hussain Malik, „India’s Involvement in Afghanistan: An Analytic Perspective of Current Interests and Future Prospects”, Vol. 4(8) 2016, Srinagar, în *International Journal of Political Science and Development*, pp. 89-90.

⁶² Na Vezima Akhter, Arif Hussain Malik, *op. cit.*, pp. 89-90.

⁶³ *Ibidem.*

⁶⁴ *Ibidem.*

New Delhi sunt axate pe îndemnarea Chinei să renunțe la obiectivele de dezvoltare din Pakistan, îngrijorată că regimul de la Islamabad ar deveni, astfel, mai stabil și prosper, ceea ce ar putea afecta interesele administrației New Delhi;

- atragerea simpatiei, proiectelor de investiții și sprijinului politic din partea națiunii afgane⁶⁵ – India a fost preocupată, în mod continuu, de câștigarea inimii și minții afganilor, pentru a combate influența politică și economică a Pakistanului, exercitată asupra regimului de la Kabul; administrația New Delhi a reușit și s-a luptat permanent să câștige proiectele de investiții de pe teritoriul afgan și să amplifice sprijinul politic afgan, în favoarea Indiei;

- influențarea cu delicatețe a politicii interne pakistaneze, în concordanță cu interesele Indiei⁶⁶ – știind că Pakistanul s-a dovedit a fi principalul pericol regional, India a încercat să calibreze demersurile interne ale Islamabadului, spre satisfacția Indiei;

- monitorizarea intențiilor pakistaneze cu privire la eventuala utilizare a arsenalului său nuclear⁶⁷ – India și-a concentrat efortul asupra identificării intențiilor statului pakistanez, care ar fi în măsură să afecteze administrația, integritatea teritorială sau interesele geopolitice ale Indiei din Afganistan și regiunea înconjurătoare;

- promovarea în regiune a intereselor comune afgano-indiene⁶⁸ – India a urmărit să își îmbunătățească permanent relația cu regimul de la Kabul, în special pentru limitarea influenței pakistaneze, cât și pentru identificarea și promovarea obiectivelor reciproce, spre consolidarea legăturii și satisfacerea aspirațiilor comune ale fiecărui stat;

- combaterea extremismului jihadist, pentru evitarea afectării securității granițelor indiene sau oricărei amplificări a tensiunilor din Kashmir⁶⁹ – deși India nu are forțe de apărare și securitate prezente pe solul afgan, obiectivul Indiei în Afganistan este și acela de a contracara

grupările radicale, astfel încât, să nu le permită să se apropie de granița indiană, slăbind astfel securitatea.

China

China este un jucător care nu poate fi neglijat în domeniile economice, politice și de securitate. Administrația de la Beijing intenționează să dezvolte cooperarea cu regimul de la Kabul, concomitent cu izolarea influențelor americane de pe teritoriul afgan și din regiunea Asiei Centrale.

Câteva dintre interesele Chinei în Afganistan sunt prezentate în continuare:

- protejarea frontierei tadjiko-afgane, prin sprijinirea financiară de ridicare a avanposturilor la granița tadjikă⁷⁰ – administrația de la Beijing a fost foarte preocupată de frontiera de nord a Afganistanului cu Tadjikistanul, unde încercările de creștere a climatului de securitate s-au concretizat prin crearea de avanposturi la frontiera din regiunea Gorno-Badakhshan, Tadjikistan, pentru protejarea rutelor comerciale și proiectelor de investiții chinezești, trimițând astfel un mesaj indirect către SUA, care ar putea sublinia ineficiența nivelului de securitate oferită;

- contracararea amenințării radicale tranfrontaliere care afectează securitatea provinciei Xingjiang prin finanțarea construcțiilor de baze militare⁷¹ – administrația Beijing s-a arătat îngrijorată de amenințările extremiste de la granița Xingjiang și a luat măsurile necesare prin ridicarea bazelor militare în provincia Badakhshan și, în plus, a oferit instruire poliției afgane;

- reducerea influenței SUA în regiune⁷² – China este afectată de prezența SUA în Afganistan⁷³, deoarece, aceasta din urmă concurează împotriva Chinei într-un joc al

---

⁶⁵ Larry Hanauer, Peter Chalk, *op. cit.*, pp. 11-12.

⁶⁶ Na Vezima Akhter, Arif Hussain Malik, *op. cit.*, pp. 89-90.

⁶⁷ *Ibidem.*

⁶⁸ Afifa Kiran, *op. cit.*, pp. 13,14, 20.

⁶⁹ Larry Hanauer, Peter Chalk, *op. cit.*, p. 11.

⁷⁰ Nicholas Trickett, *op. cit.*

⁷¹ Zhao Huasheng, „China and Afghanistan. China's interests, stances and perspectives”, în *Center for Strategic and International Studies*, Islamabad, 2012, pp. 3-4.

⁷² Raja Muhammad Khan, *op. cit.*, pp. 4-6.

⁷³ Shamil Shams, „China and Russia want US out of Afghanistan”, în *DW*, URL: <https://www.dw.com/en/china-and-russia-want-us-out-of-afghanistan/a-39250894>, accesat la 14.06.2019.

influenței, fiecare încercând să ocupe poziția dominantă;

- sporirea accesului și a investițiilor în exploatarea minieră și dezvoltarea infrastructurii necesare transporturilor de mărfuri către China⁷⁴ – administrația de la Beijing a monitorizat constant minele cu minerale și materii prime de pe teritoriul afgan, investind în proiecte de exploatare a minelor, împreună cu modernizarea rutelor de transport care duc către teritoriul chinez;

- extinderea influenței și exploatarea resurselor de energie naturală, în Afganistan și Asia Centrală⁷⁵ – China este foarte interesată de investițiile în sursele naturale de energie, aflate pe teritoriul afgan, dar și în regiunea Asiei Centrale, încercând permanent să își extindă influența pentru accesarea unor astfel de proiecte; China a construit o conductă de energie care transportă gaz natural din Turkmenistan și traversează teritoriile Uzbekistan și Kazahstan;

- amplificarea creșterii economice a regiunii Xinjiang, prin intermediul proiectelor de investiții în sectorul resurselor naturale afgane⁷⁶ – China se bazează pe investiții în sursele naturale afgane, pentru a îmbunătăți creșterea economică a regiunii Xinjiang;

- protejarea și dezvoltarea comerțului afgano-chinez⁷⁷ – administrația din Beijing a căutat întotdeauna să identifice mijloace pentru consolidarea comerțului chinez-afgan, după cum se arată în perioada 2002-2010, când volumul exporturilor Beijingului a urcat de la 19,91 milioane de dolari, la 704 milioane de dolari;

- intensificarea numărului de proiecte chinezești de reconstrucție în Afganistan⁷⁸ – China concurează împotriva Indiei pentru

⁷⁴ Sanjay Badri Maharaj, „China and Stability în Afghanistan: China's Afghanistan Strategy”, în *Scholar Warrior*, 2016, p. 46.

⁷⁵ Alireza Nader, Ali Scotten, Ahmad Idrees Rahmani, Robert Stewart, Leila Mahnad, „Iran's Influence în Afghanistan”, în *National Security Research Division*, RAND Corporation, 2014, p. 43.

⁷⁶ Richard Weitz, *op. cit.*

⁷⁷ Noor Rahman Tahiri, „Afghanistan and China Trade Relationship”, în *Munich Personal RePEc Archive*, Oruj University, Kabul Afghanistan, 2017, pp. 8, 10, 11.

⁷⁸ Raja Muhammad Khan, *op. cit.*, pp. 4-6.

câștigarea ofertelor, pentru restaurarea clădirilor de pe teritoriul afgan;

- încurajarea stabilității politice și a creșterii economice în Afganistan⁷⁹ – China dorește o administrație afgană, stabilă din punct de vedere politic, cu care să negocieze proiecte economice, menite a aduce creșteri economice reciproce;

- dezvoltarea infrastructurii feroviare la frontiera afgano-chineză, pentru a facilita accesul în Eurasia⁸⁰ – interesul regimului de la Beijing a fluctuat, în ceea ce privește lărgirea accesului în Eurasia, considerând teritoriul afgan drept o rută potențială pentru îndeplinirea acestei aspirații, acordând atenție asupra necesității de dezvoltare a infrastructurii feroviare afgano-chinezești.

Pakistan

Pakistanul este interesat să își satisfacă obiectivele în Afghanistan și în regiune, în special prin apelarea la Rețeaua Talibană ca la un actor proxy, pentru îndeplinirea intereselor geopolitice. India și SUA sunt principalele state care împiedică Pakistanul să își îndeplinească aspirațiile. Pakistanul s-a canalizat, în principal, pe menținerea și extinderea relațiilor comerciale cu guvernul afgan.

Interesele Islamabadului sunt:

- limitarea influenței SUA în regiune⁸¹ – Pakistanul a sperat întotdeauna la o retragere prematură a forțelor militare americane din Afghanistan, iar influența sa asupra regimului de la Kabul a scăzut constant de la intervenția SUA și, drept consecință, aceasta a adoptat diverse măsuri pentru a restrânge influența Washingtonului în regiune;

- încurajarea retragerii trupelor străine pentru a înlătura influența acestora asupra afacerilor interne ale administrației afgane⁸² – guvernul afgan este considerat nelegitim în viziunea Pakistanului și, prin urmare, Islamabadul vede Mișcarea Talibană ca fiind entitatea legitimă,

⁷⁹ Stuart Kenny, „Instability in Afghanistan: Why Afghanistan matters and what Australia can do to address the causes of instability”, în *The Centre for Defence and Strategic Studies*, Australian Defence College, 2016, p. 3.

⁸⁰ Raja Muhammad Khan, *op. cit.*, pp. 4-6.

⁸¹ Na Vezima Akhter, Arif Hussain Malik, *op. cit.*, pp. 89-90.

⁸² *Ibidem.*

care merită să conducă o țară cu majoritate paștună; prin urmare, regimul Islamabad dorește să reducă influența străină, implicându-se într-un proces de reconciliere afgană, care ar conduce la o retragere a trupelor NATO;

- susținerea talibanilor afgani ca parteneri pentru extinderea intereselor de securitate ale Pakistanului⁸³ – politicul pakistanez consideră Mișcarea Talibană ca fiind o extensie a forțelor sale de securitate, spre realizarea agendei de securitate a Islamabadului, asigurând găzduire, instruire, muniție, provizii, finanțare și asistență diplomatică;

- contribuirea la cadrul de reconciliere afgană pentru intensificarea comerțului său intra-regional⁸⁴ – Pakistanul speră ca situația sa comercială de la nivel regional să se îmbunătățească, datorită deciziei Islamabadului de a încuraja procesul de pace, anticipând astfel o creștere a încrederii atât din partea regimului Kabul, cât și din partea țărilor vecine⁸⁵;

- extinderea coridorului comercial și a accesului la energia naturală din Asia Centrală⁸⁶ – Islamabadul percepe Afganistanul drept un mijloc de intensificare a comerțului și a investițiilor sale în Asia Centrală, folosind rutele comerciale, altele decât portul Chabahar al Iranului sau drumul Zaranj-Delaram, construit de indieni, reducând, astfel, dependența Afganistanului de aceste coridoare;

- menținerea unui stat afgan slab⁸⁷ – Pakistanul dorește un regim afgan, în nevoie și influențabil, care să reducă amenințarea unui parteneriat solid afgano-indian;

- reducerea influenței Indiei asupra politicii interne afgane și slăbirea relației indiano-afgane, în favoarea interesului de securitate al Pakistanului⁸⁸ – influența indiană asupra liderilor politici afgani, precum și în cadrul complexei

societăți civile afgane, a reprezentat întotdeauna o amenințare pentru administrația pakistaneză, pentru care regimul din Islamabad a răspuns prin militanții teroriști afgani, care au vizat ambasada Indiei la Kabul, pe 7 iulie 2008 și 8 octombrie 2009;

- exacerbarea tensiunilor din Kashmir, prin sprijinirea grupurilor radicale jihadiste afgane, pentru a lupta împotriva forțelor indiene⁸⁹ – tensiunile indiano-pakistaneze din regiunea Kashmir au cunoscut niveluri sinuoase, iar conducerea politică din Islamabad s-a bazat pe militanții islamici afgani, pentru a ajusta violența de natură extremistă în regiunea Kashmir.

Iran

Iran constituie un actor central în procesul de reconciliere afgană, iar interesele sale în Afganistan și în regiune trebuie avute în vedere, pentru a cădea de acord asupra formei finale a înțelegerii de pace, necesară a fi de durată și cuprinzătoare. SUA este considerată amenințarea principală la adresa dezvoltării economice și de securitate a Teheranului în Afganistan și în regiune. Din această cauză, regimul iranian a sprijinit Rețeaua Talibană, în încercarea de a contracara influența americană, și de asemenea, a urmărit o retragere militară prematură a SUA, de pe teritoriul afgan⁹⁰.

Principalele interesele Iranului în Afganistan sunt menționate în rândurile ce urmează:

- consolidarea securității iraniene prin sprijinirea Mișcării Talibane⁹¹ – de vreme ce Iranul este împrejmuț de elemente militare americane, administrația de la Teheran a perceput gruparea extremistă drept o entitate proxy iraniană, în acțiunea de vizare a intereselor geopolitice americane, cât și a combaterii amenințării ISIS;

- destabilizarea și, în cele din urmă, răsturnarea regimului afgan pro-SUA, recurgând la serviciile Mișcării Talibane⁹² – Iran a adoptat

---

⁸³ Mariam Safi, *op. cit.*, pp. 53.

⁸⁴ Riaz Khokhar, „What Pakistan Will Gain in Peace in Afghanistan”, în *The National Interest*, URL: <https://nationalinterest.org/blog/middle-east-watch/what-pakistan-will-gain-peace-afghanistan-43922>, accesat la 12.04.2019.

⁸⁵ Riaz Khokhar, *op. cit.*

⁸⁶ Larry Hanauer, Peter Chalk, *op. cit.*, pp. 27, 28, 31.

⁸⁷ Nicholas Trickett, *op. cit.*

⁸⁸ Larry Hanauer, Peter Chalk, *op. cit.*, pp. 25, 29.

⁸⁹ Larry Hanauer, Peter Chalk, *op. cit.*, pp. 26-27.

⁹⁰ Alireza Nader, Ali Scotten, Ahmad Idrees Rahmani, Robert Stewart, Leila Mahnad, *op. cit.*, pp. 12-16.

⁹¹ Manoj Kumar Mishra, *op. cit.*

⁹² Manoj Kumar Mishra, „Iran's Changed Perception Concerning its Role in Afghanistan Following Soviet

măsurile de periclitare a eficienței politicii aplicate de SUA în Afganistan, încercând în mod repetat să cauzeze mai multă instabilitate asupra regimului afgan, prin intermediul grupării talibane sponsorizate de către Iran;

- exercitarea presiunii asupra SUA, pentru a analiza sancțiunile impuse de către acestea⁹³ – Iran a recurs la asistența alocată Mișcării Talibane pentru direcționarea presiunii asupra SUA, în încercarea de limitare a sancțiunilor impuse de către americani;

- intensificarea comerțului și extinderea investițiilor în construcții, pe teritoriul afgan⁹⁴ – comerțul dintre cele două state a crescut gradual; Iran a exportat adesea produse petroliere, materiale de construcții, covoare și aparatură casnică, în timp ce a importat, din Afganistan, soiuri de nuci, produse agricole și bunuri artizanale; în ceea ce privește proiectele de construcții, Teheran a creat un pod peste râul Helmand, o cale de acces care leagă Milak, Iran, de Zaranj, Afganistan, și a construit calea ferată Khaf-Herat;

- menținerea și încurajarea forței de muncă afgane în Iran⁹⁵ – regimul Teheran are nevoie de forța de muncă afgană, pentru amplificarea creșterii sale economice;

- extinderea accesului în regiunea Asiei Centrale, prin teritoriul afgan⁹⁶ – Iranul consideră Afganistanul drept o poartă terestră de acces către depozitele de energie naturală ale Asiei Centrale.

Concluzii

Știind că o soluționare militară a NATO este improbabilă în conturarea unei păci de durată și

---

Disintegration”, în *Afro Eurasian Studies*, vol. 1, 2012, p. 92.

⁹³ Alex Vatanka, „Iran’s Bottom Line in Afghanistan”, Brent Scowcroft Center on International Security, în *Atlantic Council 2017*, p. 5.

⁹⁴ Afifa Kiran, *op. cit.*, p. 21.

⁹⁵ Laurence Norman, „As Afghan War Drags On, EU Offers Greater Role in Brokering Peace”, în *The Wall Street Journal*, URL: <https://www.wsj.com/articles/as-afghan-war-drags-on-eu-offers-greater-role-in-brokering-peace-11554812428>, accesat la 29.05.2019.

⁹⁶ Manoj Kumar Mishra, *op. cit.*, p. 98.

cuprinzătoare, singura soluție viabilă, identificată, ar fi negocierea unei înțelegeri de reconciliere, care ar câștiga sprijinul public, legitimitate și unanimitate la nivel național, regional, cât și internațional. Pentru a se ajunge la un consens cu adevărat real, interesele și îngrijorările fiecărei tabere trebuie să fie luate în considerare, iar dacă este necesar, anumiți actori să fie îndemnați să susțină procesul de pace, prin stimularea acestora cu instrumente de natură politică, economică, de securitate sau pe bază de apartenență. Astfel, pe lângă reprezentanții Mișcării Talibane și ai SUA, forumul de negociere trebuie să includă comandanți supremi, lideri de trib, conducători religioși, reprezentante ale femeilor afgane, partide politice afgane de opoziție, guvernul afgan și, bineînțeles, actorii statali interesați, de la nivel regional și internațional.

Procesul de pace afgan a fost declanșat și de Mișcarea Talibană, care s-a implicat în discuții directe cu echipa de negociere a SUA, în încercarea de a pune capăt ocupației trupelor străine pe teritoriul afgan, de vreme ce gruparea jihadistă a ajuns la concluzia conform căreia, violențele din Afganistan nu pot fi soluționate negociind cu regimul Kabul, despre care se crede că este un produs al hegemoniei administrației Washington. Scenariul retragerii depline a trupelor SUA din Afganistan a încurajat Rețeaua Talibană să participe la convocări de pace cu SUA, majoritatea aspectelor agreeate au rămas tănuite, dar a fost declarată public o reușită esențială, prin care Mișcarea Talibană și-a asumat sarcina de combatere a actelor și amenințărilor de terorism, precum și a indivizilor teroriști din zonele aflate sub responsabilitatea talibană. Dar alte două cereri esențiale se află încă în dezbatere, respectiv: o încetare a ostilităților talibane, la nivel național și stabilirea datei începerii dialogului pe tema păcii, cu componentă afgană.

O retragere a tuturor elementelor americane este improbabilă, deoarece Washingtonul nu ar permite ca Afganistanul să intre sub umbrela de influență a Chinei, Pakistanului, Iranului sau Rusiei. În mod interesant, Rusia a reușit să însuflească aceeași viziune despre Afganistan, țărilor precum China, Iran și Pakistan, toate împărțind

ideea de încheiere a prezenței și influenței SUA din Afganistan, dar într-un mod în care să nu le afecteze interesele strategice și, mai mult decât atât, să creeze un climat stabil pentru proiectele lor de investiții. Asemenea mize trebuie să fie protejate în fața amenințărilor teroriste transfrontaliere, prin garantarea controlului vamal afgan, o preocupare care face parte, în mod vizibil, din politica externă a Rusiei și Chinei.

Părțile interesate de la nivel regional au contribuit, mai mult sau mai puțin, la facilitarea unui dialog pe tema procesului de reconciliere afgană. Rusia, Pakistan, Iran, China și India au orchestrat întâlniri consultative în acest sens sau au susținut astfel de convocări, pentru atingerea unei forme finale a înțelegerii de pace. Toate acestea urmăresc să își sporească influența, dar, în același timp, să o îngrădească pe cea a adversarului. Acești mediatori statali se străduiesc să își limiteze vulnerabilitățile naționale, să își amplifice securitatea granițelor și cea de pe teritoriul național, să concureze pentru resursele naturale și să asigure un mediu sigur pentru investițiile acestora. Unele își doresc obținerea stabilității regionale, pentru accelerarea expansiunii strategice și economice, având o conducere afgană stabilă, cu care se poate coopera în aceste domenii, în timp ce altele vor să mențină un stat haotic și instabil.

Este critic pentru forumul de negociere, să inițieze un dialog cu entitatea afgană pentru expunerea doleanțelor guvernului. Totuși, medierea externă a dezbaterilor a alarmat diferite sectoare ale societății afgane civile, prevăzând un scenariu nefericit, în care puterile statale își aranjează înțelegerile, care vor asigura protecție intereselor geopolitice, dar vor omite solicitările poporului afgan, lăsând țara cu libertăți și drepturi umane parțiale, pentru care s-au luptat în ultimii 18 ani. Cea mai neliniștită parte a societății civile este cea formată din sectorul feminin, care și-a expus doleanțele, spre evitarea întoarcerii țării în perioada de aspirare a acestora, prin formarea unei solicitări de includere a femeilor la masa negocierilor cu Mișcarea Talibană.

Este dificil să se semneze o înțelegere care să aducă pacea, securitatea și prosperitatea pe întreg

teritoriul afgan, atât timp cât părțile interesate caută să își protejeze toate interesele strategice din Afganistan și din regiune. Acești jucători trebuie să renunțe la o parte din interese și să facă un compromis pentru binele unui acord de pace, care va trebui să fie succedat de inițiative de dezvoltare și reconstrucție.

Imediat ce toți actorii înțeleg că un deznodământ pașnic este mai benefic decât o națiune în haos și răvășită de acte de violență, un sistem juridic fiabil trebuie să fie elaborat de către guvernul afgan de tranziție, cu scopul instaurării statului de drept, care va încuraja schimbarea socială a generațiilor ce vor urma. De îndată ce înțelegerea de pace intră în vigoare, trebuie să fie implementate măsuri suplimentare, respectiv: o prezență a forțelor de securitate internaționale, investiții de natură economică, zone demilitarizate și un mecanism de gestionare a conflictelor, bazate pe mediere și negociere.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, „Afghan Peace Conference Begins in Pakistan”, în *Tolo News*, <https://www.tolonews.com/afghanistan/afghan-peace-conference-begins-pakistan>
2. ***, „Council conclusions on Afghanistan’s Peace Process”, în *Foreign Affairs Council 2019*, Council of the European Union
3. ***, „Doha talks continue amid Taliban’s attack in Kabul”, în *The Frontier Post*, <https://thefrontierpost.com/doha-talks-continue-amid-talibans-attack-in-kabul/>
4. ***, „Iran says Afghan Taliban were in Tehran for peace talks”, în *Dawn*, <https://www.dawn.com/news/1454745>
5. ***, „Qureshi Says Pakistan Supports Peaceful, Stable Afghanistan”, în *Tolo News*, <https://www.tolonews.com/afghanistan/qureshi-says-pakistan-supports-peaceful-stable-afghanistan>
6. ***, „Trump praises Pakistan’s role in ‘progress’ on Afghan peace”, în *New Straits Times*, <https://www.nst.com.my/world/2019/07/506443/trump-praises-pakistans-role-progress-afghan-peace>

7. AKHTER, Naseema; MALIK, Arif, Hussain, „India’s Involvement in Afghanistan: An Analytic Perspective of Current Interests and Future Prospects”, în *International Journal of Political Science and Development* vol. 4/2016, Srinagar.
8. ALIKOZAI, Hasib, Danish, „Can US Reach Deal With Taliban by September in Afghanistan?”, în *Voanews*, <https://www.voanews.com/extremism-watch/can-us-reach-deal-taliban-september-afghanistan>
9. BARNETT, Rubin, „Everyone Wants a Piece of Afghanistan”, în *Foreign Policy*, <https://foreignpolicy.com/2019/03/11/everyone-wants-a-piece-of-afghanistan-russia-china-un-sco-pakistan-isi-qatar-saudi-uae-taliban-karzai-ghani-khalilzad-iran-india/>
10. CORRELL, Diana Stancy, „Pentagon: ‘Robust’ counter-terrorism efforts in Afghanistan must continue –even if peace deal is reached”, în *Military Times*, <https://www.militarytimes.com/news/pentagon-congress/2019/07/16/pentagon-robust-counter-terrorism-efforts-in-afghanistan-must-continue-even-if-peace-deal-is-reached/>
11. D’SOUZA, Shanthie, Mariet, „The Limits of India’s Soft Power in Afghanistan”, în *Fair Observer*, https://www.fairobserver.com/region/central_south_asia/afghanistan-taliban-peace-talks-india-south-asia-security-news-00081/
12. FINNEGAN, Conor, „Afghan female leaders urge Trump administration to stand up for their rights in Taliban peace talks”, în *Abc News*, <https://abcnews.go.com/Politics/afghan-female-leaders-urge-trump-administration-stand-rights/story?id=63212646>
13. GANNON, Kathy, „US, Taliban open Doha talks in fresh bid to end war”, în *Washington Post*, https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/us-taliban-to-open-doha-talks-in-fresh-bid-to-end-war/2019/06/29/f6298116-9a22-11e9-9a16-dc551ea5a43b_story.html?noredirect=on
14. HANAUER, Larry; CHALK, Peter, „India’s and Pakistan’s Strategies in Afghanistan”, în *RAND Corporation* 2012, Center for Asia Pacific Policy.
15. HUASHENG, Zhao, „China and Afghanistan. China’s interests, stances and perspectives”, în *Center for Strategic and International Studies* 2012, Islamabad.
16. IDREES, M.; ANWAR, K., „Afghanistan a Battle Ground for the Interests of Super Powers: A Special Reference to USA”, în *Journal of Political Sciences & Public Affairs* vol. 5, nr. 2/2017.
17. KAURA, Vinay, „Understanding the complexities of the Afghan peace process”, în *Observer Research Foundation* nr. 151/2018.
18. KENNY, Stuart, „Instability in Afghanistan: Why Afghanistan matters and what Australia can do to address the causes of instability”, în *The Centre for Defence and Strategic Studies* 2016, Australian Defence College.
19. KHALID, Iram, „The New Great Game in Afghanistan: Role of India (A Pakistani Perspective)”, în *South Asian Studies* 2011, Lahore.
20. KHAN, Raja, Muhammad, „China’s Economic and Strategic Interests in Afghanistan”, în *Fwu Journal of Social Sciences* vol.1/ nr.1/2015, Islamabad.
21. KHOKHAR, Riaz, „What Pakistan Will Gain in Peace in Afghanistan”, în *The National Interest*, <https://nationalinterest.org/blog/middle-east-watch/what-pakistan-will-gain-peace-afghanistan-43922>
22. KIRAN, Afifa, „Indian Quest for Strategic Ingress in Afghanistan and its Implications for Pakistan”, în *ISSRA Papers*, 2009.
23. LARSON, Anna; RAMSBOTHAM, Alexander, „Incremental peace in Afghanistan”, în *Accord* nr.27/2018, Conciliation Resources.
24. LOEWENSTEIN, Antony, „Peace in Afghanistan? Maybe –but a Minerals Rush Is Already Underway”, în *The Nation*, <https://www.thenation.com/article/afghanistan-war-peace-talks-minerals/>
25. MAHARAJ, Sanjay, Badri, „China and Stability in Afghanistan: China’s Afghanistan Strategy”, în *Scholar Warrior* 2016.
26. MANOJ, Kumar, Mishra, „Iran’s Changed Perception Concerning its Role in Afghanistan Following Soviet Disintegration”, în *Afro Eurasian Studies* vol. 1/2012.
27. MANOJ, Kumar, Mishra, „Why Peace Process in Afghanistan Will Be a Complicated

Exercise – Analysis”, în *Eurasia Review*, <https://www.eurasiareview.com/12012019-why-peace-process-in-afghanistan-will-be-a-complicated-exercise-analysis/>

28. SHAMS, Shamil, „China and Russia want US out of Afghanistan”, în *DW*, <https://www.dw.com/en/china-and-russia-want-us-out-of-afghanistan/a-39250894>

29. MENKISZAK, Marek, „Russia’s Afghan Problem. The Russian Federation and the Afghanistan problem since 2001”, în *Centre for Eastern Studies* nr. 38/2011.

30. MUELLER, Karl; WASSER, Becca; MARTINI, Jeffrey, WATTS, Stephen, „U.S. Strategic Interests in the Middle East and Implications for the Army”, în *RAND Corporation* 2017, Perspective.

31. NADER, Alireza; SCOTTEN, Ali; RAHMANI, Ahmad, Idrees; STEWART, Robert; MAHNAD, Leila, „Iran’s Influence in Afghanistan”, în *RAND Corporation* 2014, National Security Research Division.

32. NORMAN, Laurence, „As Afghan War Drags On, EU Offers Greater Role in Brokering Peace”, în *The Wall Street Journal*, <https://www.wsj.com/articles/as-afghan-war-drags-on-eu-offers-greater-role-in-brokering-peace-11554812428>

33. SAFI, Mariam, „Afghanistan’s Peace Process: Evolution, Impact and Gaps”, în *Organization for Policy Research and Development Studies* vol. 3/2017, Kabul.

34. SANGAR, Kaneshko, „Afghanistan’s significance for Russia in the 21st Century: Interests, Perceptions and Perspectives”, în *Politics in Central Europe* vol. 12/nr.1/2016.

35. SELIGMAN, Lara, „As U.S. Mulls Withdrawal From Afghanistan, Russia Wants Back in”, în *Foreign Policy*, <https://foreignpolicy.com/2019/01/31/us-mulls-withdrawal-from-afghanistan-russia-wants-back-in-taliban-peace-talks/>

36. SIRAT, Siyar, „US, Russia and China Reach ‘Consensus’ On Afghan Peace”, în

Tolo News, <https://www.tolonews.com/afghanistan/us-russia-and-china-reach-%E2%80%98consensus%E2%80%99-afghan-process>

37. STEPANOVA, Ekaterina, „Russia’s Afghan Policy in the Regional and Russia-West Contexts”, în *The Institute francais des Relations Internationales* nr. 23/2018.

38. TAHIRI, Noor, Rahman, „Afghanistan and China Trade Relationship”, în *Munich Personal RePEc Archive* 2017, Kabul, Oruj University.

39. THOMAS, Clayton, „Afghanistan: Background and U.S. Policy in Brief”, în *Congressional Research Service* 2019.

40. TRICKETT, Nicholas, „Making Sense of Russia’s Involvement in Afghanistan”, în *The Diplomat*, <https://thediplomat.com/2018/08/making-sense-of-russias-involvement-in-afghanistan/>

41. TUFAIL, Ahmad, „The Doha Agreement – Paving the Way for the Taliban’s Takeover of Afghanistan and Enforcement of Shari’a-Based Governance”, în *Memri Daily Brief*, <https://www.memri.org/reports/doha-agreement-%E2%80%93-paving-way-talibans-takeover-afghanistan-and-enforcement-sharia-based>

42. VATANKA, Alex, „Iran’s Bottom Line in Afghanistan”, în *Atlantic Council* 2017, Brent Scowcroft Center on International Security.

43. WEITZ, Richard, „Is China Freeloading Off The U.S. Military’s Work In Afghanistan And Iraq?”, în *Huffpost*, https://www.huffpost.com/entry/china-military-afghanistan-iraq_n_927342?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2x1LmNvbS8&guce_referrer_sig=AQAAAxEwMgRmKMFAAnAwMGF-fc6KKDI_zOELcI_CZE11ZiuzNj2dh7O528WePhI714iRnauI7D3f6E10zsEHf5ULiwmvT2kadXvBMQdIIjwEJ4NNp9IMJbPlhF5ywGZHrypy3eyCuLDrpmP02wXu-5JZcmP7finDEQdj6QU6WzAfcAea

O ANALIZĂ A SITUAȚIEI MINORITĂȚII ROHINGYA DIN STATUL RAKHINE, UTILIZÂND METODA LUI GALTUNG

Lavinia Maria SAVU*

Alexandra Elena TIMOFTE**

Problemele de securitate regională generează din ce în ce mai multe preocupări la nivelul comunității internaționale. Interdependența crescândă de pe arena internațională face imposibilă ignorarea problemelor de securitate cu care se confruntă actorii. Una dintre regiunile care merită o analiză detaliată este Asia de Sud-Est, în special statul Myanmar, ca urmare a evenimentelor care au avut loc aici în ultima vreme. Ne vom concentra atenția, la început, pe conflictul interetnic survenit din diferențele de ordin religios. Pentru greutatea științifică a lucrării, vom utiliza metoda celor trei triumfiuri ale lui Galtung, care are în vedere dimensiunile conflictului, violenței și păcii. Evitând, în primă fază, să evidențieze problema securității, Galtung propune o abordare diferită de cea a contemporanilor săi, argumentând în favoarea îmbunătățirii relațiilor dintre părți. Această nouă metodă este bazată pe dezvoltarea relațiilor dintre actorii implicați, concentrându-se pe transformarea conflictului. Lucrarea cuprinde trei perspective analitice: prima perspectivă se concentrează pe contradicții, atitudini și comportamente în timpul conflictului, a doua atinge cele trei dimensiuni ale violenței – directă, structurală și culturală – și a treia analizează posibilitățile de rezolvare a conflictului prin

procesele specifice operațiilor de restabilire, menținere și consolidare a păcii.

Cuvinte-cheie: *conflict; consolidare; menținere; restabilire; pace; violență.*

Introducere

Istoria continentelor lumii diferă substanțial în dependență de felul în care evenimentele istorice și-au pus amprenta asupra teritoriilor în cauză. Dacă Europa a fost marcată mai ales de cele Două Războaie Mondiale, continentele african sau asiatic au fost influențate profund de fenomenul decolonizării. Odată cu dispariția imperiilor coloniale, un număr mare de state au apărut pe scena internațională. Acesta este și cazul regiunii Asiei de Sud-Est, asupra căreia am ales să ne îndreptăm atenția.

Cuprinzând Burmei, Myanmar, Thailanda, Cambodgia, Laos, Vietnam, Malaezia, Indonezia, Filipine, Singapore și Timorul de Est, regiunea a avut un parcurs sinuos. A fost influențată, în primă fază, de marile puteri regionale care s-au afirmat în perioada premergătoare colonialismului, dintre care cele mai importante fiind China și India. Cu toate acestea, influența chineză a fost una de factură politică, în timp ce India a

* *Lavinia Maria SAVU este doctorand în domeniul Științe Politice-Relații Internaționale în cadrul Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative (SNSPA) și asistent de cercetare științifică la Centrul de Prevenire a Conflictelor & Early Warning, București. E-mail: lavinia.savu@dri.snsa.ro*

** *Alexandra Elena TIMOFTE este doctorand în domeniul Științe Politice-Relații Internaționale în cadrul Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative (SNSPA), București. E-mail: alexandra.timofte@student.dri.snsa.ro*

fost privită ca sursă pentru ideile religioase¹. Ulterior, regiunea a intrat în sfera de interes a statelor vestice care au colonizat teritoriile Asiei de Sud-Est. Olanda a pus stăpânire pe Indonezia, Malaezia și Singapore; Franța – Cambodgia, Laos și Vietnam², Spania a preluat Filipine³; Portugalia – Timorul de Est⁴, iar Marea Britanie și-a extins influența pe care o avea în India și asupra Burmei⁵, astăzi statul Myanmar⁶. Thailanda este unul dintre singurele state care nu a fost inclus în vreun imperiu colonial⁷. Prezența vestică în regiune se poate remarca încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea, colonizarea teritoriilor fiind începută atunci, dar încheiată în a doua parte a aceluiași secol și menținută până după terminarea celei de-a doua conflagrații mondiale. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, Japonia și-a manifestat interesul pentru această regiune, teritoriile statelor colonizate reprezentând un spațiu de dispută între cele două mari alianțe: Puterile Aliate și Axă.

Fiecare nouă putere care a acționat în regiune a adus un element de noutate care s-a suprapus cu diversitatea etnică și religioasă deja existentă. De remarcat este faptul că statele vestice care s-au impus nu au adus doar un plus de noutate eminentamente legat de valorile occidentale. De exemplu, Marea Britanie, în Myanmar, a transferat grupuri de musulmani din India pentru că avea nevoie de forță de muncă. Acest lucru a determinat accentuarea divergențelor din cadrul statului, conducând la un melanj al grupurilor etnice și religioase și, ulterior, la dispute interetnice semnificative. Câștigarea independenței de către statul Myanmar nu a reprezentat o rezolvare a disputelor. Așa cum vom putea observa, evenimentele au prins o tot mai mare amploare, iar necesitatea de a explica acțiunile și deciziile dintr-o astfel de situație au condus la apariția diverselor metode de analiză și soluționare a conflictelor. Având în vedere metoda propusă, respectiv cea a lui Galtung,

analiza va fi multidimensională, acoperind acțiuni ale guvernului, celor ale grupurilor etnice implicate și acțiunile întreprinse de organizațiile internaționale relevante.

1. Delimitări conceptuale

Pentru a avea o înțelegere mai bună a situației curente a minorității Rohingya, considerăm că procesul definirii conceptelor principale este foarte important. Astfel, în următoarele pagini vom explica și vom defini următoarele concepte: conflict, conflict interetnic, epurare etnică.

În ceea ce privește conflictul, acest concept a fost utilizat pe scară largă în domeniul Relațiilor Internaționale și nu numai; este considerat a fi o caracteristică a existenței și a coabitării umane. Nu este o surpriză că la nivel internațional nu există un consens în legătură cu definirea acestui termen, dar putem sublinia principalele caracteristici, analizând cele mai importante definiții, după cum urmează:

- „*Conflictul* este reprezentat de obiective percepute de părți ca fiind incompatibile, și așteptări de a controla alegerile celuilalt. Conflictul se referă la o varietate de fenomene empirice care pot fi identificate sau caracterizate prin prezența a patru condiții: a) existența a două sau mai multe părți; b) o situație în care apare deficitul de resurse sau poziție; c) prezența unui comportament care este îndreptat către lezarea sau vătămarea celuilalt; d) obiective reciproc incompatibile.”⁸

- „*Conflictul* este o luptă între valori și revendicări de statusuri, putere și resurse în care scopurile oponentilor sunt de a neutraliza, leza sau elimina rivalii.”⁹

- „*Conflictul* este un proces dinamic, manifest, compus din următoarele etape: inițiere, escaladare, întreținere controlată, detensionare și încheiere.”¹⁰

---

¹ Arthur Cotterell, *A history of Southeast Asia*, Edițiile Marshall Cavendish, Singapore, 2014, p. XVIII.

² *Ibidem*, pp. 241-254.

³ *Ibidem*, p. 226.

⁴ *Ibidem*, p. 224.

⁵ *Ibidem*, p. 241.

⁶ N.A.: Numele statului a fost schimbat în 1989.

⁷ Arthur Cotterell, *op. cit.*, p. 241.

⁸ Ho-Won Jeong, *Understanding Conflict and Conflict Analysis*, Editura Sage, Los Angeles, Londra, Singapore, 2008, p. 6.

⁹ Lewis A. Coser, *Continuities in the Study of Social Conflict*, Editura Free Press, New York, 1967, p. 6.

¹⁰ Dennis J.D Sandole, „Typology”, în *Conflict. From Analysis to Intervention*, Editura Continuum, Londra, 2008, p. 43.

Cele trei definiții enunțate ne ajută să trasăm și să înțelegem principalele caracteristici ale unui conflict: după cum putem să ne dăm seama, ele au un punct de plecare – cauzele, care pot fi de ordin social, politic, religios, economic, militar, etnic, rasial etc.; implică cel puțin două părți cu interese și identități diferite sau, în funcție de caz, cu idei de obținere a unor resurse diferite; atinge un punct maxim prin procesul de escaladare; iar după o perioadă de timp, apare și procesul de detensionare, ultima etapă fiind încheierea acestui conflict și inițierea fazei de reconstrucție.

Situația de conflict este una normală însăși prin natura umană, iar ceea ce ar trebuie să ne preocupe este posibilitatea de escaladare și strategia utilizată pentru a dobândi puterea (folosirea violenței). În aceste condiții, conflictul devine din ce în ce mai greu de controlat, iar pe termen mediu și lung, efectele lui pot fi devastatoare. Definiția cu care vom opera este cea oferită de Iulian Chifu: „conflictul este o situație ce include invariabil existența a două sau mai multe părți care doresc, în același timp, un element de putere – autoritate, resurse sau prestigiu/statut – și care dispun de resurse, sunt gata să le cheltuiască pentru acel element pe care-l doresc.”¹¹ Considerăm că definiția este potrivită pentru analiza curentă, datorită flexibilității, simplității, pe de o parte, și datorită complexității, pe de altă parte: identifică, atât actorii implicați, cât și stadiile conflictului. Din moment ce această cercetare are în vedere întrepătrunderea aspectelor teoretice cu cele empirice, această definiție pare a fi cea mai potrivită, nelăsând aproape nici un aspect netratat.

Această analiză are în vedere un anumit tip de conflict, și anume: conflictul interetnic. După încheierea Războiului Rece, ponderea conflictelor intra-statale a crescut. Raportul SIPRI, din anul 1993 oferă date relevante în acest sens: din 30 de conflicte analizate, 29 erau conflicte intra-statale.¹² În acest context, cercetătorii au identificat o serie de divergențe,

care au în centru confruntările interetnice. Aceste conflicte sunt rezultatul mai multor factori, dintre care amintim procesul decolonizării și cel al diviziunii teritoriale, realizate fără a lua în considerare religia, rasa sau etnia. Bazate pe divergențele istorice, conflictele interetnice sunt completate de „dreptul de proprietate asupra pământului, diferențe religioase, aspecte diferite percepute de grupuri, stereotipuri și identitatea etnică, diferențele lingvistice.”¹³ Posibilitatea declanșării unui conflict interetnic este mai mare „dacă următoarele situații sunt încurajate: „nu există sau sunt slabe șansele de a avea relații pe picior de egalitate între grupuri, aceste contacte sunt descurajate de instituțiile societale (așa cum vom putea observa în cazul Myanmarului), și par să existe interese comune minime între grupuri”¹⁴. Păstrând în minte aceste caracteristici, în cazul acestor conflicte, există o dimensiune etnică a părților interesate, care sunt percepute ca fiind în opoziție directă unele cu altele. În acest fel, indiferent care au fost motivele care au condus la izbucnirea conflictului, cel puțin una dintre părți va pretinde că identitatea sa etnică diferită este motivul pentru care grupul din care face parte nu își poate îndeplini obiectivele¹⁵. Astfel, conflictul interetnic poate fi definit ca „orice confruntare sau dezacord care are loc pentru că un oponent îl percepe pe celălalt ca fiind de etnie diferită, în termeni de limbă, rasă, religie, trib, neam și/sau cultură”¹⁶. În multe cazuri, conflictul interetnic nu se oprește la nivel de confruntare sau dezacord, ci evoluează în confruntări violente.

În procesul consultării literaturii de specialitate, un concept des întâlnit, pentru descrierea situației minorității Rohingya, este cel de *epurare etnică*. Termenul a fost utilizat în contextul dezintegrării Iugoslaviei, din regiunea balcanică, dar rădăcinile sale sunt ancorate adânc în istorie – de la asirieni la babilonieni,

---

¹¹ Iulian Chifu; Lavinia Lupu, *Analiză de conflict*, Editura RAO, București, 2015, pp. 73-74.

¹² Ramses Amer, et al, *Major Arm Conflicts, SIPRI Year Book: World Armaments and Disarmament*, Editura University Press, Oxford, 1993, p. 81.

¹³ Dan Landis, „Interethnic Conflict Theories and Models”, în *The International Encyclopedia of Intercultural Communication*, 2017, p. 1.

¹⁴ *Ibidem*, p.3.

¹⁵ Iulian Chifu, Lavinia Lupu, *op. cit.*, p. 213.

¹⁶ Zachary B. Massey; Claude H. Miller, „Case studies on interethnic conflict: A theoretical integration”, în *International Journal of Intercultural Relations*, 2018, p. 131.

până la azeri și armeni¹⁷. Conform lui Bell-Fialkoff, *epurarea etnică* implică „expulzarea unei populații nedorite dintr-un teritoriu dat, din cauza discriminării religioase sau etnice, considerente politice, strategice sau ideologice, sau o combinație a acestora”¹⁸. De remarcat este faptul că, *epurarea etnică* înglobează și politicile inițiate pe timp de pace, care afectează populația vizată. Trebuie menționat faptul că, termenii *epurare etnică* și *genocid*, nu sunt interșanjabili pentru că, primul termen se referă la acțiuni de mutare sau eliminare a unui grup etnic dintr-un anumit teritoriu, în timp ce al doilea termen, așa cum este definit de către ONU în *Convenția pentru Prevenirea și Reprimarea Crimei de Genocid*, reprezintă „actele comise cu intenția de a distruge, în totalitate sau parțial, un grup național, etnic, rasial sau religios”¹⁹. Având în vedere aceste aspecte, în cadrul analizei de față, va fi folosit termenul *epurare etnică*.

2. Metodologie

Nivelul de analiză, ce va fi folosit în cercetarea de față, este cel de la nivel micro, atenția fiind concentrată pe componentele interne ale statului (individul, relațiile). În această privință, pentru a înțelege statutul și situația minorității Rohingya, lucrarea utilizează metoda triumfiurilor lui Galtung. Având în vedere nivelul micro de analiză și metoda triumfiurilor lui Galtung, ca resurse de bază ale cercetării, menționăm resursele calitative, cum ar fi cărți, articole, rapoarte, știri și alte materiale utile și relevante. Documentele vor fi analizate și comparate, cu scopul de a identifica aspectele importante pentru acest studiu. Cercetarea se va baza, de asemenea, pe date istorice, pentru o mai bună înțelegere a situației prezente.

În analiza conflictelor internaționale există

trei etape, care îl ajută pe cercetător să aibă o abordare cuprinzătoare:

- a. Faza pre-conflict: evenimentele care conduc la ostilități;
- b. Faza conflictului: desfășurarea conflictului propriu-zis;
- c. Faza post-conflict: acele încercări de a opri ostilitățile, de a găsi o rezolvare, dar și de a începe reconstrucția statului.

De-a lungul timpului, o lipsă de atenție a fost observată în legătură cu ultima fază, în timp ce primele două faze au fost tratate cu un interes mai mare; de remarcat este faptul că ultima fază este deosebit de importantă pentru încetarea conflictului²⁰. Ca rezultat al ultimelor evoluții, cercetătorii și-au îndreptat atenția către ultima fază – cea post-conflict – dezvoltând instrumente, precum responsabilitatea de a proteja (*Responsibility to Protect – R2P*), proiectate pentru a crea un stat stabil.

Încă din perioada Războiului Rece, cercetătorii au încercat să găsească cel mai bun model de analiză a conflictelor, putând aminti dintre acestea următoarele: modelele lui Galtung asupra conflictului, violenței și păcii; modelul escaladării și detensionării; modelul lentilei divergente; abordarea conflictelor: privirea spre sine sau spre celălalt; rezultate win-win, win-lose, lose-lose; satisfacția lui Abel; dilema prizonierului și evoluția cooperării; poziții, interese și nevoi²¹; cartografierea conflictelor; transformarea conflictelor; teoria jocurilor; modelul graficului pentru rezolvarea conflictelor²² etc.

Pentru analiza conflictului din statul Rakhine, vom utiliza prima metodă – cele trei triumfiuri ale lui Galtung asupra conflictului, violenței și păcii. În 1969, el propunea un model care se axa pe relația conflict, violență, pace, abordarea aducând un element de noutate tocmai prin

---

¹⁷ Erin K. Jenne, „The causes and consequences of ethnic cleansing”, în *Routledge Handbook of Ethnic Conflict*, Karl Cordell și Stefan Wolff, Routledge, New York, 2011.

¹⁸ Andrew Bell-Fialkoff, „A Brief History of Ethnic Cleansing”, în *Foreign Affairs*, Editura St. Martin's Press, 1993, p. 110.

¹⁹ ***, *Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*, United Nations Human Rights, Națiunile Unite, New York, 1951, art. 2.

²⁰ Barbara J. Hill, „An Analysis of Conflict Resolution Techniques. From Problem-Solving Workshops to Theory”, în *Journal of Conflict Resolution*, nr. 96, 1982, p. 110.

²¹ Iulian Chifu, Lavinia Lupu, *op. cit.*, p. 102.

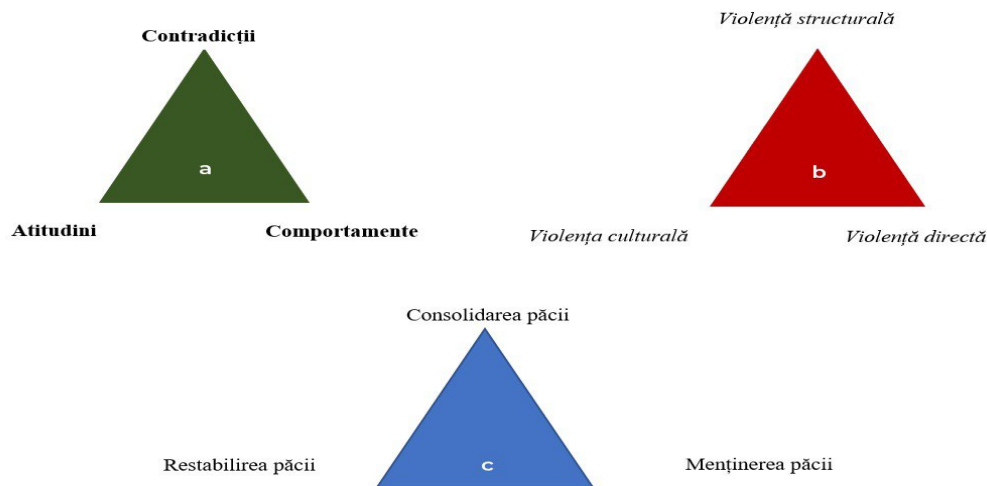
²² D.M. Kilgour; K.W. Hipel, „Conflict Analysis Methods: The Graph Model for Conflict Resolution”, Vol. 4, în *Handbook of Group Decision and Negotiation. Advances in Group Decision and Negotiation*, de Eden C. (eds) Kilgour D., Springer, Dordrecht, 2010.

concentrarea pe pace și relația dintre părți, și nu în mod expres pe securitate. Galtung afirmă că această atenție asupra abordării securității nu duce la o îmbunătățire a relațiilor, exact de ceea ce avem nevoie într-un conflict²³. El dezvoltă un întreg procedeu, trecând de la transformarea conflictului la a vedea dincolo de obiectivele părților, încercând o dezvoltare comună și o abordare transcendentă. Pentru analiză, Galtung pornește de la o succesiune de întrebări preliminare: *În ce fel de proces ne aflăm? Cine sunt cei care declanșează conflictul? Care este contextul cheie?*, ajungând până la *Ce s-a întâmplat înainte de agresivitate?, Dar înainte de polarizare?*²⁴.

Analiza de față pornește de la prezumția că dimensiunea de securitate a crizei minorității Rohingya nu poate fi adresată ca o chestiune primară, pentru că acest lucru nu aduce decât rezultate pe termen scurt. În schimb, problema acestei minorități trebuie abordată în concordanță cu modelul propus de Galtung, unde relația dintre părțile implicate – bazată pe construirea încrederii – este mult mai importantă pentru o

soluție pe termen lung. În consecință, această cercetare se va angaja într-o analiză treptată a celor trei dimensiuni, corespunzând triunghiurilor propuse de Galtung. Întrebarea principală la care cercetarea va încerca să răspundă, pentru a testa ipoteza propusă, are în vedere *Cum se poate construi încrederea între părțile combatante fără a lua în considerare securitatea ca o problemă primară?*, pentru aceasta alte două întrebări vor fi utilizate: *Cât de în profunzime trebuie să meargă cineva pentru a identifica sursele de rivalitate dintre părți?* și *Care sunt elementele care contribuie cel mai mult la intensificarea conflictului?*

Galtung a propus prima dată un model de analiză și soluționare a conflictelor, plecând de la imaginea unui triunghi ce conține contradicții, atitudini și comportamente. În 1990, a realizat un al doilea triunghi format din violență directă, violență culturală și violență structurală²⁵. În completarea modelului, el a mai realizat și un al treilea triunghi, ce conține trei concepte complementare soluționării conflictelor – restabilirea păcii, menținerea păcii și consolidarea păcii

Figura nr. 1: Modelul triunghiurilor lui Galtung²⁶

²³ Johan Galtung, „Introduction: Peace by peaceful conflict transformation – the Transcend approach”, în *Handbook of Peace and Conflict Studies*, de Charles Webel și Johan Galtung, Routledge Taylor & Francis Group, New York, 2007, p. 14.

²⁴ *Ibidem*, p. 11.

²⁵ Johan Galtung, „Cultural Violence”, în *Journal of Peace Research*, vol. 27, nr. 3, 1990, pp. 291-305.

²⁶ Oliver Ramsbotham; Tom Woodhouse și Hugh Miall, *Contemporary Conflict Resolution – The prevention, management and transformation of deadly conflicts*, Editura Polity Press, Cambridge, 2011, p. 10.

păcii. În cele ce urmează ele vor fi schițate, însă nu și descrise, deoarece această parte va fi realizată atunci când vom analiza conflictul din statul Rakhine.

Cercetarea și rezultatele lui Galtung nu au fost exceptate de critici. Una dintre aceste critici a fost formulată de Peter Lawler, care se referă la simplitatea modelului și la excluderea elementelor de ordin politic și economic²⁷. Modelul este bazat, în principal, pe elemente culturale și sociale, mai degrabă decât pe chestiuni precum statutul economic. Pentru a avea o abordare holistică, aceste domenii ar trebui incluse și integrate, astfel încât rezultatul să fie unul cuprinzător. O altă chestiune ridicată, aduce în atenție componenta violenței structurale. În modelul lui Galtung poate fi identificat un singur element din al doilea triunghi, care poate fi vizibil – violența directă; celelalte două componente, conform lui Galtung, sunt dificil de cuantificat. Yves Winter consideră că violența structurală nu a fost de la bun început insesizabilă, dar că a suferit transformări de-a lungul timpului; de fapt, Winter argumentează că violența structurală a fost vizibilă și a devenit insesizabilă, prin repetarea ei de către mai multe generații²⁸. Urmând aceeași linie de argumentare, el a adăugat că ideea de violență structurală este „generală și vagă”²⁹, cauzând astfel o neglijare a diferențelor specifice și variațiilor istorice a altor tipuri de nedreptăți; sclavia, sexismul, dominația de clasă, rasismul și colonialismul devin fețe ale aceleași monede. Chiar dacă abordarea lui Galtung a fost criticată, este considerată încă un reper în domeniul Studiilor de Pace și Conflict; criticile formulate în jurul modelului său pot fi privite drept o confirmare a importanței acestuia, din moment ce a atras interesul altor cercetători. Și după cum a fost menționat anterior, modelul

a beneficiat de îmbunătățiri importante, în cele din urmă luând o formă complexă. Astfel, pentru scopul acestei lucrări, modelul propus de Galtung oferă instrumentele necesare pentru o analiză detaliată și în profunzime a unei situații de conflict, oferind perspective pentru o soluție de durată.

3. Contextul istoric

În anul 1948, Burma și-a câștigat independența față de Imperiul Britanic, sub stăpânirea căruia s-a aflat parțial, din 1828, și sub care a avut statut de colonie timp de 62 de ani (în 1886 a fost transformată în provincie a Indiei Britanice). Istoria Myanmarului, împreună cu diversitatea sa etnică și religioasă, au condus la o evoluție turbulentă.

Structura internă a Myanmarului este complicată, fiind împărțit în state, regiuni, divizii, orașe și sate care, la rândul lor, se împart în alte subcategorii, după cum se poate observa în Figura nr. 2.

În ceea ce privește diversitatea etnică a statului, aceasta este bine cunoscută, documentele ONU vorbind de aproximativ 135³⁰ de grupuri etnice și, conform altor statistici, cel puțin cinci minorități religioase: creștini, musulmani, animiști, hinduși și altele³¹.

Statul care se află plasat sub lupa analizei, în această lucrare, este Rakhine – un stat din Vestul Myanmarului – care a avut o situație delicată, survenită pe baza ciocnirilor etnice și religioase din regiune. Cele două etnii, care au intrat în coliziune încă de la începutul secolului XX, sunt rakhinii (preponderent budiști) și rohingya (preponderent musulmani)³². Rivalitatea dintre cele două etnii datează din timpul ocupației britanice, când cei din metropolă au încurajat

---

²⁷ Peter Lawler, „A question of values: A critique of Galtung’s peace research”, în *Interdisciplinary Peace Research: formerly Pacifica Review: Peace, Security & Global Change*, vol. 1, nr. 2, 1989, p. 45.

²⁸ Andrew Dilts; Yves Winter; Thomas Biebricher; Eric Vance Johnson; Antonio Y. Vázquez-Arroyo și Joan Coaks, „Revisiting Johan Galtung’s Concept of Structural Violence”, în *New Political Science*, Vol. 34, nr. 2, 2012, p. 193.

²⁹ *Ibidem*, p. 195.

---

³⁰ ***, *Memorandum concerning the situation of human rights in Myanmar*, Organizația Națiunilor Unite, în a 51-a Sesiune a Comisiei pentru Drepturile Omului, 1999, p. 6.

³¹ ***, „Myanmar”, în *Encyclopedia Britannica*, URL: <https://www.britannica.com/place/Myanmar/Languages#toc52575>, accesat la 20 iulie 2019.

³² ***, „Ethnic nationalities of Burma”, *Oxford Burma Alliance*, URL: <http://www.oxfordburmaalliance.org/ethnic-groups.html>, accesat la 21 iulie 2019.

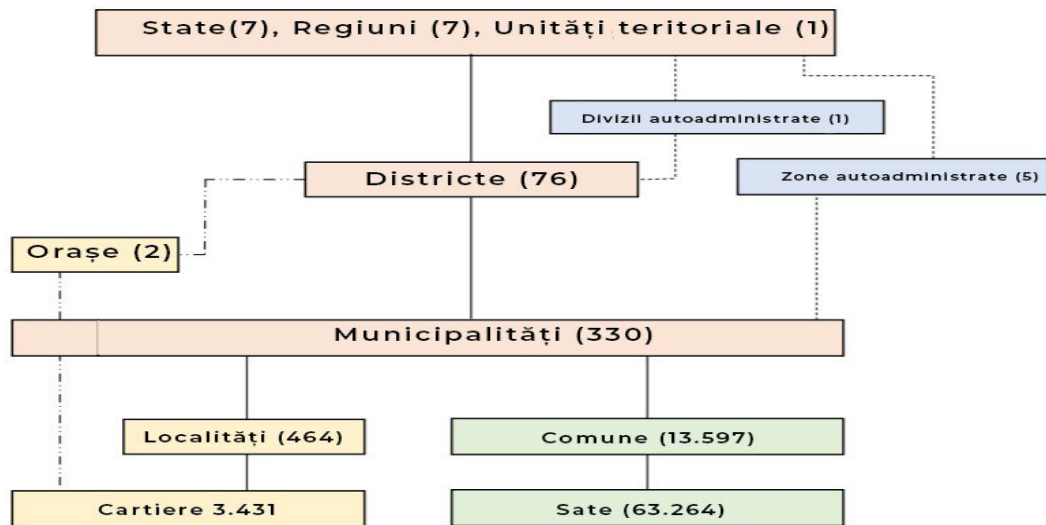

Figura nr. 2: Organizarea administrativă a Myanmarului³³

migrația din India în regiune³⁴, și a continuat și după 1948. Diferențele s-au perpetuat, ca urmare a simpatiilor dezvoltate, în secolul al XX-lea, în rândul celor două etnii, față de colonialiștii britanicii și de invadatorii japonezi. Drept consecință, rădăcinile neînțelegerilor dintre cele două grupuri etnico-religioase ajung până la cel de-al Doilea Război Mondial, când musulmanii susțineau britanicii colonialiști și budiștii, care erau de partea invadatorilor japonezi.³⁵ Poate fi un subiect de dezbatere măsura în care diferențele dintre cele două grupuri etnice ar fi putut fi diminuate de către figura emblematică a lui Aung San, persoana considerată ca fiind cea care orchestrează mișcarea de independență a Burmei. Chiar dacă el a fost pro japonez la început, a schimbat tabăra în martie 1945, alăturându-se Alianțelor.³⁶ Cu toate acestea, strategia sa poate fi

legată cu greu de disputele etnice din Burma, fiind mai degrabă privită ca oportunistă, iar relația dintre grupurile etnice ca având conexiuni mult mai adânci și fiind mult mai complicată.³⁷ A început, astfel, un drum al confruntărilor care persistă și astăzi, și care, din păcate, nu a putut fi soluționat din o serie de motive ce vor fi expuse odată cu aplicarea metodei triumphiurilor lui Galtung.

Dorința pentru independență a Myanmarului a fost mai puternică decât aceste confruntări etnico-religioase, la momentul respectiv. Astfel, pentru statul Myanmar, scopul de a deveni independent a fost atins în 1948, dar se pare că disputele interne nu au încetat, sistemul de represiune și violență fiind perpetuate.³⁸ Imediat după anul 1948 a urmat o perioadă de liniște și pace, care a fost ghidată îndeaproape de principiile democratice, dar care a luat sfârșit în urma loviturii de stat din 1962, moment în care statul a intrat într-o perioadă dictatorială. Generalul Ne Win a avut un rol cheie în organizarea acestei lovituri de stat, organizând statul în jurul partidului socialist, care era unic

³³ ***, Ministry of Home Affairs, *General Administration Department*, septembrie 2019, URL: http://themimu.info/sites/themimu.info/files/documents/Administrative_Structure_2008Constitution_16Sep2019.pdf, accesat la 03 noiembrie 2019.

³⁴ ***, „Burma/Myanmar”, *The International Observatory on Statelessness People*, URL: <http://www.nationalityforall.org/burma-myanmar>, accesat la 21 iulie 2019.

³⁵ Alireza Arashpuor, Alireza Roustaei, „The investigation of committed crimes against Myanmar’s Rohingya and the invoke necessity to “The theory of responsibility to protect”, în *Juridical Tribune*, vol. 6, nr. 2, 2016, p. 385.

³⁶ ***, „Myanmar”, în *Encyclopedia Britannica*, URL: <https://www.britannica.com/place/Myanmar/Languages#toc52575>, accesat la 20 iulie 2019.

³⁷ James Fennell, *Rakhine State Conflict Analysis*, august 2012, p. 18.

³⁸ Alexandra Elena Timofte, „The perpetuation of violence: a perspective on the Rohingya minority crisis”, în *The Romanian Journal of Society and Politics*, 2018, p. 60.

pe scena politică.³⁹ Pe acest fundal, tensiunile dintre guvern și rohingya au escaladat, mai ales după ce Partidul Socialist a preluat puterea, desființând organizațiile sociale și politice ale grupurilor etnico-religioase.⁴⁰ În 1977, armata a înregistrat toți cetățenii înaintea unui recensământ național, explicând mai târziu că trebuie să-i excludă pe rohingya și, prin urmare, mai mult de 200.000 de oameni au trebuit să plece în Bangladesh, în 1978.⁴¹ Plecărilor masive a circa 200.000 de oameni⁴² au fost determinate și de armata care a ridicat aceste abuzuri la un nou nivel de brutalitate, lansând o campanie de crimă, viol și tortură, care a vizat în mod specific populația musulmană rohingya.⁴³

La nivel lingvistic, termenul rohingya și-a pierdut din importanță, din cauza faptului că guvernul folosește termenul *Bengali*, ceea ce implică statutul de imigrant; în plus, aceștia nu sunt recunoscuți ca cetățeni ai Myanmarului, ci ei sunt considerați „rezidenți străini”. Legea privind cetățenia din 1982 a împărțit cetățenii în trei categorii diferite: cetățeni, cetățeni asociați și cetățeni naturalizați – iar membrii comunității rohingya nu au fost incluși în niciuna dintre aceste categorii și, prin urmare, nu au fost recunoscuți.⁴⁴

Abuzurile de putere și acțiunile violente nu au rămas neobservate. După o lungă perioadă, caracterizată de atrocități masive comise împotriva grupului etnic rohingya, comunitatea internațională, a cărei voce a fost Organizația Națiunilor Unite, a făcut presiuni asupra guvernului din Myanmar, pentru a îmbrățișa calea democratizării. O nouă eră pentru Myanmar a început odată cu câștigarea alegerilor, în 2015, de către Liga Națională pentru Democrație (NLD), în frunte cu Aung San Suu Kyi; această schimbare

vine după ce timp de mai multe decenii (cca. jumătate de secol), statul și populația s-au aflat sub o dictatură militară (junta).⁴⁵ Dar tranziția de putere nu a fost liniștită sau simplă, astfel că au avut loc dispute în continuare. Tensiunile sectare din Rakhine au atins un punct culminant la sfârșitul anului 2016, cu o serie de atacuri ale militanților musulmani, care au condus la represalii militare dure. În atacurile inițiale, de la 9 octombrie, cel puțin 350 militanți Rohingya - înarmați în principal cu cuțite, bastoane și săbii - au efectuat raiduri la mai multe puncte de poliție, de-a lungul graniței Rakhine cu Bangladesh. La nici câteva zile, mai mult de 600 de bărbați rohingya au fost identificați, fiind supuși unor tratamente inumane, precum incinerarea. În același timp, ajutoarele medicale și de hrană au fost suspendate timp de cel puțin patruzeci de zile, iar mare parte din sate au fost arse. Cum asemenea atrocități au atras atenția organizațiilor internaționale, au apărut acuzațiile făcute de oficialii de stat. cum că gruparea „Armata de Salvare Arakan Rohingya” (Arakan Rohingya Salvation Army – ARSA, miliția rohingya) ar avea legături teroriste în străinătate – posibil în Pakistan și Arabia Saudită.⁴⁶

Pe scurt, încălcarea constantă a drepturilor omului și tratamentele aspre, primite de către comunitatea rohingya, i-a forțat pe membrii acesteia să plece peste graniță. Dintre numeroasele valuri de emigranți, cele mai importante din punct de vedere numeric sunt cele de la sfârșitul anilor 1700 și începutul anilor 1800, anii 1940, 1978, între 1991 și 1992 (aproximativ 300.000), în 2012, cel mai recent val fiind cel din 2016-2017 (≈ 500.000), care a și atras atenția comunității internaționale.

4. Aplicarea metodei lui Galtung statului Rakhine

În această parte a lucrării vom avea trei direcții de analiză, fiecare dintre acestea vorbind despre unul din triumphiurile gândite de Galtung

---

³⁹ Kongsam Shakila Devi, „Myanmar under the Military Rule 1962 – 1998”, în *International Research Journal of Social Sciences*, vol. 3, nr. 10, 2014.

⁴⁰ Ahsan Ullah, „Rohingya crisis in Myanmar: seeking justice for the stateless”, în *Journal of Contemporary Criminal Justice*, vol. 32, nr. 3, 2016.

⁴¹ *Ibidem*, p. 297.

⁴² Alireza Arashpuor, *op. cit.*, p. 385.

⁴³ Human Rights Watch, „All You Can Do is Pray”, în *Crimes Against Humanity and Ethnic Cleansing of Rohingya Muslims in Burma's Arakan State*, 2013.

⁴⁴ Ahsan Ullah, *op. cit.*, p. 286.

⁴⁵ Ardeth M. Thawngmung; Gawn Robinson, „Myanmar's New Era: A Break from the Past or Too Much of the Same?”, în *Southeast Asian Affairs*, 2017, p. 237.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 247.

și aplicate statului Rakhine. Așa cum am specificat anterior, interesul va fi direcționat, cu precădere, spre conflictul interetnic dintre rakhini și rohingya. În cadrul cercetării, se întrepătrund date istorice și referințe teoretice, tocmai pentru faptul că cele din urmă încearcă să explice succesiunea primelor.

Primul triunghi este cel prin care se propune analiza contradicțiilor, a atitudinilor și a comportamentelor (a se vedea Figura 1, a). Contradicțiile, cele care se află în vârful triunghiului, reprezintă incompatibilitatea obiectivelor între două sau mai multe părți aflate în conflict, presupunând că obținerea unui obiectiv exclude, aproape în mod automat, obținerea altuia sau altor obiective.⁴⁷ Multitudinea și diversitatea grupurilor etnico-religioase creează confuzie în rândul celor care doresc să cerceteze situația statului Myanmar, motiv pentru care diagnoza statului Rakhine și a minorității rohingya reprezintă doar un element al unei situații mult mai complicate. În această regiune există două grupuri aflate în dispută și o terță parte care, la nivel declarativ, afirmă că nu este părtinitoare și nu se poziționează de partea niciunui grup; pe de o parte, avem grupul rakhine, majoritari budiști, pe de altă parte, avem grupul rohingya, majoritari musulmani, și terță parte, care este guvernul central al statului Myanmar. Ajungând să înțelegem mai bine situația statului Rakhine și a minorității rohingya, observăm că rădăcinile contradicțiilor ajung până la cel de-al Doilea Război Mondial, când aceste două grupuri etnico-religioase au dezvoltat afinități diferite cu privire la cele două mari alianțe. În timp ce minoritatea rohingya rămânea fidelă Imperiului Britanic, sub dominația cărora s-au aflat timp de circa șase decenii, grupul rakhine favoriza invadatorii japonezi, al căror sprijin a fost cerut de Armata pentru Independența Burmei, în frunte cu eroul național Aung San⁴⁸, văzând în aceste acțiuni o oportunitate pentru obținerea

independenței. Tot în această parte, includem și declarațiile extremiștilor budiști, care consideră că poporul lor nu poate trăi în pace și bunăstare dacă minoritatea rohingya va continua să fie parte a statului, și că cei din urmă doresc să facă din această țară una musulmană.⁴⁹ Astfel, obiectivele grupului budiștilor extremiști exclud aproape în totalitate obiectivele celui alt grup, conducând către lupte continue și sedimentarea sentimentului de ură.

Cea de-a doua componentă a triunghiului este reprezentată de atitudini – percepții despre sine și percepții greșite despre ceilalți.⁵⁰ În conflictele violente, precum și cel de față, atitudinile sunt influențate de o serie de emoții precum ura, furia, teama. Dacă percepția despre sine vizează modalitatea în care o parte se autodefineste, percepția cu privire la ceilalți implică elemente marcante din trecut. În declanșarea animozităților din cadrul statului Rakhine, atitudinile au reprezentat un element fundamental bazat pe experiențele din trecut, relația fiind într-o continuă degradingoladă. Ideea superiorității grupului rakhine a survenit pe fundamentul factorului cantitativ⁵¹ – ei au fost și sunt majoritari în această regiune, în timp ce rohingya sunt minoritari și, prin urmare, inferiori, pretențiile lor de egalitate fiind ilegitime. Guvernul a contribuit la amplificarea acestor atitudini, prin măsurile pe care le-au luat, minoritatea rohingya având multe drepturi îngrădite – cum ar fi dreptul la libertatea de mișcare sau dreptul de a se căsători⁵². Așa cum era de așteptat, aceste măsuri au condus la izolarea minorității. În plus, acțiunile întreprinse de guvern au fost percepute de către Rakhine

---

⁴⁷ Johan Galtung, *Introduction: peace by peaceful...*, p. 15.

⁴⁸ Aung Zaw, *The Irrawaddy*, 25 august, 2017, URL: <https://www.irrawaddy.com/opinion/commentary/man-behind-burma-independence-army.html>, accesat la 23 iulie 2019.

⁴⁹ Paul Fuller, *Myanmar and Buddhist extremism*, November 4, 2017 URL: <http://theconversation.com/myanmar-and-buddhist-extremism-86125>, accesat în 23 iulie 2019.

⁵⁰ Johan Galtung, *Introduction: peace by peaceful...*, p. 28.

⁵¹ ***, UNDP Myanmar, *The state of local governance: trends in Rakhine*, 2015, URL: https://themimu.info/sites/themimu.info/files/documents/Report_Local_Governance_Mapping_Rakhine_UNDP_Feb2015.pdf?fbclid=IwAR3rg0G6kPy150k2TxXgnqXikJZIrH6iYL3zSp29ECT6GM5cHDkTS_HxDx8, accesat la 3 noiembrie 2019, p. 11.

⁵² Jones J. William, „Myanmar’s Rohingya: Human Rights Abuses and Systemic Violence”, în *Journal of Urban Culture Research*, Vol. 14, ianuarie – iunie 2017, p. 6.

ca o încurajare și legitimare a superiorității lor, în timp ce minoritatea rohingya este inferioară lor și, prin urmare, trebuie izolată pentru a nu „contamina“.

Ultima componentă a acestui triumf este reprezentată de comportamente, fiind singurul element vizibil din această figură, deoarece implică acțiuni deschise și violente. Comportamentul poate însuma acțiuni de la cooperare până la coerciție sau ostilitate. Istoria acestei minorități și a relațiilor pe care le-a avut cu rakhinii arată că acțiunile de cooperare au fost aproape inexistente, în timp ce coerciția și ostilitățile au fost continue, devenind din ce în ce mai semnificative. Cooperarea, ca variantă, este scoasă din acest joc al puterilor, din moment ce guvernul și autoritățile locale nu-i recunosc pe cei de etnie rohingya⁵³. Prin urmare, argumentul lor este că sunt îndreptățiți să refuze cooperarea, pentru că nu există un asemenea grup. Pe acest fundal, extremiștii budiști au profitat de laxitatea guvernului și de lipsa politicilor care i-ar fi putut ajuta pe rohingya, trecând la acțiuni violente, la coerciție și, în cele din urmă, la ostilități. Rohingya sunt constrânși să trăiască în anumite zone, accesul în anumite orașe fiindu-le restricționat⁵⁴; în plus, dacă doresc să se căsătorească trebuie să plătească taxă, la fel și dacă doresc să aibă copii. La toate acestea se adaugă și reticența guvernului atunci când a fost vorba ca o comisie internațională, formată și din străini, să analizeze probleme apărute pe fundamente etnico-religioase și istorice⁵⁵.

Cel de-al doilea triumf (vezi Figura 1, b), așa cum se poate observa, continuă analiza abordând problematica violenței: directă, structurală și culturală. Din punctul de vedere a lui Galtung, violența nu trebuie înțeleasă într-un sens restrâns, deoarece ea nu înseamnă doar agresiune, ci și injustiție socială, distribuția inegală a puterii, dar și a resurselor. Violența directă este componenta

vizibilă, după cum și Galtung afirmă că este cea care poate fi tradusă în numărul victimelor, răniților, dar și distrugerilor materiale. Cu toate acestea, violența directă nu reprezintă cea mai periculoasă parte, ea fiind determinată de fapt de violența culturală și de cea structurală – dacă prima legitimează violența, cea de-a doua (violența structurală), o sprijină. Conform unui studiu al Amnesty International, minoritatea rohingya este considerată a fi cea mai persecutată minoritate în anul 2017⁵⁶, acest lucru fiind o dovadă clară a existenței violenței directe⁵⁷.

De-a lungul timpului, violențele dintre cele două grupuri etnico-religioase au cunoscut perioade de vârf, dar și atenuări. Totuși, confruntările violente au cauzat victime în rândul oamenilor nevinovați, chiar femei și copii. Un număr exact al deceselor sau al victimelor nu există, din simplul motiv că guvernul nu recunoaște minoritatea rohingya, dar și pentru că, de cele mai multe ori, oamenii nu se internează în spitale pentru tratarea rănilor. Cu toate acestea, putem găsi unele statistici, analizând confruntările din perioade diferite, însă cele mai multe sunt estimative. În cazul ultimei confruntări din 2017, armata a publicat pe pagina ei de Facebook, că aproximativ 400 de persoane au decedat⁵⁸, cu precizarea că unii dintre cei decedați ar fi fost teroriști⁵⁹. În această categorie îi găsim și pe cei care au fost nevoiți să-și părăsească țara chiar dacă nu au fost supuși unor violențe directe, dar au ajuns să sufere în urma acțiunilor de a fugi din calea agresiunii: în 1997, circa 200.000 de oameni au fost nevoiți să părăsească Myanmar, între

---

⁵³ Ahsan Ullah, *op. cit.*, p. 286.

⁵⁴ ***, UNDP Myanmar, *op. cit.*, p. 11.

⁵⁵ ***, „Gov't rejects UN Rakhine investigation”, The Republic of the Union of Myanmar – President's Office, URL: <http://www.president-office.gov.mm/en/?q=issues/rakhine-state-affairs/id-7428>, accesat la 3 noiembrie 2019.

---

⁵⁶ ***, Amnesty International, 26 septembrie 2017, URL: <https://www.amnesty.org.au/who-are-the-rohingya-refugees/>, accesat la 24 iulie 2019.

⁵⁷ ***, Amnesty International, „We will destroy everything” *Military responsibility for crimes against humanity in Rakhine state, Myanmar*, London, 2018.

⁵⁸ N.A.: Datele variază în funcție de sursă; unele surse estimează că 600 de oameni au fost uciși, fără a lua în considerare femeile și copiii.

⁵⁹ Jon Sharman, The Independent, *Burma: 400 killed amid 'massacre' of Rohingya Muslims, army says*, 1 septembrie 2017, URL: <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/urma-rohingya-muslims-killed-massacre-highlands-armed-forces-army-soldiers-terror-a7924411.html>, accesat la 24 iulie 2019.

1992 – 1993 aproximativ 300.000⁶⁰, iar în anul 2017, aproximativ 500.000 de oameni. La aceste cifre impresionante se adaugă și distrugerile materiale, care nu au fost cuantificate până la finalul anului 2017 (reprezintă, în principal, incendierea locuințelor în statul Rakhine).

Trebuie menționat faptul că violența nu s-a propagat doar dintr-o direcție, ci a avut mai degrabă un caracter dual, manifestându-se și sub forma acțiunilor întreprinse de militanții rohingya, reprezentați de gruparea ARSA. Aceste acțiuni s-au amplificat începând cu anul 2012, când gruparea ARSA a ripostat violent. Pe 29 mai 2012, violarea și uciderea unei femei de 27 de ani, de către trei bărbați rohingya, a atras atenția majorității rakhine din regiune. Acest eveniment a generat o ripostă neproporțională, prin care forțele de ordine ale statului au comis crime în mod nediscriminatoriu, în rândul minorității rohingya. Escaladarea conflictului poate fi văzută și în evenimentele care au loc avut loc câteva zile mai târziu, când grupuri clandestine au demarat acțiuni violente. Astfel, pe 3 iunie, un grup de 10 musulmani au fost uciși într-un oraș eminent de etnie rakhine. În octombrie 2016, un alt eveniment a agravat relația dintre cele două grupuri etnice. Atunci, trei secții de poliție au fost atacate, având drept rezultat uciderea a nouă persoane. Totuși, unul dintre cele mai semnificative evenimente, prin care se identifică violența directă, este cel petrecut în luna august 2017 – ARSA atacând 30 de stații de poliție și fiind uciși 12 ofițeri.⁶¹

Analizând spectrul violenței, Galtung a făcut câteva mențiuni. Există violență fizică și psihologică, precum și violență pozitivă și negativă; trebuie să existe un obiect sau un subiect către care să fie direcționată violența. Una dintre cele mai importante clarificări, pe care le-a făcut Galtung în analiza violenței, este cea dintre violența personală sau directă și violența structurală sau indirectă.⁶² Violența structurală

reprezintă o acțiune indirectă, pentru că nu este nevoie ca o persoană să o cauzeze. Acest tip de violență este creată de structură, scoasă la suprafață de o distribuție a puterii inegale și a șanselor de viață inegale.⁶³ Al doilea triunghi este strâns legat de primul pentru că descrie relația dintre actori: pe de o parte avem pe *topdogs* (cei care fac politicile în favoarea lor) și, pe de alta, îi avem pe *underdogs* (cei care nu dețin la fel de multă putere și sunt dezavantajați). Politicile care favorizau rakhini au fost formulate imediat după lovitură de stat din 1962. Partidul Socialist, venit la putere, a luat decizia de a desființa organizațiile sociale și politice ale rohingya. Discriminările din interiorul structurii au continuat și au ajuns la paroxism în anul 1982, odată cu legea cetățeniei, în urma căreia minoritatea rohingya a fost lăsată pe dinafară, iar celor de această etnie nu le-a fost oferită cetățenie, ei încadrându-se în categoria imigranților. De atunci și până astăzi nu există o recunoaștere oficială a lor și nici termenul de rohingya nu se regăsește în vocabularul autorităților. Din cauză că nu dețin cetățenie, populația rohingya nu poate beneficia de o serie de drepturi fie ele civile, sociale sau politice. Începând cu anii '90, copiii care s-au născut în familii rohingya nu au mai primit certificat de naștere, fiind obligatoriu pentru cupluri să se înregistreze la Garda de Frontieră (Myanmar Border Guard Force).⁶⁴ Următorul pas realizat de guvern a fost ca, începând cu anul 2005, să limiteze numărul de nașteri, în cazul femeilor de etnie rohingya, la cel mult două.⁶⁵ Zece ani mai târziu, în 2015, au fost formulate „Patru legi privind protecția rasei și protecția religioasă” (Four Race and Religion Protection Laws): prima dintre ele interzice poligamia (impunând ideea monogamiei, chiar dacă în religia musulmană

---

pp. 167-191.

⁶³ Johan Galtung, *Violence, Peace...*, p. 171 și Johan Galtung; Carl G. Jacobsen, *Searching for Peace. The road to TRANSCEND*, Editura Pluto, Londra, 2000, p. 277.

⁶⁴ Jones J. William, *op. cit.*, p. 6.

⁶⁵ P. Karen Simbulan, *A Legal and Structural Analysis of the Violence in Rakhine State against the Rohingya Muslims of Myanmar*, URL: https://www.academia.edu/6101564/Legal_and_Structural_Analysis_of_Violence_in_Rakhine_State_against_the_Rohingya_Muslims_of_Myanmar, accesat la 25 iulie 2019.

⁶⁰ Ahsan Ullah, *op. cit.*, p. 298.

⁶¹ *** „Myanmar: Who are the Arakan Rohingya Salvation Army?”, *BBC*, 6 septembrie 2017, URL: <https://www.bbc.com/news/world-asia-41160679>, accesat la 24 iulie 2019.

⁶² Johan Galtung, „Violence, Peace and Peace Research”, în *Journal of Peace Research*, vol. VI, nr. 3, 1969,

poligamia este acceptată); cea de-a doua interzice convertirea forțată și impune ideea respectării deciziilor luate de Consiliul de Administrare a Convertirilor Religioase (care de multe ori interzice convertirea la Islam); a treia lege a creat condițiile favorabile pentru respingerea cererilor de căsătorie pe baza unor motive, fiind implementată pentru a mai reduce din numărul femeilor musulmane care se converteau la budism; ultima lege, din acest pachet de acte normative, oferă competențe extinse autorităților locale, care pot limita numărul nașterilor.⁶⁶ Toate aceste măsuri au contribuit la adâncirea izolării minorității rohingya.

Ultima componentă a acestui triumphi se referă la acele aspecte ale culturii (religie, ideologie, limbă) care sunt invocate pentru a legitima violența directă sau violența structurală.⁶⁷ Cele două tipuri de violență – structurală și culturală – nu trebuie privite și analizate separat, pentru că sunt, în fapt, complementare. Violența structurală, după cum am menționat anterior, se referă la legile și normele unui stat, care favorizează marginalizarea unui anume grup social. În plus, diferențele culturale (religie, ideologie, limbă) sunt folosite pentru a legitima aceste legi și norme. Cu alte cuvinte, violența culturală administrează schimbările de „culoare morală a unui act din roșu/greșit în verde/corect”⁶⁸. Elementele structurale, plus cele culturale, au făcut ca, pentru cei din grupul rakhine, admonestarea membrilor rohingya să fie o acțiune normală. Așa cum a fost menționat și anterior în definiția conflictelor interetnice, diferențele etnice dintre părțile implicate sunt percepute în termeni antagonici. În cazul statului Rakhine, diferențele culturale au existat încă de la începutul erei coloniale, dar ele s-au amplificat mai ales după 1948. Aceste diferențe se întâlnesc mai ales din punct de vedere religios: rohingya, majoritari musulmani și rakhine, majoritari budiști, se află în opoziție. De remarcat, totuși că, în special cei din urmă, își fundamentează acțiunile pe diferențele existente între cele două

mari grupuri etnice din statul Rakhine. După evenimentele din 2017, când ARSA a atacat mai multe sedii ale poliției, forțele de ordine afiliate armatei, Tatmadaw, au creat o imagine demonică a musulmanilor, prin asocierea lor cu teroriștii.⁶⁹ Această perspectivă a creat mediul propice pentru utilizarea unui discurs, care proclama lupta împotriva terorismului și nu persecutarea minorității rohingya.

Legea din anul 1982, privind cetățenia, poate fi considerată ca fiind fundamentată pe diferențele etnice existente. În acest sens, avem drept exemplu terminologia lingvistică, prin care membrii grupului etnic rohingya sunt numiți bengali.⁷⁰ Dar poate unul dintre exemplele cele mai concludente, în ceea ce privește violența culturală, este grupul naționalist cu tentă religioasă, Asociația pentru Protecția Rasei și Religiei, general cunoscut sub numele de Ma Ba Tha, înființat în anul 2014. La un moment dat, unul din liderii acestuia a declarat că amenințarea principală vine din partea Islamului.⁷¹ Și chiar dacă grupul Ma Ba Tha a fost interzis în anul 2017, ideile promovate de membrii lui sunt larg răspândite în rândul majorității budiste.

Al treilea triumphi este compus din procesele specifice operațiilor de restabilire a păcii, menținere a păcii și consolidare a păcii⁷² (vezi Figura 1, c). Cele trei forme de încetare a violenței (directă, structurală, culturală) se află în legătură cu cele trei tipuri de operații în sprijinul păcii, operația de restabilire a păcii fiind prima. În sens tradițional, această etapă se referă la acțiuni întreprinse cu scopul de a opri un conflict aflat în desfășurare, prin intermediul negocierii și

---

⁶⁹ Austin Bodetti, *What Is the Tatmadaw's Plan for the Rohingya?*, 14 octombrie 2017, URL: <https://thediplomat.com/2017/10/what-is-the-tatmadaws-plan-for-the-rohingya/>, accesat la 25 iulie 2019.

⁷⁰ *Ibidem*.

⁷¹ Katie Hunt, „Rohingya crisis: “It’s not genocide”, say Myanmar’s hardline monks”, *CNN*, 26 noiembrie 2017, URL: <http://edition.cnn.com/2017/11/25/asia/myanmar-buddhist-nationalism-mabatha/index.html>, accesat la 25 iulie 2019.

⁷² Johan Galtung, „Three Approaches to Peace. Peacekeeping, Peacemaking and Peacebuilding”, în *Peace, War and Defence*, by Johan Galtung, Editura Ejlers, Copenhagen, 1976, pp. 282-304.

⁶⁶ J. Jones William, *op. cit.*, p. 7.

⁶⁷ Johan Galtung, *Cultural Violence*, pp. 291-292.

⁶⁸ *Ibidem*, p. 292.

medierii.⁷³ În cazul statului Myanmar, răspunsul din partea comunității internaționale s-a făcut eminent prin mijloace diplomatice. Primul pas în acest sens a fost desemnarea unui raportor, care să creeze o legătură, atât cu autoritățile guvernamentale, cât și cu civilii, inclusiv cu liderii politici arestați. Acest lucru s-a înfăptuit prin rezoluția Comisiei asupra Drepturilor Omului 1992/58.⁷⁴ Inițial, mandatul a fost dat pentru un an, dar ulterior a fost prelungit anual, acest raportor desfășurându-și activitatea și în prezent.⁷⁵ Următorul pas a fost făcut în 2016, când s-a creat, în luna septembrie a aceluiași an, Comisia Consultativă asupra Statului Rakhine, formată din nouă membri, dintre care șase naționali și trei internaționali. Comisia a fost prezidată de fostul secretar general al ONU, Kofi Annan. Mandatul acestei Comisii s-a încheiat în august 2017, prin redactarea Raportului final⁷⁶, care trasează principalele linii de acțiune pe care, atât autoritățile statului Rakhine, cât și autoritățile de la Naypyidaw, trebuie să le urmeze pentru rezolvarea conflictelor.

Operația de restabilire a păcii – în sens tradițional, presupune desfășurarea de personal internațional militar sau civil într-o zonă de conflict, cu acordul părților implicate. Misiunea personalului detașat este, fie de a stopa conflictul, fie de a veghea la încheierea unui acord de pace, fie pentru ambele. În cazul Myanmarului operația de menținere a păcii nu a inclus, până acum, întregul spectru de instrumente presupuse de definiție; nu a avut loc o desfășurare de personal internațional, militar sau civil, reconcilierea diplomatică reprezentând baza acțiunii în rezolvarea conflictelor. Dacă vom considera implicarea Comisiei, condusă de Kofi Annan, și a raportorului ONU ca reprezentând personalul internațional, atunci putem afirma că avem în

desfășurare o operație de menținere a păcii. În 2015, la inițiativa Naypyidaw, a fost semnat Acordul Național de Încetare a Focului, cu scopul de a pune capăt conflictelor care au loc și în alte zone ale Myanmarului (statele Mon și Kachin).⁷⁷ La discuțiile pentru pace au participat și alți actori, Uniunea Europeană fiind unul dintre ei, având statut de observator.⁷⁸ Un factor important în acest proces (chiar dacă nu limitat la statul Rakhine) este Fondul comun pentru pace, care beneficiază de donațiile a 11 actori de la nivel internațional. Acest fond are în vedere o abordare eficientă și cuprinzătoare, prin punerea la dispoziția părților implicate în conflictul din Myanmar, a asistenței tehnice, financiare și consultative. În funcție de destinația resurselor financiare, Fondul comun pentru pace poate fi atât o componentă a operațiunii de menținere a păcii, cât și o componentă a operațiunii de consolidare a păcii (descriș mai jos), în acest sens vorbind de acțiuni care vizează construirea unei păci durabile și incluzive.⁷⁹

Cea de-a treia operație a triumphiului este și una dintre cele mai importante: consolidarea păcii. Această operație presupune demersuri pentru obținerea unei păci sustenabile prin abordarea cauzelor profunde ale conflictului, prin consolidarea instituțiilor, prin reconciliere, prin transformarea politică și economică.⁸⁰ Chiar dacă în cadrul acestei analize este considerată una dintre cele mai importante etape, pentru că are în vedere pacea pe termen lung, în acest moment este dificil să vorbim despre un proces conjugat, în cazul statului Rakhine. Una dintre schimbările importante, menită să conducă la o pace consolidată în Statul Rakhine, a fost câștigarea alegerilor, de către Liga Națională pentru Democrație (2016) și, astfel, tranziția de la

---

⁷³ Iulian Chifu, Lavinia Lupu, *op. cit.*, p. 113.

⁷⁴ ***, ONU – Drepturile Omului, „Situation on Human Rights in Myanmar”, Oficiului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, 1992.

⁷⁵ ***, ONU – Drepturile Omului, „Special Rapporteur on human rights in Myanmar”, Oficiului Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, n.d.

⁷⁶ ***, Comisia Consultativă asupra Statului Rakhine, „Towards a peaceful, fair and prosperous future for the people of Rakhine”, Raport Final, 2017.

⁷⁷ ***, The Institute for Security and Development Policy, *Myanmar's Nationwide Ceasefire Agreement*, The Institute for Security and Development Policy, 2015.

⁷⁸ ***, European Union External Action, *Nationwide Ceasefire Agreement in Myanmar/Burma*, signed in EU presence, 15 octombrie 2015, URL: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/2894/nationwide-ceasefire-agreement-myanmarburma-signed-eu-presence_en, accesat la 29 iulie 2019.

⁷⁹ ***, Joint Peace Fund, URL: <https://www.jointpeacefund.org/en>, accesat la 29.07.2019.

⁸⁰ Iulian Chifu, Lavinia Lupu, *op. cit.*, p. 113.

un guvern militar la unul civil. Cu toate acestea, schimbările nu au fost semnificative: pe de o parte, pentru că armata încă deține un sfert din locurile din parlament, pe de altă parte, pentru că încă există preferințe etnice și discursuri naționaliste, care vor surclasa imperativul respectării drepturilor omului.

Concluzii

Ca rezultat al analizei realizate, conflictul dintre rakhini și minoritatea rohingya nu pare că va cunoaște pacea în viitorul apropiat. Complexitatea situației nu prevede soluții reale și sustenabile.

Așa cum a fost menționat, operația de consolidare a păcii este una dintre cele mai importante, dar acest demers pare să fie pe o pantă descendentă, având în vedere evoluția conflictului care, în ultimul timp, s-a amplificat. Conform analizei, cele mai relevante dificultăți pot fi identificate la două niveluri. Pe de o parte, este vorba despre nivelul politic, care combină prerogativele guvernării locale cu prerogativele guvernării centrale. În timp ce prima are un rol activ în conflict, a doua este complicele care tolerează acțiunile autorităților locale, care comit crime în mod nediscriminatoriu, atât împotriva reprezentanților ARSA, cât și a populației civile. Pe de altă parte, se află nivelul social, unde se poate identifica nivelul la care a ajuns ura între cele două grupuri etnice. Acordul de pace din 2015 a fost un pas spre reconciliere, dar evenimentele care au urmat nu au condus la o creștere a încrederii în capacitatea guvernului de a asigura securitatea ambelor grupuri etnice. Aceste puncte ne conduc către ceea ce urmărim să scoatem în evidență prin supoziția noastră, în concordanță cu metoda triumphiurilor lui Galtung: dimensiunea de securitate nu poate fi abordată ca o chestiune de ordin primar, ci mai degrabă eforturile trebuie îndreptate către construirea încrederii între părțile implicate. Pentru testarea acestei afirmații, am folosit o întrebare principală și două întrebări secundare. La întrebarea secundară, care privește gradul de detaliere până la care trebuie să investigheze un cercetător, pentru a identifica sursele conflictului, răspunsul

nostru se bazează pe primul triumphi: atitudini, contradicții și comportamente. Cu alte cuvinte, cercetătorul trebuie să observe aceste elemente ca un prim pas către construirea încrederii dintre părțile implicate. Demersul este lung și complicat, dar este unul dintre mecanismele esențiale pentru un proces de realizare a păcii sustenabil.

O altă întrebare secundară, care a fost utilizată în ghidarea acestei cercetări, a tratat elementele care încurajează și perpetuează conflictul. Astfel, în urma unei analize sistematice, au putut fi identificate trei categorii principale ale violenței, care se consolidează reciproc, într-un cerc vicios. Dacă această cercetare ar trebui să ofere o serie de propuneri, care urmează să fie puse în aplicare, pentru a avea un proces de pace de succes, acestea ar urmări analiza primului nivel (atitudini, comportamente, contradicții), făcând apel la nivelurile la care decizia umană este importantă și poate face diferența. De exemplu, la nivel politico-instituțional, trebuie început prin revizuirea statutului pe care populația rohingya îl are, prin modificarea Legii Cetățeniei din 1982. La nivel structural, ar fi recomandat ca lagărele în care populația rohingya a fost mutată, după 2012, să fie desființate. În același timp, trebuie abordată și problema legilor discriminatorii, care au impus taxe pentru căsătorii și pentru copii și au interzis convertirea între cele două religii: Islam și Budism. Ultima, dar nu cea din urmă schimbare trebuie făcută la nivel cultural. Un prim pas a fost făcut când organizația Ma Ba Tha a fost interzisă, dar în acest domeniu mai sunt multe de făcut. Fiecare dintre aceste măsuri au un rol semnificativ, dar ele sunt eficiente numai în condițiile în care sunt realizate simultan.

O parte din aceste recomandări punctuale sunt pentru nivelul intern și, implicit, pentru actorii implicați. Totuși, nu doar autoritățile naționale au un rol în procesul de pace, ci și actorii internaționali. Astfel, pe 17 martie 2017, Consiliul de Securitate al ONU s-a întrunit pentru a discuta problema Myanmarului. Din nefericire, declarația comună, privind condamnarea actelor de violență din această țară, a fost respinsă de China și Rusia. Reacția celor doi membri permanenți ai Consiliului descurajează posibilele

negocieri viitoare privind o rezoluție, care să contribuie la procesul de pace. În absența unei decizii comune, comunitatea internațională a preferat acțiuni la scară mai mică, precum ajutor umanitar furnizat prin intermediul agențiilor ONU și a altor organizații nonguvernamentale. Dar acest ajutor trebuie, mai întâi, acceptat de către decidenții de la Naypyidaw, care până acum l-au refuzat. Cooperarea cu Bangladesh trebuie planificată cu grijă și, în acest sens, va trebui semnat un acord. Aceste recomandări se află în strânsă legătură cu cele făcute în Raportul Comisiei, prezidată de Kofi Annan, întocmit în august 2017.

Contribuția noastră, a autoarelor, se încadrează în eforturile depuse la nivelul construirii încrederii, un proces complicat, dar necesar pentru o pace sustenabilă. Modelul propus nu exclude alte măsuri, care nu au fost menționate în această analiză. Dar pentru scopul acestei cercetări, construirea încrederii între părțile implicate în conflict, nici unul dintre pașii descriși în analiza noastră nu poate fi omis.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, „Myanmar’s Nationwide Ceasefire Agreement”, Institute Of Security & Development Policy, octombrie 2015, URL: <http://isdp.eu/content/uploads/publications/2015-isdp-backgrounder-myanmar-nca.pdf>
2. ***, Advisory Commission On Rakhine State, „Towards a peaceful, fair and prosperous future for the people of Rakhine”, Final Report, 2017.
3. ***, Amnesty International, „We will destroy everything” *Military responsibility for crimes against humanity in Rakhine state, Myanmar*, Londra, 2018.
4. ***, Amnesty International, URL: <https://www.amnesty.org.au/who-are-the-rohingya-refugees/>
5. ***, *Aung San Myanmar nationalist*, Encyclopaedia Britannica, URL: <https://www.britannica.com/biography/Aung-San>
6. ***, BBC, *Myanmar - profile timeline*, 31 octombrie 2017, URL: <http://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-12992883>
7. ***, BBC, September 6, 2017, URL: <https://www.bbc.com/news/world-asia-41160679>
8. ***, Encyclopedia Britannica, *Myanmar*, URL: <https://www.britannica.com/place/Myanmar/Languages#toc52575>
9. ***, *Joint Peace Fund*, URL: <https://www.jointpeacefund.org/en>
10. ***, Ministry Of Home Affairs, *General Administration Department*, Septembrie 2019, URL: http://themimu.info/sites/themimu.info/files/documents/Administrative_Structure_2008_Constitution_16Sep2019.pdf, martie 2016
11. ***, *Myanmar’s Nationwide Ceasefire Agreement*, The Institute For Security And Development Policy, The Institute for Security and Development Policy, 2015.
12. ***, Oxford Burma Alliance, *Ethnic nationalities of Burma*, URL: <http://www.oxfordburmaalliance.org/ethnic-groups.html>
13. ***, *Resolution 1992/58.*, UN Commission Of Human Rights, URL: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Myan%20E%20CN4%20RES%201992%2058.pdf>
14. ***, The International Observatory On Statelessness People, *Burma/Myanmar*, URL: <http://www.nationalityforall.org/burma-myanmar>
15. ***, UN Human Rights Office of the High Commissioner, URL: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/SP/CountriesMandates/MM/Pages/SRMyanmar.aspx>
16. ***, UNDP Myanmar, *The state of local governance: trends in Rakhine*, 2015, URL: https://themimu.info/sites/themimu.info/files/documents/Report_Local_Governance_Mapping_Rakhine_UNDP_Feb2015.pdf?fbclid=IwAR3rg0G6kPy150k2TxXgnqXikJZIrH6iYL3zSp29ECT6GM5cHDkTS_HxDx8
17. ***, United Nations Human Rights, „Situation on Human Rights in Myanmar”,

Oficiul Înalțului Comisar al Națiunii Unite pentru Drepturile Omului, 1992.

18. ***, United Nations Human Rights, „Special Rapporteur on human rights in Myanmar”, Oficiul Înalțului Comisar al Națiunii Unite pentru Drepturile Omului.

19. ***, United Nations Human Rights, *Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*, New York, Națiunile Unite, 1951.

20. ***, United Nations Peacekeeping, *What is peacekeeping?*, URL: <https://peacekeeping.un.org/en/what-is-peacekeeping>

21. ***, United Nations, „Memorandum concerning the situation of human rights in Myanmar”, în *51st Session of the Human Rights Commission*, 1999.

22. AMER, Ramses et al, *Major Arm Conflicts, SIPRI Year Book: World Armaments and Disarmament*. Oxford University Press, 1993.

23. ARASHPUOR, Alireza; ROUSTAEI, Alireza, „The investigation of committed crimes against “Myanmar’s Rohingya and the invoke necessity to „The theory of responsibility to protect””, în *Juridical Tribune*, vol. 6, no. 2 (2016), pp. 384-401.

24. BELL-FIALKOFF, Andrew, „A Brief History of Ethnic Cleansing” în *Foreign Affairs*, St. Martin’s Press, 1993, pp. 110-121.

25. BODETTI, Austin, *What Is the Tatmadaw’s Plan for the Rohingya*, 14 octombrie 2017, URL: <https://thediplomat.com/2017/10/what-is-the-tatmadaws-plan-for-the-rohingya/>

26. CHIFU, Iulian; LUPU, Lavinia, *Analiză de conflict*, București, RAO, 2015.

27. COSER, Lewis A, *Continuities in the Study of Social Conflict*, New York, Free Press, 1967.

28. COTTERELL, Arthur, *A history of Southeast Asia*, Singapore, Marshall Cavendish Editions, 2014.

29. CRĂCIUN, Ioan, *Prevenirea conflictelor și managementul crizelor*, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2006.

30. DEVI, Konsam Shakila, „Myanmar under the Military Rule 1962-1998”, în

International Research Journal of Social Sciences, vol. 3, no. 10 (2014).

31. DILTS, Andrew; WINTER, Yves; BIEBRICHER, Thomas; JOHNSON, Eric Vance; VÁZQUEZ-ARROYO, Antonio Y.; COAKS, Joan, „Revisiting Johan Galtung’s Concept of Structural Violence”, în *New Political Science*, vol. 34, no. 2 (2012).

32. European Union External Action, *Nationwide Ceasefire Agreement in Myanmar/ Burma, signed in EU presence*, 15 Octombrie 2015, URL: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/2894/nationwide-ceasefire-agreement-myanmarburma-signed-eu-presence_en

33. FENNELL, James, *Rakhine State Conflict Analysis*, august 2012.

34. FULLER, Paul, *Myanmar and Buddhist extremism*, 4 noiembrie 2017. <http://theconversation.com/myanmar-and-buddhist-extremism-86125>

35. GALTUNG, Johan, „Cultural Violence”, în *Journal of Peace Research*, vol. 27, no. 3, 1990.

36. GALTUNG, Johan, „Violence, Peace and Peace Research”, în *Journal of Peace Research*, vol. VI, no. 3, 1969.

37. GALTUNG, Johan. „Introduction: peace by peaceful conflict transformation - the Transcend approach”, în *Handbook of Peace and Conflict Studies*, by Charles Webel and Johan Galtung, New York, Routledge Taylor & Francis Group, 2007.

38. GALTUNG, Johan. „Three Approaches to Peace. Peacekeeping, Peacemaking and Peacebuilding”, în *Peace, War and Defence*, Johan Galtung, Copenhagen, Ejlers, 1976.

39. GALTUNG, Johan; JACOBSEN, Carl G., *Searching for Peace. The road to TRANSCEND*, Londra, Pluto Press, 2000.

40. HILL, Barbara J., „An Analysis of Conflict Resolution Techniques. From Problem-Solving Workshops to Theory”, în *Journal of Conflict Resolution*, vol. 96, 1982.

41. Human Rights Watch, „All You Can Do is Pray” *Crimes Against Humanity and Ethnic Cleansing of Rohingya Muslims in Burma’s Arakan State*, 2013.

42. HUNT, Katie, *Rohingya crisis: "It's not genocide", say Myanmar's hardline monks*, 26 noiembrie, 2017, URL: <http://edition.cnn.com/2017/11/25/asia/myanmar-buddhist-nationalism-mabatha/index.html>
43. JENNE, Erin K. „The causes and consequences of ethnic cleansing”, în *Routledge Handbook of Ethnic Conflict*, Karl Cordell și Stefan Wolff, New York, Routledge, 2011.
44. JEONG, Ho-Won, *Understanding Conflict and Conflict Analysis*, Los Angeles, Londra, Singapore, Sage, 2008.
45. KILGOUR, D.M.; HIPEL, K.W., „Conflict Analysis Methods: The Graph Model for Conflict Resolution”, Vol. 4, în *Handbook of Group Decision and Negotiation. Advances in Group Decision and Negotiation*, Eden C. (eds) Kilgour D., Dordrecht, Springer, 2010.
46. LANDIS, Dan, „Interethnic Conflict Theories and Models”, în *The International Encyclopedia of Intercultural Communication*, 2017.
47. LAWLER, Peter, „A question of values: A critique of Galtung's peace research”, în *Interdisciplinary Peace Research: formerly Pacifica Review: Peace, Security & Global Change*, vol. 1, no. 2, 1989.
48. MASSEY, Zachary B.; MILLER, Claude H., „Case studies on interethnic conflict: A theoretical integration”, în *International Journal of Intercultural Relations*, 2018.
49. RAMSBOTHAM, Oliver; WOODHOUSE, Tom; MIALL, Hugh, *Contemporary Conflict Resolution - Three prevention, management and transformation of deadly conflicts*, Cambridge, Polity Press, 2011.
50. SANDOLE, Dennis J.D., „Typology”, în *Conflict. From Analysis to Intervention*, Sandra Cheldekin, Daniel Druckman și Larissa Fast, Londra, Continuum, 2008.
51. SHARMAN, Jon, „T Burma: 400 killed amid 'massacre' of Rohingya Muslims, army says”, 1 Septembrie 2017, URL: <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/urma-rohingya-muslims-killed-massacre-highlands-armed-forces-army-soldiers-terror-a7924411.html>
52. SIMBULAN, P. Karen, *A Legal and Structural Analysis of the Violence in Rakhine State against the Rohingya Muslims of Myanmar*, URL: https://www.academia.edu/6101564/Legal_and_Structural_Analysis_of_Violence_in_Rakhine_State_against_the_Rohingya_Muslims_of_Myanmar
53. THAWNGHMUNG, Ardeth M.; ROBINSON, Gawn, „Myanmar's New Era: A Break from the Past or Too Much of the Same?”, în *Southeast Asian Affairs*, 2017.
54. The Republic of the Union of Myanmar – President's Office, Gov't rejects UN Rakhine investigation, URL: <http://www.president-office.gov.mm/en/?q=issues/rakhine-state-affairs/id-7428>, accesat la 3 noiembrie 2019.
55. TIMOFTE, Alexandra Elena, „The perpetuation of violence: a perspective on the Rohingya minority crisis”, în *The Romanian Journal of Society and Politics*, 2018.
56. ULLAH, Ahsan, „Rohingya crisis in Myanmar: seeking justice for the stateless”, în *Journal of Contemporary Criminal Justice*, vol. 32, no. 3, 2016.
57. WILLIAM, J. Jones, „Myanmar's Rohingya: Human Rights Abuses and Systemic Violence”, în *Journal of Urban Culture Research*, vol. 14, Jan-Jun 2017.
58. ZAW, Aung, *The Irrawaddy*, 25 august 2017, URL: <https://www.irrawaddy.com/opinion/commentary/man-behind-burma-independence-army.html>

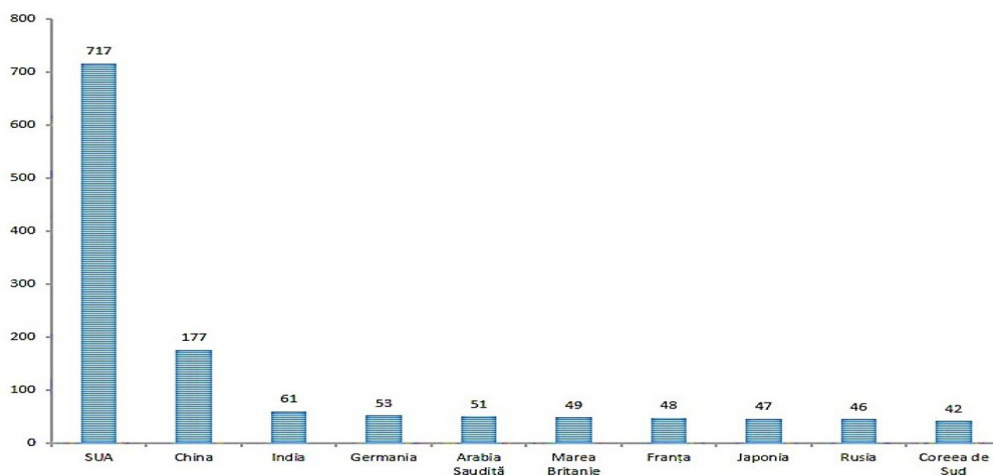
BALANȚA CHELTUIELILOR MILITĂRE ÎN ANUL 2019

Dr. Cristian BĂHNĂREANU*

Potrivit ultimelor date în domeniu, cheltuielile militare pe plan mondial vor continua să crească pe fondul divergențelor tot mai evidente dintre SUA, China și Rusia, și degradării mediului internațional de securitate. Se estimează că totalul cheltuielilor de apărare vor atinge 1.900 miliarde de dolari în 2020¹, fondurile fiind alocate, în principal, pentru înlocuirea echipamentelor militare învechite cu unele de ultimă generație.

Incertitudinea și preocupările tot mai mari în materie de securitate impun consolidarea capacităților de apărare, modernizarea forțelor armate constituind factorul-cheie ce va duce la

angajarea unor cheltuieli militare mai mari în NATO, SUA, China, Rusia, India și nu numai. Pentru anul 2019, estimările arată că armata americană se menține pe primul loc, cu cheltuieli de aproximativ 717 mld. dolari, urmată, la mare distanță, de China, cu 177 mld. dolari, India, cu 60,9 mld. dolari, Germania cu 53 mld. dolari și Arabia Saudită, cu 51 mld. dolari². Cu rezerva unor date și raportări ce pot fi incomplete sau eronate, putem observa că Rusia a ieșit din topul cinci al celor mai mari investitori în forțele armate, situându-se pe locul al nouălea. Germania și Franța, chiar dacă nu îndeplinesc obiectivul

Figura nr. 1: Top 10 al țărilor cu cele mai mari bugete militare din lume în anul 2019³

¹ ***, *2020 global aerospace and defense industry outlook*, Deloitte Research Center for Energy & Industrials, 2019, p. 2.

² ***, *The world's biggest defence budgets in 2019*, Army Technology, 13 June 2019, URL: <https://www.army-technology.com/features/biggest-military-budgets-world>, accesat la 11.11.2019.

³ *Idem*.

* *Cristian BĂHNĂREANU este cercetător științific gradul II la Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București. E-mail: bahnareanu.cristian@unap.ro*

recomandat la nivel aliat (cel puțin 2% din PIB pentru apărare), continuă să rămână printre cei trei mari investitori în domeniul militar de pe continentul european.

Nu este mai puțin adevărat că tensiunile geopolitice din MENA au dus la sporirea cererii de echipamente și tehnologii militare. Din datele disponibile, SUA, Rusia, Franța, Germania și China au continuat să dețină primele locuri la exporturile de sisteme majore de armamente, cu un volum de aproximativ 75% din total, iar principalii cumpărători au fost, mai ales, țările din Orientul Mijlociu⁴.

Statele Unite ale Americii

SUA continuă să cheltuiască mult mai mult în domeniul militar decât oricare altă țară din lume. Astfel, bugetul armatei americane depășește alocările însumate ale următoarelor nouă țări din clasament, fiind de peste patru ori mai mare față de cel al Chinei. Pentru a-și consolida statutul de superputere militară a lumii, SUA investește în modernizarea propriilor capacități (tancuri M1 Abrams, sisteme de apărare împotriva rachetelor balistice, avioane de luptă F-35 Joint Strike Fighters, elicoptere AH-64E Apache și UH-60 Blackhawk, vehicule tactice de tip ușor și sisteme avansate de frecvență foarte înaltă⁵). De asemenea, SUA contribuie cu circa 70% la cheltuielile de apărare însumate ale țărilor membre NATO⁶ și rămâne principalul contribuitor la securitatea globală.

Cu toate acestea, administrația Trump a investit în ultimii trei ani doar 420 mld. dolari în noi echipamente militare, dintr-un total agregat de circa 2.045 mld. dolari, alocați bugetului armatei, adică mai puțin de 27%⁷. Restul au fost cheltuieli de personal, pentru operații și mentenanță, cercetare-dezvoltare etc. Cea mai mare tranzacție din istoria armatei americane este

⁴ Pieter D. Wezeman, Aude Fleurant, Alexandra Kuimova, Nan Tian, Siemon T. Wezeman, *Trends in International Arms Transfers, 2018*, SIPRI Fact Sheet, March 2019, p. 1.

⁵ ***, *The world's biggest defence budgets in 2019*, Army Technology, 13 June 2019.

⁶ ***, *Defence Expenditure of NATO Countries (2013-2019)*, Press Release, 29 November 2019, p. 4.

⁷ *Idem*, pp. 6 și 13.

achiziția avioanelor F-35 Joint Strike Fighters, contract cu valoarea de 34 mld. dolari⁸, la care se adaugă investiții în avioane de antrenament și drone de realimentare în aer.

Pe termen scurt, bugetul militar al SUA se pare că se va apropia și mai mult de nivelul specific anilor 2009-2011, având în vedere că pentru 2020 a fost aprobată o sumă de 738 mld. dolari⁹. Rusia folosește aceste date pentru a-și justifica acțiunile și acuzele aduse SUA, ministrul rus al apărării, Serghei Șoigu, declarând că această sumă echivalează cu bugetul militar anual cumulat al tuturor țărilor lumii și este de 16 ori mai mare decât cel al Rusiei¹⁰.

Republica Populară Chineză

Puterea de la Beijing continuă programul început acum câțiva ani, de a investi masiv în dezvoltarea capacităților militare, mai ales prin implicarea industriei naționale de apărare în dezvoltarea de avioane de luptă cu tehnologie Stealth, portavioane și rachete anti-satelit. Anul 2019 a fost al 25-lea an consecutiv de creștere a bugetului de apărare al Chinei, iar în 2018, cheltuielile militare au fost de aproape 10 ori mai mari decât în 1994 și au reprezentat aproximativ 14% din cele mondiale¹¹. Finanțarea prioritară a anumitor programe majore de înzestrare ale armatei chineze este impulsionată în continuare de concurența nedeclarată în domeniul militar cu

⁸ Erica Werner, Aaron Gregg, „Trump overstates military spending and readiness in face of Iran conflict”, *The Washington Post*, 7 January 2020, URL: <https://www.washingtonpost.com/us-policy/2020/01/06/trump-overstates-military-spending-readiness-potential-iran-conflict-looms>, accesat la 10.01.2020.

⁹ Joe Gould, „Pentagon finally gets its 2020 budget from Congress”, *Defense News*, 19 December 2019, URL: <https://www.defensenews.com/congress/2019/12/19/pentagon-finally-gets-its-2020-budget-from-congress>, accesat la 10.01.2020.

¹⁰ ***, „Shoigu: US military budget for 2020 is 16 times larger than the Russian”, *Teller Report*, 24 December 2019, URL: <https://www.tellerreport.com/news/2019-12-24---shoigu--us-military-budget-for-2020-is-16-times-larger-than-the-russian-.BygLJ5OJJI.html>, accesat la 13.01.2020.

¹¹ ***, „World military expenditure grows to \$1.8 trillion in 2018”, *SIPRI*, 29 April 2019, URL: <https://www.sipri.org/media/press-release/2019/world-military-expenditure-grows-18-trillion-2018>, accesat la 26.11.2019.

SUA. Avem în vedere, în principal, avioanele de luptă Shenyang J-31 și Chengdu J-20, rachetele sol-aer, aeronavele de transport, elicopterele multi-misiune și flota sa navală¹². Prioritară este și dezvoltarea de rachete balistice și de croazieră, cum ar fi sistemele avansate de rachete aer-aer cu rază medie de acțiune (AMRAAM), care au o autonomie de 100 de mile marine, dar și a transportoarelor DF-21D sau rachetelor hipersonice cu o autonomie de 1.000 de mile¹³.

Tot mai multe voci susțin că puterea militară a Chinei va deveni curând o amenințare serioasă la adresa întâietății SUA în acest domeniu. Un raport al Centrului pentru o nouă securitate americană¹⁴, avându-l coautor pe fostul secretar adjunct al apărării, Robert O. Work, prezintă modul în care strategia și tehnologia puterii de la Beijing amenință SUA în această cursă pentru putere. Metodele și mijloacele folosite sunt dintre cele mai diverse: spionaj industrial în domeniul militar, prin atacuri cibernetice și *hacking*, sărind astfel peste faza costisitoare de cercetare-dezvoltare; găsirea și exploatarea vulnerabilităților, pentru a stopa comunicarea în cadrul așa-numitului „lanț de ucidere”¹⁵ de pe câmpul de luptă; dezvoltarea capacității de a lovi timpuriu și de a lovi cu toată forța într-un eventual conflict; „strategii de compensare”, prin ascunderea unor capabilități prin care pot surprinde adversarul în timpul luptei (așa-numitele „capabilități negre”); adaptarea inteligenței artificiale (sistemele autonome fără pilot, inteligența hibridă om-mașină, sisteme automate de luare a decizie, robotica inteligentă) pe capabilitățile militare și folosirea lor în luptă; continuarea dezvoltării economice, ceea ce ar

permite menținerea trendului de a cheltui, an de an, mai multe resurse în domeniul militar¹⁶.

Este adevărat că multiplele provocări ce se manifestă în mediul internațional de securitate, la care se adaugă și starea de insecuritate din plan regional și numeroasele sale dispute teritoriale cu vecinii, au determinat creșterea spectaculoasă a cheltuielilor militare ale Chinei. În următorii ani, este puțin probabil ca puterea militară chineză să fie detronată de pe locul al doilea mondial, în condițiile în care economia își va menține ritmul actual de creștere, fără a fi afectată de crize majore.

Federația Rusă

Unii analiști continuă să plaseze Rusia pe locul trei în lume, ca nivel al bugetului pentru apărare, susținând că, în realitate, cheltuielile militare efective calculate pe baza parității puterii de cumpărare se situează undeva în intervalul de 150-180 mld. dolari¹⁷. De asemenea, guvernul de la Moscova alocă un procent mult mai mare din acest buget pentru achizițiile de arme și echipamente militare moderne și activitățile de cercetare-dezvoltare, în comparație cu multe dintre statele occidentale¹⁸. În realitate, se pare că bugetul de apărare al Rusiei, calculat pe baza ratei de schimb, a atins doar 46,4 mld. dolari în 2019¹⁹, având în vedere că economia rusă continuă să fie greu încercată de menținerea sancțiunilor occidentale și fluctuația prețurilor internaționale la petrol și gaze naturale.

Ambițiile lui Putin de a recâștiga statul de superputere al Rusiei se traduc și prin investiții majore în dezvoltarea puterii militare. Astfel, regimul de la Kremlin continuă planul

---

¹² ***, *The world's biggest defence budgets in 2019*, Army Technology, 13 June 2019.

¹³ Ellen Ioanes, „China's military power may surpass the US's faster than you think, thanks to 6 shrewd strategies”, *Business Insider*, 26 August 2019, URL: <https://www.businessinsider.com/chinas-military-power-surpass-the-us-faster-than-you-think-2019-8>, accesat la 27.11.2019.

¹⁴ Robert O. Work, Greg Grant, *Beating the Americans at their Own Game – An Offset Strategy with Chinese Characteristics*, Center for a New American Security, June 2019.

¹⁵ N.A.: Sistem american de înaltă tehnologie, alcătuit din patru rețele care lucrează concertat pentru a găsi, fixa și elimina țintele propuse.

¹⁶ Robert O. Work, Greg Grant, *op. cit.*, June 2019.

¹⁷ Richard Connolly, *Russian Military Expenditure in Comparative Perspective: A Purchasing Power Parity Estimate*, CNA Occasional Paper, October 2019, p. 22; Michael Kofman, „Russian defense spendings is much larger, and more sustainable than it seems”, *Defense News*, 3 May 2019, URL: <https://www.defensenews.com/opinion/commentary/2019/05/03/russian-defense-spending-is-much-larger-and-more-sustainable-than-it-seems>, accesat la 28.11.2019.

¹⁸ Michael Kofman, *op. cit.*, 3 May 2019.

¹⁹ ***, *The world's biggest defence budgets in 2019*, Army Technology, 13 June 2019.

de modernizare a forțelor armate, început în 2011, prin creșterea semnificativă a finanțării, ceea ce a permis îmbunătățirea salarizării personalului militar, achiziționarea de cantități

NATO

În 2010, în *Raportul asupra unui nou concept al NATO*, se afirma că doar șase din cei 26 de

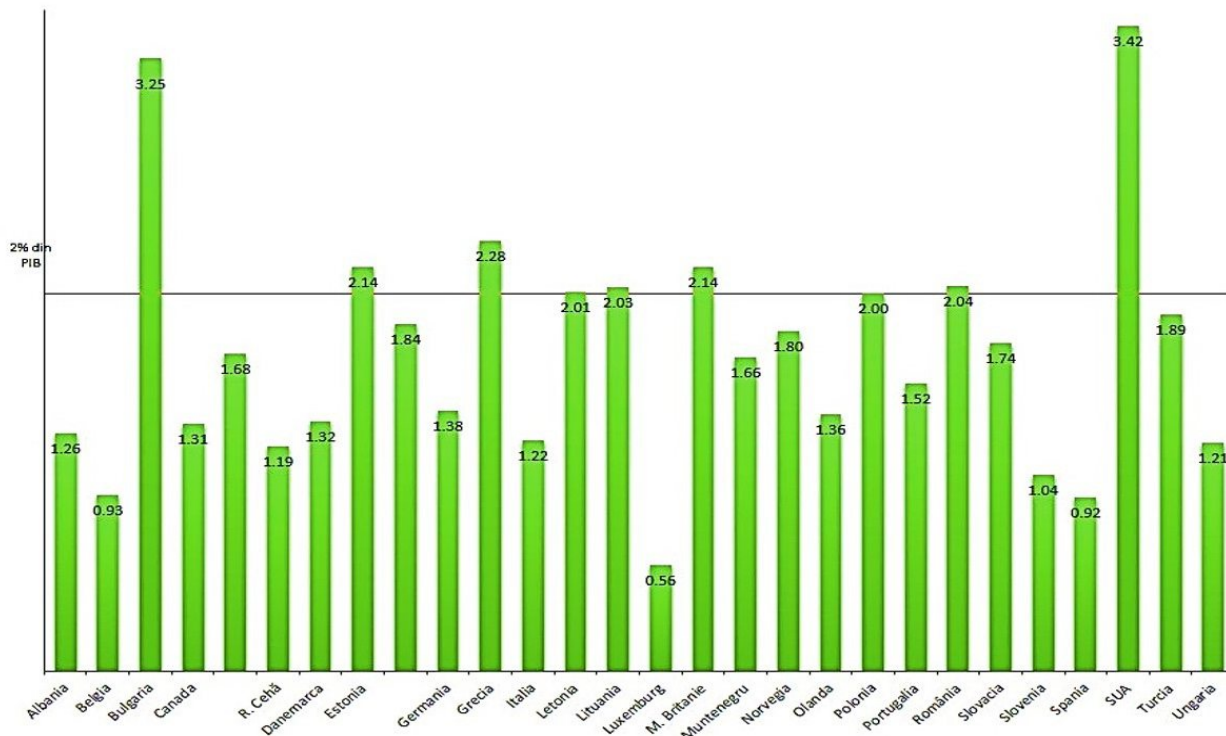

Figura nr. 2: Procentul din PIB alocat cheltuielilor estimate de apărare în anul 2019²³

importante de noi echipamente mult mai sofisticate, desfășurarea unui număr mai mare de antrenamente și exerciții²⁰. În perioada următoare, se are în vedere modernizarea arsenalului nuclear strategic, a submarinelor și navelor de suprafață, a aeronavelor și elicopterelor, precum și capabilitățile aeriene ale acestora. Investițiile în domeniul militar vizează principalele programe majore de achiziție ale Rusiei, inclusiv submarine dotate cu rachete balistice din clasa Borei și submarine de atac din clasa Yasen, avioane de luptă SU-57 și bombardiere strategice modernizate TU-160²¹.

²⁰ Sintia Radu, „How Russia Improved its Military With An Economy the Size of Spain”, *U.S. News*, 5 December 2019, URL: <https://www.usnews.com/news/best-countries/articles/2019-12-05/russia-boosted-its-military-with-increased-in-house-production-and-spending>, accesat la 12.12.2019.

²¹ ***, *The world's biggest defence budgets in 2019*, Army Technology, 13 June 2019.

aliați europeni cheltuiesc 2% din PIB sau mai mult în direcția transformării militare, doar o duzină au reușit să îndeplinească cerințele de desfășurare și susținabilitate pentru propriile forțe armate și puțin peste jumătate au alocat 20% din cheltuielile militare sau mai mult pentru echipamente²². După aproape zece ani, situația nu s-a schimbat prea mult.

Deși, începând cu anul 2014²⁴, majoritatea

²² ***, *NATO 2020: Assured Security; Dynamic Engagement – Analysis and Recommendations of the Group of Experts on a New Strategic Concept for NATO*, NATO Public Diplomacy Division, 17 May 2010, p. 38.

²³ ***, *Defence Expenditure of NATO Countries (2013-2019)*, Press Release, 29 November 2019, p. 8.

²⁴ N.A.: la summitul NATO din 2014 din Țara Galilor, șefii de stat și de guvern au convenit asupra unui angajament de investiții în domeniul apărării care prevede ca toți Aliații care nu îndeplineau deja orientările acceptate de NATO, de a cheltui cel puțin 2% din PIB pentru apărare, să stopeze reducerile și să-și crească treptat cheltuielile pentru a atinge această țintă într-o perioadă de zece ani. De asemenea, țările care nu respectau orientările acceptate de

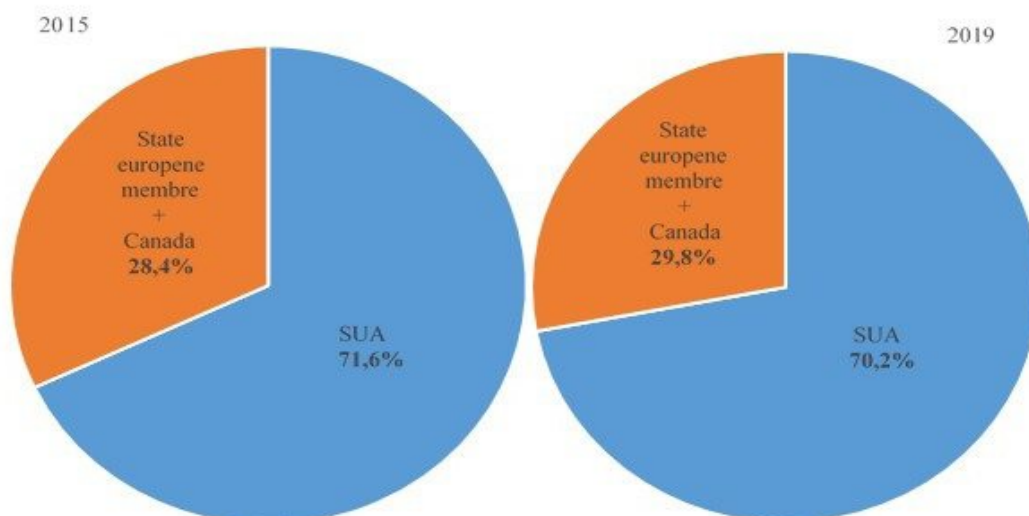

Figura nr. 3: Contribuția procentuală în totalul cheltuielilor de apărare ale țărilor membre NATO²⁶

aliaților europeni s-au angajat/au reconfirmat la fiecare summit că vor crește cheltuielile de apărare, realitatea este alta. Conform estimărilor, în 2019 doar opt (Bulgaria, Estonia, Grecia, Letonia, Lituania, Polonia, România și Marea Britanie) din cei 27 de aliați, dacă nu luăm în considerare SUA, îndeplineau deja cerința ce 2% din PIB alocăți armatei. De această țintă se mai apropiau și Franța, Norvegia, Slovacia și Turcia, cu alocări de peste 1,7%. Belgia, Canada, Croația și Spania nu dau semne că doresc sporirea cheltuielilor de apărare. Cea mai mare creștere a bugetului în 2019, față de 2018, a înregistrat-o Bulgaria (cu un plus de circa 127%), urmată la mare distanță de Slovacia (48%), Muntenegru (23%) și România (16%). Scăderi au fost înregistrate doar în Grecia (-5,83%) și Letonia (-0,74%), care deja îndeplinesc ținta NATO, și Turcia (-0,24%)²⁵.

În termeni reali, Aliații europeni din cadrul NATO și Canada și-au sporit constant cheltuielile militare, ajungând de la 254 mld. dolari în 2015, la 309 mld. dolari în 2019, un plus de 55 mld.

dolari. Dacă ne raportăm doar la ultimii doi ani, rezultă un plus de doar 10 mld. dolari, ceea ce reprezintă o sumă infimă în totalul bugetului NATO (0,96%) sau cel al SUA (1,37%).

După cum putem observa în figura de mai sus, în ultimii cinci ani, ponderea contribuției SUA, în totalul cheltuielilor însumate ale Aliaților, s-a redus extrem de puțin, cu circa 1,4%. În ciuda îndemnurilor atât ale președintelui american, Donald Trump, cât și ale Secretarului General al NATO, Jens Stoltenberg, procesul de majorare al alocărilor naționale ale aliaților europeni, destinate forțelor armate, este foarte lent și depinde atât de voința politică, dar și de capacitatea economică. Multe țări din flancul estic al NATO se confruntă cu o serie de probleme de ordin social, de mediu, de infrastructură etc., ceea ce necesită reformarea unor sisteme și programe de investiții majore. Alte țări potente economic, precum Germania, consideră că sporirea bugetului militar spre 2% din PIB reprezintă o măsură nerealistă²⁷, procentul alocat în prezent fiind suficient pentru

NATO de a cheltui cel puțin 20% din cheltuielile anuale de apărare pentru achiziția de echipamente militare, inclusiv cercetarea și dezvoltarea, să se conformeze în decursul unui deceniu.

²⁵ ***, *Defence Expenditure of NATO Countries (2013-2019)*, Press Release, 29 November 2019, p. 8.

²⁶ *Idem*, p. 7.

²⁷ Matthias Gebauer, „Germany Remains Tepid on NATO 2-Percent Goal”, *Spiegel International*, 7 November 2019, URL: <https://www.spiegel.de/international/germany/german-government-clash-over-nato-2-percent-goal-a-1295429.html>, accesat la 16.12.2019.

necesitățile de modernizare a propriilor forțe armate.

Dacă în 2015 cheltuielile de apărare agregate ale țărilor membre NATO au ajuns la cel mai scăzut nivel din ultimii 10 ani – sub 900 mld. dolari, începând cu acest an ele au intrat pe un trend ascendent, înregistrând o creștere cumulată de peste 144 mld. dolari, în perioada 2015-2019²⁸. O analiză a Jane's²⁹ a prognozat, pentru 2019, o creștere cu 5% a cheltuielilor de apărare agregate ale aliaților europeni față de anul anterior. Per ansamblu, în 2019, cheltuielile de apărare ale țărilor NATO vestice, inclusiv Marea Britanie, Germania, Italia și Franța, ar putea crește cu 4%, în timp ce ale aliaților din estul Europei ar putea atinge o rată de 9%.

Armata Germaniei va înregistra o creștere cu 11% a bugetului militar, cea mai mare de la sfârșitul Războiului Rece, care vine să acopere unele lipsuri în materie de echipamente grele, precum tancuri, avioane și submarine. Majoritatea fondurilor Bundeswehrului (1,38% din PIB, în 2019) au fost direcționate către achiziționarea de aeronave de transport, elicoptere, sisteme de lansatoare multiple de rachete și UAV-uri. În 2019, Franța a alocat bugetului militar circa 1,82% din PIB – sub ținta NATO. În domeniul modernizării capabilităților, guvernul de la Paris s-a concentrat pe achiziția de veste antiglonț, vehicule blindate Griffon, puști de asalt HK416, elicoptere NH90, o fregată multi-misiune, o barcă de patrulare, o navă multi-misiune (B2M), drone Reaper, aeronave A400M, C130J și MRTT. Spre deosebire de Franța, Marea Britanie continuă să investească an de an peste 2,10% în dezvoltarea capacității de apărare, prin finanțarea programelor majore de achiziții și de îmbunătățire a infrastructurii defensive. Pentru anul 2019, o mare parte din fondurile alocate sunt destinate achiziționării de submarine, nave de război, avioane de vânătoare, rachete, aeronave de transport, precum și sisteme și echipamente terestre, avându-se în vedere, mai

ales, contractarea de portavioane din clasa Regina Elisabeta, submarine clasa Astute, avioane de luptă F-35 și mașini blindate Ajax (Scout SV)³⁰.

În ceea ce privește cheltuielile pentru achiziția de echipamente militare, deja 16 aliați investesc, în 2019, mai mult de 20% din bugetele de apărare pentru programe majore de înzestrare, inclusiv activitățile de cercetare-dezvoltare asociate. Doar trei state mai înregistrează procente sub/in jurul a 10%, și anume: Croația (cu doar 6,7%), Slovenia (7,6%) și Belgia (10,8%)³¹. În ultimii ani, o serie de țări membre din flancul estic au încheiat o serie de contracte de miliarde de dolari, pentru achiziția de tehnică și tehnologii militare de ultimă generație. Astfel, Bulgaria este lider în domeniu, cu cheltuieli de aproape 59% din bugetul militar, urmată de Luxemburg – 45%, Slovacia – 41,7%, Turcia – 38,6% și Lituania – 30%³². Conform obiectivelor naționale, toți aliații, cu excepția a doi, vor îndeplini, până în 2024, orientarea acceptată la nivelul NATO de a cheltui cel puțin 20% pe echipamente militare³³.

SUA, prin vocea președintelui Donald Trump, în contextul discuțiilor de partajare echitabilă a costurilor de asigurare a securității, a insistat și pe scăderea contribuției americane la finanțarea directă a bugetului civil, bugetului militar și a Programului de investiții în securitate (NSIP) ale NATO. Pentru anul 2019, bugetul civil a fost stabilit la circa 260,5 mil. dolari, ce vor acoperi costurile curente de funcționare ale Cartierului General al Alianței din Bruxelles și unele costuri administrative, cel militar la 1,56 mld. dolari, din care se vor finanța operațiile întrunite și Centrul strategic de comandă al NATO, precum și activitățile de instruire și cercetare, iar NSIP la 770 mil. dolari, pentru investiții în sisteme de comandă și control și lucrări majore

---

²⁸ ***, *Defence Expenditure of NATO Countries (2013-2019)*, Press Release, 29 November 2019, p. 8.

²⁹ Fenella McGerty, *European Defence Spending Inches Closer to USD300 Billion*, Jane's by IHS Markit, 1 November 2019, URL: <https://ihsmarkit.com/research-analysis/janes-european-defence-spending-inches-closer-to-usd300-billion.html>, accesat la 16.12.2019.

³⁰ ***, *The world's biggest defence budgets in 2019*, Army Technology, 13 June 2019.

³¹ ***, *Defence Expenditure of NATO Countries (2013-2019)*, Press Release, 29 November 2019, p. 13.

³² *Idem*.

³³ ***, *NATO: Ready for the Future. Adapting the Alliance (2018-2019)*, NATO, 29 November 2019, p. 13.

de construcții³⁴. În prezent, potrivit formulei de calcul bazată pe venitul național brut, contribuția financiară a SUA este de 22,14%, ceea ce înseamnă circa 573,5 mil. dolari. Spre deosebire, Germania contribuie cu 14,76%, Franța cu 10,50% și Italia cu 8,14%³⁵.

Pentru a atenua discrepanțele legate de finanțarea directă a bugetelor comune, la nivelul NATO a fost convenită o nouă formulă de calcul a contribuțiilor naționale³⁶, ce se va aplica începând cu 2021. Conform acesteia, SUA își va reduce finanțarea la circa 16,36%, iar Germania va crește la același nivel, Franța va rămâne la cota anterioară (nefiind de acord cu noua formulă și, implicit, cu creșterea contribuției sale), Italia va crește la 8,79%. Celelalte state membre își vor spori și ele aportul financiar, de exemplu România va crește de la circa 1,14%, în prezent, la 1,23%, în 2021³⁷.

*
*   *

În ciuda divergențelor existente pe tema finanțării, Declarația finală a întâlnirii de la Londra a liderilor NATO³⁸, din 3-4 decembrie 2019, cu ocazia aniversării a 70 de ani de la crearea Alianței, vine să confirme, încă o dată, angajamentul aliaților de a crește investițiile în apărare, în conformitate cu orientările de 2% și, respectiv, 20%. Cheltuielile de apărare ale Alianței, exceptând SUA, au crescut în ultimii

cinci ani cu peste 130 mld. dolari, majoritatea fiind investite în noi capacități și sporirea contribuției cu forțe la misiuni și operații. Mai mult, se pare că la sfârșitul lui 2024, surplusul adus de aliații europeni și Canada la bugetul total al NATO va atinge 400 mld. dolari³⁹.

În condițiile în care nu va apărea o nouă criză financiară sau economică de anvergură, cheltuielile militare, la nivel mondial, vor continua să crească și, în scurt timp, vor depăși bariera celor 2.000 de mld. dolari. La nivelul NATO, va continua să se susțină necesitatea ca statele membre NATO, în special cele europene, să aloce mult mai multe resurse dezvoltării puterii militare naționale și aliate. Cu toate acestea, este puțin probabil ca până în 2024 toți Aliații să dorească și să reușească să aloce cei 2% din PIB pentru cheltuielile de apărare, mai ales în condițiile în care nu există nici un mecanism de sancționare a celor care nu se conformează.

---

³⁴ Ryan Browne, „Trump administration to cut its financial contribution to NATO”, *CNN*, 28 November 2019, URL: <https://edition.cnn.com/2019/11/27/politics/trump-nato-contribution-nato/index.html>, accesat la 17.12.2019

³⁵ ***, *Funding NATO*, NATO, 20 December 2019, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_67655.htm, accesat la 13.01.2020.

³⁶ ***, *Joint press point with NATO Secretary General Jens Stoltenberg and the President of France Emmanuel Macron*, NATO, 28 November 2019, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_170790.htm, accesat la 14.01.2020.

³⁷ ***, *Funding NATO*, NATO, 20 December 2019.

³⁸ ***, *London Declaration – Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in London 3-4 December 2019*, Press Release (2019) 115, 4 December 2019, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_171584.htm, accesat la 14.01.2020.

---

³⁹***, *NATO: Ready for the Future. Adapting the Alliance (2018-2019)*, 29 November 2019, p. 13.

ESTE NATO VICTIMA INTERESELOR DE PUTERE ALE MEMBRILOR SĂI? - evenimente din ultimul semestru al anului 2019 ce au pus sub semnul întrebării coeziunea Alianței -

Dr. Alexandra SARCINSCHI*

A doua parte a anului 2019 a însemnat pentru NATO deopotrivă un moment aniversar, dar și unul de răscruce.

În ceea ce privește momentul aniversar, este evident că este vorba despre împlinirea a 70 de ani de la înființarea Alianței și organizarea, la Londra, a Reuniunii liderilor țărilor NATO (3-4 decembrie 2019). Totuși, ceea ce ar fi trebuit să constituie exclusiv un moment de sărbătoare și bilanț pozitiv s-a transformat într-o dezbatere asupra coeziunii membrilor și asupra *raison d'être* al organizației atât din cauza contextului global de securitate, cât și a declarațiilor explicite ale unor șefi de stat. Aceasta nu înseamnă că la summit nu au fost discutate și subiecte ce țin de direcțiile de dezvoltare a Alianței deja stabilite, ci, dimpotrivă, Declarația de la Londra le-a reafirmat.

Despre NATO nu se poate vorbi raportându-ne exclusiv la organizație în sine, ci este nevoie să corelăm componenta instituțională cu cea a statelor membre, deoarece conduita acestora în plan internațional, interesele și obiectivele de politică internă și externă determină comportamentul lor în cadrul organizației.

În ceea ce privește activitatea statelor

membre în perioada analizată (iulie-decembrie 2019), agenda internațională a fost acaparată de problematica legată de: Tratatul privind Forțele Nucleare cu Rază Intermediară de Acțiune (INF), acțiunile Turciei în plan internațional, alocarea de 2% din PIB pentru cheltuielile cu apărarea, dar și de declarațiile președintelui francez referitoare la prezentul și viitorul Alianței.

1. SUA și retragerea din Tratatul privind Forțele Nucleare cu Rază Intermediară de Acțiune

La începutul lunii august, a intrat în vigoare retragerea SUA din Tratatul INF, anunțată oficial cu șase luni în urmă, ca rezultat al nerespectării de către Federația Rusă a prevederilor acestuia. Secretarul de stat american, Mike Pompeo, a precizat că Rusia nu a revenit la respectarea deplină și verificată a Tratatului prin distrugerea sistemului său neconform de rachete cu lansare de la sol cu rază intermediară de acțiune (SSC-8 sau 9M729)¹. În același timp, NATO publică o

¹ ***, *Retragerea SUA din Tratatul INF*, U.S. Mission Romania, 02.08.2019, URL: <https://ro.usembassy.gov/ro/retragerea-sua-din-tratatul-inf/>, accesat la 08.08.2019.

* *Dr. Alexandra SARCINSCHI este cercetător științific gradul II în cadrul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București. E-mail: sarcinschi.alexandra@unap.ro*

declarație a Consiliului Nord-Atlantic, prin care își exprimă susținerea pentru retragerea SUA și condamnă acțiunile Rusiei², continuând seria de luări de poziție „în tandem”, din punct de vedere cronologic și conceptual, cu aliatul american (în februarie 2019, atât SUA, ca actor statal, cât și NATO, ca alianță, au publicat declarații similare asupra încălcării de către Rusia a prevederilor Tratatului³). Invitația Rusiei, adresată SUA și NATO, de a declara un moratoriu asupra desfășurării de rachete cu rază scurtă și medie de acțiune a fost caracterizată de către J. Stoltenberg ca având „credibilitate zero”, deoarece nici America și nici NATO nu au desfășurat noi rachete, ci Rusia⁴. Cu toate acestea, Federația Rusă, în retorica sa referitoare la Tratat, a abordat o strategie a autovictimizării, plasând responsabilitatea absolută asupra SUA, pe care a acuzat-o că, în loc să se angajeze într-o dezbatere eficientă, a optat pentru distrugerea mai multor ani de eforturi destinate reducerii posibilității de declanșare a unui conflict armat la scară largă, inclusiv cu arme nucleare, în timp ce Rusia a acționat conform angajamentelor asumate și va acționa în continuare pentru menținerea securității și stabilității strategice⁵. Un argument

ce va fi folosit ulterior de către președintele rus este testul cu racheta Tomahawk, realizat de SUA după retragerea din Tratat⁶. Mai mult, într-o declarație oficială, V. Putin afirmă că, în cazul în care Federația Rusă va obține informații credibile conform cărora SUA finalizează dezvoltarea unor sisteme de rachete cu rază medie și scurtă de acțiune și va începe să le producă, Rusia nu va avea altă opțiune decât să se angajeze într-un efort la scară largă pentru a dezvolta rachete similare. Însă, până când acest proces îndelungat va fi finalizat, Moscova se poate baza pe alte sisteme existente, ca de exemplu „rachetele aeriene X-101 și Kinzhal lansate din aer, racheta lansată de pe mare Kalibr, precum și viitoarele sisteme de arme, inclusiv sisteme hipersonice din clasa Tsirkon”⁷.

Retorica de acest tip dezvăluie o parte importantă a motivației acțiunilor Rusiei, anume recâștigarea sferei de influență exercitată în timpul Războiului Rece și menținerea statutului său pe scena internațională, în condițiile în care extinderea NATO și dezvoltarea infrastructurii sale prin și pe teritoriul statelor aliate și partenere sunt reprezentate ca potențiale amenințări la adresa securității naționale⁸.

Poziționarea Alianței vis-à-vis de acțiunile Federației Ruse este fermă: va răspunde într-un mod măsurat și responsabil la riscurile semnificative reprezentate de sistemul rusesc SSC-8, iar statele membre vor rămâne angajate în păstrarea unui control internațional eficient al armamentelor, al dezarmării și al neproliferării, subliniind că nu doresc instalarea de noi rachete

---

² ***, Statement by the North Atlantic Council on the Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty, NATO, 02.08.2019, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_168164.htm?fbclid=IwAR0Lf3URLD1rmfoOSA9gpsScyfpx-6IPbw7eCeanOryWBkv_tcnfJYacgs, accesat la 07.08.2019.

³ ***, *President Donald J. Trump to Withdraw the United States from the Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty*, The White House, 01.02.2019, URL: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trump-withdraw-united-states-intermediate-range-nuclear-forces-inf-treaty/>, accesat la 02.02.2019;

⁴ ***, *Statement on Russia's failure to comply with the Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty Issued by the North Atlantic Council*, Brussels, NATO, 01.02.2019, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_162996.htm, accesat la 02.02.2019.

⁵ Robin Emmott, *Russian request for missile freeze has "zero credibility": Stoltenberg*, Reuters, 01.08.2019, URL: <https://www.reuters.com/article/us-usa-russia-inf-moratorium/russian-request-for-missile-freeze-has-zero-credibility-stoltenberg-idUSKCN1US18Y>, accesat la 07.08.2019.

⁶ ***, *Statement by the President of Russia on the unilateral withdrawal of the United States from the Treaty on the Elimination of Intermediate-Range and Shorter-Range Missiles*, President of Russia, 05.08.2019, URL:

<http://en.kremlin.ru/events/president/news/61271>, accesat la 07.08.2019.

⁷ Kingston Reif și Shannon Bugos, *Russia, China Criticize U.S. Missile Test*, Arms Control Association, October 2019, URL: <https://www.armscontrol.org/act/2019-10/news/russia-china-criticize-us-missile-test>, accesat la 20.11.2019.

⁸ ***, *Statement by the President of Russia on the unilateral withdrawal of the United States from the Treaty on the Elimination of Intermediate-Range and Shorter-Range Missiles*, President of Russia, 05.08.2019, URL: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/61271>, accesat la 07.08.2019.

⁹ ***, *Meeting of Russian Federation Security Council*, President of Russia, 22.11.2019, URL: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/62096>, accesat la 24.11.2019.

nucleare terestre în Europa⁹.

Problematica ce decurge de aici, cea a declanșării unei curse a înarmării, constituie un punct important pe agenda NATO în ultimul semestru al anului 2019. Într-un discurs prezentat la sfârșitul lunii octombrie, J. Stoltenberg identifică trei elemente-cheie ce erodează arhitectura controlului global al armamentelor: Federația Rusă, China și noile tehnologii în dezvoltare¹⁰.

Despre Rusia, Secretarul general afirmă că a desfășurat ani de-a rândul în Europa rachete cu rază medie de acțiune, care sunt mobile și ușor de ascuns, ignorând apelurile aliaților NATO de a respecta Tratatul INF.

În ceea ce privește China, pe lângă un buget militar sporit (în 2018, a fost a doua în clasamentul mondial al cheltuielilor militare: 250 mld. USD, cu 5% mai mult decât în 2017¹¹), se observă și o creștere a numărului și complexității arsenalului de rachete, care, dacă ar fi fost semnatară a Tratatului INF, ar fi fost interzise (în plus, la parada militară ce a marcat ziua națională, China a prezentat câteva noi sisteme și platforme de armament, inclusiv racheta balistică intercontinentală mobilă DF-41 și racheta supersonică de croazieră CJ-100¹²). Deși nu se poate afirma că această țară încalcă prevederile vreunui tratat pentru controlul armamentelor, deoarece nu este semnatară niciuna, totuși, în opinia Secretarului general al NATO, statutul de putere militară majoră implică responsabilități sporite, astfel că ar fi necesar să se implice în

unul sau mai multe dintre aceste regimuri¹³. De altfel, SUA a propus Chinei să participe la noul START (Tratatul semnat în 2010 de către SUA și Federația Rusă ce va expira în februarie 2021), însă oficialii chinezi și-au exprimat dezacordul¹⁴.

Cel de-al treilea element-cheie care erodează arhitectura controlului global al armamentelor identificat de J. Stoltenberg este reprezentat de noile tehnologii a căror folosire în scop militar nu este reglementată pe deplin la nivel internațional (spațiul cibernetic, zborul planat la viteză hipersonică, platforme autonome de armamente, inteligență artificială, biotehnologie)¹⁵. Un exemplu foarte recent este cel al Federației Ruse care, la sfârșitul lunii decembrie 2019, a anunțat că au devenit operaționale rachetele hipersonice cu zbor planat Avangard, ale căror caracteristici tehnice nu se regăsesc în arsenalul niciunei țări¹⁶.

În aceeași declarație, Secretarul general al NATO propune și patru domenii în care aliații și partenerii trebuie să acționeze împreună: conservarea și implementarea Tratatului de neproliferare a armelor nucleare, adaptarea regimurilor de control al armamentelor nucleare la noile realități, modernizarea Documentului de la Viena și dezvoltarea de noi reguli și standarde pentru tehnologiile în curs de dezvoltare, inclusiv tehnologiile avansate pentru rachete¹⁷.

---

⁹ ***, *Top Five Russian Myths Debunked*, NATO, 05.08.2019, URL: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/115204.htm>, accesat la 07.08.2019.

¹⁰ ***, *Speech by NATO Secretary General Stoltenberg at the High-level NATO Conference on Arms Control and Disarmament*, NATO, 23.10.2019, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_169930.htm, accesat la 24.10.2019.

¹¹ ***, *World military expenditure grows to \$1.8 trillion in 2018*, SIPRI, 23.04.2019, URL: <https://www.sipri.org/media/press-release/2019/world-military-expenditure-grows-18-trillion-2018>, accesat la 24.10.2020.

¹² Henry Boyd, *China's PLA: new weapons, new approaches*, Military Balance Blog, IISS, 03.10.2019, URL: <https://www.iiiss.org/blogs/military-balance/2019/10/china-national-day-parade-pla>, accesat la 24.10.2019.

¹³ ***, *Speech by NATO Secretary General Stoltenberg at the High-level NATO Conference on Arms Control and Disarmament*, NATO, 23.10.2019, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_169930.htm, accesat la 24.10.2019.

¹⁴ Leanne Quinn, *China's Stance on Nuclear Arms Control and New START*, Arms Control Association, 23.08.2019, URL: <https://www.armscontrol.org/blog/2019-08-23/chinas-stance-nuclear-arms-control-new-start>, accesat la 24.10.2019.

¹⁵ ***, *Speech by NATO Secretary General Stoltenberg at the High-level NATO Conference on Arms Control and Disarmament*, NATO, 23.10.2019, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_169930.htm, accesat la 24.10.2019.

¹⁶ Jonathan Marcus, *Russia deploys Avangard hypersonic missile system*, BBC, 27.12.2019, URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-50927648>, accesat la 28.12.2019.

¹⁷ ***, *Speech by NATO Secretary General Stoltenberg at the High-level NATO Conference on Arms Control and Disarmament*, NATO, 23.10.2019, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_169930.htm

Propunerile lui J. Stoltenberg sunt cu atât mai relevante, cu cât încă de la semnarea Tratatului de neproliferație, dar chiar și în cursul anului 2019, a fost adusă în discuție problematica desfășurării înaintate a armelor nucleare tactice ale SUA în Europa¹⁸, precum și acțiunile Rusiei, Chinei, dar și ale Iranului (nerespectarea Tratatului de Neproliferație și a Acordului Nuclear din 2015). Aici este vizată atât problematica nucleară, cât și cea a schimbului de informații militare referitoare la forțele desfășurate în Europa (Rusia este acuzată că nu respectă în totalitate prevederile Documentului de la Viena¹⁹).

Într-adevăr, suspendarea Tratatului INF dă naștere unor noi riscuri și pericole la adresa securității internaționale, însă NATO nu rămâne fără protecție în fața lor, ci, dimpotrivă, este motivată să accelereze o serie de reforme necesare, precum cele prezentate de către Secretarul general la sfârșitul anului 2019.

2. Ambițiile Turciei și viitorul omogenității decizionale a NATO

În cele ce urmează, ne vom opri asupra unui alt punct important de pe agenda NATO din ultimul semestru, corelat problematicii existenței armelor nucleare tactice ale SUA în Europa: coeziunea aliaților, pusă sub semnul întrebării de acțiunile în plan extern decise de guvernul turc. Turcia, care găzduiește în Baza Aeriană Incirlik bombe nucleare americane B61²⁰, este în plin proces de

redefinire a rolului său pe scena internațională, ceea ce a dus la formularea de recomandări de către experți în domeniu referitoare la retragerea armamentului nuclear, în special din cauza consolidării regimului autoritar al președintelui Erdogan și a intervenției militare în Siria²¹. Nu este vorba doar despre aceste elemente, ci și despre relațiile cu Federația Rusă (livrările de sisteme S-400 rusești în detrimentul celor Patriot ale aliatului american și intenția de a produce în comun S-500²²; semnarea Acordului cu Federația Rusă pentru lupta împotriva terorismului, pentru integritatea teritorială și unitatea politică a Siriei, precum și pentru întoarcerea acasă a refugiaților sirieni; lansarea de patrulare comune turco-ruse în nord-estul Siriei; exercițiile militare comune cu Rusia în Marea Neagră; relansarea proiectului TurkStream etc.), deteriorarea relației cu UE, ca urmare a conștientizării rolului pe care îl joacă în gestionarea crizei refugiaților și migrației ilegale (oficiali turci au declarat, în repetate rânduri, că reținerea migranților în taberele turcești depinde de rezultatul negocierilor cu UE în privința procesului de aderare²³; dezacordul

---

nato.int/cps/en/natohq/opinions_169930.htm, accesat la 24.10.2019.

¹⁸ Joseph A. Day, *A New Era for Nuclear Deterrence? Modernisation, Arms Control, and Allied Nuclear Forces. General Report*, NATO Parliamentary Assembly, 12.10.2019, URL: <https://www.nato-pa.int/download-file?filename=sites/default/files/2019-10/REPORT%20136%20DSC%2019%20E%20rev.%201%20fin%20-%20A%20NEW%20ERA%20FOR%20NUCLEAR%20DETERRANCE%20-%20MODERNISATION%20ARMS%20CONTROL%20AND%20ALLIED%20NUCLEAR%20FORCES.pdf>, accesat la 24.10.2019.

¹⁹ ***, *Speech by NATO Secretary General Stoltenberg at the High-level NATO Conference on Arms Control and Disarmament*, NATO, 23.10.2019, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_169930.htm, accesat la 24.10.2019.

²⁰ ***, *Arms Control and Proliferation Profile: The United States*, Arms Control Association, July

---

2019, URL: <https://www.armscontrol.org/factsheets/unitedstatesprofile#nuclear>, accesat la 24.10.2019; Hans M. Kristensen și Matt Korda, *United States nuclear forces, 2019*, Bulletin of the Atomic Scientists

Volume 75, 2019 – Issue 3: Special issue: The global competition for AI dominance, URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00963402.2019.1606503?scroll=top&needAccess=true>, accesat la 24.10.2019.

²¹ Hans M. Kristensen, *Urgent: Move US Nuclear Weapons Out Of Turkey*, Federation of American Scientists, 16.10.2019, URL: <https://fas.org/blogs/security/2019/10/nukes-out-of-turkey/>, accesat la 24.10.2019.

²² ***, *Turkey to produce new S-500 missile system with Russia*, Deutsche Welle, 19.05.2019, URL: <https://www.dw.com/en/turkey-to-produce-new-s-500-missile-system-with-russia/a-48792240>, accesat la 24.10.2019.

²³ Safak Timur and Rod Nordland, "Erdogan Threatens to Let Migrant Flood Into Europe Resume", in *The New York Times*, 25.11.2016, URL: <https://www.nytimes.com/2016/11/25/world/europe/turkey-recep-tayyip-erdogan-migrants-european-union.html>, accesat la 05.04.2019; Caroline Mortimer, "President Erdogan: I will open gates for migrants to enter Europe if EU blocks membership talks", in *The Independent*, 25.11.2019, URL: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/president-erdogan-turkey-eu-membership-migrants-refugees-europe-warning-a7438316.html>, accesat la 05.04.2019; Euractiv, *Erdogan in Rome: Let Turkey be full EU member*, 05.02.2018, URL: <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/erdogan-in-rome-let->

comunității internaționale asupra intervenției militare în Siria l-a determinat pe președintele turc să aducă din nou în discuție potențialitatea deschiderii granițelor către spațiul comunitar pentru refugiații și solicitanții de azil sirieni de pe teritoriul turc, în cazul în care intervenția va fi prezentată drept „invazie”²⁴), implicarea în conflictul din Libia (susține Guvernul libian recunoscut de ONU și anunță în decembrie 2019 că va trimite trupe în cel mult o lună²⁵), tensiunile cu Cipru (forări în zona economică exclusivă a statului cipriot), existența unor indicatori referitori la pregătirea unui program nuclear (depozite de uraniu; construirea, cu ajutorul Rusiei, a celui mai mare reactor nuclear pentru a genera electricitate²⁶; declarațiile președintelui Erdogan referitoare la faptul că Turciei îi este interzis să dețină arme nucleare, ceea ce „nu poate accepta”²⁷), dar și interesele majore pe care le are în țările balcanice (dezvoltă proiecte de infrastructură și culturale, în special religioase, în Albania, Kosovo, Macedonia de Nord, Bosnia și

Herțegovina). Retorica internă a președintelui Erdogan, a cărei popularitate a crescut la nivel național după lansarea intervenției militare în Siria, este orientată împotriva unei părți a țărilor occidentale cu care Turcia este aliată în cadrul NATO²⁸, iar în populația turcă a sporit sentimentul antiamerican²⁹. În plus, comportamentul distonant al Turciei a fost vizibil și la sfârșitul lunii noiembrie, când a refuzat să susțină planul de apărare al NATO pentru statele Baltice și Polonia până când Alianța nu va sprijini mai consistent lupta împotriva milițiilor kurde în nordul Siriei³⁰, însă s-a alăturat partenerilor săi câteva zile mai târziu, în ciuda opoziției Franței³¹ față de propunerea turcă de a clasifica drept teroristă gruparea Unitățile de protecție a poporului (YPG, considerată de Turcia a fi ramura siriană a PKK, dar care a luptat alături de SUA împotriva ISIS)³².

În acest context, se mai poate vorbi despre coeziune în cadrul Alianței în condițiile în care acțiunile Turciei au fost dezavuate de majoritatea membrilor NATO?

Puși în fața intervenției turce în Siria, aliații au avut puncte de vedere diferite (Ungaria o

---

turkey-be-full-eu-member/, accesat la 05.04.2019; Selcan Hacaoglu, “Erdogan Says Turkey Can’t Stand Alone Against New Migration Wave”, in *Bloomberg*, 20.02.2019, URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-02-20/erdogan-says-turkey-can-t-stand-alone-against-new-migration-wave>, accesat la 05.04.2019.

²⁴ Irina Cristea, *Erdogan amenință Europa că „va deschide porțile” pentru refugiații sirieni*, AGERPRES, 10.10.2019, URL: <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2019/10/10/erdogan-ameninta-europa-ca-va-deschide-portile-pentru-refugiati-sirieni--383286>, accesat la 10.10.2019; Roland Oliphant, *Turkey’s Erdogan threatens to send ‘millions’ of refugees to Europe if EU calls Syria offensive ‘invasion’*, The Telegraph, 10.10.2019, URL: <https://www.telegraph.co.uk/news/2019/10/10/turkeys-erdogan-threatens-send-millions-refugees-europe-eu-calls/>, accesat la 10.10.2019.

²⁵ Andrei Văcaru, *Turcia va trimite trupe în Libia în cel mult o lună*, Mediafax, 27.12.2019, URL: <https://www.mediafax.ro/externe/turcia-va-trimite-trupe-in-libia-in-cel-mult-o-luna-18679347>, accesat la 27.12.2019.

²⁶ David E. Sanger and William J. Broad, *Erdogan’s Ambitions Go Beyond Syria. He Says He Wants Nuclear Weapons*, The New York Times, 20.10.2019, URL: <https://www.nytimes.com/2019/10/20/world/middleeast/erdogan-turkey-nuclear-weapons-trump.html>, accesat la 21.10.2019.

²⁷ Ece Toksabay, *Erdogan says it’s unacceptable that Turkey can’t have nuclear weapons*, Thomson Reuters, 04.09.2019, URL: <https://www.reuters.com/article/us-turkey-nuclear-erdogan/erdogan-says-its-unacceptable-that-turkey-cant-have-nuclear-weapons-idUSKCN1VP2QN>, accesat la 15.10.2019.

---

²⁸ ***, *Erdogan accuses the West of ‘standing by terrorists’ in Syria*, Euractiv, 21.10.2019, URL: <https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/erdogan-accuses-the-west-of-standing-by-terrorists-in-syria/>, accesat la 30.10.2019.

²⁹ Ragip Soylu, *Anti-US sentiment in Turkey reaches a new high, poll shows*, Middle East Eye, 01.02.2019, URL: <https://www.middleeasteye.net/news/anti-us-sentiment-turkey-reaches-new-high-poll-shows>, accesat la 15.10.2019.

³⁰ Robin Emmott, *Exclusive: Turkey holds up NATO military plans over Syria dispute – sources*, Thomson Reuters, 26.11.2019, URL: <https://www.reuters.com/article/us-nato-summit-turkey-exclusive/exclusive-turkey-holds-up-nato-military-plans-over-syria-dispute-sources-idUSKBN1Y01W0>, accesat la 30.11.2019.

³¹ Florin Ștefan, *Macron nu vede „un consens posibil” cu Turcia privind definiția terorismului*, Agerpres, 04.12.2019, URL: <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2019/12/04/macron-nu-vede-un-consens-posibil-cu-turcia-privind-definitia-terorismului--414679>, accesat la 04.12.2019.

³² Jared Szuba, *Turkey agrees to NATO Baltic defense plan after Syria rift*, The Defense Post, 04.12.2019, URL: <https://thedefensepost.com/2019/12/04/nato-baltic-turkey-ypg/>, accesat la 05.12.2019.

susține³³, în timp ce Norvegia³⁴, Franța, Olanda, Germania³⁵, Spania³⁶, Marea Britanie³⁷ și Canada³⁸ au suspendat planurile pentru exportul în Turcia de materiale de război care ar fi putut fi folosite în ofensiva din Siria, iar SUA a impus o serie de sancțiuni³⁹, pe care le-a ridicat ulterior, după acceptarea de către Ankara a unui armistițiu permanent în Siria⁴⁰), însă, în cadrul întâlnirii miniștrilor apărării din țările NATO (Bruxelles, 24-25.10.2019), aceștia au decis că trebuie să se bazeze pe reducerea semnificativă a violenței pentru a putea realiza progrese în eforturile de a

³³ *** , *Opinie separată: Ungaria sprijină ofensiva Turciei în Siria, în timp ce UE îl somează pe Erdogan să încheie urgent operațiunea militară*, Digi24, 15.10.2019, URL: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/ue/opinie-separata-ungaria-sprajina-ofensiva-turciei-in-siria-in-timp-ce-ue-il-someaza-pe-erdogan-sa-incheie-urgent-operatiunea-militara-1201657>, accesat la 15.10.2019.

³⁴ S.I. Catalin, *Norvegia suspendă exporturile de armament către Turcia*, Defense Romania, 10.10.2019, URL: https://www.defenseromania.ro/norvegia-suspenda-exporturile-de-armament-catre-turcia_599275.html, accesat la 10.10.2019.

³⁵ Diana Zaim, *Franța a decis să suspende orice plan pentru exportul în Turcia de materiale de război care ar putea fi utilizate în cadrul ofensivei din Siria*, Calea Europeană, 13.10.2019, URL: <https://www.caleaeuropeana.ro/franta-a-decis-sa-suspende-orice-plan-pentru-exportul-in-turcia-de-materiale-de-razboi-care-ar-putea-fi-utilizate-in-cadrul-ofensivei-din-siria/>, accesat la 13.10.2019.

³⁶ Irina Cristea, *Spania nu va mai vinde Ankarei material militar, susceptibil să fie utilizat în operațiunea din Siria*, Agerpres, 15.10.2019, URL: <https://www.agerpres.ro/politic-ex/2019/10/15/spania-nu-va-mai-vinde-ankarei-material-militar-susceptibil-sa-fie-utilizat-in-operatiunea-din-siria--386086>, accesat la 15.10.2019.

³⁷ Eduard Pascu, *Marea Britanie își suspendă exporturile de arme către Turcia*, Defense Romania, 15.10.2019, URL: https://www.defenseromania.ro/marea-britanie-isi-suspenda-exporturile-de-arme-catre-turcia_599321.html, accesat la 15.10.2019.

³⁸ Alic Mîrza, *Canada suspendă noile vânzări de arme către Turcia*, Agerpres, 16.10.2019, URL: <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2019/10/16/canada-suspenda-noile-vanzari-de-arme-catre-turcia--386182>, accesat la 16.10.2019.

³⁹ *** , *Trump impune sancțiuni contra Turciei după ofensiva din Siria*, Euractiv, 15.10.2019, URL: <https://www.euractiv.ro/extern/trump-impune-sanctiuni-contraturciei-dupa-ofensiva-din-siria-16238>, accesat la 15.10.2019.

⁴⁰ *** , *Trump anulează sancțiunile impuse Turciei, după încheierea ofensivei în Siria: Este un rezultat creat de SUA, nu de altcineva*, Digi24, 23.10.2019, URL: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/sua/trump-anuleaza-sanctiunile-impuse-turciei-dupa-incheierea-ofensivei-in-siria-este-un-rezultat-creat-de-sua-nu-de-altcineva-1205687>, accesat la 23.10.2019.

găsi o soluție politică pentru conflictul din Siria și pentru a conserva rezultatele obținute în lupta împotriva ISIS⁴¹. Mai mult, Secretarul general al NATO recunoaște rolul jucat de Turcia în lupta împotriva ISIS, dar nu comentează modul în care aliații implicați în Siria – atât Turcia, cât și SUA – își conduc activitățile în nordul țării⁴². În acest fel, este subliniată o delimitare clară între acțiunile NATO și cele ale membrilor săi ca actori statali.

Întâlnirea de la sfârșitul lui octombrie 2019 a inclus pe agendă și alte elemente ce au fost soluționate, ceea ce demonstrează că NATO funcționează și în condițiile în care există dezacorduri între membrii săi. Este vorba despre continuarea sprijinului acordat forțelor de securitate afgane (instruire și finanțare), actualizarea la cerințele de bază ale NATO a telecomunicațiilor civile, inclusiv 5G, mobilitatea aeriană rapidă (*Rapid Air Mobility*), dar și mult-dezbătuta problemă a partajării sarcinilor (*burden sharing*), ce va fi dezvoltată în următorul capitol.

Chiar dacă statul turc se manifestă ca un membru rebel, aceasta nu înseamnă că prezența sa în cadrul Alianței nu este necesară și nici că el însuși nu dorește această apartenență. Turcia deține o poziție strategică la Marea Neagră, pe care vrea să o accentueze în contextul intențiilor de sporire a rolului pe scena internațională și a înclinării balanței de putere către Federația Rusă, prin anexarea Crimeei. Chiar dacă, la o primă vedere, acțiunile sale (prezentate mai sus) conduc la îndepărtarea de aliații occidentali și apropierea de Rusia, Turcia nu va părăsi NATO deoarece, în mare parte, are nevoie de sprijin în contracararea influenței ruse în regiune, iar NATO va continua să funcționeze cu Turcia ca membru, deoarece Marea Neagră constituie o zonă de interes strategic pentru Alianță (de exemplu, în anul 2016, Turcia s-a opus propunerii României de a constitui o prezență permanentă a NATO la

⁴¹ *** , *Press conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg following the meetings of NATO Defence Ministers*, NATO, 25.10.2019, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_169945.htm?selectedLocale=en, accesat la 27.10.2019.

⁴² *Ibidem*.

Marea Neagră sub egida MARCOM, însă Forțele Navale Permanente conduc cu regularitate patrule în apele internaționale ale Mării Negre, cu participarea atât a statelor riverane, cât și a altor aliați⁴³).

Așadar, procesul decizional în cadrul NATO nu va suferi în mod dramatic din cauza comportamentului distonant al unora dintre membrii săi, deoarece absența votului și bazarea pe consultări și consens (consensul a fost acceptat ca unică bază în procesul decizional în NATO, încă din anul 1949) asigură un grad sporit de succes în adoptarea deciziilor.

3. Angajamentul de 2% din PIB alocat cheltuielilor pentru apărare și coeziunea NATO

În anul 2014, în cadrul Summitului din Țara Galilor, aliații au fost de acord ca, pe de o parte, cei care au alocat deja procentul de 2% din PIB cheltuielilor militare să continue în acest sens, în timp ce, pe de altă parte, cei care alocă mai puțin să oprească orice declin al cheltuielilor pentru apărare, să urmărească creșterea acestora în termeni reali, pe măsură ce PIB-ul crește și să atingă ținta de 2% în următorii zece ani⁴⁴. În 2014, doar trei țări au depășit acest procent – SUA (3,73%), Marea Britanie (2,16%) și Grecia (2,21%)⁴⁵ –, în timp ce alte nouă nu au atins nici măcar pragul de 1% (Belgia, Republica Cehă, Letonia, Lituania, Luxemburg, Slovacia, Slovenia, Spania, Ungaria)⁴⁶.

Evoluția ulterioară și estimările pentru anul 2019 arată că, față de anul 2014, procentul alocat cheltuielilor militare de către SUA și Marea

Britanie a scăzut cu 0,29%, respectiv 0,02%, însă, în cifre absolute, PIB-ul real al celor două țări a crescut (SUA: de la 17.709 mld. USD în 2014 la 20.004 mld. USD în 2019; Marea Britanie: de la 2.830 mld. USD în 2014 la 3.081 mld. USD în 2019)⁴⁷.

Capitolul de față nu constituie o analiză a bugetelor pentru apărare alocate de către țările membre, ci datele respective sunt o introducere pentru un subiect care a fost adus în discuție de către președintele american încă de la preluarea mandatului la Casa Albă: anume respectarea angajamentului de a aloca cei 2% din PIB⁴⁸, în contextul mai larg la conceptului de „partajare a poverii” (*burden sharing*). Actorul statal la care D. Trump face referire directă este Germania⁴⁹, țara europeană cu potențial economic semnificativ (de la Summitul din Țara Galilor, PIB-ul real al Germaniei se află pe o tendință ascendentă, atingând în 2019, conform estimărilor, cel mai mare nivel dintre aliații europeni: 3.614 mld. USD⁵⁰), dar care și-a propus să atingă ținta de 2% abia în anul 2031, nu în 2024⁵¹. Mai mult, D. Trump face referire și la alte țări care nu

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ John Haltiwanger, *Trump keeps criticizing NATO allies over spending. Here's how NATO's budget actually works*, Business Insider, 02.12.2019, URL: <https://www.businessinsider.com/how-nato-budget-is-funded-2018-7>, accesat la 04.12.2019.

⁴⁹ Dani Rockhoff, *Noi presiuni americane pe contribuția germană la NATO. Trump nu va vizita Germania, ci Danemarca, pe care o acuza de „socialism nordic”*, Hotnews, 12.08.2019, URL: <https://www.hotnews.ro/stiri-international-23311555-noi-presiuni-americane-contributia-germana-nato-trump-nu-vizita-germania-danemarca-care-acuza-socialism-nordic.htm>, accesat la 29.11.2019; ⁵⁰ *Donald Trump lansează un atac violent împotriva Berlinului: Germania e prizoniera Rusiei / Este controlată total de Rusia*, Hotnews, 11.07.2018, URL: <https://www.hotnews.ro/stiri-international-22561226-donald-trump-germania-prizoniera-rusiei.htm>, accesat la 29.11.2019.

⁵⁰ *Defence Expenditure of NATO Countries (2013-2019)*, NATO, 29.11.2019, URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2019_11/20191129_pr-2019-123-en.pdf, accesat la 30.11.2019.

⁵¹ Irina Cristea, *Germania va atinge ținta NATO pentru bugetul de apărare în 2031, afirmă ministrul Apărării*, Agerpres, 07.11.2019, URL: <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2019/11/07/germania-va-atinge-tinta-nato-pentru-bugetul-de-aparare-in-2031-afirma-ministrul-apararii--398629>, accesat la 07.11.2019.

⁴³ ****, NATO ships patrol the Black Sea*, MARCOM, 22.10.2019, URL: <https://mc.nato.int/media-centre/news/2019/nato-ships-patrol-the-black-sea-2>, accesat la 30.10.2019.

⁴⁴ ****, Wales Summit Declaration Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Wales*, NATO, 05.09.2014, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm, accesat la 30.11.2019.

⁴⁵ ****, Defence Expenditure of NATO Countries (2013-2019)*, NATO, 29.11.2019, URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2019_11/20191129_pr-2019-123-en.pdf, accesat la 30.11.2019.

⁴⁶ *Ibidem*.

ating pragul de 2%, precum Canada⁵² și Franța⁵³, subliniind faptul că SUA contribuie cu peste 22% la bugetul direct al Alianței, mai mult decât oricare alt membru.

Pentru a reduce tensiunile cauzate de aceste discrepanțe, în noiembrie 2019, conform lui J. Stoltenberg, aliații au decis să adopte o nouă formulă pentru partajarea participării la bugetul direct al NATO (bugetul civil, bugetul militar, Programul de investiții în securitate), aplicabilă din 2021, prin care SUA va achita mai puțin, iar Germania mai mult: fiecare va plăti aproximativ 16% din bugetul Alianței, iar restul va fi împărțit între ceilalți aliați⁵⁴. Astfel, alocarea SUA va fi redusă de la 22,14% (2018-2019) la 16,36% (2021-2024), a Germaniei va crește de la 14,76% (2018-2019) la 16,36% (2021-2024), iar a celorlalți aliați, exceptând Franța, va crește⁵⁵.

Summitul de la Londra (3-4 decembrie 2019) a adus din nou în discuție Angajamentul privind creșterea cheltuielilor pentru apărare (*Defence Investment Pledge*), declarația finală menționând procesul în derulare de creștere a investițiilor în apărare conform cerințelor de 2% din PIB, respectiv 20% din această cotă alocată cheltuielilor destinate achizițiilor de

echipamente majore și activităților de cercetare-dezvoltare, investind în noi capacități și contribuind cu mai multe forțe la misiuni și operații⁵⁶. Deși Secretarul general al NATO a avut de-a lungul timpului câteva observații referitoare la contribuția financiară a Germaniei⁵⁷, în Declarația de la Londra subliniază faptul că, în ultimii cinci ani, cheltuielile pentru apărare ale aliaților, exceptând SUA, se află în creștere continuă, existând un progres notabil în acest sens⁵⁸.

Deși SUA și-a exprimat adesea nemulțumirea față de dezechilibrul existent în ceea ce privește contribuțiile atât la bugetul direct, cât și la cel indirect ale NATO, angajamentele sale nu au fost retrase. Reprezentarea, în principal, a acțiunilor Federației Ruse ca amenințare la adresa securității euroatlantice au determinat ca aceste divergențe să fie depășite. Mai mult, un oficial american a declarat că economiile realizate în urma reducerii contribuției la bugetul direct vor fi folosite în finanțarea altor acțiuni americane în sprijinul securității europene, inclusiv pentru programe în țări terțe, precum Ucraina și Georgia⁵⁹.

Cu toate acestea, un alt aliat cu o contribuție semnificativă, Franța, a ridicat probleme în ceea ce privește procesul decizional în domeniul bugetării NATO, opunându-se acelei decizii de adoptare a noii formule pentru calculul participării la bugetul direct al Alianței⁶⁰. După

---

⁵² ***, *Remarks by President Trump and Chancellor Merkel of the Federal Republic of Germany before Bilateral Meeting*, The White House, 04.12.2019, URL: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-chancellor-merkel-federal-republic-germany-bilateral-meeting/>, accesat la 05.12.2019.

⁵³ ***, *Donald Trump lansează un atac violent împotriva Berlinului: Germania e prizoniera Rusiei / Este controlată total de Rusia*, Hotnews, 11.07.2018, URL: <https://www.hotnews.ro/stiri-international-22561226-donald-trump-germania-prizoniera-rusiei.htm>, accesat la 29.11.2019.

⁵⁴ ***, *Joint press point with NATO Secretary General Jens Stoltenberg and the President of France Emmanuel Macron*, NATO, 28.11.2019, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_170790.htm?selectedLocale=en, accesat la 29.11.2019.

⁵⁵ ***, *Cost share arrangements for civil budget, military budget and NATO Security Investment Programme (2018-2019)*, NATO, 20.12.2019, URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2019_12/20191220_NATO_common_funded_budgets-2018-19.pdf, accesat la 21.12.2019; ***, *Cost share arrangements for civil budget, military budget and NATO Security Investment Programme (2021-2024)*, NATO, 20.12.2019, URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2019_12/20191220_NATO_common_funded_budgets-2021-2024.pdf, accesat la 21.12.2019.

⁵⁶ ***, *London Declaration Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in London 3-4 December 2019*, NATO, 04.12.2019, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_171584.htm, accesat la 04.12.2019.

⁵⁷ Tom Rogan, *NATO secretary general: We will push Germany to spend more on defense*, Washington Examiner, 27.01.2019, URL: <https://www.washingtonexaminer.com/opinion/nato-secretary-general-we-will-push-germany-to-spend-more-on-defense>, accesat la 30.11.2019.

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ Ryan Browne, *Trump administration to cut its financial contribution to NATO*, 28.11.2019, URL: <https://edition.cnn.com/2019/11/27/politics/trump-nato-contribution-nato/index.html>, accesat la 30.11.2019.

⁶⁰ ***, *NATO: Aliații SUA, aproape de un acord pentru a suporta mai mult din costurile operaționale*, Antena 3, 26.11.2019, URL: <https://jurnalul.antena3.ro/stiri/externe/nato-aliatii-sua-aproape-de-un-acord-pentru-a-suporta-mai-mult-din-costurile-operationale-828595.html>, accesat la 27.11.2019.

cum arată și statisticile prezentate, contribuția Franței a rămas la același nivel și pentru perioada 2021-2024. Chestiunea este, totuși, mai complexă de atât: în ultimii doi ani, oficialii francezi au pus sub semnul întrebării nu doar contribuția partenerului american, ci și utilitatea și viitorul NATO, accentuând, în schimb, ideea de „Europa apărării” (în anul 2019, un raport al Comitetului pentru Afaceri Externe, Apărare și Forțe Armate al Senatului Francez a subliniat din nou ideile promovate de către un raport din anul 2013 al aceluiași Comitet⁶¹).

4. Franța și „moartea cerebrală a NATO”

Punctul culminant al dezbaterilor despre coeziunea aliaților a fost atins în noiembrie 2019, când revista *The Economist* publica interviul acordat de către președintele francez E. Macron, în care acesta afirmă că „ceea ce trăim acum este moartea cerebrală a NATO”⁶², iar Europa se află „pe marginea prăpastiei”⁶³. Rhetorica lui E. Macron nu este surprinzătoare pentru modul său de exprimare și ambițiile pe care le-a anunțat încă de la începerea mandatului prezidențial privitoare la viitorul Europei, dar este radicală în ceea ce privește raportarea la partenerul american, acuzând direct SUA că întoarce spatele aliaților, în condițiile în care Europa se află într-un context de securitate volatil (ambitiile Chinei, regimurile autoritare din Rusia și Turcia, Brexitul și instabilitatea politică), și că nu împărtășește ideea pe proiect european⁶⁴. Mai mult, președintele francez își exprimă temerile

referitoare la eficiența Articolului 5 din Tratatul de la Washington atât din cauza declarațiilor și deciziilor lui D. Trump (retragerea din nord-estul Siriei), cât și din cauza acțiunilor Turciei (achiziționarea de S-400 și intervenția militară în Siria fără a consulta aliații)⁶⁵.

Anterior acestui interviu, E. Macron a afirmat că „Orientul Apropiat și Mijlociu este o regiune strategică și vecină pentru Europa (...) noi trebuie să reconstruim acolo o autonomie strategică și de capacitate a Europei. (...) nu mai putem fi parteneri minoritari ai altora, chiar dacă aceștia sunt aliații noștri”⁶⁶.

Ambițiile strategice ale președintelui francez nu sunt surprinzătoare, sublinierea necesității ca Europa să gândească precum o putere strategică fiind o temă recurentă a discursurilor sale. Principalele puncte ale unei asemenea reînnoiri a Europei sunt, în viziunea sa, recâștigarea suveranității militare și redeschiderea dialogului cu Federația Rusă, în ciuda suspiciunilor Poloniei și ale celorlalte state fost-sovietice⁶⁷. Din acest moment, întrebarea dacă nu cumva Franța afectează coeziunea Alianței pare legitimă. Președintele E. Macron nu doar că s-a opus creșterii contribuției țării sale la bugetul direct al NATO și a exagerat lipsa de deschidere a organizației față de dialogul cu Rusia, în timp ce a minimalizat amenințarea acțiunilor Federației, dar poate fi acuzat și de faptul că acționează unilateral și în cadrul UE, prin blocarea extinderii în Balcani⁶⁸. Afirmatia sa despre „moartea

⁶¹ Daniel Reiner, Jacques Gautier, André Vallini și Xavier Pintat, *Pour en finir avec l'Europe de la défense - Vers une défense européenne*, 03.07.2013 conform Ronan Le Gleut și Hélène Conway-Mouret, *Information report drawn up on behalf of the Foreign Affairs, Defence and Armed Forces Committee (1) by the Working Group on European Defence*, 03.07.2019, Senatul Franței, URL: <http://www.senat.fr/rap/r18-626-2/r18-626-22.html#fnref4>, accesat la 30.11.2019.

⁶² ***, „Emmanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead”, *The Economist*, 07.11.2019, URL: <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead>, accesat la 08.11.2019 (citată în traducerea autorului).

⁶³ *Ibidem*.

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ Lilia Traci, *Atacul Turciei împotriva kurzilor ridică întrebări despre modul în care funcționează NATO (Macron)*, Agerpres, 18.10.2019, URL: <https://www.agerpres.ro/politic-ex/2019/10/18/atacul-turciei-impotriva-kurzilor-ridica-intrebari-despre-modul-in-care-functioneaza-nato-macron--388111>, accesat la 18.10.2019.

⁶⁶ *Ibidem*.

⁶⁷ ***, *Emmanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead*, *The Economist*, 07.11.2019, URL: <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead>, accesat la 08.11.2019 (citată în traducerea autorului).

⁶⁸ Lilia Traci, *Uniunea Europeană, divizată asupra reformei privind extinderea către Est*, Agerpres, 19.11.2019, URL: <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2019/11/19/uniunea-europeana-divizata-asupra-reformei-privind-extinderea-spre-est--405469>, accesat la 19.11.2019.

cerebrală a NATO” a fost susținută, evident, de către oficialii Federației Ruse, dar dezavuată de aliați (președintele turc a avut o poziție virulentă, acuzându-l pe E. Macron că el se află într-o asemenea stare⁶⁹). Într-o întâlnire premergătoare summitului de la Londra, organizată la Paris în 28 noiembrie 2019, E. Macron a readus în discuție necesitatea deschiderii dialogului cu Rusia, iar afirmațiile sale indică faptul că este deschis asumării rolului de lider în acest sens. El consideră nu doar că în ceea ce privește criza din Ucraina singurii pași pozitivi sunt cei făcuți de Franța și formatul Normandia, iar retragerea SUA din Tratatul INF și negarea unui dialog cu Rusia lasă Europa neprotejată, ci ridică și anumite semne de întrebare asupra inamicilor comuni identificați de NATO, anume Rusia și China, apreciind că singurul inamic comun este în interiorul Alianței, anume terorismul⁷⁰. O retorică similară folosește și V. Putin, care afirmă că și-a exprimat „în mod repetat dorința de a coopera cu NATO pentru a contracara împreună amenințările reale precum terorismul internațional, conflictele armate locale și proliferarea armelor de distrugere în masă”⁷¹, dar „după 2008, cooperarea a fost, de fapt, redusă, deoarece acțiunile Alianței față de Rusia au fost inadecvate, chiar flagrante și nu au luat în considerare interesele Rusiei”⁷².

Replica Secretarului general al NATO a fost fermă. Recunoscând contribuția merituoasă a Franței în cadrul Alianței, acesta a subliniat faptul că NATO este singura platformă unde America de Nord și Europa se pot adresa

---

⁶⁹ Lilia Traci, *Atac virulent al lui Erdogan împotriva lui Macron: „Examinează-ți mai întâi propria moarte cerebrală!”*, Agerpres, 29.11.2019, URL: <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2019/11/29/atac-virulent-al-lui-erdogan-impotriva-lui-macron-examineaza-ti-mai-intai-propria-moarte-cerebrala--412175>, accesat la 29.11.2019.

⁷⁰***, *Joint press point with NATO Secretary General Jens Stoltenberg and the President of France Emmanuel Macron*, NATO, 28.11.2019, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_170790.htm, URL: 29.11.2019.

⁷¹***, *Meeting with senior Defence Ministry officials and defence industry executives. The President held a meeting on the implementation of the state defence order for the Navy*, Președinția Federației Ruse, 03.12.2019, URL: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/62228>, accesat la 04.12.2019 (în traducerea autorului).

⁷² *Ibidem*.

împreună problemelor strategice (lupta împotriva terorismului, Federația Rusă mai încrezătoare și China în dezvoltare), iar UE nu poate apăra Europa, unitatea europeană nu o poate înlocui pe cea transatlantică, o NATO și o UE puternice sunt cele două fețe ale unei unice monede, amândouă fiind indispensabile pentru libertatea și prosperitatea Europei⁷³.

Nu este pentru prima dată în istorie când Franța face notă discordantă cu aliații săi (în anul 1966 s-a retras din structurile militare ale NATO, pentru a reveni în anul 2009), iar presiunea pusă de E. Macron asupra organizației nu poate fi separată complet de problemele interne cu care acesta se confruntă și care i-au afectat imaginea⁷⁴, însă balanța popularității interne și externe nu pare a putea fi echilibrată prin acțiunile de politică externă, ca în cazul Turciei. Eforturile lui E. Macron de a-și dezvolta capitalul de imagine pe plan extern și de a spori rolul Franței pe scena internațională, asumându-și rolul de reformator al NATO și UE, au dat naștere la semne de întrebare asupra viitorului coeziunii Alianței. Cu toate acestea, ea a funcționat și va funcționa în continuare, după cum a rezultat și în urma desfășurării reuniunii de la Londra, nefiind făcute modificări în definirea inamicilor comuni și fiind adoptată noua formulă de partajare a poverii financiare.

Câteva direcții pentru viitorul coeziunii NATO

Ca urmare a afirmațiilor președintelui francez, au fost formulate două propuneri pentru modalități de a proiecta viitorul Alianței: una franceză și una germană.

Propunerea Franței vizează formarea unui grup restrâns de experți care să reflecteze asupra viziunii NATO referitoare la propriile valori

---

⁷³***, *Joint press point with NATO Secretary General Jens Stoltenberg and the President of France Emmanuel Macron*, NATO, 28.11.2019, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_170790.htm, URL: 29.11.2019.

⁷⁴ Romina McGuinness, *Macron crisis: Popularity plummets among public – shock poll*, 28.10.2019, URL: <https://www.express.co.uk/news/world/1196775/emmanuel-macron-france-news-opinion-poll-popularity>, accesat la 27.11.2019.

și scopuri și să prezinte un raport în cadrul summitului din 2021. În opinia ministrului francez de Externe, experții ar trebui să analizeze următoarele elemente: relația NATO cu Federația Rusă; viitoarele amenințări la adresa securității, în special terorismul; evoluția Chinei și impactul noilor tehnologii militare⁷⁵.

În același timp, Germania propune, la rândul său, crearea unui grup de experți pentru consolidarea gândirii politice a NATO, accentuând necesitatea de a păstra unitatea NATO și de a consolida componenta sa politică pentru o mai bună coordonare între parteneri. Propunerea a fost bine primită de J. Stoltenberg⁷⁶, în condițiile în care acesta a refuzat să o comenteze pe cea a Franței⁷⁷.

Așadar, NATO s-a confruntat, în ultimul semestru al anului 2019, cu o serie de provocări importante la adresa coeziunii: de la chestiunile financiare (respectarea angajamentelor luate la Summitul din Țara Galilor), la cele legate de capacități (achiziția de către Turcia a sistemelor rusești, unul dintre argumente sale fiind acela că și alți aliați folosesc sisteme rusești – Bulgaria, Grecia și Slovacia încă mai au sisteme S-300 operaționale), la cele politice (ignorarea de către Turcia a opiniei aliaților referitoare la intervenția în Siria) și chiar cele legate de viitorul său (atitudinea Franței, care încearcă și o redefinire a reprezentării amenințărilor la adresa securității spațiului euroatlantic).

Cu toate acestea, procesul decizional nu a fost întrerupt, Alianța finalizând anul 2019 cu un bilanț pozitiv, concretizat, în principal, prin:

---

⁷⁵ *** , *France, Germany offer NATO plans after 'brain death' row*, France 24, 20.11.2019, URL: <https://www.france24.com/en/20191120-france-germany-offer-nato-plans-after-brain-death-row>, accesat la 25.11.2019.

⁷⁶ *** , *France, Germany offer NATO plans after 'brain death' row*, Business Standard, 20.11.2019, URL: https://www.business-standard.com/article/pti-stories/france-germany-offer-nato-plans-after-brain-death-row-119112001867_1.html, accesat la 25.11.2019; *** , *NATO meeting: Germany proposes new 'expert group' to strengthen union*, Deutsche Welle, 20.11.2019, URL: <https://www.dw.com/en/nato-meeting-germany-proposes-new-expert-group-to-strengthen-union/a-51335080>, accesat la 25.11.2019.

⁷⁷ *** , *France, Germany offer NATO plans after 'brain death' row*, France 24, 20.11.2019, URL: <https://www.france24.com/en/20191120-france-germany-offer-nato-plans-after-brain-death-row>, accesat la 25.11.2019.

patrulare regulate și poliție aeriană în regiunea Mării Negre, în ciuda manifestării ambițiilor regionale ale Turciei și a statornicirii relațiilor dintre aceasta și Federația Rusă; consolidarea rolului NATO împotriva terorismului, în același context al asumării de către Turcia a unui rol mai vizibil, dar și a dorinței sale de a defini ca grupare teroristă un aliat al SUA (YPG); continuarea adaptării Forței de Răspuns a NATO la actualele provocări de securitate, în special în ceea ce privește țările baltice, în ciuda opoziției Turciei și a dorinței Franței de a deschide relațiile cu Federația Rusă.

Tot în a doua parte a anului, NATO a făcut pași importanți: a definit spațiul cosmic drept nou domeniu operațional și, în acest sens, își asumă rolul de alianță defensivă; a parafat, alături de Eurocontrol, mecanismul rapid pentru mobilitate aeriană; a desfășurat prima echipă de sprijin împotriva amenințărilor hibride în Muntenegru; a continuat task-uri, misiuni și activități destinate descurajării, apărării și proiectării stabilității și luptei împotriva terorismului; a stabilit un set de recomandări pentru consolidarea rolului său în securitatea energetică etc.

Nu în ultimul rând, Alianța a finalizat cu succes un exercițiu de imagine implicat de aniversarea a 70 de ani de la înființare, într-un context nefavorabil afirmării unității și solidității organizaționale, Declarația de la Londra reafirmând legătura transatlantică și păstrând reprezentarea amenințărilor la adresa securității, în ciuda opiniei contrare a Franței.

Așadar, răspunsul la întrebarea formulată în titlul acestei analize a dinamicii mediului de securitate este unul negativ. Pe termen scurt și mediu, Alianța nu va putea fi considerată o victimă, coeziunea organizațională nefiind afectată în mod vizibil de interesele de putere ale membrilor săi.

VULNERABILITĂȚILE EUROPEI: DE LA BREXIT LA CRONICIZAREA DIVERGENȚELOR INTERNE

Dr. Cristina BOGZEANU*

Încă din iunie 2016, Brexit a fost unul dintre subiectele care au monopolizat dezbaterile despre UE, rezultatul referedumului din 23 iunie 2016 constituind, cu certitudine, unul dintre cele mai puternice șocuri la nivelul Uniunii, dar și unul dintre cele mai vizibile semnale de alarmă cu privire la amploarea crizei cu care organizația se confruntă în prezent. Modul în care se va materializa Brexit, chiar posibilitatea de a se materializa, repercusiunile ieșirii Marii Britanii din cadrul instituțional al Uniunii, atât pentru Londra, cât și pentru Bruxelles, posibilitatea ca alte state să urmeze același curs au constituit doar câteva dintre subiectele abordate constant.

Totuși, în ciuda faptului că a necesitat, atras și concentrat o bună parte din energia UE, Brexit nu este decât unul dintre simptomele crizei interne cu care Uniunea se confruntă de o bună bucată de vreme și care, pe măsura trecerii anilor, nu face decât să se adâncească.

1. Brexit

Procesul de retragere a Marii Britanii din UE s-a derulat, în perioada analizată, între două scrutine cu importanță majoră. Primul dintre ele, alegerea lui Boris Johnson la conducerea Partidului Conservator (iulie 2019), după demisia Theresei May, urmată de numirea acestuia în funcția de premier al Regatului Unit, a echivalat cu adoptarea unei linii dure în negocierea

condițiilor pentru Brexit. Cel de-al doilea scrutin – alegerile parlamentare anticipate (decembrie 2019) – finalizate cu câștigarea de către Partidul Conservator a majorității în legislativul britanic a asigurat susținerea pentru avansarea procesului de ieșire a Londrei din cadrul instituțional al Uniunii Europene.

În ambele scrutine, învingătorii au fost cei care au avut un discurs ferm în ceea ce privește finalizarea Brexit. În campania din iunie – iulie 2019, Boris Johnson a câștigat cu un discurs vădit pro-Brexit, împotriva lui Jeremy Hunt, al cărui obiectiv era să evite varianta ieșirii Marii Britanii din UE fără acord. Obiectivul clar al lui B. Johnson a fost materializarea opțiunii exprimate de cetățenii britanici, până la ultimul termen limită stabilit de T. May, 31 octombrie 2019¹, cu sau fără acord. Fermitatea poziției lui B. Johnson² în privința Brexit a stat la baza unei *crize politice*, concretizate, în primul rând, în decizia de a prelungi cu două săptămâni vacanța parlamentară, reducând astfel șansele ca legislativul să se opună unui Brexit fără acord sau unui acord neagreat, și, în al doilea, în pierderea

¹ ***, Boris Johnson: First Speech as PM in full, 24 July 2019, URL: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-49102495>, accesat la 25 iulie 2019.

² Richard Pérez Peña, „Brexit under Boris Johnson: Deal or No Deal?”, în *The New York Times*, 23 July 2019, URL: <https://www.nytimes.com/2019/07/23/world/europe/brexit-boris-johnson-explainer.html>, accesat la 6 septembrie 2019.

* *Dr. Cristina BOGZEANU este cercetător științific gradul II în cadrul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București. E-mail: bogzeanu.cristina@unap.ro*

majorității parlamentare³.

Principala cauză a acestei stări a lucrurilor este că, în condițiile în care negocierea unui acord de retragere acceptabil deopotrivă pentru Londra și UE părea puțin probabil, opoziția a încercat să împiedice o ieșire dură, fără acord, a Marii Britanii din UE⁴. Aceasta cu atât mai mult cu cât atât Regatul Unit, cât și UE inițiau pregătiri pentru atenuarea consecințelor unei astfel de retrageri a Marii Britanii⁵.

³***, „UK PM Johnson loses majority in parliament after lawmaker defects to Liberal Democrats”, in *Reuters*, 3 September 2019, URL: <https://www.reuters.com/article/us-britain-eu-defection/uk-pm-johnson-loses-majority-in-parliament-after-lawmaker-defects-to-liberal-democrats-idUSKCN1VO1SX>, accesat la 10 octombrie 2019.

⁴ În octombrie 2019, este aprobat Benn Act, o încercare a laburiștilor de a forța o nouă amânare a Brexitului, în situația în care nu va fi convenit un acord. Pentru detalii, a se vedea: ***, The Benn Act, URL: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/benn-act>, accesat la 20 octombrie 2019.

⁵ DG, „Marea Britanie riscă să intre într-o criză de combustibil, alimente și medicamente în cazul unui Brexit fără acord”, *Mediafax*, 18 august 2019, URL: <https://www.mediafax.ro/externe/marea-britanie-s-ar-putea-confrunta-cu-o-criza-de-medicamente-si-alimente-in-cazul-unui-brexite-fara-acord-18291799>; I.B., „Brexit: Londra ar putea să nu aibă destule nave pentru a-și supraveghea apele teritoriale”, în *Hotnews*, 12 august 2019, URL: <https://www.hotnews.ro/stiri-international-23310153-brexite-londra-putea-nu-aiba-destule-nave-pentru-supraveghea-apele-teritoriale.htm>; F.B., „Britanicii își fac stocuri de mâncare, medicamente și băuturi înaintea Brexitului. Cei foarte bogați își cumpără mașini de lux”, în *Hotnews*, 12 august 2019, URL: https://economie.hotnews.ro/stiri-finante_banci-23310324-britanicii-isi-fac-stocuri-mancare-medicamente-bauturi-inaintea-brexiteului-cei-foarte-bogati-isi-cumpara-masini-lux.htm; A.Z., „Aproape 100 de companii se vor reloca în Olanda înainte de Brexit”, în *Hotnews*, 27 august 2019, URL: <https://www.hotnews.ro/stiri-international-23333004-aproape-100-companii-vor-reloca-olanda-inainte-brexite.htm>; R.M., „Avertismentul Băncii Angliei: Un Brexit dur va provoca un ‘șoc instantaneu’ în economie”, în *Hotnews*, 2 august 2019, URL: <https://economie.hotnews.ro/stiri-finante-23294000-avertismentul-bancii-angliei-brexite-dur-provoca-soc-instantaneu-economie.htm?nomobile=1>; I.B., „Marea Britanie își dublează bugetul anual pentru pregătirea Brexitului”, în *Hotnews*, 1 august 2019, URL: <https://www.hotnews.ro/stiri-international-23291076-marea-britanie-isi-dubleaza-bugetul-anual-pentru-pregatirea-brexiteului.htm>; I.B., „Europa își ‘armează’ bugetul în fața riscurilor unui Brexit fără acord”, în *Hotnews*, 11 iulie 2019, URL: <https://www.hotnews.ro/stiri-international-23250780-europa-isi-armeaza-bugetul-fata-riscurilor-unui-brexite-fara-acord.htm>, accesate la 20 decembrie 2019.

În tot acest timp, reprezentanții Partidului Laburist, conduși de Jeremy Corbyn, au încercat să impună varianta organizării unui nou referendum privind Brexit. Inițiativa era susținută și de numeroase sondaje de opinie organizate încă după referendumul din 2016, conform cărora, în situația în care s-ar organiza un al doilea referendum Brexit, decizia cetățenilor britanici ar înclina către rămânerea în UE. Totuși, rezultatele respectivelor sondaje indică aceeași scindare puternică a societății britanice. Spre exemplu, la nivelul lunii iulie 2019, la un astfel de referendum, 40% din cetățenii britanici ar vota pentru Brexit, 45% ar vota contra Brexit, 7% dintre aceștia nu ar vota, iar 8% nu știu⁶.

Totodată, dificultatea Londrei și Bruxellesului de a ajunge la un compromis în privința Brexit, tergiversarea îndelungată a acestui proces a dus la apariția așa-numitei „oboseli Brexit” (*Brexit fatigue*), respectiv la scăderea interesului cetățenilor britanici față de acest aspect. Relevante în această ordine de idei sunt rezultatele unui sondaj de opinie realizat de Christian Aid, conform căruia 7 din 10 britanici sunt mai preocupați de problema schimbării climatice decât de Brexit⁷.

Victoria lui Boris Johnson, a cărei campanie electorală a avut drept leitmotiv ieșirea Marii Britanii din UE cu orice preț, a însemnat revenirea dezbaterilor pe tema Brexit, pe de o parte, într-un registru al certitudinii în ceea ce privește implementarea sa și, de cealaltă parte, într-o tonalitate sumbră în ceea ce privește modalitatea în care Brexit va fi pus în aplicare. Eșecul Theresei May în a convinge clasa politică națională să aprobe Acordul de retragere negociat de ea, precum și viziunea că negocierea condițiilor de retragere a Marii Britanii din UE a ajuns într-un punct critic în care compromisul

⁶ If there was a referendum on Britain’s membership of the EU, how would you vote? (Eurotrack), URL: <https://whatukthinks.org/eu/questions/if-there-was-a-referendum-on-britains-membership-of-the-eu-how-would-you-vote-2/>, accesat la 30 decembrie 2019.

⁷ A.Z., „Britanicilor le pasă mai mult de criza climatică decât de Brexit” (Sondaj), în *Hotnews*, 26 iulie 2019, URL: <https://www.hotnews.ro/stiri-mediu-23278498-britanicilor-pasa-mai-mult-criza-climatica-decat-brexite-sondaj.htm>, accesat la 29 iulie 2019.

era aproape imposibil, alături de determinarea manifestată de noul premier britanic justificau așteptarea ca un scenariu de tip „no-deal” să aibă un grad mare de probabilitate. Aceasta ar fi presupus retragerea Regatului Unit al Marii Britanii din UE în absența unui acord care să stabilească modul în care acest lucru se va desfășura, o așa-numită „retragere dezordonată”, care ar fi implicat consecințe grave în plan economic, politic și social nu doar pentru Marea Britanie, ci și pentru UE.

Deși nu a putut respecta termenul de 31 octombrie 2019 pentru Brexit, Boris Johnson a reușit să negocieze un nou acord⁸, identificând o cale de compromis în ceea ce privește problema „plasei de siguranță” (*backstop*), principalul motiv pentru care Acordul negociat de T. May a fost respins în legislativul britanic de trei ori, prin care se urmărea evitarea creării unei granițe dure între Irlanda și Irlanda de Nord. Aceasta cu atât mai mult cu cât, în 2016, cetățenii britanici din Irlanda de Nord s-au exprimat împotriva Brexit (55,78% pentru rămânerea în UE vs. 44,22% pentru ieșirea din UE⁹). Așa-numita „plasă de siguranță” presupunea ca Marea Britanie să rămână în uniunea vamală a UE, până când va fi identificată o nouă soluție prin care să se evite efectuarea controalelor la graniță, iar Irlanda de Nord să rămână parte a reglementărilor aferente pieței UE.

Soluția de compromis identificată de B. Johnson presupune că Irlanda de Nord va rămâne

în zona vamală a Marii Britanii, dar provincia va păstra și regulile UE pentru toate bunurile pentru o perioadă de tranziție. Totuși, relevant este că această reglementare nu va fi aplicabilă întregului teritoriu al Marii Britanii, ceea ce implică riscul ca în cadrul acestuia să apară o frontieră comercială „informală” între cele două insule.

Acordul agreat de negociatorii celor două părți urmează să fie ratificat de legislativul britanic și de cel european și să intre în vigoare la 31 ianuarie 2020. Odată ce Acordul a primit aprobarea Consiliului European (17-18 octombrie 2019), pentru a intra în vigoare rămâne necesar doar să fie aprobat și în Parlamentul britanic. Având în vedere că formațiunea conservatorilor a obținut o majoritate cel puțin confortabilă în forul parlamentar în urma alegerilor anticipate din decembrie 2019, intrarea în vigoare a Acordului de retragere este aproape o certitudine. Ulterior, va urma o perioadă de tranziție în care Marea Britanie va respecta normele comunitare. Până în iulie 2020, Londra poate decide prelungirea perioadei de tranziție până la 31 decembrie 2022. Odată încheiată această perioadă și încheiat Acordul privind retragerea Marii Britanii din UE, urmează o altă etapă, nu mai puțin lipsită de provocări, de compromisuri greu de atins – negocierea acordului de liber schimb între UE și UK. De asemenea, până la sfârșitul perioadei de tranziție, 31 decembrie 2020, Parlamentul și Guvernul din Irlanda de Nord vor trebui să își dea acordul pentru acest sistem care va fi aprobat apoi la fiecare patru ani.

În ciuda faptului că ieșirea Marii Britanii din cadrul instituțional al UE constituie, fără îndoială, un factor de instabilitate, un semnal al crizei interne, cu puternice implicații negative asupra securității și stabilității europene, clarificarea condițiilor în care Brexit va avea loc contribuie la reducerea nivelului de incertitudine, cel puțin parțial. Aceasta deoarece este puțin probabil ca soluția de compromis negociată de Boris Johnson în ceea ce privește granița dintre Irlanda și Irlanda de Nord să fie definitivă sau aplicabilă pe termen lung. Mai mult, Marea Britanie va trebui să negocieze acorduri de liber schimb și cu alți

---

⁸ Revised texts agreed at negotiations' level for: The Protocol on Ireland/Northern Ireland included in the Withdrawal Agreement and the consequential technical adaptation to Article 184 “Negotiations on the future relationship” and Article 185 “Entry into force and application” of the Agreement of the Withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union and the European Atomic Energy Community (“Withdrawal Agreement”), 17 October 2019, URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/revised_withdrawal_agreement_including_protocol_on_ireland_and_northern_ireland.pdf, accesat la 20 octombrie 2019.

⁹ The Electoral Commission, Results and turnout at the EU referendum, URL: <https://www.electoralcommission.org.uk/who-we-are-and-what-we-do/elections-and-referendums/past-elections-and-referendums/eu-referendum/results-and-turnout-eu-referendum>, accesat la 20 decembrie 2019.

actori ai arenei internaționale, ceea ce implică o posibilă perioadă de instabilitate economică și financiară și pentru Regatul Unit. Caracterul pozitiv al încheierii Acordului de retragere este limitat și de faptul că relațiile economice dintre Uniune și Regatul Unit urmează încă a fi negociate și, în opinia noastră, negocierile vor fi cel puțin la fel de dure, iar compromisul – cel puțin la fel de dificil de atins.

Totodată, caracterul temporar al alternativei la soluția „backstop”, negociată de B. Johnson pentru granița dintre cele două Irlande, precum și activitatea organizațiilor paramilitare în regiune justifică să luăm în calcul o creștere a instabilității și pe această linie.

O altă posibilă sursă de instabilitate în Marea Britanie post-Brexit rezidă în tendințele separatiste a două provincii – Irlanda de Nord și Scoția, regiuni în care britanicii s-au exprimat în favoarea rămânerii în UE în cadrul referendumului din 2016¹⁰. În Irlanda de Nord revine pe agenda politică problema unității, partidul naționalist Sinn Fein solicitând chiar un referendum asupra unității irlandeze¹¹, avertizând asupra riscului turbulențelor economice într-o regiune în care marea parte a populației a votat contra Brexit. În ceea ce privește Scoția, putem vorbi deja despre un caracter constant al solicitării organizării unui referendum pentru independență, formulat în special de Partidul Național Scoțian (SNP). Semnificativ pentru riscul de destabilizare din această direcție este faptul că în cadrul scrutinului parlamentar organizat în 12 decembrie 2019, SNP a obținut 48 de locuri în Camera Comunelor din cele 59 posibile¹².

¹⁰ În Irlanda de Nord, 44,2% din locuitori au votat pentru ieșirea din UE, în timp ce 55,8% pentru rămânere, iar 38% dintre scoțieni au votat pro-Brexit, față de 62% care s-au exprimat în favoarea rămânerii în UE. Pentru detalii, a se vedea: EU Referendum Results, URL: https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results, accesat la 20 decembrie 2019.

¹¹ G.S., „Sinn Fein cere referendum pentru unificarea Irlandei în următorii cinci ani”, în *Hotnews*, 17 noiembrie 2019, URL: <http://mobile.hotnews.ro/stire/23495731>, accesat la 18 noiembrie 2019.

¹² 2019 General Election Scotland, Electoral Reform Society, URL: <https://ge2019.electoral-reform.org.uk/region/scotland>, accesat la 15 decembrie 2019.

Pentru Europa, creșterea instabilității pe fondul separatismului într-o Mare Britanie ieșită din rândul statelor membre presupune o posibilă sursă de destabilizare nu doar din perspectiva apropierei geografice și eventualelor legături de ordin economic, social, politic și militar ce vor fi stabilite pentru etapa post-Brexit, ci și în lumina tendințelor separatiste existente în cadrul Uniunii, care ar putea fi alimentate astfel. În acest sens, problema catalană este ilustrativă. Deși vârful crizei a fost depășit în cursul anului trecut, obținerea independenței Cataloniei în raport cu Spania este încă una dintre principalele priorități ale instituțiilor regionale¹³.

2. Contextul politic european

Negocierile privind acordul de liber schimb dintre Londra și Bruxelles și se vor derula într-un context în care este din ce în ce mai clar că UE însăși va trebui să devină parte a unei competiții pentru putere, într-un sistem internațional a cărui configurație este din ce în ce mai clar una multipolară. În aceste condiții, Londra va deveni unul dintre acești actori ai arenei internaționale, în raport cu care Bruxelles va încerca să își maximizeze câștigurile și să își minimizeze pierderile. Spre exemplu, într-un discurs susținut în fața reprezentanților industriei, A. Merkel a afirmat că, după Brexit, „Marea Britanie se

¹³ Andrei Văcaru, „Scenă emoționantă. Sute de primari catalani, strânși la un loc pentru a cere autodeterminarea Cataloniei”, *Mediafax*, 26 octombrie 2019, URL: <https://www.mediafax.ro/sport/scena-emotionanta-sute-de-primari-catalani-stransi-la-un-loc-pentru-a-cere-autodeterminarea-cataloniei-18503804>; Mihaela Toth, „Parlamentul Cataloniei adoptă o moțiune fără caracter constrângător prin care își exprimă voința de autodeterminare”, *Agerpres*, 12 noiembrie 2019, URL: <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2019/11/12/parlamentul-cataloniei-adopta-o-motiune-fara-caracter-constrangator-prin-care-isi-exprima-vointa-de-autodeterminare--401578>; N.O., „Catalonia divizată: Zeci de mii de unioniști au manifestat în Barcelona la o zi de la marșul separatiștilor”, în *Hotnews*, 27 octombrie 2019, URL: <https://www.hotnews.ro/stiri-international-23450279-foto-video-catalonia-divizata-zeci-mii-unionisti-manifestat-barcelona-marsul-separatistilo.htm>; ***, „Violențe la Barcelona: Cioniri între protestatarii separatiști și polițiști/ Duminică vor manifesta anti-separatiști”, în *Hotnews*, 27 octombrie 2019, accesate la 20 noiembrie 2019.

va transforma într-un nou concurent la porțile Europei. Uniunea Europeană va fi astfel confruntată cu o provocare și mai mare să fie competitivă și să-și asume responsabilitatea geopolitică¹⁴. La o lună distanță, după ce Acordul de retragere a fost aprobat în Consiliul Europei, Donald Tusk avertiza într-un discurs ținut în fața Colegiului Europei că, după Brexit, Marea Britanie va deveni un „jucător de mâna a doua”¹⁵, incapabilă să concureze cu puteri ca Statele Unite, China sau Uniunea Europeană.

UE ca actor geopolitic este o temă abordată și în discursul Ursulei von der Leyen, noul președinte al Comisiei Europene¹⁶, precum și de Joseph Borrell, noul Înalt Reprezentat pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate, care într-un discurs în Parlamentul European a susținut că Uniunea trebuie „să folosească limbajul puterii” și că „Europa trebuie să-și creeze propria poziție în confruntarea tot mai acută între SUA și China... Trebuie să promovăm propria noastră abordare”¹⁷. Este o temă abordată și de Emmanuel Macron în deja celebrul interviu acordat pentru *The Economist*, în care a susținut

---

¹⁴ I.B., „După Brexit, UE va fi confruntată cu o provocare și mai mare”, în *Hotnews*, 16 octombrie 2019, URL: <https://www.hotnews.ro/stiri-international-23428135-dupa-brexit-confruntata-provocare-mai-mare.htm>, accesat la 20 decembrie 2019.

¹⁵ S.J., „Donald Tusk: Brexitul va transforma Marea Britanie într-un „jucător de mâna a doua”, în *Hotnews*, 14 noiembrie 2019, URL: <https://www.hotnews.ro/stiri-international-23489790-donald-tusk-brexitul-transforma-marea-britanie-intr-jucator-mana-doua.htm>, accesat la 20 decembrie 2019.

¹⁶ La 10 septembrie 2019, Ursula von der Leyen și-a prezentat Comisia, menționând în discursul său: „Comisia pe care o voi conduce va fi o comisie geopolitică, dedicată politicilor durabile și doresc ca Uniunea Europeană să fie gardianul multilateralismului, pentru că știm că suntem mai puternici realizând împreună ceea ce nu putem face singuri”. Pentru detalii, a se vedea: Direcția pentru Uniunea Europeană, „Comisia Europeană”, în *Politici UE. Orientări. Sinteza activităților europene*, nr. 29/2019, URL: http://www.cdep.ro/afaceri_europene/afeur/2019/szs_2774.pdf, accesat la 10 octombrie 2019.

¹⁷ Florin Ștefan, „Europa trebuie să învețe „limbajul puterii”, susține candidatul la postul de șef al diplomației UE la audierea din PE”, în *Agerpres*, 7 octombrie 2019, URL: <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2019/10/07/europa-trebuie-sa-invete-limbajul-puterii-sustine-candidatul-la-postul-de-sef-al-diplomatiei-ue-la-audierea-din-pe--381619>, accesat la 29 noiembrie 2019.

și că „NATO se află în moarte cerebrală”¹⁸. În acest context, președintele francez a susținut ideea că „Europa trebuie să înceapă să gândească și să acționeze nu doar ca grup economic, al cărui proiect principal este extinderea pieței, ci și ca putere strategică”¹⁹.

Se conturează astfel o înțelegere lucidă, obiectivă și pragmatică, în primul rând, a realității internaționale la nivel european, marcată de evoluția sistemului internațional către multipolaritate și competiție pentru putere și, în doilea, a necesității ca actorii europeni să se plieze pe această realitate. Nu la fel de clar și uniform este însă și modul în care UE trebuie să se adapteze și să răspundă acestui context. Evoluțiile din cel de-al doilea semestru al anului 2019 reflectă menținerea și chiar adâncirea tendinței de fragmentare la nivel european.

După cum am menționat, Brexit este doar una dintre manifestările acesteia. Dificultatea cu care a fost stabilită noua componentă a instituțiilor europene după alegerile din 23-24 mai poate fi considerată un alt simptom. După îndelungi negocieri, propuneri și declinări ale propunerilor făcute de statele membre, Comisia Europeană, în noua componentă după alegerile europarlamentare, și-a început mandatul abia la 1 decembrie 2019.

Conturarea unor poziții distincte la nivelul statelor membre ale UE a marcat și problematica politicii de extindere a UE. În cadrul Consiliului European din 15 octombrie 2019, a fost adus în discuție procesul de stabilizare și asociere în ceea ce privește Albania și Macedonia de Nord. Franța, sprijinită de Danemarca și Olanda au refuzat să deschidă negocierile de aderare, în ciuda faptului că cele două state erau considerate a îndeplini condițiile pentru deschiderea negocierilor de aderare²⁰. Franța a făcut uz de

---

¹⁸ ***, „The future of the EU. Emanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead”, în *The Economist*, 7 November 2019, URL: <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead>, accesat la 10 noiembrie 2019.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ European Parliament, Failure to open accession talks with Albania and North Macedonia is a mistake, 24 octombrie 2019, URL: <https://www.europarl.europa.eu/>

dreptul de veto, solicitând o reformă a procedurii de extindere a blocului comunitar, decizie care a stârnit nemulțumire în rândul statelor europene. De asemenea, Parisul a propus și condiționarea procesului de respectarea completă a statului de drept și drepturilor fundamentale; totuși, în cadrul Conferinței interguvernamentale de aderare a Serbiei la UE (Bruxelles, 11 decembrie), este reafirmat faptul că integrarea Balcanilor de Vest în UE constituie un „obiectiv strategic important”. Problema extinderii UE în Balcanii de Vest va fi reluată înainte de Summitul UE-Balcanii de Vest, ce urmează a avea loc la Zagreb (mai 2020).

Un alt aspect cel puțin delicat este constituit de evoluția calității democrației la nivelul statelor europene. Ungaria și Polonia nu încetează să se abată de la standardele europene²¹. În Ungaria este prezentă în continuare retorica populistă, valorificând scenariu conspiraționiste. Spre exemplu, în contextul audierilor care au avut loc în cadrul Consiliului Afacerilor Generale al UE privind starea respectării statului de drept, Secretarul general pentru comunicare și relații internaționale din Cancelaria premierului Ungariei, Zoltan Kovacs, a menționat, într-o postare în social media că este evident că procedura declanșată împotriva Ungariei nu are nimic comun cu statul de drept sau cu libertatea presei, ci este o campanie politică, lansată la adresa unei țări a cărei conducere aleasă în mod democratic este disprețuită de ‘corul Soros’ și de colegii săi liberali de stânga. Ungaria a infirmat toate concluziile cuprinse în raportul final²². Având în vedere acentul așezat de noua

Comisie Europeană asupra respectării statului de drept, este de așteptat ca procedura de activare a articolului 7 să continue și în perioada următoare, cu atât mai mult cu cât nu sunt semnale privind îmbunătățirea acestui aspect în niciunul dintre cele două state.

Seria de măsuri adoptate de Bruxelles în vederea stopării procesului de degradare a calității democrației la nivel european și a abaterilor de la standardele europene este de așteptat să continue, nu doar sub egida procesului de activare a articolului 7 din Tratatul de la Lisabona pentru Ungaria și Polonia, ci și sub alte forme. Spre exemplu, încă din cursul lunii iulie, candidatul pentru șefia Comisiei Europene, care a și ocupat funcția în cele din urmă, Ursula von der Leyen, susținea introducerea unui mecanism de verificare a statului de drept pentru toate statele membre²³. De altfel, Comisia Europeană a și lansat o inițiativă de consolidare a statului de drept în UE²⁴. Documentul pledează pentru dezvoltarea unei culturi a statului de drept și abordează modalități de aplicare a acestuia și prevenire a încălcării, însă a fost criticat pentru a nu reuși să prevadă modul în care guvernele care au încălcat statul de drept ar putea fi determinate să își schimbe cursul adoptat, având în vedere că orice decizie în acest sens presupune unanimitate, precum și pentru a faptul că nu include proceduri de detensionare atunci când situația respectării statului de drept se îmbunătățește, cu referire la procedura activării articolului 7 din Tratatul de la

---

news/en/press-room/20191021IPR64717/failure-to-open-accession-talks-with-albania-and-north-macedonia-is-a-mistake, accesat la 25 octombrie 2019.

²¹ Lili Bayer, „Hungary clashes with other EU members in rule-of-law hearing”, în *Politico.eu*, 10 decembrie 2019, URL: <https://www.politico.eu/article/hungary-clashes-with-eu-governments-in-rule-of-law-hearing/>; Jennifer Rankin, „EU challenges Poland over judicial independence”, în *The Guardian*, 10 October 2019, URL: <https://www.theguardian.com/world/2019/oct/10/eu-sues-poland-over-judicial-independence>, accesat la 17 decembrie 2019.

²² Vlagyislav Makszimov, „‘Soros orchestra’: The next chapter in Hungary’s Article 7 odyssey”, în *Euractiv*, 11 December 2019, URL: <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/soros-orchestra-the->

---

next-chapter-in-hungarys-article-7-odyssey/, accesat la 17 decembrie 2019.

²³ DG, „Ursula von der Leyen susține introducerea unui MCV privind statul de drept pentru toate țările membre. Ce mai propune candidatul pentru șefia Comisiei Europene – UPDATE”, în *Hotnews*, 15 iulie 2019, URL: <https://www.hotnews.ro/stiri-international-23265560-ursula-von-der-leyen-sustine-instituirea-unui-mecanism-pentru-monitorizarea-statului-drept.htm>, accesat la 20 august 2019.

²⁴ Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Strengthening the rule of Law within the European Union. A blueprint for action, Brussels, 17 July 2019, URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/7_en_act_part1.pdf, accesat la 18 iulie 2019.

Lisabona²⁵, așa-numita „opțiune nucleară”.

Un alt proces semnificativ din acest punct de vedere este legat de negocierile privind bugetul multianual al UE (2021-2027). Astfel, înainte de Consiliul European din 17-18 octombrie, Comisia Europeană a indicat principalii factori de care reprezentanții statelor membre ar trebui să țină cont în această privință. Printre acestea se numără și „asigurarea unei legături mai strânse între finanțare și prioritățile de politică și prin consolidarea instrumentelor care protejează bugetul UE de deficiențele în domeniul statului de drept”²⁶ (s.n.). Mai mult, noua propunere a Comisiei Europene referitoare la bugetul multianual al UE, propunere susținută de Germania și alte state contribuatoare, conține o reducere a fondurilor de coeziune²⁷, fapt considerat inechitabil față de statele din est de către Ungaria și prea rigid în ceea ce privește condiționalitățile de către Polonia și Slovenia.

În opinia noastră, faptul că Bruxelles adoptă o poziție fermă în raport cu respectarea statului de drept în statele membre ale UE este cu siguranță necesar și oportun, însă, în același timp, poate conduce la accentuarea diviziunilor deja existente în cadrul Uniunii. Aceasta cu atât mai mult cu cât scrutinele organizate în cel de-al doilea semestru al anului 2019 în statele europene au rezultat, în general, în consolidarea poziției conservatorilor și

extremei drepte²⁸, ceea ce poate indica o tendință de consolidare în plan politic a unei poziții critice, sceptice în ceea ce privește UE. În plus, Raportul anual elaborat de Freedom House este intitulat *Freedom in the World 2019. Democracy in Retreat*²⁹; acesta abordează tematica degradării calității democrației și avertizează că „liderii anti-democratici din Europa Centrală și din Balcani

²⁸ În Austria, alegerile parlamentare anticipate din 29 septembrie au fost câștigate de Partidul Popular, condus de Sebastian Kurz, în Polonia, alegerile parlamentare din 13 octombrie au fost câștigate de formațiunea politică aflată deja la guvernare (Lege și Justiție – PiS, cu 44,6% din voturi). La 20 octombrie, în Elveția, alegerile legislative sunt câștigate de Uniunea Democratică de Centru (dreapta, populistă). În Spania, deși alegerile parlamentare din 10 noiembrie nu sunt câștigate de partidul de extremă dreapta, reprezentanții acestuia își dublează numărul în forul legislativ. În Ungaria, au avut loc alegeri municipale, la 13 octombrie, în care, în ciuda câtorva victorii ale opoziției (cea mai răsunătoare fiind în Budapesta) Fidesz încă domină peisajul politic ungar. De asemenea, alegerile locale din Germania au avut ca rezultat consolidarea puterii extremei drepte în partea de est a țării. Pentru detalii, a se vedea: Bernd Riegert, „Austria: Kurz câștigă alegerile parlamentare”, în *Deutsche Welle*, 29 September 2019, URL: <https://www.dw.com/ro/austria-kurz-c%C3%A2%C8%99tig%C4%83-alegerile-parlamentare/a-50625751>; Andreas Rostek, „Victorie clară a PiS la alegerile parlamentare din Polonia”, în *Deutsche Welle*, 14 October 2019, URL: <https://www.dw.com/ro/victorie-clar%C4%83-a-pis-la-alegerile-parlamentare-din-polonia/a-50796693>; ***, „Switzerland election: Green parties make landmark gains”, în *BBC News*, 21 October 2019, URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-50116400>; ***, „Nou blocaj în Spania: Rezultatele anticipatelor arată că nu poate fi formată o majoritate; extrema dreaptă își dublează locurile”, în *Digi24*, 10 noiembrie 2019, URL: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/nou-blocaj-in-spania-rezultatele-alegerilor-anticipate-arata-ca-nu-poate-fi-formata-o-majoritate-1214844>; N.O., „Partidul premierului Viktor Orban, învins la Budapesta. Este prima înfrângere pentru Fidesz din ultimul deceniu / Rezultatele parțiale arată că Fidesz a pierdut mai multe orașe mari”, în *Hotnews*, 13 octombrie 2019, URL: <https://www.hotnews.ro/stiri-international-23423266-alegeri-locale-ungaria-partidul-lui-orban-invins-budapesta-rezultate-parțiale.htm>; ***, „Extrema dreaptă depășește partidul Angelei Merkel în alegerile din Turingia. De ce este Germania îngrijorată de ascensiunea AfD”, în *Digi24*, 28 octombrie 2019, URL: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/ue/extrema-dreapta-depaseste-partidul-angelei-merkel-in-alegerile-din-turingia-de-ce-este-germania-ingrijorata-de-ascensiunea-afd-1207825>, accesate la 12 decembrie 2019.

²⁹ ***, *Freedom in the World 2019. Democracy in Retreat*, Freedom House, URL: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2019/democracy-in-retreat>, accesat la 30 decembrie 2019.

²⁵ Ionuț Baias, „EUobserver: Planul UE pentru statul de drept: doi din trei nu e suficient”, în *Hotnews*, 31 iulie 2019, URL: <https://www.hotnews.ro/stiri-international-23288763-euobserver-planul-pentru-statul-drept-doi-din-trei-nu-suficient.htm>, accesat la 5 august 2019.

²⁶ Bugetul UE pentru perioada 2021-2027: momentul luării deciziilor, Comisia Europeană. Reprezentanța în România, 9 octombrie, URL: https://ec.europa.eu/romania/news/20191009_bugetul_UE_2021_2027_ro, accesat la 3 noiembrie 2019.

²⁷ Fondul de Coeziune este destinat statelor membre ale UE al căror PIB per cap de locuitor este sub 90% din media UE. Scopul fondului este să reducă disparitățile economice și sociale și să promoveze dezvoltarea durabilă. În perioada 2014-2020, statele care au făcut obiectul acestui fond sunt Bulgaria, Croația, Cipru, Cehia, Estonia, Grecia, Ungaria, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Portugalia, România, Slovacia și Slovenia. Pentru detalii, a se vedea ***, Cohesion Fund, European Commission, URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/funding/cohesion-fund/, accesat la 10 noiembrie 2019.

(...) au continuat să submineze instituțiile care protejează libertatea de exprimare și asocierea și statul de drept³⁰. Mai departe, documentul oferă câteva exemple succinte din cazul Ungariei, Poloniei, Austriei, Cehiei, Slovaciei, Serbiei, Muntenegrului și Turciei. Afirmatia lui Donald Tusk, fost președinte al Consiliului European și viitor președinte al Partidului Popular European, că una dintre cele mai mari provocări pe care le are de întâmpinat este combaterea populismului și a manipulării este, astfel, justificată³¹.

Cumulate, toate cele trei aspecte – calitatea democrației liberale (modul în care sunt aleși liderii), respectarea statului de drept (responsabilitatea fiecărui cetățean sau conducător în fața legii), ascensiunea la putere a unor formațiuni politice cu o poziție cel puțin critică față de proiectul european – sunt indicii cu relevanță majoră pentru capacitatea UE de a coagula suficientă voință politică pentru a acționa în mod coerent, unitar pe arena internațională și de a-și minimiza la maximum vulnerabilitățile într-un context multipolar, caracterizat din ce în ce mai clar de competiție pentru putere.

3. Implicații asupra relațiilor externe ale UE

Vulnerabilitatea rezultată din dificultatea de a concentra suficientă voință politică pentru a acționa unitar și oportun pe arena internațională poate fi valorificată și accentuată de către terți, mai ales în contextul în care sistemul internațional evoluează către un model multipolar, caracterizat de competiție între centrele de putere. În această ordine de idei, considerăm oportun să readucem în discuție un interviu acordat de un lider regional – cel al lui V. Putin în *Financial Times*, din 28 iunie 2019. Liderul rus susținea atunci că

„ideologia liberală a devenit învechită”³².

Mai departe, disensiunile din cadrul UE pot fi valorificate și în vederea negării calității de actor internațional al Uniunii. Astfel, este ilustrativ modul în care Vladimir Cijov, reprezentantul permanent al Rusiei la UE, susținea într-un interviu redat de *Russia Today*, că UE ar trebui să acumuleze o doză foarte mare de voință politică pentru a îmbunătăți colaborarea cu Moscova. Mai mult, relațiile UE-Rusia sunt „departe de a fi normale”, unele proiecte comune fiind înghețate, iar cooperarea interparlamentară suspendată. Ministerul de externe rus face, totodată, referiri la „dorința unor forțe politice din UE” de a demoniza Moscova și de a menține o stare anormală în relațiile bilaterale³³. Astfel, reacția Uniunii la acțiunea Moscovei de a anexa ilegal Peninsula Crimeea, de altfel un act care, la vremea respectivă, denota gradul ridicat de coeziune pe care îl pot atinge statele membre ale UE, este încadrată în contextul lipsei de voință politică a UE.

Totuși, deși Consiliul European a decis la 13 decembrie prelungirea cu șase luni a sancțiunilor impuse Rusiei, în perioada de timp analizată a devenit vizibil efortul unora dintre statele UE de îmbunătățire a relațiilor și chiar apropiere de Federația Rusă. Un prim exemplu este Ungaria, ale cărei eforturi de consolidare a relațiilor cu Moscova nu sunt de dată recentă, iar perioada analizată în prezenta lucrare a cunoscut evoluții semnificative în această direcție. În cursul lunii decembrie, Budapesta negocia cu Moscova condiții pentru livrarea de gaze naturale³⁴. De asemenea, la finele lunii iulie, în contextul în

³⁰ *Ibidem*, p. 11.

³¹ *** „Donald Tusk: Una dintre principalele provocări pentru PPE va fi combaterea populismului și a manipulării”, în *Agerpres*, 20 noiembrie 2019, URL: <https://www.agerpres.ro/politica-externa/2019/11/20/donald-tusk-una-dintre-principalele-provocari-pentru-ppe-va-fi-combaterea-populismului-si-a-manipularii--406428>, accesat la 3 decembrie 2019.

³² *** „Putin says ‘liberalism has become obsolete’”, în *Financial Times*, 28 iunie 2019, URL: <https://www.ft.com/content/670039ec-98f3-11e9-9573-ee5cbb98ed36>, accesat la 3 august 2019.

³³ I.B., „Rusia Today: Ambasadorul Rusiei la UE a enunțat condiția necesară pentru îmbunătățirea relațiilor cu Bruxellesul”, în *Hotnews*, 25 iulie 2019, URL: <http://mobile.hotnews.ro/stire/23276376>, accesat la 3 august 2019.

³⁴ Teodora Marinescu, „Ungaria, pregătită să înceapă negocierile cu Rusia privind aprovizionarea cu gaze naturale”, *Mediafax*, 3 decembrie 2019, URL: <https://www.mediafax.ro/externe/ungaria-pregatita-sa-inceapa-negocierile-cu-rusia-privind-aprovizionarea-cu-gaze-naturale-18646649>, accesat la 9 decembrie 2019.

care România oprise tranzitul unor echipamente militare rusești către Serbia, invocând implicațiile sancțiunilor UE aplicate Moscovei pentru acțiunile din Ucraina, Budapesta a decis să aprobe ca spațiul său aerian să fie utilizat pentru tranzitarea transportului de blindate rusești³⁵.

Un alt stat european ale cărui eforturi de apropiere de Rusia sunt vizibile în perioada recentă este Franța. O serie de evenimente sunt ilustrative, însă vom aduce în discuție întâlnirea dintre liderii de stat francez și rus la Biaritz, înainte de Summitul G7 (19 august), în vederea explorării unor noi forme de cooperare în managementul conflictului și instabilității, medierea de către Franța a unei întâlniri în format Normandia, apreciind că există o schimbare în relațiile Moscova-Kiev și considerând necesară o apropiere între UE și Rusia și regăsirea încrederii într-o ordine internațională în recompunere³⁶. Summitul a avut loc la 10 decembrie la Paris și a dus la adoptarea unor măsuri pentru relansarea procesului de pace și stabilirea unor întâlniri regulate în acest format la fiecare patru luni, însă a vădit și dezacordul părților asupra componentei politice a conflictului³⁷.

În același context, Franța își anunța intenția de a identifica în decurs de șase luni soluții pentru a ocoli sancțiunile americane care împiedică finanțarea proiectelor din Rusia, aspect ce urmează să fie discutat cu Vladimir Putin în cadrul Forumului economic de la Davos din ianuarie

---

³⁵ Mircea Olteanu, „Budapesta își apără decizia de a permite unui avion rus încărcat cu blindate să tranziteze Ungaria”, *Mediafax*, 1 august 2019, URL: <https://www.mediafax.ro/externe/budapesta-isi-apara-decizia-de-a-permite-unui-avion-rus-incarcat-cu-blindate-sa-tranziteze-ungaria-18259245>, accesat la 1 august 2019.

³⁶ R. M., „Macron dorește un nou summit în format Normandia dedicat Ucrainei/ Vladimir Putin vorbește despre un optimism prudent după contactele cu noul președinte ucrainean”, în *Hotnews*, 28 august 2019, URL: <http://mobile.hotnews.ro/stire/23321323>, accesat la 28 august 2019.

³⁷ R. M., „Ce s-a convenit la summitul în Format Normandia dintre Putin, Zelenski, Macron și Merkel / Măsuri pentru relansarea procesului de pace, dar dezacord pe componenta politică”, în *Hotnews*, 10 decembrie 2019, URL: <https://www.hotnews.ro/stiri-international-23542126-convenit-summitul-format-normandia-dintre-putin-zelenski-macron-merkel-masuri-pentru-relansarea-procesului-pace-dar-dezacord-componenta-politica.htm>, accesat la 12 decembrie 2019.

2020. Odată concretizat acest deziderat, am putea vorbi despre încă un subiect pe agenda disputelor dintre europeni și partenerul transatlantic, alături de viziunea asupra acordului nuclear cu Iran sau problematica investițiilor în apărare.

Revenind asupra interviului președintelui francez pentru *The Economist* din 7 noiembrie 2019, putem observa conturarea unei poziții care implică trei idei majore: a) vulnerabilitatea parteneriatului transatlantic („ceea ce experimentăm în prezent este moartea cerebrală a NATO”, „ar trebui să reevaluăm ceea ce NATO este în realitate în lumina angajamentului Statelor Unite”³⁸), b) disponibilitatea de apropiere de Rusia și c) îndreptarea UE pe o funcționare din ce în ce mai clară pe principiul „Europa cu mai multe viteze” (oprirea procesului de extindere a UE până la reformarea acestuia). Nu întâmplător, reacția din partea Rusiei a fost una laudativă: „Cuvinte de aur... o definiție exactă a stadiului curent al NATO” (Maria Zakharova, purtător de cuvânt al Ministerului afacerilor externe al Federației Ruse)³⁹. La fel de semnificativă este și reacția Angelei Merkel: „Președintele francez și-a exprimat opiniile în cuvinte relativ drastice. Nu acesta este modul în care privesc cooperarea cu NATO”⁴⁰ și a Secretarului General NATO Jens Stoltenberg: „NATO este singura platformă în care America de Nord și Europa pot aborda probleme împreună... cum ar fi lupta împotriva terorismului, sau cum să facă față unei Rusii mai asertive și emergentei Chinei”⁴¹.

Pentru UE, viziunea președintelui francez

---

³⁸***, „The future of the EU. Emanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead”, în *The Economist*, 7 November 2019, URL: <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead>, accesat la 10 noiembrie 2019.

³⁹***, „Russia Lauds Macron’s ‘Golden Words’ About ‘Brain Dead’ NATO”, în *Moscow Times*, 8 November 2019, URL: <https://www.themoscowtimes.com/2019/11/08/russia-lauds-macrons-golden-words-about-natos-brain-death-a68094>, accesat la 10 noiembrie 2019.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ Rym Momtaz, Andrew Gray, „Macron stands by NATO ‘brain death’ remarks but tries to reassure allies. French president urges alliance to get away from focus on cost-sharing and reach out to Russia”, în *Politico.eu*, 28 November 2019, URL: <https://www.politico.eu/article/>

echivalează cu dezvoltarea „suveranității militare”⁴², sau ceea ce *Strategia Globală a Uniunii pentru Politică Externă și de Securitate* (2016) denumea „autonomie strategică”⁴³. Însă, în ciuda evoluțiilor din ultimii trei ani în acest domeniu, UE este încă departe de a atinge acest obiectiv și aceasta cu atât mai puțin cu cât numai dacă privim în partea centrală și de est a organizației, la conducerea statelor membre acced formațiuni politice conservatoare, de extremă dreapta, adesea cu o puternică componentă populistă și, mai important, critică la adresa UE. În acest context, evoluția Uniunii către o direcție pe principiul „pe mai multe viteze”/ „a cercurilor concentrice” pare unul dintre scenariile plauzibile.

Aceasta cu atât mai mult dacă avem în vedere și raportul dintre puteri în cadrul Uniunii, plan unde un cumul de condiții sunt favorabile afirmării Franței ca principală putere europeană. În primul rând, Brexit implică ieșirea unuia dintre „motoarele” economice și politice din cadrul instituțional al UE. Germania, cu un statut similar, se confruntă în ultimii ani cu o perioadă de relativă instabilitate politică internă, alimentată și de decizia cancelarului de a-și încheia cariera politică începând din 2021. În ceea ce privește Italia, evoluțiile politice marcate de ascensiunea formațiunilor de extremă dreapta, puternic populiste și antieuropene nu constituie un fundament solid sau propice afirmării ca lider al statelor europene.

---

emmanuel-macron-my-brain-death-diagnosis-gave-nato-a-wake-up-call/, accesat la 3 decembrie 2019.

⁴² ***, „The future of the EU. Emanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead”, în *The Economist*, 7 November 2019, URL: <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead>, accesat la 10 noiembrie 2019.

⁴³ Autonomia strategică, unul dintre conceptele centrale ale EUGS, presupunea dezvoltarea capacității de a lansa acțiuni în planul securității în spațiul propriu, precum și în cel învecinat, dar nu și o disoluție a parteneriatului transatlantic, ci o redefinire a acestuia pe principii de egalitate, de echilibru al efortului, în special financiar, pentru garantarea securității și stabilității. Pentru detalii, a se vedea: Cristina Bogzeanu, Cristian Băhnăreanu, *Geopolitica și geoeconomia spațiului european după 2010*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2017, pp. 18-20.

Concluzii

Din analiza dinamicii securității mediului european de securitate din cea de-a doua parte a anului 2019, putem deduce următoarele tendințe și implicații pe termen scurt și mediu:

1. Brexit este un fapt cert. Aceasta implică o diminuare a incertitudinii pentru UE, însă doar parțial, deoarece negocierea acordului de liber schimb dintre cele două entități va fi, cel mai probabil, una dificilă, implicând compromisuri greu de acceptat pentru ambele părți.

2. Este de așteptat ca tendințele separatiste din Marea Britanie să cunoască o accentuare, ceea ce va genera instabilitate nu doar în Regatul Unit, ci ar putea alimenta tendințele separatiste din Europa, criza catalană fiind unul dintre cele mai bune exemple în acest sens.

3. Evoluțiile din planul politicii interne în statele europene indică o consolidare a poziției formațiunilor politice de extremă dreapta, în special în Europa centrală și de est, ceea ce poate presupune o reticență crescândă a guvernelor respectivelor state față de Bruxelles.

4. Având în vedere ieșirea Marii Britanii din UE, relativa slăbiciune politică a Germaniei și evoluțiile politicii interne ale Italiei, Franța beneficiază de un context favorabil afirmării ca principală putere europeană. Promovând o „Europă pe mai multe viteze”, cu o atitudine critică față de SUA și NATO și susținând dezvoltarea dimensiunii militare a UE, apropierea prematură față de Federația Rusă și tergiversarea integrării europene Balcanilor de Vest fac posibil ca efortul de a pregăti Europa să facă față unui mediu internațional din ce în ce mai competitiv să aibă un efect diametral opus celui așteptat – adâncirea vulnerabilității UE ca entitate politică unitară și actor internațional semnificativ.

5. În contextul unui mediu internațional din ce în ce mai competitiv, vulnerabilitățile UE pot fi accentuate și exploatare de către actori terți în interes propriu.

6. Măsurile UE de contracarare a încălcării statului de drept de către guvernele naționale, deși orientate către consolidarea fundamentelor și standardelor comune la care statele membre

au aderat odată cu intrarea în Uniune, deși oportune și necesare, pot contribui la accentuarea disensiunilor în cadrul UE, la conturarea „vitezelor distincte” în cadrul Uniunii.

7. Pentru România, a cărei securitate este gândită în raport cu apartenența la NATO și UE și cu parteneriatul strategic cu SUA, contextul este unul plin de provocări și implică o creștere a instabilității și volatilității mediului în care sunt promovate și apărate interesele naționale. Și aceasta nu doar în raport cu cele două organizații, ci și cu posibila creștere a

instabilității în regiunile învecinate – Regiunea Extinsă a Mării Negre și Balcanii de Vest (mai ales în situația în care formula Europei „cu mai multe viteze” sau a „cercurilor concentrice” va deveni realitate). Menținerea angajamentului ferm față de standardele, valorile și obligațiile asumate prin aderarea la cele două organizații și cele implicate de parteneriatul strategic cu SUA, precum și continuarea transmiterii unor mesaje clare în această direcție, acțiuni care să contribuie la cimentarea comunității transatlantice sunt astăzi, poate, mai necesare ca oricând.

RUSIA ÎȘI URMĂREȘTE INTERESELE STRATEGICE ÎNTR-O LUME MULTIPOLARĂ

Dr. Marius POTÎRNICHE*

Prin diplomația sa externă, Federația Rusă se implică activ în acele țări și regiuni în care interesele strategice și geopolitice sunt considerate importante, trebuind astfel protejate. Rusia este dornică să-și păstreze și să-și consolideze influența în spațiul post-sovietic, în Orientul Mijlociu și în Africa. Diplomația de dezvoltare, un atu major pentru diplomația rusă, se caracterizează prin asistență economică și cooperare în domeniul apărării, folosite pentru promovarea intereselor sale naționale. Pentru a-și consolida influența internațională și a genera *soft power*, Rusia continuă diplomația de asistență pentru dezvoltare și implicarea militară, deși a trebuit să reajusteze unele practici, având în vedere capacitățile financiare reduse și arhitectura geopolitică transformată.

1. Conceptul de securitate al Kremlinului pentru Orientul Mijlociu

Politica rusă în regiunea Orientului Mijlociu poate fi considerată una dintre cele mai importante realizări pentru președintele Putin în ultimii ani. Cu investiții materiale relativ mici și pierderi minime de luptă, Moscova a reușit să se transforme, dintr-un participant aproape imperceptibil pe scena Orientului Mijlociu, într-unul dintre principalii actori ai regiunii, fără de care nici măcar o singură problemă majoră de

securitate regională nu poate fi rezolvată astăzi. Succesele rusești sunt și mai impresionante, dacă se compară rezultatele operațiunii rusești în Siria cu cele ale intervenției SUA și aliaților săi din Irak, în 2003.

Rusia exploatează tensiunile în Orientul Mijlociu pentru a promova un concept de securitate pentru a face din Rusia un mediator internațional și un garant de securitate. Kremlinul promovează formarea unei noi organizații de securitate internațională¹, iar inițiativa prevede ca obiectivul final să fie crearea unei „Organizații de securitate și cooperare în Golful Persic” care să includă țările din Golf, Rusia, China și alte părți interesate ca membri sau observatori, invitând chiar SUA și UE.

Prin această inițiativă, Kremlinul urmărește: formarea unei coaliții regionale de combatere a terorismului sub auspiciile Consiliului de Securitate al ONU, un parteneriat antiterorist legitimat internațional pentru a defini terorismul și pentru a sprijini propriile acțiuni în regiune, așa cum a făcut în Siria, prin încadrarea selectivă a grupurilor de opoziție anti-Bashar al Assad ca teroriști; coordonarea operațiilor de informare împreună cu țările cu majoritate musulmană

¹ ***, „Russian Concept of Collective Security in the Persian Gulf”, *Russian MFA*, 23 iulie, 2019, URL: [http://www.mid\(\(.\)\)ru/ru/foreign_policy/international_safety/conflicts//asset_publisher/xIEMTQ3OvzcA/content/id/3733575](http://www.mid((.))ru/ru/foreign_policy/international_safety/conflicts//asset_publisher/xIEMTQ3OvzcA/content/id/3733575), accesat la 15.08.2019.

* Col. (r.) dr. Marius-Titi POTÎRNICHE este cercetător științific gradul III în cadrul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București. E-mail: potirniche.marius@unap.ro

pentru combaterea terorismului – probabil pentru extinderea influenței informaționale în Golf; înființarea unor grupuri de consultare cu părțile regionale și internaționale interesate și a unui grup de acțiune care să conducă inițiativa (Kremlinul încearcă să includă în conceptul său organizațiile regionale și internaționale existente, inclusiv Consiliul de Cooperare din Golf și Liga Arabă); găzduirea unei conferințe internaționale privind cooperarea în domeniul securității în Golf (Kremlinul folosește adesea mecanismul forumurilor internaționale pentru a-și promova obiectivele)²; implementarea treptată a unor acorduri de control al armamentelor, stabilirea de zone demilitarizate și reducerea prezenței militare internaționale în regiune. Aceste inițiative, pe termen lung, vizează slăbirea poziției SUA în regiune și stabilirea de zone care să protejeze parteneriatul regional al Rusiei cu Iranul. China și-a exprimat sprijinul public pentru inițiativă.³

Obiectivul declarat al F. Ruse pentru o nouă organizație de securitate în Golf este, în cel mai bun caz, nerealist pe termen scurt. Poate că nici nu intenționează să atingă acest obiectiv în viitorul apropiat. Kremlinul încearcă să devină un actor influent la nivel global, dar legăturile strânse ale Rusiei cu Iranul și regimul Assad din Siria împiedică stabilitatea în regiune. Rusia nu vrea să răspundă inițiativelor occidentale, cum ar fi Coaliția anti-ISIS, misiunea de securitate maritimă din Golf și consideră eforturile SUA⁴ în regiune ca fiind „anti-colaborative” și concentrate inutil asupra Iranului.⁵ Dacă Occidentul refuză

să se alăture inițiativei Kremlinului – care este cel mai probabil scenariu – Kremlinul își consolidează narațiunea despre un „Occident obstructionist”. Rusia a întrezărit o oportunitate în a-și crește influența în Golf, într-un moment în care SUA se pare că se delimitează de Orientul Mijlociu, în urma anunțului său de retragere din Siria.

2. Kremlinul controlează ritmul operațiilor în Siria

Kremlinul stabilește condițiile care să permită continuarea operațiunilor ofensive pro-regim în provincia Idlib, care se află în opoziție, în Siria de Nord, afișând indicii privind continuarea pregătirii pentru viitoarele operațiuni de luptă. Forțele pro-regim au redeschis o linie de aprovizionare umanitară în această provincie, iar Rusia a desfășurat un batalion de Poliție Militară Inguș, ambele acțiuni ca elemente ale unei viitoare operațiuni ofensive în vestul Siriei⁶, în timp ce forțele speciale rusești desfășoară activ acțiuni de recunoaștere și raiduri. Președintele rus a subliniat că va continua să sprijine „operațiunile locale destinate neutralizării amenințării teroriste” în provincia Idlib.⁷ De asemenea, Rusia a jucat un rol esențial în intermedierea unui acord de încetare temporară a luptelor.⁸ Președintele sirian Bashar al-Assad nu are capacitatea de a efectua operațiuni ofensive de succes fără sprijinul Rusiei și Iranului. Provincia găzduiește aproximativ trei milioane de civili, creând o provocare logistică și umanitară masivă pentru forțele pro-regim, în ciuda încercărilor de depopulare a regiunii prin coridoarele de evacuare și atacuri aeriene nediscriminate împotriva civililor.⁹

² Nataliya Bugayova, Darina Regio, „The Kremlin’s Campaign in Africa: Assessment Update”, *Institute for the Study of War*, august, 2019, URL: <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/ISW%20-%20The%20Kremlin%20Campaign%20in%20Africa%20-%20August%202019.pdf>, accesat la 12.09.2019.

³ Abhishek Bhaya, „China Backs Russian Plan for “Collective Security” in Persian Gulf”, *CGTN*, 26 iulie 2019, URL: [https://news.cgtn\(.\)com/news/2019-07-26/China-backs-Russian-plan-for-collective-security-in-Persian-Gulf-IDEJRWKHLY/index.html](https://news.cgtn(.)com/news/2019-07-26/China-backs-Russian-plan-for-collective-security-in-Persian-Gulf-IDEJRWKHLY/index.html), accesat la 16.09.2019.

⁴ *** „Speech and Answers to the Questions of the Minister of Foreign Affairs of the Russian Federation Sergey Lavrov at the Session on Russian Politics in the Middle East of the Valdai International Discussion Club”, Sochi, 2 octombrie, 2019, *Russian MFA*, URL: [http://www.mid\(\(\)\)ru/ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/3826083](http://www.mid(())ru/ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/3826083), accesat la 10.11.2019.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Enab Baladi, „Ingushetia Sends a Battalion of Military Police to Syria”, 17 septembrie 2019, URL: <https://enabbaladi.net/archives/328502>, accesat la 18.11.2019.

⁷ *** „Press Statement and Answers to Media Questions Following a Trilateral Meeting Between the Leaders of the Guarantor States of the Astana Process on the Settlement in Syria”, Kremlin, 16 septembrie 2019, URL: [http://en.kremlin\(.\)ru/events/president/transcripts/61542](http://en.kremlin(.)ru/events/president/transcripts/61542), accesat la 12.11.2019.

⁸ *** „Bulletin of the Centre for Reconciliation of Opposing Sides and Refugee Migration Monitoring in the Syrian Arab Republic”, nr. 1, Septembrie, 2019.

⁹ Suzan Fraser, Zeynep Bilginsoy, „Russia, Iran, Turkey Say Syrian Constitution Committee Ready,” *AP*, 16

Kremlinul recunoaște că orice ofensivă majoră pentru eliberarea întregii provincii ar duce, probabil, la un număr mare de victime și ar necesita un sprijin logistic pe care Assad nu îl deține, iar Rusia nu dorește să îl ofere. Rusia va permite probabil acțiuni ofensive limitate ale trupelor guvernamentale pentru recâștigarea unor terenuri în sudul provinciei și pentru a atenua amenințarea contraatacurilor din partea opoziției, care au provocat pierderi grele forțelor siriene.¹⁰ Rusia va juca un rol principal în conturarea calendarului, a nivelului și a obiectivelor altor operațiuni pro-regim în provincia Idlib pentru atingerea obiectivelor strategice proprii (și adesea limitate) în Siria de Nord.

Realizările rusești din regiune necesită unele explicații. Unii observatori consideră că victoriile Moscovei sunt legate de faptul că, după implicarea sa nereușită în Irak, SUA au abandonat, în esență, noi acțiuni intervenționiste în regiune în perioada Obama, lăsând în urmă un vid de putere geopolitică. Rusia a umplut acest vid prompt și fără costuri excesiv de mari. O altă explicație constă în faptul că Moscova și-a depășit rivalii occidentali datorită unui nivel mai ridicat de consiliere a experților în ceea ce privește politica în Orientul Mijlociu. Spre deosebire de strategii americani, conducerea rusă continuă să se bazeze pe o comunitate extrem de profesionistă de orientaliști care cunosc și înțeleg bine regiunea. A treia explicație este că principalul avantaj al președintelui Putin a fost consecvența și stabilitatea politicilor sale în regiune – politici din care Rusia a câștigat, dacă nu apreciere, atunci, cel puțin, respect din partea partenerilor din Orientul Mijlociu. În schimb, țările occidentale, care și-au schimbat adesea pozițiile pe parcursul dezvoltării dramei din Orientul Mijlociu, au pierdut, în mare măsură, credibilitatea față de liderii și elitele politice din regiune. O altă explicație pentru succesele

---

septembrie 2019, URL: <https://www.apnews.com/359b711434034ac29bf8cbe18698b5cb>, accesat la 17.11.2019.

¹⁰ Michael Land, Matti Suomenaro, Mason Clark, Elizabeth Teoman, „Pro-Assad Regime Forces Locked in Battle of Attrition in Idlib Province”, *Institute for the Study of War*, 2 iulie 2019, URL: <http://iswresearch.blogspot.com/2019/06/pro-assad-regime-forces-locked-in.html>, accesat la 10.10.2019.

Moscovei este că, în contradicție cu alți actori internaționali influenți, Rusia a putut să mențină relații constructive cu aproape toate părțile conflictelor din Orientul Mijlociu – cu israelienii și palestinienii, cu sunniții și cu șiiții, cu turcii și kurzii, cu Iranul și monarhiile arabe din Golful Persic. După toate probabilitățile, această particularitate a poziționării Rusiei în regiune este direct legată de statutul inițial marginal al țării în Orientul Mijlociu (în contextul post-sovietic). Prin urmare, Moscova este acum mai potrivită pentru a juca rolul de broker onest în regiune, decât Washingtonul.

3. Exercițiile militare ca unealtă geopolitică

Rusia a desfășurat două exerciții militare majore în luna septembrie – exercițiul *Union Shield 2019* cu Belarus și exercițiul *Center 2019* cu China, India, Pakistan și membrii Organizației Tratatului de Securitate Colectivă. Rusia a folosit aceste exerciții pentru a demonstra capacitatea de a acționa militar pe mai multe fronturi și pentru a aprofunda legăturile cu statele cheie din Asia de Sud și de Est. Aceste tipuri de exerciții susțin obiectivul președintelui Putin de a stabili suzeranitatea asupra statelor – acum independente – ale fostei Uniuni Sovietice – un efort care avansează în Belarus și R. Moldova. *Union Shield 2019* și-a propus în mod explicit practicarea apărării statului Uniunii, o entitate de tip federație, dar care nu a fost încă pusă în aplicare, care ar asigura fidelitatea Belarusului față de Rusia.

Cele două exerciții au fost diferite ca obiective, dar ambele s-au concentrat pe combaterea amenințărilor militare neconvenționale împotriva Rusiei și a statelor aliate. Exercițiile militare ruse accentuează din ce în ce mai mult includerea forțelor partenere în practicarea operațiunilor de coaliție și coordonarea cu forțe armate străine.¹¹ Exercițiile *Union Shield 2019* și *Center 2019* au demonstrat eforturile Rusiei de a construi

---

¹¹ Catherine Harris, Mason Clark, „Russia in Review: Russia's Lessons Learned in Syria”, *The Institute for the Study of War*, 9 noiembrie 2018, URL: <http://iswresearch.blogspot.com/2018/11/russia-in-review-russias-lessons.html>, accesat la 15.12.2019.

interoperabilitatea cu fostele state sovietice și de a angaja jucători importanți din Asia, inclusiv India, Pakistan și China.¹²

Rusia se concentrează pe dezvoltarea inițiativei și a creativității la ofițerii tineri, subliniind nevoia de a lua decizii neconvenționale în luptă. Ofițerii ruși cu experiență de comandă în Siria au subliniat necesitatea creșterii flexibilității decizionale. Exercițiul *Union Shield 2019* a avut abordări non-standard în combaterea insurgențelor¹³, Rusia experimentând capacitatea de a efectua relocări rapide pe distanțe lungi și creșterea manevrabilității forțelor proprii și parteneri și apărarea împotriva formațiunilor armate ilegale, care au drept scop destabilizarea statului Uniunii. Exercițiul *Union Shield 2019* s-a desfășurat departe de granița rusă, ca un efort al Rusiei de a reduce tensiunile regionale și a evita reacțiile NATO.¹⁴ Rusia a ales această soluție pentru a putea practica și scenariu hibrid ofensiv. Exercițiul *Center 2019* s-a axat pe operațiuni de combatere a terorismului în Asia Centrală, a testat vehicule de transport noi, optimizate pentru zona Arctică, a exersat dezvoltarea sprijinului logistic și tehnic pentru operațiunile arctice, pe lângă pregătirea aeriană și a forțelor speciale în zona arctică de-a lungul traseului Mării Nordului.¹⁵

Rusia recâștigă cu succes și influența în Moldova, căreia i-a solicitat un acord de cooperare

militară. Ministrul apărării rus, Serghei Shoigu, a sugerat un plan de cooperare militară de trei ani în timpul vizitei sale neoficiale în Moldova, prima dată când un oficial militar rus de rang înalt a vizitat Moldova în ultimii ani.¹⁶ Președintele Republicii Moldova, Igor Dodon, a declarat că, probabil, îl va invita pe Shoigu în Moldova pentru o vizită oficială pentru a discuta în detaliu un plan de cooperare. O înțelegere militară între Rusia și Moldova ar marca progresul în campania Kremlinului de a-și extinde influența în Moldova după ce a suferit neplăceri în ultimii ani.

4. Implicarea Kremlinului în Balcani

Kremlinul își crește influența în Serbia, în sprijinul obiectivului său strategic – prevenirea integrării statelor balcanice în UE, prin semnarea unor noi acorduri de securitate și economice, prin intermediul Uniunii Economice Eurasiatice (UEE); astfel, cele două state au semnat un acord de comerț liber.¹⁷ Rusia a lansat noi proiecte de infrastructură și de energie, inclusiv un centru de cercetare nucleară, a vândut Serbiei sisteme avansate de apărare aeriană și a semnat mai multe acorduri cu agențiile de securitate. Kremlinul se folosește de toate mijloacele pentru a submina normalizarea relației dintre Serbia și Kosovo, ceea ce împiedică Kosovo sau Serbia să adere la UE, concomitent cu creșterea pragului cooperării sale militare cu Serbia, unde, probabil, caută să stabilească o amprentă militară pe termen lung. Rusia a detașat sistemele de apărare aeriană Pantsir și S-400 în Serbia în timpul exercițiului comun *Slavic Shield 2019*, în perioada 24-27 octombrie 2019.¹⁸ Această desfășurare a marcat o noutate – este pentru prima dată când Rusia a

---

¹² Natalia Balkanska, „The Defense Ministry Revealed the Timing and Scope of Strategic Exercises – Center-2019”, *TV Zvezda*, 20 august 2019, URL: [https://tvzvezda\(.\)ru/news/forces/content/20198192231-FKhPU.html](https://tvzvezda(.)ru/news/forces/content/20198192231-FKhPU.html), accesat la 21.10.2019.

¹³ ***, „Over 4,000 Belarusian Military to Participate in Union Shield 2019 Exercise”, *Belta*, 24 august 2019, URL: [https://eng.belta\(.\)by/society/view/over-4000-belarusian-military-to-participate-in-union-shield-2019-exercise-123339-2019/](https://eng.belta(.)by/society/view/over-4000-belarusian-military-to-participate-in-union-shield-2019-exercise-123339-2019/), accesat la 27.11.2019.

¹⁴ Georgi Okoshko, „'Union Shield-2019' will Complete the Cycle of Joint Training of Servicemen of the Russian Federation and Belarus”, *RITM Eurasia*, 17 august 2019, URL: [https://www.ritm Eurasia\(.\)org/news--2019-08-17--schit-sojuza-2019-zavershit-cikl-sovmestnoj-podgotovki-voennosluzhaschih-rf-i-rb-44373](https://www.ritm Eurasia(.)org/news--2019-08-17--schit-sojuza-2019-zavershit-cikl-sovmestnoj-podgotovki-voennosluzhaschih-rf-i-rb-44373), accesat la 27.11.2019.

¹⁵ Atle Staalesen, „A Large-Scale Russian Military Exercise is Coming to the Arctic”, *Barents Observer*, 20 decembrie 2018, URL: <https://thebarentsobserver.com/en/security/2018/12/large-scale-russian-military-exercise-coming-arctic#.XBumgn2T55A.twitter>, accesat la 06.01.2020.

¹⁶ ***, „Dodon Talked About Possible Official Shoigu Visit to Moldova”, *Sputnik Moldova*, 27 august 2019, URL: [https://ru.sputnik\(.\)md/society/20190827/27378388/dodon-rasskazal-o-vozmozhnom-ofitsialnom-vizite-shoigu-moldova.html](https://ru.sputnik(.)md/society/20190827/27378388/dodon-rasskazal-o-vozmozhnom-ofitsialnom-vizite-shoigu-moldova.html), accesat la 30.11.2019.

¹⁷ ***, „Serbia Signs Trade Agreement with Russia-Led Eurasian Economic Union”, *Radio Free Europe / Radio Liberty*, 25 octombrie 2019, URL: <https://www.rferl.org/a/serbia-to-ink-trade-agreement-with-russia-led-eurasian-economic-union/30235917.html>, accesat la 30.11.2019.

¹⁸ ***, „Russia, Serbia Follow 'Slavic Shield' With Second Joint Military Drill”, *The Moscow Times*, 11 noiembrie 2019, URL: [https://www.themoscowtimes\(.\)](https://www.themoscowtimes(.))

folosit aceste sisteme în exerciții militare în afara teritoriului său și se dorește a fi un semnal pentru statele din regiune.¹⁹ Președintele sârb Aleksandar Vucic și-a exprimat dorința de a achiziționa a sistemului S-400, fiind avertizat, în acest sens, de SUA că se expune riscului unei sancțiuni.²⁰ Kremlinul probabil caută să folosească exercițiile militare și vânzările de armament pentru a stabili condiții pentru o prezență militară rusă pe termen lung în Serbia. O poziție militară strategică rusă în Serbia ar permite Rusiei să pună presiune pe NATO și să blocheze integrarea statelor balcanice în UE – un obiectiv al președintelui rus.

Rusia a invitat Albania și Macedonia de Nord să semneze acorduri cu UEE, după ce președintele francez Emmanuel Macron a blocat discuțiile de aderare ale Albaniei și Macedoniei de Nord la UE.²¹ Macedonia de Nord a refuzat oferta Rusiei, iar Albania și-a reafirmat angajamentul față de UE.²² Totuși, cele trei țări au semnat un acord pentru crearea unui „mini-Schengen” (libera circulație), care emulează spațiul Schengen European și permite libera circulație a capitalurilor, bunurilor, serviciilor și oamenilor peste granițele naționale.²³ Este puțin probabil ca

Kremlinul să îndepărteze Balcanii de aspirațiile de aderare la UE, dar va încerca să extindă greutatea geopolitică a UEE. UE este principalul partener comercial al statelor din Balcani.

Kremlinul stimulează campania Serbiei de negare a statutului juridic al provinciei Kosovo, menținând miza prevenirii normalizării relațiilor diplomatice între Serbia și Kosovo, care ar putea permite unuia sau ambilor să adere la UE. Oficialii ruși au numit Kosovo o „entitate cvasi-stat” și au adăugat că „numărul tot mai mare de țări care au revocat recunoașterea independenței kosovare”, confirmă acest statut de „entitate cvasi-stat”. Rusia se teme, de asemenea, că recunoașterea Kosovo ar amplifica cererile de independență ale unor regiuni autonome din spațiul său de influență. Discuțiile de pace Kosovo-Serbia au încetat de mai mult de un an.²⁴ Oficialii americani și europeni au declarat că Serbia trebuie să recunoască independența Kosovo pentru a se alătura UE.²⁵

5. Campania Rusiei în Africa

Kremlinul continuă să dezvolte legături militare, economice și politice cu statele africane, ca parte a campaniei sale de atenuare a sancțiunilor și de concurență cu Occidentul. Rusia a găzduit două forumuri majore axate pe cooperarea cu statele africane la jumătatea anului 2019, înainte de viitorul Summit Rusia-Africa de la Soci din octombrie 2019. Kremlinul a folosit aceste forumuri pentru a-și întări relațiile bilaterale și implicarea multilaterală cu statele din Africa.

Summitul s-a concentrat pe proiecte comune cu Uniunea Africană (UA) și Comunitatea de Dezvoltare a Africii de Sud (SADC), precum și

---

com/2019/11/01/russia-serbia-follow-slavic-shield-with-second-joint-military-drill-a68000, accesat la 20.12.2019.

¹⁹ ***, „S-400 division and a ‘Pantsir-S’ battery of the Russian Aerospace Forces are transferred to Serbia, where they will take part for the first time in exercises in the territory of a foreign state”, *Ministry of Defense of the Russian Federation*, 24 octombrie 2019, URL: [https://function.mil\(.\)ru/news_page/country/more.htm?id=12258382@egNews](https://function.mil(.)ru/news_page/country/more.htm?id=12258382@egNews), accesat la 20.12.2019.

²⁰ Aleksandar Vasovic, „Serbia faces risk of U.S. sanctions over Russian arms deal”, *Reuters*, 8 noiembrie 2019, URL: <https://www.reuters.com/article/us-serbia-usa-sanctions/serbia-faces-risk-of-u-s-sanctions-over-russian-arms-deal-idUSKBN1XI199>, accesat la 20.12.2019.

²¹ „European Union warned of ‘historic mistake’ as Emmanuel Macron blocks Balkan enlargement talks”, *The Telegraph*, 18 octombrie 2019, URL: [https://www.telegraph.co\(.\)uk/news/2019/10/18/europe-union-warned-historic-mistake-emmanuel-macron-blocks/](https://www.telegraph.co(.)uk/news/2019/10/18/europe-union-warned-historic-mistake-emmanuel-macron-blocks/), accesat la 20.12.2019.

²² Guy Delauney, „European snub to North Macedonia fuels frustration in Balkans”, *BBC News*, 2 noiembrie 2019, URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-50260379>, accesat la 20.12.2019.

²³ Luke Bacigalupo, „Western Balkans: A ‘Mini-Schengen’ Zone”, *Global Risk Insights*, 20 octombrie 2019, URL: [https://globalriskinsights\(.\)com/2019/10/western-balkans-a-mini-schengen-zone/](https://globalriskinsights(.)com/2019/10/western-balkans-a-mini-schengen-zone/), accesat la 20.12.2019.

²⁴ Misha Savic, „Kosovo’s Election Winner Signals Tough Stance Toward Serbia”, *Bloomberg*, 6 octombrie 2019, URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-10-06/kosovo-opposition-wins-election-that-may-help-bid-for-eu-nato>, accesat la 20.12.2019.

²⁵ Snezana Bjelotomic, „Palmer: ‘Serbia will not join the EU unless it recognizes Kosovo’s independence’”, *Serbian Monitor*, 4 noiembrie 2019, URL: [https://www.serbianmonitor\(.\)com/en/palmer-serbia-will-not-join-the-eu-unless-it-recognizes-kosovos-independence/](https://www.serbianmonitor(.)com/en/palmer-serbia-will-not-join-the-eu-unless-it-recognizes-kosovos-independence/), accesat la 20.12.2019.

pe o potențială zonă de liber schimb construită pe Acordul de liber schimb african continental, care include cincizeci și trei de state membre.²⁶ Kremlinul intenționează, de asemenea, să semneze un memorandum de cooperare între Uniunea Africană și Uniunea Economică Eurasiatică – parte a efortului său mai amplu de a construi alianțe internaționale centrate pe Rusia.²⁷ Aceste eforturi par a avea succes, deoarece liderii africani exprimă cu regularitate atitudini pozitive față de parteneriatul cu Rusia.

Economic: Afreximbank (Banca Africană de Import Export) a semnat cel puțin șase memorandumuri de înțelegere cu întreprinderile de investiții și energie din Rusia la Summitul economic Rusia-Africa. Centrul rus de export (care deja lucrează într-o zonă industrială din Egipt) deține acțiuni în Afreximbank și finanțează în comun proiecte din Sierra Leone, Angola, Nigeria, Zambia și Zimbabwe.²⁸ Kremlinul încearcă să folosească aceste legături cu Africa pentru a crește comerțul bilateral, pentru a atrage investiții străine și pentru a concura cu influența economică și investițiile Occidentului în Africa.

Politic: Duma rusă a găzduit Forumul interparlamentar Rusia-Africa, care a inclus peste trei sute de parlamentari din peste treizeci și opt de state.²⁹ Kremlinul consideră aceste țări drept potențiali susținători ai campaniei sale de delegitimare a Occidentului și solicită sprijinul acestora pentru atenuarea sancțiunilor asupra

Rusiei.³⁰ Ministrul adjunct al Afacerilor Externe, Mikhail Bogdanov, a subliniat în noiembrie 2018 că „Rusia consideră Africa ca un participant important și activ la arhitectura policentrică emergentă a ordinii mondiale și un aliat în protejarea dreptului internațional împotriva încercărilor de a o submina”.³¹ Rusia folosește, de asemenea, schimburi inter-legislative pentru a construi sprijin pentru proiecte prin care să-și extindă prezența economică în Africa, să promoveze cooperarea educațională, să ofere burse pentru a studia în Rusia și să dezvolte centre suplimentare de știință și cultură rusești, care există deja în Egipt, Maroc, Zambia, Congo, Tanzania, Tunisia și Etiopia.³² Rusia s-a prezentat ca un partener global puternic și aliat regional pentru Africa, având în vedere investițiile sale recente, precum și relațiile istorice formate în timpul Uniunii Sovietice. Kremlinul este dispus să facă lobby în numele partenerilor săi importanți din Africa pentru a-și obține sprijinul, la rândul său, în cadrul Organizației Națiunilor Unite.

Militar: Rusia are deja peste douăzeci de acorduri de cooperare militară cu țări din Africa, inclusiv Sudan, Republica Centrafricană, Tanzania și Eritrea.³³

Occidentul ar trebui să monitorizeze cu atenție angajamentele Rusiei în Africa, având în vedere importanța strategică din ce în ce mai mare a regiunii în calculul global al Kremlinului.

²⁶ *** „African Continental Free Trade Area: A New Horizon for Trade in Africa”, *Council on Foreign Relations*, 10 iunie 2019, URL: <https://www.cfr.org/blog/african-continental-free-trade-area-new-horizon-trade-africa>, accesat la 19.12.2019.

²⁷ Frederick W. Kagan, Nataliya Bugayova, Jennifer Cafarella, „Confronting the Russian Challenge: A New Approach for the U.S.”, *Institute for the Study of War*, URL: <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/ISW%20CTP%20Report%20-%20Confronting%20the%20Russian%20Challenge%20-%20June%202019.pdf>, p. 30, accesat la 18.09.2019.

²⁸ *** „Priority Directions of Strategic Development of Russia – ‘International Cooperation and Export’”, *Russian Export Center*, 15 iulie 2019, URL: <https://www.exportcenter.ru/company/international-cooperation/>, accesat la 18.09.2019.

²⁹ *** „Vladimir Putin: The Modern World Needs an Open and Free Exchange of Views”, *Russian State Duma*, 3 iulie 2019, URL: <http://duma.gov.ru/news/45564/>, accesat la 18.09.2019.

³⁰ *** „Why the World Needs Parliamentary Development: Five Tasks of Inter-Parliamentary Dialogues”, *Russian State Duma*, 9 iulie 2019, URL: <http://duma.gov.ru/news/45610/>, accesat la 18.09.2019.

³¹ *** „Development of Interaction Between Russia and African Countries Was Discussed in the State Duma”, *Russian State Duma*, 19 noiembrie 2018, URL: <http://duma.gov.ru/en/news/28831/>, accesat la 18.12.2019.

³² *** „United Russia Bloc”, *Russian State Duma*, 2 iulie 2019, URL: <http://www.er-duma.ru/news/olga-timofeeva-nasha-zadacha-dat-kachestvennyy-start-otnosheniyam-mezhdu-parlamentom-rf-i-parlamentom/>, accesat la 18.09.2019.

³³ Jakob Hedenskog, „Russia Is Stepping Up Its Military Cooperation in Africa”, *Swedish Defense Research Agency*, 15 iulie 2019, <https://www.foi.se/rest-api/report/FOI%20MEMO%206604>, accesat la 18.12.2019.

Concluzii

În ceea ce privește angajamentul real în Orientul Mijlociu, avantajul Rusiei este unul major. Acest lucru este evident mai ales în Siria, unde conservarea succesului a devenit din ce în ce mai dificilă. Odată cu înfrângerea militară a ISIS, a dispărut un inamic comun pentru mulți jucători din teatrul sirian. Bashar Al-Assad devine din ce în ce mai dur și fără compromisuri în dialogul său cu opoziția siriană, cerând o predare necondiționată. Iranul este, de asemenea, mai puțin înclinat să facă compromisuri cu adversarii săi. La rândul său, Israelul, temându-se de o prezență iraniană în creștere și de întărirea Hezbollahului și bazându-se pe sprijinul aproape necondiționat al administrației Trump, își extinde operațiunile aeriene în spațiul aerian sirian. Turcia se grăbește să consolideze succesele în vestul și în nordul țării, creând o zonă tampon la granița dintre Siria și Turcia. Kurzii sirieni sunt nervoși – nu fără motiv – și se așteaptă la o altă trădare din partea aliaților și a partenerilor lor tactici. Întrebarea ar fi: este Moscova capabilă să păstreze status quo-ul în Siria – și în regiune, în ansamblu – pe termen lung, chiar dacă este în interesul Rusiei? Aceasta înseamnă că Moscova trebuie să caute soluții la problemele Orientului Mijlociu care să îi permită să-și transforme succesele militare actuale în influență politică mai durabilă – chiar dacă mai contestabilă – în regiune, iar soluția pare a fi „Organizația de securitate și cooperare în Golful Persic”.

Balcanii de Vest fac parte integrantă din strategia Rusiei de fi considerată un jucător de prim rang în problemele de securitate europene, alături de alte state importante, precum Germania, Franța și Marea Britanie. A avea influență în Balcani înseamnă a avea un cuvânt de spus cu privire la problemele strategice, care sunt consecințe directe pentru Rusia. Moscova este condusă de geopolitică, cu preocupări precum interesele economice sau legăturile istorice cu țările slave de sud sau cu celelalte națiuni ortodoxe, care joacă un rol secundar, și consideră Balcanii ca pe o periferie vulnerabilă a Europei, unde Rusia poate construi un punct de sprijin, prin recrutarea unor susținători și, în cele din urmă, să-și maximizeze efectul față de Occident.

Nu este nici o îndoială că Europa de Sud-Est depășește cu mult ceea ce Rusia consideră sfera sa privilegiată de interes geopolitic. În termeni economici, sociali și pur geografici, fostele republici iugoslave și Albania gravitează spre Occident. Singura opțiune a Rusiei este de a acționa într-o manieră obstrucționistă pentru a submina UE și NATO, folosind vulnerabilitățile Balcanilor, fie prin litigii alimentate de naționalism, moștenite din anii 1990, corupție și capturarea statului, fie neîncrederea cetățenilor în instituțiile publice. Influența în Serbia, Bosnia și Herțegovina, Macedonia de Nord sau în altă parte este un motiv de negociere în competiția strategică a Rusiei cu puterile occidentale. Din perspectiva Moscovei, proiectarea puterii în Balcani echivalează cu a oferi Occidentului un efect de bumerang. Dacă europenii și americanii se implică în sfera sa de influență – Moldova, Ucraina, Georgia sau orice altă țară din „vecinătatea apropiată” – Rusia consideră că are dreptul să facă același lucru în zona apropiată Occidentului.

Începând cu anii 2000, s-a observat o creștere notabilă a interesului Rusiei pentru Africa. Într-adevăr, între 2005 și 2015, comerțul cu Africa cu Rusia a crescut cu 185 la sută, iar Rusia are mai multe motive pentru a se angaja mai intens în Africa. Obiectivul principal este reducerea efectului sancțiunilor economice impuse Rusiei de către SUA, prin: *proiectarea puterii pe scena globală* – sprijinind statele africane, care constituie cel mai mare bloc de vot de la ONU, Kremlinul cultivă aliați în provocarea sa pentru actuala ordine de securitate dominată de SUA; *accesarea materiilor prime și a resurselor naturale* – Rusia, la fel ca și celelalte puteri mondiale majore, creează proiecte și investiții comune pentru a le accesa; *exportul de armamente și securitatea investițiilor*. În ultimii ani, Rusia a devenit cel mai mare furnizor de arme către Africa, reprezentând 35 la sută din exporturile de arme către regiune, urmată de China (17 la sută), Statele Unite (9,6 la sută) și Franța (6,9 la sută). Recent anunțata intenție a SUA de a se retrage din Africa lasă Rusiei un teren economic capabil să contrabalanseze sancțiunile impuse în diferite domenii de către Administrația Trump.

POLITICA EXTERNĂ A TURCIEI – ÎNTRE EST ȘI VEST

Dr. Mirela ATANASIU*

Turcia reprezintă un actor controversat al spațiului eurasiatic; moștenirea sa culturală este, cu predilecție, orientală – de factură turcă și musulmană –, însă postura sa oficială este occidentală, prin apartenența la NATO și candidatura la UE, dar și prin continuarea procesului de occidentalizare, inițiat după Primul Război Mondial.

De-a lungul istoriei, poziția sa geopolitică intercontinentală, alături de alte elemente caracteristice (populație numeroasă, teritoriu extins, economie dezvoltată, armată înzestrată etc.), au încadrat-o între puterile regionale, indiferent de forma de guvernare parcursă, fapt ce i-a oferit posibilitatea de a participa, constant și activ, la configurarea statu-quo-ului unor state europene și ale Orientului Mijlociu, și chiar la reglarea echilibrului de putere dintre Vest și Est.

În momentul de față, comunitatea internațională euroatlantică ridică unele semne de întrebare cu privire la intențiile Turciei, pe fondul unor acțiuni de politică externă ale administrației de la Ankara, care sunt bănuite că ar încălca principiile NATO, normele de drept internațional și cutumele sistemului de alianțe din care Turcia face parte, ajungându-se până la contestarea calității statului turc de potențial membru al UE sau chiar a aceleia de membru al Alianței. În lucrarea de față, vor fi analizate aspecte recente legate de acțiunile controversate de politică externă ale Turciei și posibilele motivații ale acestora.

Poziția geografică a Turciei este unică, fiind

situată în Peninsula Anatolia, în spațiul fostului Imperiu Otoman de natură islamică¹, la îmbinarea dintre Orientul Mijlociu arab și Europa. Această dublă apartenență geografică se manifestă într-o tendință de întrepătrundere culturală și mentală între orient și occidental, la care au contribuit și multiplele imperii (Hitit, Persan, Roman, Bizantin, Otoman), instaurate de diverse popoare pe acest spațiu, în diferite etape istorice.

După ce a traversat o perioadă istorică tumultuoasă în perioada sa imperială, în prezent, din punct de vedere politic, statul turc reprezintă o republică parlamentară, care se recomandă drept un regim democratic liberal², cu rădăcini în ideile reformatoare ale lui Mustafa Kemal

¹ N.A.: studiile de specialitate arată că în cadrul populației Republicii Turcia, populația musulmană (sunită) atinge un procentaj de aproape 100%, din care, aproximativ 75% sunt etnici turci. De exemplu, 99,8%, în: Diana Aschner, Rachael Bane, Kevin Kaiser, Jean-Jacques Sène, *History & Culture of Turkey: From Anatolian Civilization to Modern Republic. A guide created by Chatham students for Chatham students for our 2010-2011 Global Focus*, Chatham University, 2009, p.3, URL: https://www.chatham.edu/academics/globalfocus/archives/turkey_1011/_pdf/history_culture.pdf, accesat la 12.12.2019.

² N.A.: spunem „se recomandă” deoarece, deși în Constituția Republicii Turcia există mai multe referințe la aceasta în care este prezentată a fi un regim democratic („liberal democracy” (p. 10), „democracy-loving Turkish” (p. 11), „democratic, secular and social state” (p. 11), „democracy” (p. 11, 43), „democratic order” (p. 13), „principles of democracy” (p. 26, 31), „democratic political life” (p. 30), „democratic and secular republic” (p. 31, 36), specialiștii în domeniu fac referire la Turcia ca fiind orice altceva dar nu democrație. A se vedea: Steven A. Cook, „Turkish Democracy Can’t Die, Because It Never Lived”, *Foreign Policy*, 13 mai 2019, URL: <https://foreignpolicy.com/2019/05/13/turkish-democracy-cant-die-because-it-never-lived/>, accesat la 02.12.2019.

* Dr. Mirela ATANASIU este cercetător științific gradul II la Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București. E-mail: atanasiu.mirela@unap.ro

Atatürk³. Geopolitica Turciei, de-a lungul istoriei, a fost una a apei și petrolului⁴, legată, pe de o parte, de accesul larg și drepturile pe care le deține în Marea Neagră și Marea Mediterană (și strâmtoarele dintre ele), și în bazinul apelor fluviale ale Tigrului și Eufratului⁵ și, pe de altă parte, de calitatea sa de gazdă a căilor de transport energetic dinspre est spre vest⁶. De asemenea, Turcia (indiferent de perioada istorică sau forma de organizare teritorială parcursă) a reprezentat un important nod economic și comercial, făcând legătura între diferite regiuni ale lumii, amintind aici Drumul vechi al Mătăsii, care lega Europa de Asia⁷ sau inițiativa actuală a Chinei „Belt and

³ N.A.: scopul esențial al acestuia a fost modernizarea și secularizarea țării, lucru pe care l-a realizat studiind guvernele occidentale și adaptându-și structura pentru statul turc. El a crezut că modernizarea implica în mod necesar occidentalizarea și a stabilit o politică de secularism de stat, cu o constituție care a separat guvernul de religie. A se vedea: ***, *Mustafa Kemal Atatürk Biography (c. 1881–1938)*, 18 aprilie 2019, URL: <https://www.biography.com/political-figure/mustafa-kemal-Atatürk>, accesat la 05.12.2019.

⁴ Ruchir Shah, *The Geopolitics of Water and Oil in Turkey*, Institut Francais des Relations Internationales, 29.10.2009.

⁵ N.A.: Turcia, ca stat riveran situat în amonte de râurile Tigru și Eufrat, este beneficiara principală a avantajelor economice și militare derivate din această asimetrie geografică, având numeroase baraje, dintre care Atatürk, construit pentru furnizarea apei pentru irigații și producerea energiei electrice, este unul dintre cele mai mari din țară.

⁶ N.A.: Prin Turcia se tranzitează gaz și petrol dinspre Orientul Mijlociu și Marea Caspică, astfel: Conducta de țețe Irak - Turcia, Conducta principală de export a țețeiului Baku - Tbilisi - Ceyhan, Conducta de gaze naturale Rusia - Turcia (Linia de Vest), Conducta de gaze naturale Blue Stream, Linia principală a Anatóliei de Est de transmitere gazelor naturale (Iran-Turcia), Conducta de gaze naturale Baku - Tbilisi - Erzurum (BTE) pentru care a fost demarat un proiect de extindere care vizează să tranziteze și Europa și care se preconizează că va fi finalizat în 2022; Interconexiunea de gaze naturale Turcia-Grecia, Turkstream este un proiect care constă în construirea a două rețele peste Marea Neagră una care să alimenteze Turcia, iar cea de a doua Europa. A se vedea detalii pe website-ul Ministerului Energiei și Resurselor Naturale al Republicii Turce, URL: <https://www.enerji.gov.tr/en-US/Pages/Oil-Pipelines>, accesat la 13.12.2019.

⁷ N.A.: în timpul Evului Mediu, Drumul Mătăsii se întindea pe mai multe itinerarii din Asia Centrală spre Anatólia și apoi din Tracia spre Europa. Detalii la: „Turkey”, *Silk Roads. Dialogue, diversity and development*, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, URL: <https://en.unesco.org/silkroad/countries-alongside-silk-road-routes/turkey>, accesat la 13.12.2019.

Road”⁸ – ca poartă de intrare spre piața europeană de bunuri și servicii.

1. Situația geopolitică generală a Turciei

Turcia este încadrată geopolitic în regiunea Orientului Mijlociu, una dintre cele mai complexe și conflictuale areale globale, în care instabilitatea și insecuritatea persistă de milenii. De altfel, securitatea Republicii Turcia (înființată în 1923), a fost dictată de două elemente principale – geografia și legăturile de lungă durată cu țările vecine.

Din punct de vedere geografic, Turcia se constituie ca un stat intercontinental contiguu Mării Negre, ce cuprinde două areale teritoriale – unul mai restrâns, în sud-estul Europei și unul mai extins, în Orientul Mijlociu. Așezarea sa geografică, la întrepătrunderea dintre trei continente și a două civilizații reprezentative – estică și vestică –, i-a creditat statului turc importanța geopolitică pentru statele din proximitatea sa geografică, precum și pentru statele mai îndepărtate, indiferent de perioada istorică parcursă și de forma de guvernare deținută. De asemenea, de-a lungul istoriei, Turcia a reprezentat un punct de sprijin pentru aliații săi. De exemplu, în calitatea sa de membră a NATO, în timpul Războiului Rece, a constituit un atu geopolitic pentru blocul occidental, fiind un aliat puternic în imediata apropiere a URSS. Odată cu desființarea Pactului de la Varșovia, această considerație a dispărut, dar Turcia a deținut în continuare importanța geopolitică, doar că pe alte baze, una dintre acestea fiind amplasarea sa între marile piețe de energie și producătorii majori de energie, servind drept stat de tranzit, care leagă exporturile vecinilor săi din estul bogat în energie către piețele vestice de consum din Europa.

Poziția geografică a teritoriului statului turc la îmbinarea dintre Orient și Occident, întinderea sa geografică extinsă și populația

⁸ ***, „Turkey a gateway to Europe for modern Silk Road”, *Daily Sabah*, 24.02.2018, URL: <https://www.dailysabah.com/economy/2018/02/24/turkey-a-gateway-to-europe-for-modern-silk-road>, accesat la 13.12.2019.

numeroasă⁹, puterea sa militară recunoscută, apartenența la o serie de organizații politice orientale și occidentale¹⁰, inclusiv la NATO, și economia sa puternică, o recomandă pentru rolul de pivot strategic în relația est-vest. Dar, moștenirea sa culturală, lingvistică și istorică specific orientală, coroborată cu tendințele de însușire și înregimentare a civilizației și culturii occidentale, fac din acesta un actor controversat al scenei internaționale.

Dar de ce? Consider că răspunsul reiese, în parte, din faptul că cele mai provocatoare probleme cu care se confruntă comunitatea europeană și euroatlantică în prezent sunt legate de proliferarea armelor nucleare, terorismul internațional, migrația ilegală, conflictualitatea din Orientul Mijlociu, problemele cu Rusia și securitatea energetică, Turcia fiind nevoită să se confrunte cu toate acestea, ca stat barieră la limita dintre est și vest. La dinamica Turciei de aparentă „alunecare” dinspre Vest spre Est contribuie, desigur, și dualitatea sa civilizațională.

---

⁹ N.A.: Turcia are o suprafață de 783.562.000 km² și un număr al populației înregistrate pentru anul 2017 de 80,8 mil. locuitori; a se vedea: ***, *Îndrumar de afaceri cu Republica Turcia 2018*, Biroul pentru Promovare Comercial Economic, Ankara, p. 2, URL: http://www.imm.gov.ro/adaugare_fisiere_imm/2018/11/TURCIA_Indrumar-de-afaceri-sept.2018-1.pdf, 02.12.2019.

¹⁰ Turcia este membră fondatoare a mai multor organizații internaționale de cooperare în diferite domenii: ONU (1945), Consiliului Europei (1949), Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (1961), Organizației Islamice de Cooperare (1969), Organizației de Cooperare Economică (1985), Organizației de Cooperare Economică la Marea Neagră – BSEC (1992), Administrației Întrunite a Culturii și Artei Turce - TURKSOY (1993), D-8 (1997), Consiliului de Cooperare al statelor vorbitoare de limbă turcă (2009), Conferinței de interacțiune și construirea a încrederii în Asia – CICA (1999), MIKTA (2013). În același timp, statul turc este membru al NATO (1952), Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (1975), BLACKSEAFOR (2001), Grupului Consultativ în domeniul Cercetării Internaționale Agricole (2005), Uniunii pentru Mediterana (2008), Dialogului de Cooperare Asiatic (2013). De asemenea, Turcia are statutul de observator permanent al Ligii Statelor Arabe (2007) și Organizației Statelor Americane (1998). În același timp, este stat semnatar al Tratatului de Interzicere a Armelor Nucleare – CTBT (ratificat în 2000), dar nu este parte semnatară a Statutului de la Roma. A se vedea: ***, „International Organisations”, Ministry of Foreign Affairs, Republic of Turkey, URL: <http://www.mfa.gov.tr/sub.en.mfa?7cafe2ef-78bd-4d88-b326-3916451364f3>, accesat la 20.11.2019.

Toate aceste aspecte aduc neclaritate în situația geopolitică actuală a Turciei sau generează lipsa unor răspunsuri facile la întrebările legate de tendințele sale orientaliste sau occidentaliste. O altă motivație pentru această tendință poate fi și faptul că, în ultimii ani, Turcia, sub conducerea lui Recep Tayyip Erdoğan, a parcurs o perioadă de politică internă agitată, generată de unele elemente de impact, precum:

- creșterea mișcării pro-kurde, culminând cu performanța sa electorală în alegerile din 2014, care i-au permis acesteia să se stabilească ca un actor politic cheie în Turcia, ceea ce intensifică conflictul kurd, pe fondul lipsei unui cadru administrativ alternativ, pentru a răspunde cererilor de autonomie a kurzilor;

- tentativa de lovitură militară din 15 iulie 2016, considerată în publicația „Al Jazeera” ca fiind „un moment cultural de transformare în istoria politică a Turciei”¹¹, când o parte a armatei turce a lansat o operațiune coordonată în mai multe orașe majore, pentru a răsturna guvernul și pe președintele Erdoğan. Guvernul turc acuză pe Fethullah Gulen, cleric islamic influent, de încercarea de lovitură de stat eșuată, urmând o stare de urgență, secondată de cenzură mediatică și represiune a inamicilor și criticilor guvernamentali prin concedieri și închisoare;

- desfășurarea referendumului constituțional în anul 2017, contestat de opoziție ca fiind veritabil¹², în urma căruia președintele turc a obținut victoria la un pachet de amendamente care îi confereau puteri sporite;

- desfășurarea alegerilor prezidențiale și parlamentare, în iunie 2018, în urma cărora a fost reales președintele Erdoğan, iar Alianța Poporului, compusă din Partidul Dezvoltării și Justiției (AKP) și Partidul Mișcării Naționaliste

---

¹¹ ***, „Turkey’s failed coup attempt: All you need to know”, *Al Jazeera*, 15 July 2017, URL: <https://www.aljazeera.com/news/2016/12/turkey-failed-coup-attempt-161217032345594.html>, accesat la 02.12.2019.

¹² Kareem Shaheen, „Erdoğan clinches victory in Turkish constitutional referendum”, *The Guardian*, 16 aprilie 2017, URL: <https://www.theguardian.com/world/2017/apr/16/erdogan-claims-victory-in-turkish-constitutional-referendum>, accesat la 15.12.2019.

(MHP) a prevalat la guvernare¹³;

- repetarea alegerilor locale din aprilie 2019, la care partidul guvernării (AKP), pierduse în Istanbul în favoarea Partidului poporului republican (CHP), al opoziției, în iunie 2019, fapt ce a stârnit proteste în Turcia și critica statelor europene.

Modalitatea de desfășurare a acestor evenimente politice arată că lupta internă pentru putere este acerbă în Turcia. Mai mult, în urma tentativei de lovitură de stat din 15 iulie 2016, pentru o perioadă de doi ani, a fost instituită starea de urgență națională, sfârșitul anului 2018 găsind Turcia „într-un climat de cenzură mediatică și de reprimare a inamicilor și criticilor guvernului ce persistă, cu mulți jurnaliști, precum și parlamentari și candidatul la președinția de la opoziția pro-kurdă în închisoare”¹⁴. Politica sa s-a dovedit a fi în continuare una autoritară. De altfel, unii specialiști în relații internaționale, urmărind aceste ultime evenimente interne, consideră conducerea lui Erdoğan ca având patru dimensiuni principale¹⁵: autoritarismul electoral ca modalitate de desfășurare a alegerilor, neo-patrimonialismul ca sistem economic, populismul ca strategie politică și islamismul ca ideologie politică. Alții văd noua identitate națională construită de Erdoğan ca folosind patru instrumente principale¹⁶: abandonarea neintervenționismului kemalist în politica externă; deconstrucția imaginii lui Mustafa Kemal Atatürk; islamizarea conceptelor de conducere laică și emularea unor aspecte selectate ale Kemalismului. În *EU Observer*

---

¹³ ***, „As it happened: Erdoğan re-elected president, ‘People’s Alliance’ wins majority at parliament”, *Daily News*, 24 iunie 2018, URL: <http://www.hurriyetdailynews.com/turkey-election-live-updates-vote-counting-starts-as-polls-close-across-turkey-133726>, accesat la 15.12.2019.

¹⁴ ***, *World Report 2019*, Human Rights Watch, USA, 2019, p. 588.

¹⁵ Ihsan Yilmaz, Alfred Deakin, „The AKP after 15 years: emergence of Erdoganism in Turkey”, *Research Institute for Citizenship and Globalisation*, Deakin University, Burwood, Australia, URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01436597.2018.1447371>, accesat la 15.12.2019.

¹⁶ Kumru F. Toktamis, Isabel David, „Introduction: Democratization Betrayed — Erdogan’s New Turkey”, *Mediterranean Quarterly*, Mediterranean Affairs, 17 September 2018, p. 8.

se prezintă „ideea că Turcia s-ar putea alătura într-o zi UE s-a evaporat, indiferent cât de mult Erdoğan ajută Europa să controleze fluxurile de refugiați”¹⁷.

Pentru a explicita, centrul analizei în cele ce urmează, îl va constitui evoluția relaționării Turciei cu unii reprezentanți de apartenență vestică (UE, NATO, SUA, unele state europene vecine), dar și estică (Liga Statelor Arabe, Federația Rusă, unele state arabe etc.), în funcție de deciziile acesteia, în materie de politică externă, în legătură cu tematicile identificate ca fiind majore pentru relațiile sale externe cu actorii geopolitici din cele două emisfere, estică și vestică.

2. Tendințe în relaționarea Turciei

Încă de la înființarea sa, Republica Turcia a urmărit atingerea unor repere civilizaționale contemporane, devenind membru activ, atunci când a avut posibilitatea, al diferitelor organizații internaționale, în special al celor europene și euroatlantice, instituite pentru abordarea unor problematici diverse. Totuși, cooperarea reprezintă un deziderat afirmat constant de către Turcia, indiferent dacă este îndreptat către Est sau Vest, acesta fiind demonstrat și de cele 246 de misiuni diplomatice și consulare¹⁸, ce o situează ca a cincea cea mai mare rețea diplomatică mondială.

2.1. Relaționarea cu UE

În 1959, Turcia solicita afilierea economică la Comunitatea Europeană, fiind încheiat, în acest context, *Acordul de instituire a unei asocieri între Comunitatea Economică Europeană și Turcia*, ce se dorea la acel moment a fi o formulă provizorie „până când condițiile îndeplinite de Turcia

---

¹⁷ Selcuk Gultasli, Andrew Rettman, „Leaked document sheds light on Turkey’s ‘controlled coup’”, *EU Observer*, Brussels, 11 martie 2019, URL: <https://euobserver.com/foreign/144366>, accesat la 15.12.2019.

¹⁸ ***, *Turkey’s Enterprising and Humanitarian Foreign Policy*, Ministry of Foreign Affairs, Republic of Turkey, URL: <http://www.mfa.gov.tr/synopsis-of-the-turkish-foreign-policy.en.mfa>, accesat la 15.12.2019.

permiteau accesarea sa¹⁹. Ulterior, Turcia a devenit țară candidată pentru aderarea la UE, la Summitul de la Helsinki, din anul 1999. Pași importanți au fost realizați în direcția dobândirii calității de stat membru UE, astfel încât, la 17 decembrie 2004, în cadrul Summitului de la Bruxelles, s-a decis începerea negocierilor de aderare cu Turcia.

Între timp, Turcia a participat la misiuni și operații²⁰ și s-a implicat în rezolvarea unor probleme europene. Un astfel de moment a fost în anul 2015, când tragedia umană produsă în Siria, ca urmare a conflictului prelungit, a rezultat într-o criză de refugiați pentru UE. La acel moment, Turcia a intervenit crucial oferindu-se a găzdui, pe teritoriul său, refugiații sirieni care se îndreptau pe rutele de migrație spre Europa. Astfel, un plan comun de acțiune UE-Turcia a fost convenit în octombrie 2015, iar la 18 martie 2016, Consiliul European și Turcia au ajuns la un acord menit să oprească fluxul migrației neregulate prin Turcia către Europa. Prin acest acord, Turcia își lua angajamentul să găzduiască o mare parte a refugiaților sirieni și să ia măsuri pentru a preveni deschiderea a noi rute de migrație spre UE, iar UE își asuma să aloce 6 mld. euro pentru crearea de facilități pentru refugiații primiți de Turcia, până la sfârșitul anului 2018. Mai mult, în urma declanșării găzduirii refugiaților de către Turcia, în 2015-2016 au avut loc o serie de întâlniri ale oficialilor Turcia-UE, în urma cărora s-a ajuns la revitalizarea negocierilor de aderare, accelerarea dialogului privind liberalizarea vizelor și modernizarea serviciilor vamale. Cu această ocazie, Turcia a avut de câștigat faptul că s-au deschis spre negociere Capitolul 17 „Politica economică și monetară”, respectiv Capitolul 33 „Dispoziții financiare și bugetare”, iar statele-

---

¹⁹ ***, „History of Turkey – EU Relations”, *Directorate of EU Affairs*, Ministry of Foreign Affairs, Republic of Turkey, 23.07.2019, URL: https://www.ab.gov.tr/brief-history_111_en.html, accesat la 08.12.2019.

²⁰ Turcia a participat la operațiuni precum „Concordia”, „Proxima”, EUFOR ALTHEA, EUPMEULEX. A se vedea pe larg: ***, *IV. Turkey's International Security Initiatives and Contributions to NATO and EU Operations*, Ministry of Foreign Affairs, Republic of Turkey, URL: http://www.mfa.gov.tr/iv_european-security-and-defence-identity_policy-esdi_p_en.mfa, accesat la 11.12.2019.

membre prin faptul că fluxul de imigranți către UE a fost redus.

Deși, în repetate rânduri, administrația turcă a închis granița turco-siriană, pentru a limita fluxul masiv de refugiați, s-a ajuns ca la sfârșitul lunii decembrie 2019, Turcia să înregistreze, pe teritoriul său, 3,691,333 cetățeni sirieni²¹, respectiv cel mai mare număr de refugiați pe teritoriul unui singur stat în lume. Astfel, presiunea surplusului de populație exercitată asupra societății turce este remarcabilă, prezentându-se ca o problemă economică, socială, politică și demografică. Mai mult, la momentul actual se pune în discuție integrarea pe termen lung a sirienilor, deși inițial se spera că marea majoritate a refugiaților se vor întoarce în țara lor de origine²². Aceasta este cu atât mai greu de făcut cu cât sirienii din Turcia nu au statut oficial de refugiați, ci de protejați temporar²³. Un factor de îngrijorare în plus îl constituie fenomenul rasismului anti-sirian apărut în rândul populației turce, care își simte amenințată securitatea din mai multe puncte de vedere (securitatea fizică – acte de violență ale nou-veniților, securitatea socială – concurență crescută pentru locurile de muncă deja existente, securitatea economică – scăderea veniturilor ca urmare a faptului că imigranții lucrează pe remunerații mai scăzute, securitatea politică – sirienii care vor obține cetățenie turcă au posibilitatea de a schimba soarta alegerilor etc.).

În urma acestor presiuni sociale resimțite, au apărut unele fricțiuni între UE și Turcia, cea din urmă amenințând să rezilieze acordul bilateral cu privire la migrație, blamând UE pentru plățile întârziate ale sumelor stipulate²⁴, amânarea

---

²¹ ***, *Regional Strategic Overview 2020 – 2021*, Regional Refugee & Resilience Plan (3RP), p. 22, URL: <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/73116>, accesat la 13.12.2019.

²² Alan Makovsky, *Turkey's Refugee Dilemma*, Center for American Progress, 13 martie 2019, URL: <https://www.americanprogress.org/issues/security/reports/2019/03/13/467183/turkeys-refugee-dilemma/>, accesat la 13.12.2019.

²³ ***, *Content of temporary protection. Turkey*, Asylum Information Database, URL: <https://www.asylumineurope.org/reports/country/turkey/content-temporary-protection>, accesat la 14.12.2019.

²⁴ N.A.: a se vedea ultima situație a finanțării refugiaților din Turcia. Detalii la: ***, *EU Facility for Refugees in Turkey*

liberalizării vizelor pentru cetățenii turci și, mai nou, pentru lipsa UE de implicare în ce privește crearea așa-numitor „zone sigure”²⁵ în Siria, pentru a returna acolo „parte din refugiații sirieni ajunși în Turcia.

Turcia a devenit din ce în ce mai implicată în Siria, pe lângă faptul că participa, alături de Rusia și Iran, la negocierile de pace de la Astana încă din 2017²⁶, în ianuarie 2018 a desfășurat o ofensivă militară în districtul Afrin din nord-vestul Siriei, aflată sub controlul Administrației Autonome cu majoritate kurdă și, în octombrie 2019, în nord-estul Siriei, după retragerea trupelor americane, unde SUA sprijinea Forțele Democratice Siriene (SDF) conduse de kurzi. Ulterior, o serie de obiecții s-au ridicat de către organizațiile umanitare cu privire la numeroasele încălcări ale drepturilor omului²⁷ de către trupele turce pe parcursul ocupației și a acestor ofensive. Ulterior, în decembrie 2019, statul turc a început să transfere refugiați sirieni peste graniță în nord-estul Siriei, în zone nu tocmai sigure, președintele turc precizând că dorește să returneze aproximativ 3 milioane de sirieni care trăiesc în Turcia, în fostul teritoriu controlat de kurzi²⁸. UE nu agreează nici politica autoritară a lui Erdoğan și nici nu este de acord cu intervențiile militare

---

List of projects committed/decided, contracted, disbursed, 19.12.2019, URL: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/facility_table.pdf, accesat la 02.12.2019.

²⁵ Joshua Nevett, „Turkey-Syria offensive: What are ‘safe zones’ and do they work?”, *BBC News*, 2 noiembrie 2019, URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-50101688>, accesat la 04.12.2019.

²⁶ N.A.: procesul de pace de la Astana urmărește să pună capăt conflictului sirian fiind lansat în ianuarie 2017 de Rusia și Iran, aliați ai regimului Damasc, și de Turcia care susține rebelii. Până în prezent s-au derulat 13 runde de discuții. A se vedea pe larg: ***, „Astana talks achieve mixed results although crucial issues broached”, *The Arab Weekly*, 03.08.2019, URL: <https://www.france24.com/en/20180905-syria-astana-peace-process>, accesat la 02.12.2019.

²⁷ ***, „One year since occupation... Turkish violations reflect Afrin’s serious situation”, *The Syrian Observatory for Human Rights*, 25.03.2019, URL: <http://www.syriaohr.com/en/?p=121980>, accesat la 02.12.2019.

²⁸ Lara Seligman, „Turkey Begins Resettling Refugees in Northeastern Syria”, *Foreign Policy*, 9 decembrie 2019, URL: <https://foreignpolicy.com/2019/12/09/turkey-resettling-refugees-northeastern-syria/>, accesat la 22.12.2019.

ale Turciei în Siria.

Efectele deciziilor politice ale președintelui Erdoğan, luate în contextul aplicării stării de urgență în Turcia, care au continuat prin anumite practici nedemocratice, au determinat ca în contextul desfășurării celui de-al 54-lea Consiliu de asociere UE-Turcia din Bruxelles, 15 martie 2019, la analiza stării relațiilor bilaterale UE-Turcia, în declarația de presă ce a urmat evenimentului se prezenta faptul că „negocierile de aderare întâmpină un blocaj”²⁹. Ulterior, în Raportul Comisiei Europene pentru anul 2019, cu privire la evoluția Turciei în îndeplinirea criteriilor de aderare se precizează că Turcia rămâne un partener-cheie pentru Uniunea Europeană³⁰, deși procesul de aderare încă nu s-a finalizat, iar din cele 35³¹ de capitole inițiale de negociere „16 sunt deschise, iar unul este temporar blocat”³². Printre problemele statului turc, identificate ca nerezolvate în cadrul discuțiilor de negociere, se numără cadrul legislativ nedemocratic în vigoare care limitează anumite drepturi și libertăți, precum legile care au permis disponibilizarea unui număr mare de funcționari publici și prelungirea detenției (precum cea pentru persoanele condamnate pentru implicarea în lovitura de stat din iulie 2016, n.a.), restrângerea libertății de mișcare și a libertății de a organiza și desfășura adunări publice, limitarea libertății de exprimare, inclusiv în mass-media,

---

²⁹ ***, *Press statement following the 54th meeting of the Association Council between the European Union and Turkey*, Brussels, European Council, 15 March 2019, URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/03/15/press-statement-following-the-54th-meeting-of-the-association-council-between-the-european-union-and-turkey-brussels-15-march-2019/>, accesat la 10.12.2019.

³⁰ ***, *Commission Staff Working Document, Turkey 2019 Report Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions 2019 Communication on EU Enlargement Policy*, European Commission, Brussels, 29.05.2019, p. 3, URL: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-turkey-report.pdf>, accesat la 12.12.2019.

³¹ ***, *Negotiating Framework*, Luxembourg, 3 octombrie 2005, Annex, URL: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/turkey/st20002_05_tr_framedoc_en.pdf, accesat la 12.12.2019.

³² ***, „History of Turkey- EU Relations”, *doc. cit.*

sau extinderea puterilor poliției și procurorilor de investigații și urmăriri penale. De altfel, această stare de fapt generală este rezumată pe site-ul oficial al Comisiei Europene sub forma „Turcia este un partener strategic esențial al UE pe probleme precum migrația, securitatea, combaterea terorismului și economia, dar are carențe în domeniile democrației, statului de drept și drepturilor fundamentale ale omului”³³. Pe acest fond, revin în discuție numeroasele lucrări care analizează dacă Turcia se încadrează în profilul statului european cu șanse reale la integrarea în UE, dar aceasta este o altă temă de abordat.

2.2. Relaționarea cu NATO și unele state membre

Turcia a jucat un rol activ în cadrul NATO încă de la aderarea sa în 1952. De fapt, contribuția Turciei la NATO a fost evidentă, la bază, rolul timpuriu al Turciei în alianță fiind principiul reciprocității: Turcia juca un rol important în apărarea Occidentului și punea la dispoziție facilitățile sale, în timp ce Occidentul oferea Turciei un element de descurajare împotriva atacului sovietic, precum și asistență economică. Astăzi, relațiile Turciei cu aliații săi continuă să funcționeze pe bază de reciprocitate, dar sunt corelate cu modificările intervenite în preocupările de securitate. „Singura diferență față de ultimii ani este că amenințarea sovietică s-a diminuat brusc, iar Ankara și-a asumat un rol important în coaliția aliată împotriva Irakului, semnificația strategică a Turciei fiind din nou evaluată, în principal, în contextul Orientului Mijlociu”³⁴. De altfel, armata turcă se află printre principalii contributori financiari (89.8 mil. Euro în 2018³⁵), dar și operaționali la misiunile

Alianței. Nu se poate neglija faptul că Turcia este națiune-cadru în Misiunea *Resolute Support* din Afganistan, contribuie la misiunea din Irak, participă la KFOR, oferă asistență navală permanentă misiunilor NATO în Marea Egee, furnizează alimentarea aer-aer către avioanele AWACS NATO care operează în coordonare cu Coaliția Globală împotriva organizației teroriste Stat Islamic, găzduiește radarul AN/TPY-2 în estul provinciei Malatya. De asemenea, nu se poate face abstracție de facilitățile pe care Turcia le găzduiește pentru Alianță: LANDCOM, Comandamentul Corpului de Reacție Rapidă sub comanda Turciei (unul din cele nouă comandamente ale forțelor terestre NATO cu nivel înalt de pregătire pentru luptă³⁶). La acestea se adaugă cele două baze militare ale SUA de pe teritoriul turc - Incirlik și Kurecik -, folosite pentru trimiterea de trupe în Irak și Afganistan, ulterior și în Siria, în contextul luptei anti-teroriste, ele constituind locații cruciale pentru misiunile americane din Orientul Mijlociu și Asia Centrală.

Relația Turciei cu NATO s-a deteriorat în ultimii ani, și în special în a doua jumătate a anului 2019, pe fondul a trei evoluții majore:

a) urmările *Primăverii Arabe*, mai precis, incursiunile militare ale Turciei în teritoriul controlat de kurzi în nord-estul Siriei sub pretextul eliminării ultimelor stabilimente teroriste ale ISIL din regiunea respectivă, ceea ce i-a înrăutățit relațiile cu SUA, care colaborau cu kurzii sirieni împotriva Statului Islamic, dar cu și alți aliați;

b) tentativa eșuată de lovitură de stat din Turcia și măsurile politice nedemocratice, cu încălcarea unor drepturi fundamentale ale omului și ale legislației internaționale, luate de Erdoğan ulterior, ce au dus la deteriorarea relațiilor bilaterale ale statelor membre NATO cu statul turc;

c) apropierea relațiilor militare și economice ale Turciei cu Rusia prin construirea conductei

---

³³ ***, „Turkey”, European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations, European Commission, URL: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/countries/detailed-country-information/turkey_en, accesat la 12.12.2019.

³⁴ Bruce R. Kuniholm, „Turkey and the West”, *Foreign Affairs*, spring 1991, URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/europe/1991-03-01/turkey-and-west>, accesat la 13.12.2019.

³⁵ Ali Murat Alhas, *Turkey: A major NATO contributor*, Anadolu Agency, 12.02.2019, URL: <https://www.aa.com>.

[tr/en/europe/turkey-a-major-nato-contributor/1390730](https://www.aa.com), accesat la 14.12.2019.

³⁶ *Idem*.

de gaz TurkStream³⁷ și achiziționarea sistemului de apărare aeriană rusesc S-400.

În schimb, Turcia consideră că NATO nu recunoaște sau abordează pe deplin preocupările sale legitime de securitate, în special migrația și terorismul³⁸. Reacțiile sale de răspuns fiind de forțare a cadrului Alianței pentru atingerea intereselor proprii. De exemplu, recent, Ankara a amânat aprobarea unui plan reînnoit de apărare NATO pentru statele baltice și Polonia, condiționând-o de desemnarea de către NATO a luptătorilor kurzi ca fiind teroriști³⁹. Acest tip de acțiuni amenință coeziunea Alianței. Totuși, în Declarația emisă în urma desfășurării Summitului NATO de la Londra din 3-4 decembrie 2019, cu ocazia sărbătoririi a 70 de ani de alianță și a 30 de ani de la căderea Cortinei de Fier⁴⁰, nu s-a făcut nicio referire la această stare de fapt, punându-se accent pe amenințarea rusă, terorism și emergența Chinei.

2.3. Relațiile Turcia - SUA

În anii 90, oficialii și analiștii americani credeau că Turcia este situată în mod unic pentru

a ghida dezvoltarea economică și democratizarea statelor nou independente din Asia Centrală⁴¹. Mai mult, „în prima parte a erei AKP, relațiile bune ale Turciei cu arabii și israelienii i-au determinat pe oficialii americani să creadă că ar putea fi un facilitator al păcii regionale”⁴². Dar, parteneriatul cu Turcia nu a fost facil din cauza diferențelor dintre cele două din punct de vedere al intereselor, politicilor și perspectivelor divergente exprimate în acțiuni precum cea a achiziționării sistemului rusesc de apărare aeriană S-400, context în care președintele american a sistat furnizarea Turciei cu avioane de luptă F-35. Motivația americană a fost că acest fapt ar putea permite Rusiei să afle despre metodele operaționale ale acestora, în pofida declarației Turciei că „poate menține sistemul rusesc separat, din punct de vedere tehnic, față de sistemele NATO și își poate limita aria radarului”⁴³. În răspuns, în decembrie 2019, Turcia amenința cu închiderea celor două baze militare utilizate de forțele americane⁴⁴, dacă SUA impune sancțiuni Ankarei. SUA a continuat demersul de sancționare al Turciei incluzând în *Legea privind autorizarea apărării naționale pentru anul fiscal 2020* un paragraf în care se stipulează „companiile implicate în proiectul conductei *TurkStream* vor fi sancționate, iar embargoul american privind armele asupra Republicii Cipru, care este în conflict cu Turcia din 1974, va fi ridicat”⁴⁵. În ce privește SUA, se întrevăd o serie de măsuri punitive: împiedicarea Turciei să acceseze fonduri de la instituțiile financiare internaționale; interzicerea unor arme și muniții utilizate în timpul operațiunii militare

---

³⁷ N.A.: în ianuarie 2020 urmează să se dea startul furnizării de gaz prin Turk Stream. A se vedea detalii la: ***, „TurkStream”, *Gazprom*, URL: <https://www.gazprom.com/projects/turk-stream/>, accesat la 29.12.2019.

³⁸ Rachel Ellechuus, *Turkey and NATO: A Relationship worth Saving*, Center for Strategic and International Studies, 2 decembrie 2019, URL: <https://www.csis.org/analysis/turkey-and-nato-relationship-worth-saving>, accesat la 29.12.2019.

³⁹ N.A.: Ankara consideră unitățile de protecție a populației kurde (YPG) ca o extensie a Partidului Muncitorilor din Kurdistan (PKK), care a făcut o insurgență împotriva Turciei de 35 de ani și este desemnată organizație teroristă de Turcia, SUA și UE. A se vedea: Samuel Stolton, „Turkey’s relationship with NATO tested over Syria operation”, *Al Jazeera*, 14 octombrie 2019, URL: <https://www.aljazeera.com/indepth/features/turkey-relationship-nato-tested-syria-operation-191013190857028.html>, ***, „Nauseda: Turkey approves defense plan but technical hurdles still possible”, *EN Delfi*, 12 decembrie 2019. URL: <https://en.delfi.lt/politics/nauseda-turkey-approves-defense-plan-but-technical-hurdles-still-possible.d?id=83033493>, accesate la 13.12.2019.

⁴⁰ ***, *London Declaration Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in London 3-4 December 2019*, North Atlantic Treaty Organization, 4 decembrie 2019, URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_171584.htm, accesat la 13.12.2019.

⁴¹ Steven A. Cook, *Neither Friend nor Foe. The Future of U.S.-Turkey Relations*, Council Report No. 82, Council on Foreign Relations, November 2018, p. 7.

⁴² *Idem*.

⁴³ Patrick Wintour, „Turkey denies blackmailing NATO over Baltics defence plan”, *The Guardian*, 3 decembrie 2019, URL: <https://www.theguardian.com/world/2019/dec/02/turkey-denies-blackmailing-nato-over-baltics-defence-plan>, accesat la 03.12.2019.

⁴⁴ ***, „Turkey’s Erdogan threatens to close strategic bases to US military”, *Deutsche Welle*, 15.12.2019, URL: <https://www.dw.com/en/turkeys-erdogan-threatens-to-close-strategic-bases-to-us-military/a-51686229>, accesat la 29.12.2019.

⁴⁵ ***, *S. 1790: National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2020*, USA, p. 468.

turce din nordul Siriei; interzicerea țărilor terțe de a mai vinde arme către Turcia⁴⁶. Așadar, faptele sunt încă în dinamică și vom vedea ce va fi în anul 2020.

2.4. Relația Turcia – F. Rusă

În ultimii ani, cooperarea dintre cele două state a fost revitalizată prin restabilirea dialogului bilateral reactivat în 2016⁴⁷, în contextul susținerii exprimate de Federația Rusă pentru președintele turc în momentul tentativei de lovitură de stat. În 2017, odată cu instituirea mecanismului de la Astana în încercarea de pacificare a Siriei, Turcia și Rusia au devenit și mai apropiate. Ulterior, inclusiv în incursiunile pe teritoriul Siriei din 2018 și 2019, Turcia a avut acordul Federației Ruse și al Iranului.

Istoria a arătat că Turcia și Rusia au avut doar alianțe de conjunctură, nedevenind parteneri pe termen lung, așa cum se întâmplă în prezent. Motivația acestei aparente alianțe este dublă, fiind bine identificată într-o analiză efectuată de Adam McConnel⁴⁸: expunerea Turciei la două fronturi ale Rusiei, cel tradițional de frontieră maritimă la Marea Neagră și cel din Siria, Rusia dominând aici în prezent și faptul că Turcia deține un sistem declarat drept democratic (cu rezervele contextuale de rigoare, n.a.), ceea ce o face rivală cu sistemele nedemocratice ce o înconjoară, precum cele din Arabia Saudită sau Egipt care, evident, nu se bucură de emergența acesteia. La aceste aspecte se adaugă supremația militară a Rusiei.

---

⁴⁶ *** „US Senate readies its second shot at sanctions on Turkey”, *Deutsche Welle*, 19.12.2019, URL: <https://www.dw.com/en/us-senate-readies-its-second-shot-at-sanctions-on-turkey/a-51742836>, accesat la 23.12.2019.

⁴⁷ *** „Relations between Turkey and the Russian Federation”, Ministry of Foreign Affairs, Republic of Turkey, URL: <http://www.mfa.gov.tr/relations-between-turkey-and-the-russian-federation.en.mfa>, accesat la 29.12.2019.

⁴⁸ Adam McConnel, „ANALYSIS – Turkey and Russia: Back to where we left off 100 years ago”, *Anadolu Agency*, 01.11.2019, URL: <https://www.aa.com.tr/en/analysis/analysis-turkey-and-russia-back-to-where-we-left-off-100-years-ago/1632709>, accesat la 29.12.2019.

2.5. Relațiile Turciei cu vecini europeni și alte state ale Orientului Mijlociu

Viitorul Turciei este inevitabil legat de cel al Orientului Mijlociu deoarece împărtășește cu statele învecinate legături puternice istorice și culturale. De altfel, această realitate a fost sesizată optim de Partidul Justiție și Dezvoltare (AKP) care, odată cu accederea la putere în anul 2002, a introdus noi politici în Turcia, precum cea specifică politicii externe concentrată pe a nu avea probleme cu vecinii (*zero problems*)⁴⁹, emanată din reflecția „Pace acasă, pace în lume” a lui Kemal Atatürk.

Implementarea acestei politici s-a dovedit a fi posibilă doar teoretic, deoarece eliminarea conflictelor vechi cu unii dintre vecinii săi nu s-a materializat. De exemplu, cu Grecia există probleme cu privire la delimitarea frontierei maritime în Marea Mediterană de Est, de aceea, când, în 27 noiembrie 2019, Turcia a încheiat un acord de zonă economică exclusivă cu guvernul libian recunoscut internațional al Acordului Național (GNA), fără să se consulte cu celelalte state riverane (inclusiv Grecia, insula Creta fiind poziționată în mijlocul Mediteranei chiar în interiorul zonei reclamate prin acord), aceasta din urmă a trimis nave de război în insula greacă⁵⁰. De altfel, relațiile turco-grecești sunt tensionate din mai multe motive (problema Ciprului, acuzarea Greciei de protejare a unor membri ai organizației lui Fetullah Gullen, drepturile minoritarilor turci musulmani în Grecia și ale creștinilor ortodocși în Turcia etc. Astfel, comunitatea euroatlantică este afectată de încă o dispută în interior, pe lângă cele dintre SUA-Turcia, Franța-SUA, Turcia-Grecia, Germania-Franța etc.

Mai mult, în prezent, dintre cele 8 state cu care este învecinată, Ankara trebuie să facă față provocărilor derivate din vecinătatea fragilă cu

---

⁴⁹ *** „Turkish attack in Syria condemned as ‘invasion of an Arab state’s land’”, *Arab News*, 13 octombrie 2019, URL: <https://www.arabnews.com/node/1567876/middle-east>, accesat la 12.12.2019.

⁵⁰ John Psaropoulos „Greece and Turkey closer to armed conflict, say experts”, *Al Jazeera*, 6 decembrie 2019, URL: <https://www.aljazeera.com/news/2019/12/greece-turkey-closer-armed-conflict-experts-191205214345751.html>, accesat la 29.12.2019.

Siria, Irak și Iran, situație cu care nu se confruntă nici un alt stat membru UE sau NATO. De altfel, unele evenimente⁵¹ amenințătoare au determinat Turcia să își schimbe abordarea în raport cu vecinii săi.

Problema kurdă este considerată un aspect major al politicii sale, atât interne cât și externe. În acest context, în încercarea de a limita și diminua tendințele secesioniste kurde, în 2018, Turcia și-a sporit operațiunile în nordul Irakului împotriva Partidului Muncitorilor din Kurdistan (PKK) sau s-a implicat în conflictul vecinului său sirian. Aceste acțiuni politico-militare în teritoriile vecinilor săi, deși urmăresc rezolvarea unor probleme stringente de securitate regională, stârnesc nemulțumirea altor state din Orientul Mijlociu. De exemplu, incursiunile militare turce pe teritoriul vecinului său sirian din anii 2018-2019 au transformat dinamica conflictului, rezultând astfel noi alinieri în plan regional, sens în care, statele Golfului – Emiratele Arabe Unite (EAU), Arabia Saudită, Bahrain și Kuweit –, dar și Egiptul și Israelul și-au exprimat deja opoziția față de inițiativa Turciei. De altfel, Liga Arabă în cadrul convocării de urgență de la 12 octombrie 2019, prin vocea secretarului său general, Ahmed Aboul Gheit, s-a referit la operația militară a Turciei „o invazie a teritoriului unui stat arab și o agresiune la adresa suveranității sale”⁵².

Mai mult, decizia luată la sfârșitul lunii decembrie 2019 de guvernul Erdoğan de a trimite trupe militare turce în Libia pentru un an „în vederea consolidării guvernului de la Tripoli și a permite revenirea la procesul politic”⁵³, deși la solicitarea guvernului recunoscut de ONU - GNA, este considerată de majoritatea comunității

internaționale a fi una controversată, în contextul în care Turcia susține GNA alături de Qatar (un alt actor problematic al Orientului Mijlociu), în timp ce Federația Rusă, Emiratele Arabe Unite, Arabia Saudită, Egiptul și Franța, îl susțin pe Khalifa Haftar, liderul Armatei Naționale Libiene (LNA)⁵⁴. Așadar, implicarea Turciei o înstrăinează și mai mult de țările arabe, în principal cele deja amintite, de Rusia cu care se va afla în opoziție în acest teatru de luptă, dar și de NATO, deoarece în 2011, când Franța a propus să se intervină în Libia pentru realizarea unei zone de interdicție aeriană, Turcia se opunea, declarând că „intervenția militară a NATO în Libia sau a oricărei alte țări ar fi total contraproductivă”⁵⁵. Așadar, atât majoritatea actorilor estici, cât și a celor vestici se poziționează împotriva implicării Turciei în conflictul libian.

Concluzii

Din punct de vedere al suprafeței teritoriale și rolului său geopolitic omniprezent de liant est-vest, statul turc este un actor important atât pentru Orientul Mijlociu, cât și pentru cadrul geopolitic eurasiatic pe ansamblu. Dar, așezarea sa intercontinentală la întrepătrunderea Europei, Asiei și Africii și maritimă reprezintă pentru Turcia, pe lângă oportunitățile geopolitice amintite, și o serie de dificultăți generate de continua polarizare disjunctă a statelor învecinate Turciei către est sau vest, hegemonia regională dintre SUA și F. Rusă, lupta pentru accesul la resurse energetice, statele eșuate care o înconjoară, lupta pentru controlul Mării Negre și Mării Mediterane, ambițiile iraniene în Siria și Irak și interesele rusești din Caucaz.

Ambiția Turciei pentru rolul de lider în regiune, indiferent de formula politică adoptată – aceea de actor care urmărește implementarea unei politici de vecinătate „cu probleme zero”⁵⁶

---

⁵¹ N.A.: de exemplu, în 2005, părți dintr-o rachetă balistică Scud-D fabricată în Coreea de Nord și lansată de Armata Arabă Siriană au căzut în urma exploziei pe teritoriul statului turc.

⁵² ***, „Turkey’s Syria offensive an ‘invasion’: Arab League secretary general”, Reuters, 12 octombrie 2019, URL: <https://www.reuters.com/article/us-arableague-turkey-syria/turkeys-syria-offensive-an-invasion-arab-league-secretary-general-idUSKBN1WR0C9>, accesat la 29.12.2019.

⁵³ ***, „Erdogan announces plan to send troops to Libya”, *Al Jazeera*, 26 decembrie 2019, URL: <https://www.aljazeera.com/news/2019/12/erdogan-announces-plan-send-troops-libya-191226090214331.html>, accesat la 29.12.2019.

⁵⁴ *Idem*.

⁵⁵ Ayla Jean Yackley, „Turkey opposes any NATO operation in Libya”, *Reuters*, 14 martie 2011, URL: <https://www.reuters.com/article/us-libya-turkey-idUSTRE72D49D20110314>, accesat la 12.12.2019.

⁵⁶ ***, *Policy of Zero Problems with our Neighbors*, Ministry of Foreign Affairs, Republic of Turkey, URL:

sau prin implementarea „modelului turc”⁵⁷ –, îi complică deciziile în plan extern, rezultatele acestora prezentând-o uneori ca un partener oscilant, deși acțiunile în sine vizează tocmai stabilitatea internă și regională. De altfel, pe baza acestei oscilări percepute de comunitatea internațională occidentală, în prezent are loc o dezbatere despre apariția unei schimbări de axe în politica externă turcă. Deteriorarea accentuată a relațiilor statului turc cu aliații săi tradiționali din NATO pe fondul unor interese sau opinii divergente și apropierea sa strategică din ultimii ani, de Rusia și Iran, ca urmare a implicării comune în problema Siriei au fost elemente care au oferit impulsul către afirmațiile privind apariția în politica externă turcă a unei orientări eurasiatice și chiar a unei consolidări a acesteia.

După ajungerea la putere a președintelui Erdogan, politica externă s-a axat pe reducerea dependenței față de Vest, menținerea unei balanțe de putere și găsirea unor posibile alianțe în Est. Pentru a obține supremația regională, Turcia trebuie să-și dezvolte un sistem de relații și alianțe politice care să îi confere un nivel optim de independență și de putere, concomitent cu menținerea echilibrului de putere fragil între Vest și Est.

La finalul celei de-a doua jumătăți a anului 2019, realizând o scurtă analiză geopolitică, se constată că există câteva tematici majore de politică externă care dau tonul tipului de relaționare al Turciei cu Occidentul și Orientul pe ansamblu, dar și cu organizațiile politico-economice și militare importante și anumiți actori statali în parte: dilema minorității kurde cu atacarea kurzilor pe teritoriul Siriei; imigranții proveniți din MENA și găzduiți în Turcia în urma acordului cu UE folosiți ca masă de negociere în obținerea unor beneficii de la organizațiile occidentale; apropierea de F. Rusă prin achiziționarea de către Turcia a armamentului rusesc incompatibil cu sistemele NATO, fapt

<http://www.mfa.gov.tr/policy-of-zero-problems-with-our-neighbors.en.mfa>, accesat la 08.12.2019.

⁵⁷ Hugh Pope, *The 'Turkish Model' and the Middle East*, International Crisis Group, 13 May 2011, URL: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/turkish-model-and-middle-east>, accesat la 12.12.2019.

ce poate constitui o vulnerabilizare a Alianței; anunțarea intenției de implicare armată în teatrul de luptă libian.

Toate aspectele de politică internă Erdoğanistă prezentate, coroborate cu unele decizii de politică externă de intervenție în politica altor state (de exemplu Siria, Libia), au determinat ca Turcia să fie văzută drept un aliat imprevizibil atât pentru NATO, cât și pentru SUA, Franța, Germania sau România (state ale Alianței). De asemenea, situația actuală a relațiilor Turciei cu UE completează o imagine a atitudinii antioccidentale. Totuși, chiar și în acest context, cert este că în cadrul legislației cu privire la NATO nu există nicio prevedere pentru ca unul dintre membrii săi să fie scos din organizație. Mai mult, înainte ca alte state-membre NATO să considere Turcia a fi nedemnă de apartenența actuală, acestea ar trebui să-i considere geografia unică benefică apărării frontierelor Alianței, capacitățile sale militare (în special, bazele aeriene și depozitele care găzduiesc armele nucleare americane), implicarea sa activă în problemele și misiunile alianței, prezența sa strategică în Marea Neagră și Marea Mediterană, calitatea sa de pârghie în relația cu țările musulmane, dar și împingerea, chiar de către aliații vestici, către o potențială ruptură a Turciei de ei, coroborată cu o reorientare mai puternică către aliați din est, inclusiv Rusia sau Iran.

Statutul actual al relațiilor sale va continua să fie o sursă de incertitudine, dacă nu se poate elabora un cadru comun acceptabil și funcțional cu Occidentul. Pentru a se ajunge la o resuscitare a încrederii reciproce, pe de o parte, Turcia ar trebui să renunțe la incursiunile neprovocate în teritoriile altor state, să renunțe la presiunile diplomatice exercitate asupra altor state ca urmare a desfășurării acțiunilor internaționale⁵⁸

---

⁵⁸ N.A.: în încercarea de a-și căuta răzbunarea își strică relațiile diplomatice cu alte state – cu SUA în principal (Gulen are reședința în SUA și Turcia a solicitat în mod repetat extrădarea sa), dar și cu Kârgâzstan (solicitare de extrădare a 13 indivizi ce locuiesc în această țară), cu Grecia (cazul ofițerilor turci care au cerut azil politic în Grecia și sunt vânați în continuare de turci), sau chiar cu România, vezi cazul mediatizat al profesoarei pe care o doreau turcii extrădată). A se vedea: ***, „Arrest warrants out for 150 FETÖ suspects”, *Daily News*, 19 noiembrie

ce îi vizează pe reprezentanții mișcării Fetullah Gullen și să se axeze pe democratizarea statului turc pentru a deveni modelul ce se dorește de stat islamic modern. Pe de altă parte, comunitatea europeană și euroatlantică trebuie să fie mai promptă la solicitările de sprijin emise de

Turcia în ce privește sprijinirea refugiaților din Siria, realizarea zonelor sigure pentru crearea condițiilor de returnare a cetățenilor sirieni, întărirea securității pe flancul sudic al NATO, o deschidere mai mare a UE în relaționarea cu Turcia.

2019. URL: <http://www.hurriyetdailynews.com/arrest-warrants-out-for-133-feto-suspects-148849>; Hande Fırat, „Turkey requests immediate extradition of key FETÖ suspects from Kyrgyzstan”, *Daily News*, 5 septembrie 2018, URL: <http://www.hurriyetdailynews.com/turkey-requests-immediate-extradition-of-key-feto-suspects-from-kyrgyzstan-136503>; Barin Kayaoglu, „Will Turkish-Greek tensions escalate over Aegean islands, fugitive officers?”, *Al-Monitor*, 26 ianuarie 2017, URL: <https://www.al-monitor.com/pulse/fa/originals/2017/01/turkey-greece-tensions-gulenist-extradition-aegean.html>; Marcel Gascón Barberá, „Romanian Judge Blocks Extradition of Second Arrested ‘Gulenist’”, *Balkan Insight*, 24 decembrie 2019, URL: <https://balkaninsight.com/2019/12/24/romanian-judge-blocks-extradition-of-second-arrested-gulenist/> accesate la 29.12.2019.

DIPLOMAȚIE FRAGILĂ ÎN DOSARUL NUCLEAR NORD-COREEAN

Mihai ZODIAN*

Coreea de Nord a evitat să testeze noi arme nucleare sau rachete balistice intercontinentale (ICBM) în a doua parte a lui 2019, în condițiile deschiderii petrecute în relațiile cu Statele Unite. Cu toate acestea însă, negocierile purtate între cele două părți nu au condus la rezultate concrete, iar regimul de la Phenian și-a continuat o serie de activități militare. În cele ce urmează, vor fi trecute în revistă principalele evenimente, dintr-o perspectivă a teoriei descurajării raționale.

Problema dosarului nuclear nord-coreean este importantă din mai multe motive. Ea ilustrează o serie de teme de cercetare ale studiilor strategice, referitoare la înțelegerea conflictelor înghețate (îndelungate/prelungite), a surselor proliferării nucleare și mijloacelor prin care acest fenomen poate fi oprit sau, cel puțin, controlat, și, nu în ultimul rând, la globalizarea unor procese și impactul politicilor de mare putere. Pragmatic, se leagă de subiecte precum: eficiența politicilor de negociere sau sancționare; un nou interes pentru mai multe aspecte ale agendei nucleare (proliferare, controlul armamentului, crizele din Orientul Mijlociu); relațiile dintre SUA, China, Federația Rusă, Japonia și Coreea de Sud, iar în ceea ce privește România, de dubla sa calitate de stat non-nuclear NPT¹, interesat direct în stabilitatea normei neoproliferării și de membru NATO.

Abordarea urmată aici este o versiune simplă a teoriei descurajării raționale, care conceptualizează statele drept actori autointeresați, care își ierarhizează interesele

funcție de eficiență². Din această perspectivă, există puțini stimuli pentru ca regimul de la Phenian să renunțe complet și rapid la arsenalul său sau la dezvoltarea acestuia, dar opțiunile sale pot fi influențate³. Principala predicție este că, în absența unor schimbări majore ale pozițiilor de negociere sau raporturilor de forță, ne vom aștepta, în continuare, la prelungirea disputelor legate de politicile de înarmare ale Coreei de Nord.

Anul 2019 s-a deschis printr-un summit eșuat la Hanoi, în luna februarie, dar o serie de demersuri diplomatice au condus la o a doua întâlnire la nivel înalt, la linia de armistițiu dintre cele două state coreene⁴. Deși a fost considerată, ca și cea de la Singapore, ca având valoare istorică, aceasta din urmă a trezit speranțe, dar după unii pași, blocajul s-a restaurat, iar un termen solicitat de regimul de la Phenian, până la finalul anului, a expirat. În linii mari, am asistat la o serie de negocieri și de activități militare⁵, principalele evenimente fiind trecute în revistă în Tabelul nr. 1.

¹ N.A.: vezi NPT, *Tratatul de neoproliferare nucleară*.

² Stephen L. Quackenbush, Frank C. Zagare, „Modern Deterrence Theory: Research Trends, Policy Debates, and Methodological Controversies”, *Oxford Handbooks Online*, 2008.

³ „North Korean Nuclear Negotiations, CFR 1985-2019”, *CFR*, URL: <https://www.cfr.org/timeline/north-korean-nuclear-negotiations>, accesat la ianuarie 2020.

⁴ „North Korean Nuclear Negotiations, CFR 1985-2019”, *CFR*, URL: <https://www.cfr.org/timeline/north-korean-nuclear-negotiations>, accesat la ianuarie 2020.

⁵ Leon V. Sigal, *op. cit.*.

* Dr. Mihai ZODIAN este cercetător științific gradul III la Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București. E-mail: Zodian.Vladimir@unap.ro

Tabelul nr. 1: Sumar al principalelor evenimente din a doua jumătate a lui 2019

iulie-august 2019	Coreea de Nord testează rachete cu rază scurtă de acțiune. Exerciții americano-sud-coreene, de dimensiuni reduse ⁶
10 septembrie 2019	Demiterea consilierului american pentru securitate națională, John Bolton ⁷
2 octombrie 2019	Coreea de Nord testează o rachetă de pe o platformă submarină ⁸
5 octombrie 2019	Negocieri eșuate la Stockholm ⁹
8, 13 decembrie 2019	Coreea de Nord testează elemente legate de programul balistic, dar nu o rachetă ca atare ¹⁰
decembrie 2019	Activități diplomatice internaționale intense, dezbateri în Consiliul de Securitate ONU, vizite în Asia de Nord-Est
28-31 decembrie 2019	Reuniune a conducerii partidului muncitorilor din Coreea de Nord; raport al lui Kim Jong Un, în care se anunță o politică mai dură în relațiile cu SUA ¹¹ .

În acest context, este important de subliniat că reprezentanții regimului de la Phenian solicitaseră Statelor Unite o promisiune fermă până la sfârșitul anului, în caz contrar, fiind

invocată posibilitatea unui „cadou de Crăciun”¹². Negociatorul-șef american, Stephen Biegun, a respinsă însă ideea unui ultimatum, dar s-a arătat deschis continuării discuțiilor, în timp ce China și Rusia au propus relaxarea sancțiunilor, în cadrul Consiliului de Securitate al ONU (17 decembrie)¹³. Spre

⁶ Choe Sang-Hun, „North Korea Says It Tested New Type of Missile, Further Enhancing Its Arsenal”, *New York Times*, 11 august 2019, <https://www.nytimes.com/2019/08/11/world/asia/north-korea-missile-test.html>, accesat la ianuarie 2020.

⁷ Ed Pilkington, Julian Borger, „Donald Trump ousts top adviser John Bolton: ‘I disagreed strongly with him’”, *The Guardian*, 10 septembrie 2019, URL: <https://www.theguardian.com/us-news/2019/sep/10/trump-fires-john-bolton-national-security-adviser>, accesat la ianuarie 2020; Philip Ewing, „Trump Fires John Bolton in Final Break After Months of Internal Policy Division”, 10 septembrie 2019, URL: <https://www.npr.org/2019/09/10/724363700/trump-fires-john-bolton-in-final-break-after-months-of-policy-divisions>, accesat la ianuarie 2020.

⁸ Michael Elleman, „North Korea’s New Pukguksong-3 Submarine-Launched Ballistic Missile”, *38 North*, 3 octombrie 2019, URL: <https://www.38north.org/2019/10/melleman100319/>, accesat la ianuarie 2020.

⁹ ***, „US denies North Korean nuclear talks failed”, *BBC News*, 5 octombrie 2019, URL: <https://www.bbc.com/news/world-asia-49947836>, accesat la ianuarie 2020; Johan Ahlander, Philip O’Connor, „North Korea breaks off nuclear talks with U.S. in Sweden”, *Reuters*, 5 octombrie 2019, URL: <https://www.reuters.com/article/us-northkorea-usa-sweden/north-korea-breaks-off-nuclear-talks-with-u-s-in-sweden-idUSKCN1WK074>, accesat la ianuarie 2020.

¹⁰ ***, „North Korea conducts ‘crucial test’ – state media”, *BBC News*, URL: <https://www.bbc.com/news/world-asia-50792849>, accesat la ianuarie 2020.

¹¹ Khang Vu, „North Korea ambiguous New Year’s message”, *The Interpreter*, 8 ianuarie 2020, <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/north-korea-s-ambiguous-new-year-message>, accesat la ianuarie 2020; „Report on 5th Plenary Meeting of the 7th C.C., WPK”, *KCNA Watch*, 1 ianuarie 2020, URL: <https://kcnawatch.org/newstream/1577829999-473709661/report-on-5th-plenary-meeting-of-7th-c-c-wpk/>, accesat la ianuarie 2020; Leon V. Sigal, „Premature Epitaphs for Nuclear Diplomacy With North Korea”, *38 North*, 9 ianuarie 2020, URL: <https://www.38north.org/2020/01/lsigal200109/>, accesat ianuarie 2020.

¹² Khang Vu, „North Korea ambiguous New Year’s message”, *The Interpreter*, 8 ianuarie 2020, URL: <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/north-korea-s-ambiguous-new-year-message>, accesat la ianuarie 2020.

¹³ Benjamin Katzeff Silberstein, „North Korea, December 2019: Business as Usual, but Pyongyang is worse off”, *FPRI*, URL: <https://www.fpri.org/article/2019/12/north-korea-december-2019-business-as-usual-but-pyongyang-is-worse-off/>, accesat la ianuarie 2020; ***, „China calls of easing UN sanctions on North Korea”, *CNA*, 3 ianuarie 2020, URL: <https://www.channelnewsasia.com/news/>

surprinderea unei părți a publicului interesat, în locul unui test sau a unei poziții clare, a urmat o poziție nuanțată a lui Kim Jong Un¹⁴.

Astfel, în cadrul unei ședințe plenare a CC a Partidului Muncitorilor (comunist) din Coreea de Nord, liderul de la Phenian a anunțat o politică ce poartă numele „prin noi înșine”, în care dezvoltarea economiei și a științei vor fi priorități, dar a anunțat și că viitoarea capacitate a forței de „descurajare nucleară” va depinde de atitudinea Statelor Unite¹⁵. El a avertizat că regimul trebuie să se adapteze perspectivei de a conviețui cu sancțiunile internaționale pentru vreme îndelungată și a anunțat „o nouă armă strategică”¹⁶. În mod direct, se manifesta o atitudine rezervată față de viitorul negocierilor cu SUA, chiar dacă nu au fost respinse în mod direct¹⁷.

Politica decisă este însă interpretabilă, fiindcă avem de-a face cu traducerea oficială a unui raport de șapte ore, ținut în fața unei sesiuni cu ușile închise a unui partid-unic, așa cum sublinia Robert Carlin, deci, practic, cu versiunea oficială pe care autoritățile de la Phenian o doreau transmisă, și nu neapărat cu poziția reală a conducerii¹⁸. Din textul făcut public, reiese că ne putem aștepta fie la o nouă criză, inclusiv prin noi teste, fie la noi runde de discuții. De exemplu, se poate ca regimul nord-coreean să ceară, din nou, reducerea unor sancțiuni sau alte tipuri de concesiuni, pe care diplomații americani au ezitat să le accepte.

După cum se poate observa, jumătatea lui 2019 a fost marcată de o oscilație între negocieri și activități militare, în condițiile în care moratoriul

referitor la teste nucleare și de ICBM-uri a continuat. Nu s-au înregistrat progrese concrete remarcabile, deoarece a revenit mai vechea problemă a sancțiunilor versus denuclearizarea completă¹⁹. Regimul de la Phenian a efectuat teste cu diferite elemente de tehnică militară de cel puțin 10 ori, în această perioadă, deseori experimentând cu mai multe sisteme, dar a menținut o oarecare prudență²⁰.

Ca și în anii trecuți, cea mai probabilă ipoteză rămâne aceea a continuării blocajului, în condițiile în care motivațiile actorilor sunt divergente și raporturile de putere își mențin actualele caracteristici, așa cum sugerează teoria descurajării raționale²¹. Nu sunt excluse aici mici progrese diplomatice sau noi forme de escaladare a rivalităților. O schimbare radicală pare să aibă șanse mici de manifestare, dar există multă incertitudine, nu în ultimul rând, din cauza informațiilor incomplete de care dispunem.

Impactul dosarului nord-coreean asupra relațiilor internaționale se face simțit în mai multe modalități. Slăbind norma neproliferării nucleare, acesta afectează, pe termen lung, credibilitatea regimului și a politicilor, alături de demersurile întreprinse pentru a controla difuziunea tehnologiei respective, într-un context în care controlul armamentelor și dezarmarea sunt, din nou, puse sub semnul întrebării, de exemplu, în cazul denunțării tratatului INF²². În concluzie, pentru România, membră NPT și NATO, acesta va rămâne și în viitorul apropiat un subiect de interes.

---

business/china-calls-for-easing-un-sanctions-on-north-korea-122322, accesat la ianuarie 2020.

¹⁴ Khang Vu, „North Korea ambiguous New Year’s message”.

¹⁵ ***, „Report on 5th Plenary Meeting of the 7th C.C., WPK”, *KCNA Watch*, 1 ianuarie 2020, <https://kcnawatch.org/newstream/1577829999-473709661/report-on-5th-plenary-meeting-of-7th-c-c-wpk/>, accesat la ianuarie 2020.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Khang Vu, „North Korea ambiguous New Year’s message”.

¹⁸ Robert Carlin în 38north: „38 North Press Call Transcript: Kim Jong Un’s 2020 New Year’s Address: No, Kim Jong Un Is Not Taking a Wait and See Approach”, 2 ianuarie 2020, URL: <https://www.38north.org/reports/2020/01/pressbriefing010220/>, accesat la ianuarie 2020.

¹⁹ ***, „Chronology of U.S.- North Korean Nuclear and Missile Diplomacy”, *Arms Control Association*, noiembrie 2019, URL: <https://www.armscontrol.org/factsheets/dprkchron#2019>, accesat la ianuarie 2020; Liang Tuang Nah, „What’s Behind North Korea’s Missile Testing”, *The Diplomat*, 4 decembrie 2019, URL: <https://thediplomat.com/2019/12/whats-behind-north-koreas-missile-testing/>, accesat la ianuarie 2020; ***, „North Korea conducts ‘crucial test’ – state media”.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ N.A.: vezi și Robert Baker, „North Korea: A Problem Without a Solution”, *Stratfor*, 10 ianuarie 2017, URL: <https://worldview.stratfor.com/article/north-korea-problem-without-solution>, accesat la ianuarie 2020.

²² ***, „The Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty at a Glance”, *Arms Control Association*, august 2019, URL: <https://www.armscontrol.org/factsheets/INFtreaty>, accesat la ianuarie 2020.

ȘOCUL STRATEGIC – IMPLICAȚII ASUPRA DINAMICII MEDIULUI INTERNAȚIONAL DE SECURITATE

Cu siguranță, incertitudinea, fluiditatea și volatilitatea evoluțiilor în planul mediului de securitate au făcut parte din câmpul lexical al analizei de securitate dintotdeauna. Criza economică și financiară mondială, „Primăvara arabă”, războiul din Siria, anexarea ilegală a Peninsulei Crimeea de către Federația Rusă și izbucnirea unui război separatist în estul Ucrainei, criza europeană a refugiaților, ascensiunea formațiunilor politice extremiste, frecvent chiar anti-europene, la conducerea statelor europene, ascensiunea democrației iliberale, concomitent cu contestarea rolului de unică superputere al SUA sau Brexitul sunt doar câteva repere ce pot fi valorificate pentru a argumenta că sistemul internațional traversează o perioadă de transformare profundă în ceea ce privește nu doar

principalele tendințe în materie de securitate, ci și a modului în care ne raportăm la acestea.

În acest context în care efortul de diminuare a incertitudinii constituie o provocare majoră, nu atât din perspectiva dificultății, complexității și multitudinii de factori ce trebuie luați în calcul, cât, mai ales, din cea a necesității sale pentru menținerea stabilității și echilibrului la nivel strategic, în cadrul Editurii Universității Naționale de Apărare „Carol I”, a fost publicat volumul *Șocul Strategic – Implicații pentru Mediul Internațional de Securitate* (2019). Autorul, colonel (r.) dr. Stan ANTON, a fost director al Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate în perioada 2013-2017, având o pregătire solidă în domeniul studiilor de securitate și strategiei militare, precum și o notabilă experiență de lucru în medii internaționale, fiind coordonatorul academic al Programului NATO DEEP Afganistan din anul 2014 până în prezent.

Prin conținutul abordat, lucrarea evidențiază provocările de nivel strategic ale lumii contemporane, analizând printr-un aparat științific specific științei militare, studiilor de securitate și teoriei strategice, o serie de factori și variabile ce caracterizează mediul de securitate actual, reușind o clarificare conceptuală a unor termeni cum ar fi *șocul strategic*, *inflexiunea strategică* sau *surprinderea strategică*.

Lucrarea are ca punct de pornire conceptul de „șoc strategic”, dezvoltat pentru prima dată în cadrul proiectului „Strategic Trends and Shocks” (2007), sub coordonarea Cabinetului Secretarului american al Apărării (OSD), prin acesta

înțelegându-se un eveniment care „întrerupe evoluția unei tendințe, o discontinuitate care fie accelerează rapid ritmul, fie modifică în mod semnificativ traiectoria sa și, în acest sens, subminează ipotezele în baza cărora sunt clădite politicile actuale”¹.

Autorul susține valorificarea acestui concept în analiza mediului de securitate, cu atât mai mult în actualul context internațional, argumentând că „gândind în termeni convenționali asupra securității și apărării, nu vom avea ca rezultat un răspuns adecvat, oportun și eficace la noile amenințări, riscuri și vulnerabilități izvorâte din dinamica evenimentelor care caracterizează acest început de secol”².

Prin urmare, scopul lucrării în discuție este de a examina influența șocurilor strategice asupra instituțiilor de securitate și apărare, dar și evenimentele majore care pot induce asemenea efecte, precum și de a încuraja cercetarea acestor problematici. În opinia autorului, șocurile strategice, prin impactul strategic și potențialul prezumtiv violent, prin caracterul multidisciplinar, atât militar, cât și non-militar, vor necesita o atenție mărită din partea factorilor de decizie politico-militari și o întrebuintare fermă a capacităților militare și civile la dispoziția unui stat în cadrul răspunsului și reacției la producerea acelor condiții ce pot induce un asemenea efect.

Astfel, după capitolul introductiv, în care autorul motivează necesitatea acestui studiu, volumul care însumează 120 de pagini, se deschide cu un amplu capitol dedicat, în primul rând, analizei principalelor tendințe în dinamica mediului internațional de securitate și, în al doilea rând, explorării direcțiilor de evoluție ale acestuia pe termen mediu și lung. Sub titlul „*Mediul operațional strategic al viitorului. Analiză exploratorie*”, S. Anton abordează limitele în capacitatea de a anticipa o serie de

șocuri strategice, schimbările pe care acestea le-au produs, precum și transformările care pot fi generate la nivelul tipologiei conflictelor, în special din perspectiva acțiunii militare. În acest context, autorul opinează că lupta armată convențională și modurile sale de manifestare vor rămâne ancorate în paradigmele războiului clasic numai la nivel tactic și operativ. La nivel strategic însă, conflictul și acțiunea militară sunt puternic influențate de presiunea unor tendințe ce își au originea în spațiul informațional (operații de influențare, propagandă, lovituri cibernetice), care „înlocuiesc vechea paradigmă a loviturilor aeriene”³.

Capitolul include o analiză detaliată, fundamentată nu doar pe lucrări de specialitate, ci și statistici, documente și date oficiale, precum și date provenind din mass-media, asupra principalelor tendințe ale mediului internațional de securitate. Autorul abordează această problematică din perspectivă geopolitică, socială, economică și militară, analiza dovedindu-se a fi una obiectivă, lucidă, acordând atenție șocurilor strategice recente și efectelor lor, recunoscând și identificând, în egală măsură, elementele constante. Spre exemplu, în ceea ce privește NATO, S. Anton consideră că, în orizontul de timp relativ apropiat, acesta va constitui în continuare principalul pilon al securității euroatlantice, dar că există o probabilitate ca Alianța să fie angrenată în misiuni caracterizate ca fiind sensibile din punct de vedere politic sau cu un evident caracter de urgență⁴.

Referitor la UE, autorul opinează că este puțin probabil ca aceasta să își dezvolte o armată europeană, deși inițiativele de dezvoltare a capacităților militare vor continua, iar organizația își va menține un rol cheie în cadrul afacerilor europene de securitate. Mai mult, conform spuselor acestuia, este foarte posibil ca „problematica valorilor, a calității democrației, atât în exteriorul granițelor [UE], cât mai ales în interiorul acestora”⁵ să rămână în vârful listei de priorități ale liderilor europeni. În aceeași abordare, se înscrie și concluzia referitoare la

---

¹ *** Naval Postgraduate School – Transformation Chair, Forces Transformation Chairs Meeting: Visions of Transformations 2025 – Shocks and Trends, 21 February 2007, p. 3 apud Stan Anton, *Șocul Strategic – implicații pentru mediul internațional de securitate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2019, p. 54.

² Stan Anton, *op. cit.*, p. 9.

³ *Ibidem*, p. 21.

⁴ *Ibidem*, p. 31.

⁵ *Ibidem*, p. 34.

evoluția conflictelor într-un orizont de timp mediu și lung: „caracterul conflictului va suferi mutații de esență, sub influența a diferiți factori, în cadrul cărora se remarcă schimbările tehnologice, societale, de mediu și culturale. Războiul și acțiunea militară, ca parte a acțiunii sociale, vor reprezenta, ca și până acum, o încheștare de voințe, subiect de fricțiune, subordonându-se accepțiunii clasice a trinității cluaseswitziene, care conține violența și actorii principali, acestea fiind în continuare subordonate politicii și obiectivelor trasate de conducerea politică”.

Dacă primul capitol oferă o incursiune în evenimentele care au marcat și schimbat dinamica mediului de securitate în ultimii zece ani, cel de-al doilea capitol conține fundamentarea teoretică a întregii abordări. Sub titlul „*Conceptualizarea și corelația șoc strategic – surprindere strategică – punct de inflexiune strategică*”, autorul definește cele trei concepte menționate și le analizează în raport cu istoria foarte recentă a mediului de securitate. Dincolo de clarificarea conceptuală, un alt punct forte al acestei secțiuni a volumului constă în analiza procesului de planificare strategică în raport cu incertitudinea și șocul strategic. Problematika devine cu atât mai relevantă cu cât „nu contează cât de hotărâți suntem pentru a fi pregătiți complet pentru o anumită situație; există limitări ale abilităților celor responsabili cu elaborarea strategiilor viitoare, fiind recunoscută axioma potrivit căreia cu cât viitorul este mai cert, previzibil și predictibil, cu atât mai ușor este să răspunzi provocărilor în plan operațional. Nivelul strategic de manifestare a acțiunii militare este caracterizat de omniprezența incertitudinii”. Astfel, relevanța celui de-al doilea capitol nu rezidă doar în contribuția la dezvoltarea teoretică a unor concepte semnificative în domeniul studiilor de securitate, ci și în faptul că poate fi considerat un semnal de alarmă asupra necesității de a aprofunda continuu analiza în sfera securității, necesitate care își are originea în ampla varietate și complexitate a factorilor care pot genera efecte substanțiale asupra a ceea ce noi definim drept stare de normalitate. Exemple în acest sens sunt multiple, abordate pe larg în primul capitol al

lucrării și, cu siguranță, viitorul nu va fi străin de astfel de evoluții, puțin probabile sau neașteptate, care presupun flexibilitate și capacitate de adaptare rapidă, indiferent de sistemul la care ne raportăm.

Analiza cu acuratețe a relațiilor dintre șocul strategic, surprinderea strategică și punctele de inflexiune strategică, reprezintă unul dintre elementele de individualizare a acestei lucrări în gama cercetărilor din domeniul teoriei strategice. În acest scop, autorul propune un model de diferențiere conceptuală a fenomenelor și proceselor prezentate, analizând diferiți indicatori strategici, care, împreună, pot constitui pentru liderii și planificatorii militari, instrumente analitice la dispoziție care să îi ajute în procesul amplu de analiză și decizie strategică, sistematic și permanent, pentru a înțelege corespunzător cauzele și efectele conflictelor, pentru a face față dinamicii accentuate de evoluțiile tehnologice și geopolitice.

Ultimul capitol, *Tipologia șocurilor strategice*, poate fi considerat o sinteză a teoriei șocului strategic, o formulă teoretică ce poate fi folosită cu ușurință în analiza șocurilor strategice viitoare. Autorul propune o taxonomie a șocurilor strategice, în baza legăturilor de condiționalitate dintre factorii de risc și consecințele acestora în plan strategic, detaliind și o listă a șocurilor strategice considerate a fi posibile într-un orizont de timp mediu și lung.

Capitolul de concluzii conține o serie de considerații privind tendințele probabile în planul securității, dar și o recunoaștere a limitelor capacității noastre de a anticipa care va fi următorul șoc strategic și a certitudinii că un alt șoc strategic se va produce fără doar și poate⁶. De fapt, însăși teoria șocului strategic se referă la evenimente care scapă capacității noastre de previziune, șocurile strategice având „efecte în cascadă de ordin multiplu, ducând la schimbarea contextului strategic, la modificarea comportamentului și modului de acțiune din partea actorilor”⁷.

---

⁶ *Ibidem*, p. 53.

⁷ *Ibidem*, pp. 86-87.

Prin profunzimea analizei, obiectivitate și luciditate științifică, S. Anton reușește, în volumul editat în cursul anului 2019, nu doar să realizeze o analiză de actualitate asupra evoluțiilor recente ale mediului internațional de securitate prin lentila teoretică a „șocului strategic”, ci și să atragă atenția asupra multitudinii de factori necunoscuți ce pot influența, schimba sau perturba nivelul de securitate și stabilitate al actorilor internaționali. Referindu-se la un eveniment neprevăzut, cu efecte majore, neanticipate, asupra mediului operațional, orice abordare a șocului strategic constituie, în final, un semnal de alarmă.

Lucrarea are la bază un aparat științific și metodologic considerabil, evidențiat de analiza multidisciplinară, analiza predictivă și modelarea

și argumentarea mediului operațional strategic.

Apreciem că volumul este util deopotrivă, practicienilor în domeniul artei strategice – lideri, planificatori și consilieri, cât și celor care aprofundează arta militară sau studiile de securitate, profesori și studenți deopotrivă, nu doar prin aceea că oferă un cadru teoretic și analitic solid pentru problematica abordată, dar și prin aceea că ridică întrebări asupra evoluției mediului internațional de securitate, care pot genera noi direcții de cercetare în domeniu sau noi perspective deschise strategilor militari în efortul acestora de a răspunde oportun și optim unui mediu strategic din ce în ce mai complex, caracterizat de o perioadă de inflexiune strategică.

Dr. Cristina BOGZEANU*

* Dr. Cristina BOGZEANU este cercetător științific gradul II în cadrul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București. E-mail: bogzeanu.cristina@unap.ro

ACTIVITĂȚI ALE CENTRULUI DE ȘTUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

IULIE - DECEMBRIE 2019

În perioada analizată, CSSAS a organizat trei manifestări științifice și a publicat două lucrări de cercetare, precum și trei numere din suplimentul *Colocviu strategic*.

În deschiderea anului universitar 2019 – 2020, au fost organizate **două prelegeri publice la Cercul Militar Național**, prima în 16 octombrie, intitulată *NATO la 70 de ani de la semnarea tratatului de la Washington. România la 15 ani de apartenență la NATO. Tendințe, provocări, oportunități*, susținută de CS II dr. Cristina Bogzeanu și cea de a doua în 11 decembrie, cu tema *Mijloace și metode de subminare folosite în mediul de securitate internațional*, prezentată de către CS III dr. Marius Potîrniche.

În zilele 14 și 15 noiembrie, a avut loc **Conferința științifică internațională STRATEGII XXI, cu tema: „Complexitatea și dinamismul mediului de securitate”**, aflată la cea de-a XIX-a ediție. Problematika abordată a fost specifică domeniului securității și apărării, secțiunile conferinței internaționale incluzând lucrări de interes cu referire la acțiuni recente ale unor actori statali și non-statali în configurarea relațiilor de putere, transformări ale mediului internațional și regional de securitate, teoria și practica strategică, armata și societatea, zone de interes strategic pentru România.

În ceea ce privește publicațiile apărute, semnalăm **două lucrări de cercetare**. Prima, **„Evaluare strategică 2018 – tendințe și probleme de securitate pe glob”** prezintă tabloul internațional de securitate, în termeni de evoluție și transformări, în coordonarea directorului Centrului, col. dr. Florian Cîrciumaru. La aceasta au contribuit CS II dr. Mirela Atanasiu, CS II dr. Cristian Băhnăreanu, CS II dr. Alexandra Sarcinschi, CS III dr. Marius Potîrniche și CS III dr. Mihai Zodian. Al doilea titlu tratează, deopotrivă, un subiect de actualitate, **„Modalități de contracarare a amenințării hibride la adresa securității statelor”**, studiu realizat de către CS III dr. Marius Potîrniche în coautorat cu lector dr. Dan Petrescu.

De asemenea, semnalăm apariția a trei numere din suplimentul lunar al revistei, *Colocviu strategic*, la care au contribuit doctoranzi: domnul Bogdan-Alexandru Constantin a elaborat un material despre *Pierderi umane și pagube materiale incidentale în raport cu operațiile militare*; domnul Ion Paraschiva a scris despre *Crearea unei echipe de intervenție în caz de incidente de securitate informatică la nivelul poliției române*, iar doamna Magdalena Crișan a studiat *Migrația și riscurile pentru securitatea națională ale populismului identitar*.

Pentru prima parte a anului 2020, CSSAS are în vedere demersurile privind organizarea *Atelierului de lucru* cu tema „*Adaptarea documentelor de planificare a apărării la noile provocări de securitate*”, în 26 martie 2020 și, respectiv, a *Seminarului internațional „ONU la 75 de ani și viitorul multilateralismului”*, ce se va desfășura în data de 28 mai 2020.

Detalii despre toate activitățile științifice organizate de CSSAS se regăsesc pe website-ul: <http://cssas.unap.ro/en/events.htm>.

Andra PÎNZARIU*

* Andra PÎNZARIU își desfășoară activitatea la Compartimentul Manifestări științifice din cadrul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate. E-mail: pinzariu.andra@unap.ro

STRATEGII XXI – CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ „COMPLEXITATEA ȘI DINAMISMUL MEDIULUI DE SECURITATE”

Conferința științifică internațională cu tema *Complexitatea și dinamismul mediului de securitate*, organizată de către CSSAS în zilele 14-15 noiembrie 2019, sub egida *STRATEGII XXI*, a reprezentat cea de a XIX-a ediție a manifestării, desfășurată, de-a lungul timpului, sub mai multe denumiri. Evenimentul are drept scop promovarea unei culturi strategice și de securitate, furnizarea unui cadru de îndrumare și schimb de opinii cu experți din sistemul național de apărare, ordine publică și siguranță națională, diseminarea celor mai actuale cercetări în domeniul securității și apărării, precum și dezvoltarea cooperării științifice interne și internaționale.

Foto: Aspect de la Conferința științifică internațională

Problematica abordată a fost specifică domeniului securității și apărării, secțiunile conferinței incluzând lucrări de interes cu referire la acțiuni recente ale unor actori statali și non-statali în configurarea relațiilor de putere, transformări ale mediului internațional și regional de securitate, teoria și practica strategică, armată și societatea, zone de interes strategic pentru România și reziliența sistemului național de securitate – element de bază pentru stabilitatea regională.

EVENIMENT ȘTIINȚIFIC

Activitatea s-a bucurat să aibă printre vorbitori reprezentanți de la Centrul de Studii Strategice și de Apărare din Universitatea Națională de Servicii Publice din Ungaria (NUPS), de la Facultatea de Științe Politice a Universității din București, de la Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, de la Ambasada Republicii Islamice Pakistan și de la Centrul pentru Prevenirea Crizelor și Early Warning.

Conferința a avut, de asemenea, ca participanți la discuții și dezbateri ofițeri în activitate și în rezervă, cadre didactice, cercetători, doctoranzi, masteranzi atât din mediul militar, inclusiv din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, precum și din mediul civil. În auditoriu au fost și reprezentanți ai Corpului Diplomatic și atașați militari străini acreditați la București din Republica Armenia, Republica Azerbaidjan, Republica Cehă, Irlanda, Republica Moldova și Republica Tunisiană.

Foto: Aspect de la Conferința științifică internațională

În premieră la acest eveniment, CSSAS a acordat premiul din partea Asociației absolvenților UNAp pentru cea mai bună comunicare științifică prezentată în cadrul Conferinței. Premiul a fost oferit lucrării cu titlul „*Use of Autonomous Systems for Evacuation and Medical Support*” (Utilizarea sistemelor autonome pentru evacuare și asistență medicală), elaborată de către domnul locotenent-colonel lect. univ. dr. ing. Eduard Grigore Jeler. Subiectul abordat în lucrare are o utilitate practică deosebită, întrucât utilizarea sistemelor autonome urmărește reducerea expunerii personalului medical la situații periculoase atunci când încearcă să acorde răniților primul ajutor sub foc inamic, limitând contaminarea în mediile CBRN și asigurând multiplicatorul de forță pentru o capacitate medicală limitată; în plus, sistemele autonome pot localiza militarii răniți, îi pot extrage pe aceștia și transporta în centre medicale specializate, cu îngrijire în timpul deplasării.

Fotografie de grup de la Conferința științifică internațională

Comunicările pot fi citite de către cei interesați în cele două volume electronice publicate pe site-ul conferinței, www.strategii21.ro, indexate în bazele de date internaționale ProQuest și CEEOL.

În încheiere, vă lansăm încă de pe acum invitația de a participa la următoarea ediție a Conferinței, ce va avea loc în 4-5 noiembrie, 2020.

Raluca STAN*

* Raluca STAN, Compartimentul Manifestări Științifice, CSSAS. E-mail: stan.raluca@unap.ro

GHID PENTRU AUTORI

GHID PENTRU AUTORI

Le mulțumim celor interesați să publice în revista științifică bilingvă *Impact strategic* și le supunem atenției, totodată, aspectele pe care trebuie să le aibă în vedere la redactarea articolelor.

PRINCIPALELE CRITERII DE SELECȚIE

- ✓ **Circumscrierea în aria tematică a revistei – studii strategice și de securitate** și în următoarele domenii: actualitatea politico-militară; tendințe și perspective în domeniile securitate, apărare, geopolitică și geostrategie, relații internaționale, societatea informațională; problematica păcii și a războiului; managementul conflictelor; strategie militară; securitate cibernetică
- ✓ **Originalitatea** – argumentare proprie; caracter de noutate; să nu fi fost publicat anterior
- ✓ **Caracter științific/academic** al lucrării – stil neutru, obiectiv, argumentarea afirmațiilor
- ✓ și precizarea tuturor resurselor bibliografice utilizate
- ✓ **Bibliografie relevantă**, care să cuprindă lucrări de prestigiu și surse recente, redactată conform modelului prezentat în Ghid
- ✓ **Redactarea în limba română și în limba engleză să corespundă standardelor academice**
- ✓ **Adecvarea la normele editoriale adoptate de revistă**, expuse în continuare.

DIMENSIUNEA ARTICOLULUI ȘI NORME DE EDITARE

- ✓ **Dimensiunea articolului** poate varia între **6 și 12 pagini (între 25.000 și 50.000 de cuvinte)**, inclusiv notele de subsol, bibliografia și figurile.
- ✓ **Setări pagină:** margini 2 cm, format A 4
- ✓ Articolul se va scrie cu **font Times New Roman, dimensiune corp 12, spațiere la 1 rând, cu diacritice.**
- ✓ Denumirea fișierului în limba română trebuie să conțină numele autorului și titlul articolului și nu se scrie cu diacritice. Salvarea se va face ca document Word (.doc/.docx).

STRUCTURA ARTICOLULUI

- ✓ **Titlul** articolului (centrat, scris cu majuscule, bold, font 24)
- ✓ **O prezentare de autor** succintă, care să cuprindă următoarele elemente (după caz): grad militar, titlu didactic/cercetare, titlu științific, prenume, nume, funcția deținută la principala afiliere instituțională, în cazul doctoranzilor – domeniul cercetării, universitatea –, orașul, țara de reședință, e-mail.
- ✓ Un **rezumat** relevant, de circa 150 de cuvinte (caractere italice)
- ✓ **6-8 cuvinte-cheie** (caractere italice)
- ✓ **Introducere/Considerații preliminare** (nu se numerotează)
- ✓ **Două-patru capitole**, eventual sub-capitole
- ✓ **Concluzii** (nu se numerotează)
- ✓ Opțional, dacă se consideră util pentru argumentare, pot fi incluse în articol **tabele/grafice/imagini**, cu trimitere din text către acestea. **Pentru a fi asigurată lizibilitatea, acestea vor fi expediate redacției și separat, odată cu articolul, în format .jpeg / .png / .tiff.**

În cazul tabelelor, deasupra se scrie, „**Tabelul nr. X:** titlu”, iar în cazul imaginilor eg. hărți, etc., dedesubt se scrie **Figura nr. X:** titlu”. În ambele cazuri, se menționează sursa (dacă este cazul) dedesubt.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Articolul va cuprinde note de subsol și bibliografie, după modelul ilustrat în cele ce urmează.

Toate sursele bibliografice citate se indică în limba în care au fost consultate, cu transliterație în caractere latine, unde este cazul (de ex., în cazul folosirii caracterelor chirilice, arabe etc.). Pentru versiunea articolului în limba engleză este recomandabil ca titlurile lucrărilor în limba română să fie traduse, între paranteze, în limba engleză.

NOTE DE SUBSOL

Titlul unui articol se marchează cu ghilimele, iar numele revistelor și al cărților se marchează cu caractere înclinate (cursive) /italice.

Exemplu de carte: Joshua S. Goldstein, Jon C. Pevenhouse, *Relații internaționale*, Iași, Editura Polirom, 2007, pp. 37 - 45.

Exemplu de articol: Thomas Oatley, „Toward a political economy of complex interdependence”, în *European Journal of International Relations*, nr. 4/2019 (vol. 25), pp. 957-978.

Sursele electronice se citează cu toate elementele bibliografice disponibile, asemenea unei surse tipărite, la final regăsindu-se link-ul întreg, și data accesării).

Exemplu de articol preluat de pe internet: John N. Nielsen, „Strategic Shock in North Africa”, în *Grand strategy: the View from Oregon*, 3.03.2011, URL: <http://geopolicraticus.wordpress.com/2011/03/03/strategic-shock-in-north-africa/>, accesat la 10.03.2019.

Exemplu de document oficial preluat de pe internet: Council of the European Union, *Council conclusions on the EU's comprehensive approach (Concluzii ale Consiliului privind abordarea cuprinzătoare a UE)*, Bruxelles, 2014, p. 1, URL https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/142552.pdf, accesat la 06.01.2018.

NOTA BENE: la scrierea notelor, se începe cu prenumele autorului, iar la finalul notei, se menționează și nr. paginii/paginilor.

BIBLIOGRAFIE

Se vor menționa toate lucrările studiate. Sursele se ordonează alfabetic, după numele autorului, scris cu majuscule, și se numerotează.

Exemplu de carte: GOLDSTEIN, Joshua S.; PEVENHOUSE, Jon C., *Relații internaționale*, Iași, Editura Polirom, 2007.

Exemplu de articol: OATLEY, Thomas, „Toward a political economy of complex interdependence”, în *European Journal of International Relations*, nr. 4/2019 (vol. 25), pp. 957-978.

Sursele electronice se citează cu toate elementele bibliografice disponibile, asemenea unei surse tipărite, la final regăsindu-se link-ul întreg.

Exemplu de articol: NIELSEN, John N., „Strategic Shock in North Africa”, în *Grand strategy: the View from Oregon*, 3.03.2011, disponibil la <http://geopolicraticus.wordpress.com/2011/03/03/strategic-shock-in-north-africa/>

EVALUAREA ȘTIINȚIFICĂ a articolelor se realizează conform procesului *double blind peer review*, de către cadre didactice universitare și cercetători științifici specialiști în domeniul în care se circumscrie articolul. Identitatea autorilor nu este cunoscută de evaluatori, iar numele evaluatorilor nu este dezvăluit autorilor.

Concluziile raportului de evaluare sunt aduse la cunoștința autorilor, ele reprezentând argumentul pentru acceptarea/respingerea articolelor.

În urma evaluării, există trei posibilități:

- a) *acceptarea articolului spre publicare ca atare sau cu modificări minore;*
- b) *acceptarea articolului spre publicare cu modificări/completări de substanță sau*
- c) *respingerea articolului.*

Aducem la cunoștința autorilor că, anterior evaluării, articolele sunt supuse unui proces de *analiză antiplagiat* (www.sistemantiplagiat.ro).

TERMENE DE PREDARE

Articolele vor fi trimise în format electronic în limba română (spre a fi evaluate) la adresa de e-mail a redacției, impactstrategic@unap.ro.

Versiunea în limba engleză a articolului se predă redacției în termenul stabilit de comun acord (termen standard: două săptămâni) și va corespunde formei finale a materialului în limba română.

Traducerea în limba engleză (British English sau American English, respectând principiul consecvenței) trebuie să fie completă și corectă, corespunzătoare standardelor academice, întrucât ediția în limba engleză este indexată în baze de date internaționale și difuzată comunității științifice internaționale.

Primim articole pe tot parcursul anului.

NOTA BENE

Autorilor nu li se cer taxe pentru publicare și nici nu sunt remunerați.

Redacția își rezervă dreptul de a face sau de a solicita autorilor modificări ce se impun pe text.

Citatele din lucrări/documente oficiale (legi, tratate etc.) și din declarațiile existente în limba engleză ale unor personalități trebuie preluate ca atare din original.

Ghilimelele se notează astfel: în limba română „...”, iar în limba engleză: “...”.

Materialele nu vor conține informații clasificate. Personalul militar și civil angajat al MAPN va trimite materialele destinate publicării însoțite de avizul structurii de securitate al unității în care este încadrat autorul.

Responsabilitatea privind conținutul articolelor revine în totalitate autorilor, în conformitate cu Legea nr. 206 din 27 mai 2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare.

Articolele publicate sunt supuse legii copyright. Toate drepturile sunt rezervate Universității Naționale de Apărare „Carol I”, indiferent dacă se are în vedere întregul material sau numai o parte a acestuia, în special drepturile privind traducerea, retipărirea, reutilizarea ilustrațiilor, citatele, difuzarea prin mass-media, reproducerea pe microfilme sau orice alt mod și stocarea în baze de date. Sunt autorizate orice reproduceri, fără perceperea taxelor aferente, dacă este precizată sursa.

Nerespectarea acestor instrucțiuni va atrage respingerea articolului. Trimiterea articolului către redacție constituie implicit acordul autorului în privința celor expuse.

Pentru mai multe detalii despre publicație, puteți accesa site-ul nostru, <http://impactstrategic.unap.ro/index.html>, sau puteți contacta redacția la adresa de e-mail: impactstrategic@unap.ro

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Director: Colonel Alin CRIVINEANU

Tehnoredactor: Liliana ILIE

Lucrarea conține 128 de pagini.

Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”
Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
e-mail editura@unap.ro
Tel: 021/319.40.80/215